Міністерство освіти і науки України

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

Мішкольцький університет (Угорщина)

Магдебурзький університет (Німеччина)

Петрошанський університет (Румунія)

Познанська політехніка (Польща)

Софійський університет (Болгарія)

Ministry of Education and Science of Ukraine

National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute»

University of Miskolc (Hungary)

Magdeburg University (Germany)

Petrosani University (Romania)

Poznan Polytechnic University (Poland)

Sofia University (Bulgaria)

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ: НАУКА, ТЕХНІКА, ТЕХНОЛОГІЯ, ОСВІТА, ЗДОРОВ'Я

Наукове видання

Тези доповідей
XXIX МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
MicroCAD-2021

У п'яти частинах
Ч. III.

Харків 2021

INFORMATION TECHNOLOGIES: SCIENCE, ENGINEERING, TECHNOLOGY, EDUCATION, HEALTH

Scientific publication

Abstracts
XXIX INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE
MicroCAD-2021

In five parts
P. III.

Kharkiv 2021

ББК 73
І 57
УДК 002

Голова конференції: Сокол Є.І. (Україна).

Співголови конференції: Герджиков А. (Болгарія), Зарембу К., Лодиговські Т. (Польща), Раду С.М. (Румунія), Стракелян Й. (Німеччина), Ховарт З. (Угорщина).

Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я: тези доповідей XXIX міжнародної науково-практичної конференції MicroCAD-2021, 18-20 травня 2021 р.: у 5 ч. Ч. III. / за ред. проф. Сокола Є.І. – Харків: НТУ «ХПІ». – 311 с.

Подано тези доповідей науково-практичної конференції MicroCAD-2021 за теоретичними та практичними результатами наукових досліджень і розробок, які виконані викладачами вищої школи, науковими співробітниками, аспірантами, студентами, фахівцями різних організацій і підприємств.

Для викладачів, наукових працівників, аспірантів, студентів, фахівців.

Тези доповідей відтворені з авторських оригіналів.

ББК 73

ISSN 2222-2944

© Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», 2021

ЗМІСТ

Секція 14. Економіка, менеджмент та міжнародний бізнес 4

Секція 15. Навколоземний космічний простір. Радіофізика і іоносфера 247

Секція 16. Природоохоронні технології, професійна безпека та здоров'я 261

СЕКЦІЯ 14. ЕКОНОМІКА, МЕНЕДЖМЕНТ ТА МІЖНАРОДНИЙ БІЗНЕС

USAGE OF DIGITAL TECHNOLOGIES FOR STRATEGIC PLANNING IN CONDITIONS OF THE FOURTH INDUSTRIAL REVOLUTION

Adamkevych A. S., Shyriaieva N. V.
National technical university
«Kharkiv polytechnic institute», Kharkiv

Nowadays strategic planning is one of the most important components of management functions. The technologies on which the fourth industrial revolution is based - understanding their opportunities and threats should be taken into account today when shaping enterprise strategies. The introduction of modern technologies can significantly improve the activities of enterprises. For example, in the field of manufacturing operations management, technologies of the fourth industrial revolution are designed to help optimize and automate the main business processes and improving production planning. Digital tools can contribute significantly to an agile strategic planning process. Companies need to leverage digital tools in various areas of the planning process. Given the abundance of tools available in the market, companies need to consider the context of the planning need to select the appropriate tool.

The strategic planning survey indicates that many companies aim to increase agility through varied modifications to the existing planning process. However, most strategic planning processes still follow rather traditional patterns with related weaknesses. Bringing agility into strategic planning requires accurate forecasting followed by accelerated decision making through a lean process. Swift execution through strong collaboration of stakeholders and linked incentives beyond annual target setting is also required. Digital tools can be valuable facilitators of agility. Their benefits range from strategic analysis, decision making to execution support. Planners need to see specific value of each tool in the context of current decision challenges, processes and current IT landscape. Ultimately, a continuous strategy planning process needs to be built which can be executed on demand.

New technologies can also improve the process of developing new types of products. Analyzing data on actual product usage by consumers can improve the efficiency of the pre-sales analytics process when introducing new products to the market. The introduction of individual elements of modern IT systems can also lead to an increase in staff productivity. Modern systems make it possible to reduce the number of mistakes made by employees due to the optimal supply of raw materials, to ensure a more complete load of production equipment, to reduce production waste, etc.

References:

1. O, Hensle H. Adding Agility to Execution: *Strategic Planning in the Digital Age*. Survey Document Capgemini Consulting. [Internet access] URL: Adding Agility to Execution Strategic Planning in the Digital Age.pdf (capgemini.com) – 2012.

2. Данько Т.В., Ширяєва Н.В., Чайкова О.І. Трансформація міжнародного бізнесу в епоху четвертої промислової революції // Проблеми соціально-економічного розвитку підприємств: Тези доповідей XIII міжнародної науково- практичної конференції (26-28.11.2020 р., Харків). Х.: ТОВ «Планета-Прінт», С. 14-17.

ENHANCING SUSTAINABLE DEVELOPMENT THROUGH TECHNOLOGICAL ADVANCEMENT IN THE NIGERIAN HEALTH SECTOR

Adekunle O. D., Brin P. V.
National technical university «Kharkiv polytechnic institute», Kharkiv

This paper considers how sustainable development can be achieved by advancing the technological capabilities and advancements in the Nigerian health sector. The health sector is a key sector in any functioning economy in the world, and a major sustainable development goal [1]. That is why most governments invest a significant number of financial resources into ensuring that the people have access to a great healthcare system.

Nigeria of course is no different, the government has spent billions of Naira in advancing technology in the health sector, Nigeria Health sector popularly known has Nigeria General hospital is a government owned organization with its basic responsibility of taking care and safeguarding of people's health and social well-being. The government role in the health sector is coordinating the affairs of the teaching hospital and making sure there is transparency in the organization. There is a private owned health centre which is quite expensive for ordinary people, equipment in these kinds of hospital is minimal because of the level of investment. That is why technological advancement is needed more than before especially with the pandemic on the loose across the globe, every country wants access to cutting edge research and development to make vaccines and drugs to stop the spread of covid-19 [2].

In the past one year, health technological inventions in Nigeria have sprung anew. In other cases, previously existing companies have adapted their work to fit current pandemic concerns. GloEpid by Tech4Dev is an example of a Nigerian health innovation being used to combat Covid-19. GloEpid is a contact-tracing tool, uses telecommunication data from smartphones, GPS, and Bluetooth connection to trace the movements of those who have been potentially exposed to the virus. This could help contain the outbreak of the COVID-19 [3].

Ultimately, with the epiphany that birthed GloEpid, inspiration from local contexts, and the inflow of investors, aggressive innovation across the Nigerian health tech sector is on the rise.

References:

1. Brin, P., Nehme, M., & Polančič, G. (2020). Corporate Social Responsibility as an Instrument of Increasing Country Competitiveness. *Torun International Studies*, 1(13), 131-150.

2. Oyegoke, L. (2013). *Adoption and Utilization of ICT in Nigeria Hospitals (Government owned).* pp. 9-13.

3. How the pandemic kickstarted a health tech renaissance in Nigeria (2020) Retrieved from: https://eu.boell.org/en/2020/07/10/how-pandemic-kickstarted-health-tech-renaissance-nigeria

PROBLEMS OF ATTRACTING INVESTMENT RESOURCES IN THE ACTIVITIES OF MUNICIPAL PROPERTY ENTERPRISES

Amit kumar Goel
Founder and Managing Director AKG Global Support Services, Professor Integral University, Lucknow, Uttar Pradesh
Larysa Strygul, Anton Strygul
National technical university «Kharkiv polytechnic institute» , Kharkiv

The work is devoted to the study of the problem of formation of the resource base of financial support of enterprises of communal ownership and ways to transform investments into an effective tool for socio-economic development.

Tools for attracting investment resources in the housing sector can be utility loans, financial loans, investment and tax credit, intergovernmental transfers, private, including foreign, investments and the like. Due to the limited and insufficient domestic investment resources (the total amount of financial resources needed to modernize the industry reaches 150 billion US dollars), the issue of attracting funds from international financial institutions (IBRD, EBRD, etc.) is becoming relevant. However, today foreign investments in the utilities sector, despite the success of their implementation, are isolated. Thus, the insecurity of the interests of potential investors, the imperfection of domestic legislation, the high level of tax burden creates an unattractive investment climate, which must be provided by the state [1, p.38].

Foreign investment is divided into: portfolio and direct. Portfolio investments are investments in the purchase of securities, but with the low level of development of the stock market in Ukraine, part of such investments goes to the purchase of government bonds. Direct is an investment that goes into creating a new business or buying a real business, which can be divided into two types: "Greenfield" (greenfield) and "Brownfield" (brownfield). In the world of "Greenfield" and "Brownfield" about 50/50. Greenfield is building a new plant from scratch. Brownfield is an investment in buying a ready-made business. Brownfield is more typical of developed countries, where more production capacity has been established. Greenfield is important for countries with less capacity. It is more expedient for Ukraine to attract Greenfield, but domestic politicians are focused on attracting investments from Brownfield.

In contrast to the available tools for investing in housing and communal services, attracting foreign investment in the activities of utilities is quite complex due to certain restrictions in the legislative and accounting bases, within which the activities of these enterprises, in addition to their economic and social function states. To address this issue, the intensification of investment attraction processes must take into account the specifics and restrictions imposed by the high level of social security functions for the population of the regions of Ukraine.

References:

1. Dubas A.A. Mechanism of investment of housing and communal services enterprises / A.A. Dubas LA Novikova // Investments: practice and experience. Economics. - Kyiv, 2013 - № 11. - P. 35-38.

UKRAINE AS A TRADING PARTNER OF THE EU AND GERMANY

Arkhiiereiev S.
National technical university "Kharkiv polytechnic institute", Kharkiv

Importance of Ukraine as a trading partner increased significantly since it ranks as a primer among the Eastern partnership countries, and as the second one in post-Soviet space for its role in foreign trade of Germany, and it could play an important role in reduction of its losses from the sanctions. For these reasons, the project involves the study of not just problems of reorientation of Ukrainian economy, but the broader context of bilateral trade relations. This is especially important in light of the fact that the European vector of development competes with Asian one, which won advantage in the past. Those who specifically studied many aspects of reorientation process in exports of Ukraine in 1991-2008, came to conclusions that in this period the anticipated reorientation of Ukrainian international economy towards the European Union.

The question about the reasons for such a phenomenon can be answered only after a serious analysis of trade relations. The main conclusion that can be drawn from previous publications for our project is that reorientation is not confined to the physical re-direction of exports volumes, and can be assessed by the number of indicators. However, generally accepted integral system of such indicators has not been formed yet. The most consistent attempt to create a system of indicators for transition countries was undertaken by Kandogan [1].

In particular, he suggested analysis of reorientation of transition exports directly by indicators of actual and potential exports volumes, changes in intensive margin and volume of different parts of exports. In connection with limited possibilities of reorientation process analysis by such a small number of indicators – its lack of informativeness, he suggested analyzing it indirectly, by examining the quality of transition countries' exports (by Hummels and Klenow intensive margin, Unit values of exports, Factor intensity of exports) and product differentiation in transition countries (by horizontal intra-industry exports, Hummels-Klenow extensive margin, Funke-Ruhwedel index, Number of product categories).

This point of view can be generally attributed to extensive analysis, since it relies on indirect indicators that are not as informative as direct ones. In our opinion, the amount of direct indicators can be significantly expanded if the indicators that became classic are used not on their own, but supplemented by derived indicators, that will serve directly the purpose of the study, that is, talking about realization of reorientation potential in bilateral trade relations through institutional changes [2].

In addition to the total amount of bilateral trade and its share in international trade of the country, this analysis should include the indicators of its structure and the indicators of bilateral trade by industrial sector. Moreover, in our opinion, it would be inappropriate to divorce the problem of exports reorientation from imports reorientation.

Reference:

1. Kandogan Y. The Reorientation of Transition Countries' Exports: Changes in Quantity, Quality and Variety. Intereconomics 2006, Iss. 4, P. 216-229. 2. Архиереев С. Институциональные преобразования и трансакционные издержки. Бизнес Информ. 1998. №. 11. С. 20-22.

CRM SYSTEMS IN THE TRADING ENTERPRISES MANAGEMENT

Bilotserkivskyi Oleksandr
National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute», Kharkiv

In the article the results of initiative work "Increasing the management efficiency of trading enterprises on the basis of intellectual-information systems" have been presented. The purpose of the work is to develop and improve theoretical and methodological approaches to the management of commercial enterprises using intelligent information systems. After completing this work, the following results have been obtained: 1) theoretical principles of anti-crisis management of trading enterprises have been improved. According to the author of the work, anti-crisis management of the trading enterprise can be defined as a process including four stages: crisis prevention, crisis preparation, crisis response from the business, and reconstruction [1]; 2) the author has proposed the following method of rating assessment of CRM systems: a) collection and processing of analytical information for the reporting period; b) selection and justification of the system of indicators used for rating assessment; c) calculation of the final rating indicator; d) classification and ranking of CRM systems by rating [2–5]; 3) in the author's view, the process of implementation and improvement of CRM system can be divided into three stages: a) the preparatory stage; b) the stage of implementation of CRM system at the trading enterprise; c) the stage of improvement of the existing CRM system [5]; 4) methodical approaches to the economic efficiency assessment of implementing the CRM systems into trading enterprises activity have been investigated. Author has suggested using TCO and NPV indicators for economic efficiency assessment of CRM systems implementation into trading enterprises activity [6, 7].

References:

1. Білоцерківський О.Б. Антикризове управління торговельним підприємством у сучасних економічних умовах України. Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2018. Вип. 6(18). С. 105–109.

2. Білоцерківський О. Б. Використання CRM-систем для управління торговельними підприємствами. Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2019. № 2(107). С. 190–194.

3. Белоцерковский А.Б. Рейтинговая оценка и выбор CRM-систем для управления торговыми предприятиями. Інтелект XXI. 2019. № 5. С. 14–17.

4. Білоцерківський О.Б. Дослідження сучасного стану та програмного забезпечення торговельної галузі України. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». 2019. Вип. 36. С. 120–123.

5. Білоцерківський О.Б. Вибір, впровадження та вдосконалення CRM-систем торгівельних підприємств : проблеми та шляхи вирішення. Держава, галузі, підприємства, бізнес: реалії і тенденції економічного, інформаційного та технічного розвитку : монографія. Дніпро, 2020. С. 305–312.

6. Білоцерківський О.Б. Оцінювання економічної ефективності впровадження CRM-систем у діяльність торговельних підприємств. Вісник Одеського національного університету. Серія «Економіка». 2020. Вип. 2(81), Т. 25. С. 167–172.

7. Білоцерківський О.Б. Кількісне оцінювання ризику високотехнологічного проекту. Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2016. Вип. 4(04), Ч. 2. С. 105–109.

ANALYTICAL TOOLS OF STRATEGIC MANAGEMENT OF INTERNATIONAL BUSINESS OF AVIATION INDUSTRY IN UKRAINE

Chaikova O.I., Barabash Y.V.

National technical \university «Kharkiv polytechnic institute», Kharkiv

Among the tools of strategic management are: industry analysis, structural analysis of the company's competitive environment, situational and portfolio analysis of the company [1].

Ukraine's aviation market size is approximately $ 150 million in annual revenue. 350,000 pieces of hydraulic parts, engines, aircraft equipment, aircraft and helicopters [2]. The market growth rate is 6-7 % annually. Products of the aviation industry are exported and delivered to the European Union, China, South Korea, Azerbaijan, India, the UAE, the USA, Canada and Brazil.

There are 16 largest companies of the aviation industry in Ukraine. Plants that produce airplanes and helicopters are consumers of factories that produce aircraft assembly parts all over the world. Airlines, Air Force of countries are consumers of aircraft plants worldwide. Approximately 1000 customers; most are aircraft plants, airlines and Air Force of countries.

The type of vertical integration is direct. 5 of 16 largest companies produce component parts, engines for the subsequent assembly of aircraft and helicopters. The remaining 11 factories develop, assemble and repair aircraft and helicopters for international sale. No intermediaries between aircraft plants and consumers of details, parts and planes. Every year, the production of parts and engines increases by 2000 pieces, not only for Ukrainian consumers but also for the foreign market.

The brands of different producers are essentially identical – highly standardized (buyers perceive little real difference from a seller to seller). Manufacturing standards for aircraft parts and assembly of airplanes and helicopters are the same worldwide.

The aviation market has a high level of barriers. The market is unattractive for small companies, since entering this market requires significant investment resources, high technologies, high capital requirements for the construction of a new plant, the acquisition of technologies and equipment (worth $ 1 billion). The number of participants in such a market is consistently the same, the market has a high level of competition due to the limited number of consumers.

Given the impact of 4 PR [2], a comprehensive approach is needed and the involvement of all stakeholders from the public and private sectors to academia and civil society to strategic dialogue to ensure further sustainable development of enterprise and its international business.

References:

1. Guerras-Martín Luis Ángel, Madhok Anoop, Montoro-Sánchez Ángeles The evolution of strategic management research: Recent trends and current directions / BRQ Business Research Quarterly. – 2014. –Volume 17, Issue 2. – P. 69-76.

2. Кизим М. О., Хаустова В. Є., Крамарев Г. В. Обґрунтування перспективних напрямів розвитку обробної промисловості України / Проблеми економіки. –2019. – № 1 (39). – С. 28-45.

3. Данько Т.В., Чайкова О.І., Ширяєва Н.В. Перспективні напрямки розвитку теорії менеджменту під впливом четвертої промислової революції / Т.В. Данько, О.І. Чайкова, Н.В. Ширяєва // Труди XVI-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2020»– 2020 –Т. 1. – С. 112–115.

INVESTMENT CLIMATE IN UKRAINE

Chekmasova I. A.
National technical university
"Kharkiv polytechnic institute", Kharkiv

Twice a year the European Business Association (EBA) conducts servey researching investment climate and business environment in Ukrane as well as forecaststing for the next 6 months. Investment index is calculated as an arithmetic mean of five aspects of the investment climate using a five-point system [3]. The dynamics of Investment attractiveness index of Ukraine for 2016-2020 is given in the Fig. 1.

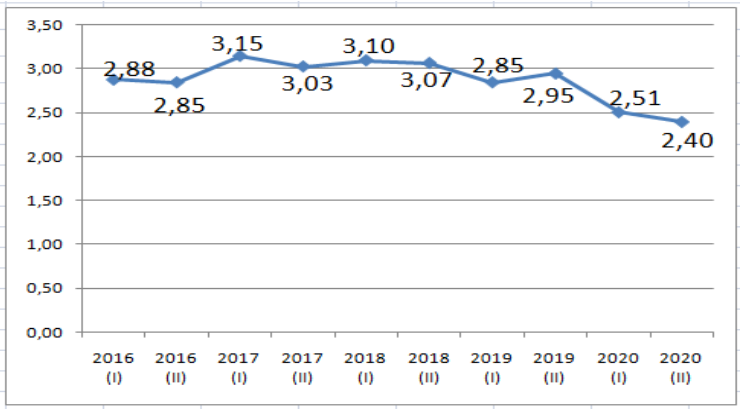

Fig. 1 – The dynamics of Investment Index for Ukraine, 2016-2020

According to the statistical data the investment attractiveness index decreased to 2.40 points out of possible 5 in the second half of 2020. The results of the index show an unprecedented decline comparable to 2013 estimates.

Most chief executive officers (CEO) of the EBA member companies, namely 78%, consider the current investment climate unfavorable**.** Forecasts issued for the next six months are also getting more pessimistic: only 10% of CEOs expect the investment climate to improve over the next half-year period. Other opinions appeared to be rather divided as follows: 45% of respondents believe that the investment climate will not change in the next six months, and another 45% predict that the conditions for doing business in Ukraine will worsen.

According to the survey the main 3 obstacle to foreign investments in Ukraine are lack of trust in judiciary, widespread corruption, market monopolization and state capture by oligarchs. For this reason the following tasks to be of the highest priority for 2021 in order to improve the investment climate in Ukraine, namely, relaunching the court system, efficient anticorruption efforts, de-oligarchizing the state power [1, 2].

References:

1. Говеля А.В. Чекмасова. Проблеми та шляхи активізації інвестиційної діяльності в Україні. Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки). 2020. №1. С. 84–87.

2. Чекмасова І. А. Реінвестування доходів як основний компонент прямих іноземних інвестицій у промисловість України. Бізнес Інформ. 2020№ 7. С. 77–82.

3. Офіційний сайт Європейської Бізнес Асоціації України: веб-сайт. URL:https://eba.com.ua/ (дата звернення 12.03.2021).

IMPROVING REGULATORY ENVIRONMENT FOR RESOLVING INSOLVENCY IN UKRAINE

Chekmasova I. A., Vodyahina M.O.
National technical university
"Kharkiv polytechnic institute", Kharkiv

The ease of doing business annual research by World Bank is one of the key benchmarks for business and investment decision making. According to the Doing Business report 2020, Ukraine has improved 7 positions compared to the previous year and is ranked 64 (out of 190 economies) growing more attractive for investments. On the other hand, despite noticeable improvements, Ukraine still has low rankings (146 out of 190) and scores (31.4 out of 100) related to ease of "resolving insolvency" which calls for special consideration [2].

Resolving insolvency dimension studies the time, cost and outcome of insolvency proceedings involving domestic legal entities. According to the latest report, it takes 2.9 years to recover debt and resolve insolvency in Ukraine with the cost required to recover debt equal to 40.5% of debtor's estate. As a result, resolving insolvency in Ukraine is considered as long and expensive process as well as the recovery rate for a commercial insolvency has extremely low value – 9.0 cents on the dollar recovered by secured creditors through reorganization, liquidation or debt enforcement (foreclosure or receivership) proceedings [2].

Efficient insolvency regulations is a key indicator of business environment of economy. If at the end of insolvency proceedings creditors can recover most of their investments, they can continue reinvesting in firms and improving companies' access to credit. Similarly, if a bankruptcy regime respects the absolute priority of claims, secured creditors can continue lending and confidence in the bankruptcy system is maintained [1].

Previous reports by World Bank distinguished some positive reforms related to making resolving insolvency easier: amendment of legislation on enforcement, introducing more guarantees for secured creditors (1212) as well as strengthening the rights of secured creditors, introducing new rehabilitation procedures and mechanisms, making it easier to invalidate suspect transactions and shortening the statutory periods for several steps of the insolvency process (2014) [2].

The efficient measures for improving regulatory environment related to resolving insolvency in Ukraine are as follows: streamlining insolvency proceedings; establishing or clarifying rules for commencing insolvency proceedings; establishing effective reorganization proceedings; promoting creditor participation; improving provisions applicable to treatment of contracts and voidable transactions; introducing provisions on post-commencement financing; regulating the profession of insolvency administrators [1,2].

References:

1. Говеля А.В. Чекмасова. Проблеми та шляхи активізації інвестиційної діяльності в Україні. Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки). 2020. №1. С. 84–87.

2. Офіційний сайт проекту The *Doing Business* Світового банку: веб-сайт. URL:https://www.doingbusiness.org/en/doingbusiness/ (дата звернення 12.03.2021).

BELT AND ROAD INITIATIVE IMPLICATIONS FOR INTERNATIONAL BUSINESS THEORY

Danko T., Long Y.

National technical university "Kharkiv polytechnic institute", Kharkiv

China's Belt and Road Initiative (BRI) has attracted remarkable attention in many scientific areas since its origination in 2013 [1]. Nevertheless, the BRI implications for international business theory remain understudied, while the potential of the topic can be confirmed by the recent observations on the impact of the BRI institutional framework on the Chinese outward FDI [2, 3, 5], as well as its influence on the Chinese SMEs export performance [4].

The immediate conclusion of the literature review suggests that the BRI constitutes a significant challenge to international business thinking and requires corresponding conceptual preparation [6]. Among venues of the future research of the BRI implications for international business theory, the most promising is the integrated application of the institution-based view [7–10], business model design thinking [11], and the Fourth industrial revolution concept [12].

References:

1. Cao, M., Alon, I. Intellectual structure of the belt and road initiative research: A scientometric analysis and suggestions for a future research agenda. Sustainability. 2020. Vol. 12, No. 17. C. 6901.

2. Buckley, P. J., Clegg, L. J., Voss, H., та ін. A retrospective and agenda for future research on Chinese outward foreign direct investment. Journal of International Business Studies. 2018. Vol. 49, No. 1. C. 4–23.

3. Sutherland, D., Anderson, J., Bailey, N., та ін. Policy, institutional fragility, and Chinese outward foreign direct investment: An empirical examination of the Belt and Road Initiative. Journal of International Business Policy. 2020. Vol. 3, No. 3. C. 249–272.

4. Li, J., Liu, B., Qian, G. The belt and road initiative, cultural friction and ethnicity: Their effects on the export performance of SMEs in China. Journal of World Business. 2019. Vol. 54, No. 4. C. 350–359.

5. Lv, P., Guo, C., Chen, X. How the Belt and Road Initiative affects China's outward FDI: Comparing Chinese independent firms and business group affiliates: China's Belt and Road Initiative. Springer, 2018.

6. Buckley, P. J. China's belt and road initiative: Changing the rules of globalization: Springer, 2020.

7. Gao, M. H. Globalization 5.0 led by China: Powered by positive frames for BRI: China's Belt and Road Initiative. Springer, 2018.

8. Klett, T. C., Li, J. Assessing the Belt and Road Initiative as a narrative: Implications for institutional change and international firm strategy. Asia Pacific Journal of Management. 2021. C. 1–18.

9. Liu, W., Zhang, Z., Chen, J.-X., та ін. The Belt and Road Strategy in International Business and Administration: IGI Global, 2019.

GLOBAL ECONOMY AND COVID-19 EFFECT

Gololobova O.M.
National technical university "Kharkiv polytechnic institute", Kharkiv

The paper is devoted to the consideration of the economic situation in most world countries in connection with the COVID-19 coronavirus pandemic, as well as to the analysis of the factors of economic decline in various sectors of the economy, industry and service provision. The outbreak of coronavirus has already caused suffering to humanity and led to significant economic shock. The decline in output in China is felt worldwide, reflecting China's key and growing role in global supply chains, as well as in financial and tourism markets. Outbreaks elsewhere in the world have similar effects, albeit on a smaller scale. Today, the prospects for economic growth remain uncertain, in particular, according to the forecast, the annual growth of global GDP as a whole until 2020 will fall to 2.4% compared to 2.9% predicted in 2019. The longer and more intense phase of the coronavirus outbreak, which is spreading widely in Asian region, Europe and North America, will significantly weaken economic expectations. In this case, global growth may drop to 1.5% in 2020, which is twice the projected rate of COVID-19 outbreak.

There are also serious concerns that the continued spread of COVID-19 could jeopardize food security. Those are issues that make the work relevant. The theoretical and practical importance of the work is the need to consider as soon as possible the impact of negative risks on the economies of the world, the development of the most effective and proactive measures to prevent the infection of the virus, as well as the introduction of clearly targeted policies to support health systems and its workers, to protect the income of vulnerable social groups and enterprises during the pandemic. Activities aimed at maintaining macroeconomic policies can help restore confidence and encourage renewed demand and help to implement coordinated multilateral actions to ensure better health policies, deter and mitigate business controls, support businesses and ordinary low-income citizens. The conclusion was made that assessing the economic consequences of the virus outbreak is not an easy task due to uncertainty. However, it is possible to try to model scenarios for further restructuring of the world economy and its recovery. Global coordination and cooperation—of the measures needed to slow the spread of the pandemic, and of the economic actions needed to alleviate the economic damage, including international support—provide the greatest chance of achieving public health goals and enabling a robust global recovery.

DETERMINING IN THE IMPLEMENTATION OF CSR IN THE COMPANY'S STRATEGY

Gorova Kseniia, Den Qiwen
National technical university "Kharkiv polytechnic institute", Kharkiv

Corporate social responsibility is a component of the overall strategy of the enterprise, aimed at solving social, economic, social and environmental problems and ensuring sustainable development both at the individual enterprise level and at the macro level, taking into account the interests of all stakeholders, based on the integration of relevant actions into the business processes and values of the company and helps to ensure the target level of performance of the organization. In our opinion, the following groups of stakeholders can be identified in the company's activities and its actions regarding CSR:

1. Consumers of products and services of the company. Interested in consuming the products of socially responsible companies that care about society and the environment, have a desire to become involved in a well-known brand with a positive image.

2. Company staff. Interested in providing favorable working conditions, receiving a competitive salary, meeting the needs of professional and personal development, respect and consideration of personal characteristics.

3. Owners. Interested in the sustainable development of the company and in a stable increase in equity. They strive to strengthen their position in society, their own brand and personal image through ownership of socially responsible business.

5. Lenders and investors. Interested in interacting with socially responsible companies through their positive image in society and the opportunity to receive support if necessary from the state and public organizations.

6. Suppliers and business partners. They prefer to interact with socially responsible companies, as this will indirectly affect their image, if the cooperation is open.

7. Territorial communities. They strive to establish effective interaction and support and obtain material, intellectual, technological and other resources for socially significant programs and projects.

8. Authorities. Interested in the company's activities within the legal field, in cooperation and obtaining company resources for the implementation of government programs and projects of public importance.

As already mentioned the interests of all stakeholders should be taken into account in the organization's decision-making, because it is in line with the ethics and morals and improves the relationship with them. Dialogue with stakeholders involves an active open position of the company, maintaining a sincere interest in their opinions, initiatives and actions. Effective interaction with stakeholders helps to establish effective long-term relationships between them and the company, build trust and improve the company's image, reduce business risks, increase staff loyalty and support the authorities and local communities.

APPLICATION OF FINANCIAL ENGINEERING IN THE SECURITIES MARKET

Kochetova T. I., Romaniv V.V.
National technical university «Kharkiv polytechnic institute», Kharkiv

Financial engineering is development of new financial instruments and application of financial technology to perform financial tasks and create value through the recognition of favorable financial opportunities in order to improve financial management and minimize risks.

Financial markets have changed the scale, structure and mechanisms of the global market environment as a whole that they have become one of the reasons for the emergence of a new area of financial activity – financial engineering.

Financial engineering makes it possible to optimize the movement of financial resources, expand the horizons of financial policy in various fields of activity of economic entities, including in the field of securities. The role of financial engineering is especially great in solving complex problems in financial transactions, developing options for investment programs, and modernizing equity capital policies. In the process of financial engineering, financial instruments are often split into components, derivative instruments are created and tested in practice, and new securities appear.

The main activities of the financial engineer:

- development of a strategy for entering the securities market;
- corporate bonds: technique of issue, placement and organization of trade in the secondary market;
- increase the value of the company in the stock market: tools, strategies, financial intermediaries;
- IPO - technology of initial public offering of the issuer's securities among investors.

In Ukraine not yet called engineering raider schemes to seize companies, but in the West, it is financial engineers have very skillfully used for this purpose "garbage" bonds, "intermediate" financing and other tools for hostile takeovers of joint stock companies. Many of them are active dealers of the global foreign exchange market FOREX, use different types of arbitrage strategies.

The development of new tools or schemes of financial engineering in the security market usually begin with the search for new conceptual ideas. There are two possible ways. At the first idea of new tools and schemes of financial engineering can be put forward by market employees. In the second – analyzes and summarizes the situation in the economy, money market, the actions of competitors, examines customer needs and changes in legislation and more.

INTERNATIONAL BRAND MANAGEMENT OF THE ENTERPRISE

Korobenko A. S., Shevchenko M.M.
National Technical University
"Kharkiv Polytechnic Institute", Kharkiv

This paper discusses the concept of branding in an international company, as well as the main tools, events, and actions for the successful and effective creation, management, and development of an international company brand.

One of the most important aspects of entering the international market is the correct branding of the company. It is also important to note that effectively developed and implemented branding of an international company increases the level of its competitiveness [1-3].

First of all, the development and brand management of an international company is influenced by the characteristics and factors of the international environment. To enter the markets of many foreign countries, it is very important to create a strong and well-known brand. But at the same time, one should not forget that each country has its own culture, the people there follow their values, social and ethical norms, established exceptionally uniquely. So, when branding a company that wants to enter a foreign market, it is important to take into account all these aspects and even adapt the company and brand. However, one of the most influential aspects of the brand management of an international company is precisely the personal strategy of that organization. Most often now, many international companies use not one, but several strategies for the development and management of their brands [4].

For successful and high-quality brand management of an international company, it needs to draw up an appropriate strategy and management structure.

Now it is necessary to point out what actions and operations an international company must perform to effectively and successfully manage a brand. To begin with, it is very important to develop ties with other countries and companies in foreign markets, to exchange work experience, knowledge and skills. Second, the company needs to go through the overall planning process for its brand globally. Thirdly, it is very important for an international company to initially define responsibility and define management functions in the field of branding. And of course, the company needs to achieve a very high level of quality when creating brands.

References:

1. David C. Edelman. Branding in the Digital Age. You're Spending Your Money in All the Wrong Places. Harvard Business Review. December 2010.p.2-8.

2. Чернишова Л.О. Брендинг у системі управління конкурентоспроможністю міжнародної компанії. Глобальні та національні проблеми економіки. Випуск 23, 2018. С.51-55.

3. Івашова Н.В. Значення бренду в забезпеченні ринкової позиції підприємств. Проблеми і перспективи ринковоорієнтованого управління інноваційним розвитком: монографія; за заг. ред.проф. С.М. Ілляшенка. Суми: Папірус, 2011. С. 566–587.

4. Сліпченко Н.Ю., Шевченко М.М. Особливості управління глобальним брендом. Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я: тези доповідей XXVII міжнародної науково-практичної конференції MicroCAD-2016,: Ч. IV. / за ред. проф. Сокола Є.І. Харків. НТУ «ХПІ», 2016. С. 280.

PERSPECTIVES OF WAREHOUSE MANAGEMENT INFORMATION SYSTEMS IN MODERN CONDITIONS

Kovshik V.I.

National technical university "Kharkiv polytechnic institute", Kharkiv

Today, in the context of the challenging situation of the global COVID-19 pandemic, the development of more advanced automated and computerized systems of various kinds is essential for successful business growth. Automation nowadays can serve not only the purpose of cost reduction and increased productivity and performance but also can provide a safer environment for people working in various fields. The warehouse management is not an exception. Warehouses usually have a large area and are relatively favorable for the social distancing of workers but, in cases of order picking and processing, packaging and problem solving, it is possible to improve the interaction between employees by the implementation of additional features to the warehouse management systems (WMS) where they function. The most progressive way for improvement here is robotics integration into the warehouse management processes. This approach is the most expensive and is not suitable for many businesses in today's challenging crisis situation.

Modern WMS includes tools for general inventory management (inventory control, order picking, scheduling of replenishment, order routing), optimization of placement of stock-keeping units, automated storage and retrieval system control, document management, etc. The proposed concept of improvement for WMS includes using an automatic dispatching system that can optimize trajectories of workers' movement in the picking and packing processes. The goal here is to avoid close contacts and interactions simultaneously with optimization of paths to minimize the general time for the picking process. These measures will allow utilizing fewer employees. Systems that create instructions for the warehouse staff with the shortest path through the warehouse already exist (basically, it is a common feature in modern WMS). The idea is to add a new constraint to the model to maintain a higher distance between associates and prevent unnecessary direct communication. The initial data can be collected using a radio frequency identification (RFID) tracking of employees. Alternatively, it is possible to use computer vision if the warehouse is already equipped with surveillance cameras.

As a result, optimized dispatching can provide safer working conditions for people and minimize business risks working in pandemic conditions. Of course, this system should be the most effective for larger warehouses with a wide variety of inventory (thousands of stock-keeping units). In smaller storage places, simple zoning can be used to allocate specific zones for specific staff members. For this, WMS should provide managers with data like heat maps and other visualizations for a better decision-making process.

Further research regarding this perspective may include using artificial intelligence for warehouse management and using various optimization techniques for particular use cases.

CURRENT ISSUES OF UKRAINE'S FOREIGN ECONOMIC POLICY

Makarenko A.B., Korobenko A. S.
National technical university "Kharkiv polytechnic institute", Kharkiv

Since 2017 when Ukraine signed the final version of the EU-Ukraine Association Agreement, it faces the challenge to develop new and to enlarge existing economic relations with EU countries. Besides growing trade turnover helps to tackle unemployment problem, to build its capacity in service sector, and to input in country's scientific and technological progress.

Demographic factor significantly influences the development of foreign economic policy and its global trade activities. The unstable political situation in the country also makes an impact. Another important factor is infrastructure. Local infrastructure in Ukraine is still underdeveloped. This negatively influences domestic economy growth. Another issue is underdeveloped logistics sector, both on internal and external levels. Negative trade indicator still prevails in our country. It is also important that flow of import and export operations is quite uneven among the regions of Ukraine. Therefore, we can define the following issues of foreign economic policy: political factor, structure of labor force, financial factor, logistics, organizational, managerial and production factors [1].

The largest share of Ukraine's exports to the EU countries is held by Kyiv (25.6% of the national export to the EU countries). Kyiv (41.5%) and Kyiv region (7.7%) also lead in import operations [2]. In the list of countries to which Ukraine exports its goods Poland (17.26%) and Italy (11%) prevail. Large volume of Ukraine's exports to the EU is taken by industrial goods - plant-produced goods (24.9% of total exports to EU countries). The largest importers of goods from the EU to Ukraine are Germany (25.08%) and Poland (16.24%) [3].

However, Ukraine faces the need to build capacity wisely using its wide range of high-quality resources. Particular point of growth can be reached if Ukraine's international politics are improved and long-term cessation of hostilities is reached.

References:

1. Рахман М.С., Сіладі К.Б. Характеристика та аналіз сучасного стану зовнішньоекономічної діяльності України. *Ефективна економіка*. 2018. Вип. 10. С. 2–6.

2. Романенко В.А., Лебедєва Л.В. Зовнішня торгівля України з ЄС: тенденції, проблеми, перспективи. 2020, № 9. С. 72–76.

3. Зовнішньоекономічна діяльність. Державна служба статистики України. – [Електроний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/zed.htm (дата звернення: 17.03.2021)

FINTECH APPLICATION IN THE GLOBAL ECONOMY IN 2010S

Makarenko A., Shyriaieva N., Sovhir A.
National technical university «Kharkiv polytechnic institute», Kharkiv

FinTech is an industry made up of companies that use technology and innovation to compete with traditional financial institutions such as banks and financial intermediaries. It is often seen today as the new marriage of financial services and information technology. Since 2008, a new era of FinTech emerges in both the developed and developing world. Douglas W. Arner refers to FinTech as technology enabled financial solutions [1]. Chris Brummer considered difficulties of application of traditional regulatory strategies to new technological ecosystems [2].

FinTech is a dynamically developing segment at the intersection of the financial services and technology sectors, in which technology startups and new market participants are applying innovative approaches to products and services currently provided by the traditional financial sector. FinTech segment is rapidly developing, disrupting the usual order of things in a traditional chain cost. In 2019 FinTech has more than doubled since the previous year, reaching USD 12.2 billion (in 2018 this figure was $ 5.6 billion USA) [3, 4]. The growth halted in 2020 when the andemic hit.

The main collision between traditional financial sector and FinTech is that a large number of traditional financial processes is still paper-based, which will be an increasing point of friction with consumers who have now experienced better and expect more. While FinTech companies created many of the "lifeline" apps and services during the global pandemic, traditional institutions have also provided new digital tools in the face of COVID-19. Now, both will be challenged to push innovation further and evolve to meet changing consumer expectations.

FinTech offers innovative financial solutions that are valuable for low-income groups during pandemics. With the accelerated pace of innovation in the FinTech sector, which is likely to pick up even greater speed in a world that is increasingly digital after COVID-19, regulatory capacity needs to be strengthened to keep pace with change. Finally, countries must invest in digital infrastructure to improve the interaction between the digital and non-digital global economies.

References:

1. Douglas W. Arner, Jànos N. Barberis, and Ross P. Buckley. "The Evolution of Fintech: A New Post-Crisis Paradigm?" Geo. J. Int'l. L., 47, Pp. 1271. 2016.

2. Chris Brummer and Yesha Yadav. "Fintech and the Innovation Trilemma." Geo. L. Rev., 107, Pp. 235. 2019.

3. Blurring the Boundaries: How FinTech Companies Affect the Financial Services Sector//PWc Global – [Electronic sourse]. – Access mode: https://www.pwc.ru/ru/banking/publications/fintech-global-report-rus.pdf

4. Shyriaieva N., Makarenko A. Peculiarities of Blockchain Tech Use in International Business and Finance / N. Shyriaieva, A. Makarenko / Digital Transformation of the Financial Sector of Economy: materials V International scientific and practical Internet conference, April 09-10, 2020. Odessa: ONEU, 2020.

THE DEVELOPMENT OF HEALTH INSURANCE IN UKRAINE

Makarenko A.B., Sovhir A. I.
National technical university «Kharkiv polytechnic institute», Kharkiv

According to research data, only 5-6% of Ukrainians use voluntary medical insurance (VHI) services in Ukraine. Frequently people with chronic diseases buy an insurance policy individually trying to conceal the diagnosis, and this affects the final cost of health insurance policy for everyone or it leads to an increase in cases when insurers refuse to pay claims [1].

Most of the insurers are focused on the corporate segment as such clients are associated with lower fraud level. Corporate health insurance helps to influence labor productivity in the medium term since quality healthcare will aid in maintaining older employees productivity. An increase in demand for corporate employee health insurance programs is quite likely in 2021. Small and medium businesses compete for highly skilled workforce, and benefits are increasingly important for talented job seekers. As more businesses will offer insurance benefits to its employees, it will improve early diagnostics and dictate proper attitude towards one's health. Many corporations will seek to co-finance insurance package with their employees that will optimize costs. This may lead to even more affordable cost of health insurance packages [2].

It takes time to increase medical care share of GNP, to eliminate shadow salaries and shadow payments for medical services, to bring healthcare institutions in line with the requirements set by modern health care. Eventually, health care institutions or its departments which do not manage to keep up will disappear. Moreover, Ukraine will need to shift from "free healthcare" model towards co-financed one.

The introduction of compulsory health insurance will contribute to an increase in financial revenues of healthcare sector, improve quality of medical services and state social standards, and assist in development of voluntary health insurance [3]. Obviously, it is necessary to implement best practices of new members of the EU and to learn from world experience in the field of social security systems. Health insurance must be supported by proper regulatory framework, enhanced tax policy and government supervision that increases financial reliability of insurers, changes attitude towards insurance and helps to set up proper training and retraining of healthcare and insurance sectors personnel.

References:

1. Theoretical data//Official website/iMark – [Electronic source]. – Access mode: https://imark.com.ua/ru/team/ (дата звернення: 17.03.2021)

2. Кондрат И.Ю. Проблемы внедрения и перспективы развития обязательного медицинского страхования в Украине // Научный вестник НЛТУ Украины. - 2019. - Вип.19. – С.3

3. Щедрый П. Перспективы международной интеграции страхового рынка // Экономика Украины. - 2019. - № 5. - С.34-47.

GLOBAL AND LOCAL TRENDS IN CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY REPORTING

Nashchekina O.N.[1], Timoshenkov I.V.[2]

[1] National technical university "Kharkiv polytechnic institute", Kharkiv

[2] V. N. Karazin Kharkiv National University, Kharkiv

The profound impact of corporate social responsibility (CSR) on a company's reputation is hardly disputed nowadays. A good reputation is not only an important intangible asset but also a competitive advantage, which is of special value to companies operating globally and keeping expanding their activities to new markets.

An important dimension of CSR is public disclosure of corporate ESG performances or CSR reporting. One of the current global trends in the sphere of CSR reporting is the growing awareness of the necessity to maintain meaningful communications with corporate stakeholders. According to the results of the 2020 KPMG survey, 96 percent of the 250 world's largest companies and 80 percent of the 100 national largest companies in 52 world economies prepare CSR reports, and these proportions have been steadily increasing over the last 20 years [1]. Another trend is the improvement in the quality of CSR reports, which is supported by the development and refinement of various CSR reporting standards and frameworks. The increasing number of companies use the Global Reporting Initiative (GRI) guidelines for the preparation of CSR reports or adopt integrated reporting.

As far as the local trends in CSR reporting are concerned, according to the results of the survey of Ukraine's 100 largest taxpaying companies, aimed at assessing the companies' level of transparency in corporate governance and CSR in 2019, Ukrainian companies do not regard corporate websites as an effective tool of transparency or an efficient channel of communication with stakeholders [2]. The infinitesimal number of local companies use the GRI guidelines for CSR reporting.

Moreover, some global companies, such as Nestle, change their CSR reporting practices in the Ukrainian market. The websites of Nestle Global (the 4th position in the Best Global Website ranking [3]) and Nestle Ukraine are incomparable in terms of the transparency, completeness of disclosure, and information updates, up to the point that the local website contains an outdated link to the Nestle corporate business principles of 2010 [4], while the global company updated these principles in July 2020. Thus, instead of bringing its high global standards of CSR reporting to the Ukrainian market, the company downgraded them to adjust to the local situation.

References:

1. The time has come. The KPMG Survey of Sustainability Reporting 2020. [Electronic resource]. – Mode of access: https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/xx/pdf/2020/11/the-time-has-come.pdf

2. Індекс прозорості компаній України 2019. [Electronic resource]. – Mode of access: https://csr-ukraine.org/research/transp-index-2019/

3. The Best Global Website. [Electronic resource]. – Mode of access: https://bytelevel.com/reportcard2020/#top25

4. Corporate business principles. [Electronic resource]. – Mode of access: https://www.nestle.ua/sites/g/files/pydnoa316/files/asset-library/documents/corporate-business-principles-en.pdf (accessed on March 13.03.21)

THE ROLE BLOCKCHAIN CAN PLAY IN TRANSFORMING CSR IN A DECENTRALIZED MANAGEMENT SYSTEM

Nwafor F.N., Nashchekina O.N.
National technical university "Kharkiv polytechnic institute", Kharkiv

We live in the age marked by the rapid technological advances, changes in social values and transformations in business mindsets. The latter is related to the growing awareness of businesses of their obligations to society and incorporation of corporate social responsibility (CSR) into business activities.

The technological progress and CSR are closely connected. The effect of technologies on CSR is multifaceted. On the one hand, technological advances can spawn negative side effects of business activities, such as adverse environmental impacts, global warming, etc. On the other hand, the development of information technologies leads to higher business transparency, which is essential for CSR.

Technology is changing the way we live and interact with each other, but the invention of blockchain technology is changing not only the way we interact, but also the way we are governed, and can bring proper regulation and values to CSR.

The ideology behind blockchain technology is building a decentralized management system on the internet that is not being controlled by anyone, but accessible by everyone. One of the advantages offered by blockchain technology is that it makes not only the outcomes of business and CSR activities but also the processes used to produce those outcomes transparent and accessible for public monitoring. According to [1], by employing blockchain, one can increase inclusivity and expand the number of so-called watchdog stakeholders who hold companies accountable for their CSR. This can be done through public platforms employing blockchain solutions.

The fact that the data cannot be forged, destroyed, falsified and manipulated is conducive to building trust among businesses as well as between business and society. If everyone has access to authentic information about the practices of an organisation, it will create trust between the organization and various stakeholders in its value chain, and help leaders adjust standards of business behavior and make informed decisions based on the feedback received from the public.

In general, deploying CSR to the blockchain platform would create a sense of satisfaction to customers, which is driven by the fact they know how socially responsible the producers of the goods and service they consume, are.

Thus, the creation of blockchain-based CSR management system, would give consumers, governments, and other interested parties access to the information about operations of organizations and their CSR initiatives' metrics. This openness would allow leaders to see the response from a target audience, empowering both external and internal stakeholders with the power to make informed decisions.

IMPACT OF COVID-19 ON THE ADOPTION OF DIGITAL TECHNOLOGIES BY NIGERIAN SMES

Oduntan M.I.
National technical university «Kharkiv polytechnic institute», Kharkiv

The world has continued to witness increased unprecedented changes due to the COVID-19 pandemic. Nigeria is slipping into recession and the significant contraction of the country's GDP to -6% in the second quarter of 2020 as compared to 2.5% growth the previous year [1] emphasises the enormous effect on its economy. The pandemic severely affected many small and medium businesses in Nigeria and has set a huge challenge in the way small and medium enterprises (SMEs) carry out their activities.

SMEs were coping with the adverse effects of the pandemic, implementing diverse strategies, which ranged from reduction in the workforce accompanied by cutting or extending working hours to increase or decrease of prices [2]. This paper considers the extent to which the pandemic has accelerated digital transformation of activities by SMEs in Nigeria. SMEs before the pandemic hardly adopted digital technologies, which has led to lagging profitability compared to their other counterparts in Africa.

Transformation of traditional businesses to digital has been quite challenging. The high cost of internet and the instability of power has been a major setback for SMEs in Nigeria. In reference to data from the World Bank in the Foresight Africa 2020-2030 report, GDP growth in the continent could increase by 2% per year if the African Union's aim of affordable internet coverage is attained, and fast internet could increase the probability of employment to 13.2% from 6.9% [3].

While this is a major obstacle to the transformation of Nigerian SMEs, VISA, the American multinational financial services corporation in response to the Covid-19 pandemic had championed a global WhereYouShopMatters campaign which centres on supporting SMEs. Visa's study reveals that consumers are progressively accepting e-commerce and digital payments over cash, and 42% of consumers started buying food for the first time online in the country [4].

Business digitalization catalyzed by the aforementioned impacts opens new prospects for the greater efficiency, outreach and development for SME in Nigeria.

References:

1. World Economic Forum 2020. Here's how COVID-19 has battered Africa's largest economy [Electronic resource]. – Mode of access: https://www.weforum.org/agenda/2020/08/africa-largest-economy-worst-contraction-in-a-decade/

2. Center for Financial Inclusion 2020. MSMEs in Lagos Struggle Due to COVID-19, But Remain Positive [Electronic resource]. – Mode of access: **Ошибка! Недопустимый объект гиперссылки.**

3. Zaakhir Asmal et al. Foresight Africa. Top priorities for the continent 2020-2030. [Electronic resource]. – Mode of access: https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2020/01/ForesightAfrica2020_20200110.pdf

4. Visa and Standard Chartered partner to promote e-Commerce payments in Nigeria. [Electronic resource]. – Mode of access: https://africa.visa.com/about-visa/newsroom/press-releases/prl-27082020.html

ENTERPRISE STRATEGIES FOR ENTERING FOREIGN MARKETS

Olshevska V.O.

National technical university "Kharkiv polytechnic institute", Kharkiv

If a company has decided to expand its business and enter external (including foreign and world) markets, it has several ways to do it. The choice of method for a firm to enter the external market depends on factors such as cost, degree of risk and level of control over the process.

In global practice, there are three basic strategic directions of this process: export, intermediation, hierarchical business structure.

Export activities involve the production of goods and services in the main domestic market of the company and the sale of these goods in the target foreign market. The main disadvantage of export activities is the low level of control of selected resellers in the target country. A company with an aggressive market capture strategy must consider additional leverage with its resellers to comply with product guidelines, meet sales targets, and promote the product to market.

Mediation is a type of work with foreign markets, which presupposes incomplete ownership of a company operating in a foreign market, but sharing with it a certain degree of responsibility and control.

There are 4 types of cooperation in this area: licensing, franchising, contract manufacturing or joint venture.

Licensing in international activities is a type of cooperation in which a company in one country transfers the right to a company in another country to use its unique production processes, patents, trademarks, technological advances and other valuable skills for a fee that is established under the contract.

Franchising is a type of licensing of activities in which a franchisor company transfers to its intermediary (franchisee company) a license to operate under its own trademark.

Contract manufacturing involves the transfer of production to the company in the local market, and the preservation of other functions (marketing, sales, distribution) for the parent company.

Joint ventures are separate companies created by two or more enterprises in which the degree of responsibility and risk is shared between the owners.

Hierarchical business structure. This method of entering foreign markets is also called an investment method of expanding a business. It assumes full control of the business in the target foreign market, namely full ownership of the firm in the target country. This business can take the form of a branch or a separate enterprise independent of the parent company.

References:

1. Наливайко А.П. Теорія стратегії підприємства. Сучасний стан та напрямки розвитку.Моногр. К.: КНЕУ, 2001. 227с.

2. Ємцов Є.В., Шевченко М.М. Стратегія ЗЕД промислового підприємства на глобальних ринках. Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут". Харків.НТУ «ХПІ», 2014. №66. С. 71-76.

3. Shevchenko M.M. Theoretical aspects of joint business. Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я: Матеріали XXII міжнар. науково – практичної конференції, Харків. Харків.НТУ «ХПІ», 2014. С.217.

ORGANIZATIONAL DEVELOPMENT, IMPROVEMENT AND INNOVATION MANAGEMENT IN PUBLIC EMPLOYMENT SERVICES

Osondu M.G.
National technical university "Kharkiv polytechnic institute", Kharkiv

Governments must be more receptive to society's necessities and requests. Public area associations are being changed to give better, quicker and more administrations. Nonetheless, quality, amount and speed are by all account not the only new skills that society needs from its administration. Since the speed of cultural change is speeding up, government ought to similarly have the option to react to changing requests by offering new arrangements and restore trust in government.

Because of these difficulties and pressing factors, the public area is an object of huge changes Albeit the organizations of the EU, Part Nations are not in homogeneous arrangement of associations, nor are their change measures. By and by, the changes are described by the presentation of new standards and shared views (gathered under the umbrella of New Open Administration): with a developing spotlight on proficiency and viability, consideration regarding straightforwardness and responsibility, attention to public assistance conveyance and the job and spot of the resident/client.

With Europe 2020, Europe detailed its procedure for the following decade to turn its economy towards shrewd, manageable and comprehensive development. Public Work Administrations (PES) assume a crucial part in join this move by supporting significant degrees of business, profitability and social union. Hence, hierarchical turn of events, (ceaseless) improvement, learning and advancement must be on (top of) the plan of all PES associations, to turn out to be elite associations, develop enough to react to the difficulties and requests.

To have this (favorable to) dynamic, result and customer arranged culture, PES need to have the ability to act in like manner. In this way, hierarchical turn of events, (nonstop) improvement, learning and development have been on the plan of all PES associations for various years. The World Bank (2003) grouped the primary methodologies utilized along three key lines: decentralization, administration direction and execution focusing on.

Decentralization: Quite possibly the most observable patterns has been the decentralization of program the executives, organization, and obligation to local or neighborhood levels. Under most decentralized courses of action, the focal PES stays answerable for generally speaking spending plans and subsidizing, strategy setting, and assessment.

References:

1. Dar, A. W., T (2003). Public Employment Services: Functions and Innovations. Employment Policy Primer World Bank.

THE POSITION OF INNOVATION FOR THE BUSINESS ENVIRONMENT

Savchenko O., Turan U.

National technical university «Kharkiv polytechnic institute», Kharkiv

Along with science and technology, multidimensional developments in the economy and business environment world require differentiation of businesses. It has become evident that those who do not see the global change and try to manage with the old methods will not be permanent and sustainable in the harsh competition conditions. As it is known, traditional economies were national, regional or local. In the age we live in, humanity is experiencing the conditions of the global economy. Regardless of the sector or scale from production to services; businesses can no longer ignore the existence and effects of globalization. For this reason, the business of the new age must primary take into account the global market and have structured itself according to global needs and requirements. Moreover, globalization has an influence on business structure and management in a wide variety of issues, from marketing to certification and standards.

For those global integrations of the companies in the business environment, the position of innovation is vital by having a sustainable development vision. The concept of sustainable innovation, which is the most significant point of view of sustainable development for businesses and entered the literature as a new concept, has an important place in terms of the business environment. Sustainable innovation is not only important for businesses to complete innovation, but to make and adopt this process into a more sustainable structure by spreading it over the long term [1]. Deeply, innovation is to modernise, develop, change and create more efficient processes, products or services. Innovation for businesses is to create dynamic products, to come up with new ideas or to improve existing products and services. Innovation means innovating that brings profit in an existing 'thing' (from product to method). With the innovation approach, the value created by the enterprise turns into more, newer and more diverse. As known; In today's high and fierce competitive environment, businesses need to create differentiation in order to be permanent and sustainable. One of the important ways to achieve this is to become innovative [2]. To conclude, the innovation approach needs to be assimilated into the business. Methods and mechanisms need to be developed for this purpose. Integration of the business environment with global markets is of great standing for companies to set higher profits and targets. For this purpose, it is significant to integrate innovation into company activities within the framework of sustainable development and to gain the vision of its position.

References:

1. Savchenko, O. and Turan, U., 2020. The Significance of the Sustainable Innovation Concept. In: XXVIII INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE, MicroCAD-2020. [online] Kharkiv: National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute», p.18. Available at: <http://science.kpi.kharkov.ua/wp-content/uploads/2020/10/Tezi_chastina_3_2020.pdf> [Accessed 8 March 2021].

2. Kuzma, E., Padilha, L., Sehnem, S., Julkovski, D. and Roman, D., 2020. The relationship between innovation and sustainability: A meta-analytic study. Journal of Cleaner Production, 259, pp.120745. DOI: 10.1016/j.jclepro.2020.120745

RESERVES TO INCREASE THE PROFITABILITY OF THE ENTERPRISES

Winnyk V., Kochetova T. I.
National technical university «Kharkiv polytechnic institute», Kharkiv

Profit is one of the essential indicator of financial activity of an enterprise. Profit is funding scientific, technological and socio-economic projects. It forms budget and charity funds.

Profit is the part of net income acquired for investing, that characterizes reward for risks of entrepreneurial activities.

To make a conclusion about the performance level of the company profits should be compared to costs.

The main factors affecting the net income is the amount of sales revenue, the level of costs, profitability, non-operating income, the amount of tax on profit and other taxes.

Profit is closely related to the concept of profitability. Profitability - the company's ability to generate profits and to implement cost-effective operations.

For the effective functioning of economic entities in market relations, the most important thing is to identify reserves to increase production, reduce costs, and increase profits. One of the reserves for the growth of the company's profit is the increase in sales of marketable products. There is a direct relationship between profit and sales, i.e. the more products are sold, other things being equal, the greater the amount of profit, and vice versa, failure to implement the sales plan reduces profits.

To increase sales revenue, it is necessary to regularly conduct an inventory of inventories and equipment to identify surpluses. These surpluses must be sold at market prices. Reducing the cost of production is the most important factor in profit growth. The reduction of production costs most fully reflects the savings of material, labor and financial resources available to the enterprise.

Maximum mobilization of production cost reserves is an important condition for the effective functioning of the enterprise. The renewal of fixed assets has a significant impact on the increase in profits. Technical re-equipment of production improves the economic performance of enterprises.

Thus, profit management depends on both the use of existing ones factors and their consequences, a mirror image of which is change information at the parametric level.

BUSINESS MODELING IN THE STRATEGIC MANAGEMENT OF THE INTERNATIONAL HIGH-TECH COMPANIES

Alina Zubkova, Daria Maihurova
National technical university «Kharkiv polytechnic institute», Kharkiv

In the past years, the concept of a business model has become a popular element of strategic management not only for researchers but for a business too. Chesbrough and Rosenbloom searching the web in May 2000, found 107,000 references to the term. In June 2004, the same search found 2,130,000 mentions on Google, for today the number of searches in Google is more than 109 million.

To understand the idea of the business model concept in strategic management, its importance, and to give an illustrative example, it has been decided to analyze the rating of Ukrainian high-tech and innovative companies introduced by Delo.ua. During this research we analyzed also whether the company is international or local to understand the big picture. It is significant to note that during the analysis of given companies, has been determined that 17 companies from the list often mention their business model, both in their media resources and in reporting. Also, those 14 companies out of 17 are international. Thus, we can summarize that the vast majority of international companies in this rating talk about their business model and mention it in their open sources of information. The measurement of how companies describe their business model, an expert assessment has been carried out using an ordinal rating scale or, a Likert scale, where score 1 – an element is not mentioned, and 5 – an element is fully described. The elements have been taken from «Business Model Canvas» introduced by Alexander Osterwalder – one of the strategic management tools to describe the business models of new and existing companies, which review all the company's business processes: customers, supply chain, resources, finance, and, for sure, a value creation.

Also, according to the same principle we decided to analyze top international companies with foreign ownership in the same industries. With the help of this study, we found that Ukrainian companies have 4 main weak building blocks in their business models description: customer segments, customer relationships, key partners and cost structure. The opposite findings have been obtained during the analysis of the foreign companies. Those companies open the framework of their business models and place their business model under the sections of the strategy and strategic management in their reporting.

Thus, we could summarize those Ukrainian companies use their business models as a tool for marketing communications mainly. Vice versa, foreign companies are more open in their business model description. Such behavior of Ukrainian companies could be explained due to their fear to be more open and show more global and clear information about company activity. It is important to note that without understanding the customers and partners for whom value is being created, the strategic development of the company is impossible and mimicry arises at this level.

СТАНДАРТИЗАЦІЯ У СФЕРІ УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТАМИ

Абуд Ахмад Халіль Абуд, Брінь П.В.
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Однією з тенденцій сучасного менеджменту є все більш активне застосування проєктного менеджменту. Особливу користь це може принести тим підприємствам, які мають відносно велику частину унікальних очікуваних результатів діяльності [1].

Розуміючи корисність нової технології управління, вчені у галузі управління проектами та менеджери цієї галузі намагалися досліджувати найкращі практики та сприяти їхньому поширенню. Згодом на базі об'єднання найкращих практик було запропоновано стандарти в галузі управління проектами, використання цих стандартів повинно значно підвищити ефективність управління проектами незалежно від виду проєкту [2]. Слід зазначити, що вказані стандарти мають рекомендований, а не обов'язковий характер, тобто менеджмент підприємства сам зацікавлений у їхньому використанні.

Відповідно до суб'єкту використання стандартів вони класифікуються на міжнародні (як правило прийняті під егідою ISO), національні (прийняті у певній країні) та корпоративні (прийняті до використання на окремому підприємстві).

До найбільш поширених міжнародних стандартів управління проектами слід віднести ISO 10006 (Quality management systems – Guidelines for quality management in projects – Керівництво до управління якістю у проектах; ISO 21500 (Guidance on project management – Керівництво до управління проектами) [3,4]. Прикладом національних стандартів є PMBOK (A Guide to the Project Management Body of Knowledge – Керівництво базових знань з управління проектами [5]. Цей стандарт спочатку формувався як національний стандарт США, однак на сьогодні більше 160 країн світу прийняли його в якості базового при розробці своїх національних стандартів. Корпоративний стандарт може включає документи, що визначають загальні принципи реалізації проектів в певній компанії.

Література:

1. Брінь П.В., Абуд А. Х. А. Сучасне трактування поняття «проєкт» та його відмінність від бізнес-процесу// Науково-практичний журнал "Причорноморські економічні студії".- 2019. Випуск 48-2, С. 20-26. DOI: https://doi.org/10.32843/bses.48-33
2. Брінь П.В., Абуд А. Х. А. Багаторівнева класифікація проектів за абсолютними та відносними ознаками // Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор».- 2019.- Випуск 6 (55).- С. 46 -51.
3. ISO 10006:2017 Guidance on project management [Електронний ресурс] / Режим доступу: https://www.iso.org/standard/70376.html
4. ISO 21500:2012 Guidance on project management [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://www.iso.org/iso/catalogue_detail?csnumber=50003
5. Guide to the Project Management Body of Knowledge. 6th ed. Project Management Institute, Inc. 2017. 756 p.

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВА

Азізов Х.Х.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Проблеми бухгалтерського обліку товарів за діючим Планом рахунків бухгалтерського обліку не обмежуються проблемами, які пов'язані з обліком у складі рахунку 28 «Товари» витрат, які входять у початкову вартість товарів. Аналогічні проблеми виникли у зв'язку з обліком на субрахунку 285 «Торгова націнка» товарних надбавок торговельних підприємств, які обчислюють товари за продажними цінами. Вважається, що об'єднання на рахунку 28 «Товари» активних субрахунків для обліку товарів і тари з контрактивним регулюючим субрахунком 285 «Торгова націнка» з точки зору теорії та практики бухгалтерського обліку недоцільно. З незрозумілої причини у п. 22 П(С)БО 9 «Запаси» [1] встановлено, що середній відсоток торгової націнки визначається шляхом ділення суми залишку торгових націнок на початок місяця і торгових націнок у продажній вартості отриманих в звітному місяці товарів на суму продажної вартості залишку на кінець звітного місяця і продажної вартості отриманих в звітному місяці товарів. А це вже зовсім інший, незвичний і нераціональний підхід до визначення і відображення у бухгалтерському обліку суми торгових націнок на реалізовані товари. При цьому у порядку його визначення допущена помилка: зменшення суми торгової націнки на отримані товари на суму обороту по дебіту рахунку «Торгова націнка» не показано.

Встановлений порядок списання торгової націнки, яка відноситься до реалізованих товарів, призведе до невірного визначення фактичної собівартості реалізованих товарів і в підсумку до необ'єктивного визначення фінансових результатів торговельної діяльності, причому, як правило, зменшиться фінансовий результат (чистий доход) роздрібної торгівлі [2].

Враховуючи вищесказане, можна зробити висновок, що бухгалтерський облік торгової націнки на товари є одним з найбільш складних і недостатньо врегульованих запитань організації і ведення обліку у торгівлі. Можливі шляхи вирішення викладених проблем будуть сприяти успішному вирішенню питань удосконалення бухгалтерського обліку у торгівлі. А правильне відображення на бухгалтерських рахунках торгової націнки на товари у роздрібній і оптовій торгівлі має важливе значення для забезпечення своєчасного і точного виявлення фактичної собівартості реалізованих товарів і їх залишку, а також визначення і відображення у бухгалтерському обліку фінансових результатів торговельної діяльності.

Література:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: Наказ Мінфін. № 15 від 18.06.2000 // Офіц. вісн. України. 2000. № 15. Ст. 16

2. Павлюк І. Проблеми бухгалтерського обліку торгової націнки та шляхи їх вирішення // Бухгалтерський облік і аудит. 2008. № 2. С. 15-25.

РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА: ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ

Александрова В.О., Джумамурадова А.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Рентабельність є узагальнювальним критерієм економічної ефективності виробництва. Цей показник комплексно відбиває застосування речових, трудових і грошових ресурсів.

Аналіз показника рентабельності виробництва дає можливість керівництву розкрити величезну кількість тенденцій розвитку діяльності, знайти шляхи ефективного управління, вказати на помилки в господарській діяльності, що дозволить збільшити дохід і, отже, успішніше здійснювати свою діяльність.

Суть проблеми підвищення рентабельності виробництва полягає у збільшенні доходу в процесі використання існуючих ресурсів фінансових підсумків на кожну одиницю завдань. Тому перед економічною наукою стоїть мета: зміцнити інтерес до аналізу рентабельності як економічного явища.

Рентабельність можна розглядати як один з критеріїв якості управління. Показник рентабельності показує ефективність управління підприємством, оскільки від правильності й раціональності управлінських рішень, що приймаються, багато в чому залежить отримання високого прибутку і достатнього рівня дохідності.

Чинники збільшення рентабельності виробництва можна визначити таким чином: досягнення більше доходу при ефективному використанні мінімальної вартості основних і оборотних засобів, що призводить до підвищення рентабельності виробництва.

Основні шляхи підвищення рентабельності являються підвищення абсолютної суми прибутку і скорочення витрат на виробництво продукції. Цьому сприяє використання у виробництві результатів науково-технічного прогресу, що веде до збільшення продуктивності праці й зниження на цій основі вартості одиниці ресурсів, вживаних у виробництві.

Також слід враховувати, що при аналізі шляхів підвищення рентабельності важливо розділяти вплив зовнішніх і внутрішніх умов. До зовнішніх умов відноситься розширення ринку збуту продукції шляхом зниження ціни на пропоновані товари. Внутрішні умови є найбільш значними, чим зовнішні. До них відносяться: підвищення обсягів виробництва, скорочення собівартості продукції, збільшення віддачі основних засобів і так далі. У сучасних, ринкових умовах показник рентабельності виробництва грає ключову роль, оскільки керівництву підприємства вимагається регулярно приймати ряд неординарних рішень для забезпечення прибутковості, а, отже, економічній стабільності компанії.

Література:

1. Стригуль Л.С. Дослідження сучасних підходів до визначення прибутковості підприємства. Матеріали 4-ї Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 5-7 листопада 2019 р. – Кременчук : КрНУ, 2019. – С. 176-178.

МОРАТОРІЙ НА ПЕРЕВІРКУ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ЗАХІД АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Андреєв О.М., Андреєва О.М.
Національний технічний університет "Харківський політехнічний інститут", м. Харків

Більшість антикорупційних заходів, що активно застосовуються на практиці є, переважно, комбінацією репресивних заходів [1] та заходів, що націлені на формування в суспільстві нульової толерантності до корупції [2]. Домінування даних антикорупційних заходів пояснюється, в першу чергу тим, що як в суспільстві, так й серед науковців є поширеним уявлення про корупцію як суто негативне явище виникнення якого пов'язане з протиправними діями чиновників, спрямованими на вимагання хабаря та культурними нормами, що виправдовують сплату хабаря чиновникам для досягнення власної мети. І хоча практика вже довела надзвичайно низьку ефективність даних антикорупційних заходів, вони й надалі продовжують активно застосовуватись через надзвичайно сприятливі умови для маніпулювання суспільними настроями, що формуються навколо проблеми боротьби з корупцією [3].

Більш ефективними антикорупційними заходами можуть стати заходи, що націлені на усунення чинника, що спонукає підприємців до укладання корупційних угод з чиновниками - високого рівня трансакційних витрат бюрократичних процедур [4]. З огляду на це, запровадження мораторію на перевірку підприємств мало б стати надзвичайно ефективним антикорупційним заходом, завдяки скороченню відповідних трансакційних витрат бюрократичних процедур до нуля. Проте доцільність подібного заходу є сумнівним, адже введення будь-яких формальних правил, втому числі й тих, що регламентують перевірку підприємств, має на меті врегулювання певної проблеми. Тому введення мораторію на перевірки фактично скасовує відповідні формальні правила і залишає неврегульованими цілу низку проблем, в тому числі й тих, що становлять загрозу для життя людини.

Таким чином, запровадження мораторію на перевірку підприємств, хоч й дозволяє скоротити кількість випадків укладання корупційних угод, є недоцільним через утворення інституційного вакууму.

Література:

1. Абрамов Ф.В. Ефективність репресивних антикорупційних заходів в умовах високого рівня корумпованості. *Бізнес Інформ.* 2017. № 12. С. 8–12.

2. Рябова Т.В., Абрамов Ф.В. Вплив культурних факторів на виникнення корупції. *Научные труды Донецкого национального технического университета. Серия: экономическая. – Донецк, ДонНТУ*. 2007. Выпуск 31-3(117). С.138-142.

3. Абрамов Ф.В. Суспільні настрої як фактор динаміки антикорупційних формальних правил. *Бізнес інформ.* 2018. № 12. С. 26–31.

4. Абрамов Ф.В. Трансакційні витрати корупційної угоди. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». Темат. вип. "Технічний прогрес і ефективність виробництва".* 2005. № 1. С. 273–282.

КОРПОРАТИВНЕ СТРАХУВАННЯ: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Бабіч І.Є., Кобець В.М.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

В роботі розглянуто питання корпоративного страхування в Україні, програми та перспективи розвитку.

Ринкова економіка вимагає від господарюючих суб'єктів самостійного забезпечення своєї фінансової стабільності. Ця стабільність, багато в чому зумовлена продуктивністю страхового захисту, що сприяє компенсації реального збитку в результаті техногенних аварій, непередбачуваних соціальних обставин, невиконання обов'язків партнерами, та інших виробничих, інвестиційних та фінансових ризиків.

Підприємства потребують захисту свого майна, інтересів та захисту персоналу. Все це забезпечує корпоративне страхування – комплекс послуг від страхових компаній корпоративним клієнтам . В більш широкому сенсі корпоративне страхування – мультиризикове, комбіноване, довготермінове страхування майнових та інших інтересів юридичних осіб різних організаційно-правових форм власності.

За даними Нацкомфінпослуг, значну частину доходів страховикам дають саме корпоративні клієнти. Причому понад 90% премій в корпоративному страхуванні страховики отримують по страхуванню ризиків великих промислових груп. Таким чином, основними користувачами корпоративного страхування на сьогодні є великі компанії. Малий та середній бізнес менше користується послугами корпоративного страхування в зв'язку з значними витратами.

Для розвитку ринку корпоративного страхування, крім існуючих стандартних програм : добровільного медичного страхування персоналу; страхування від нещасних випадків на підприємстві; корпоративного пенсійного страхування; страхування автотранспорту компаній; страхування матеріальних резервів підприємства, також нерухомого майна підприємства або його співробітників, доцільно розглянути наступні:

- Систему перестрахування ризиків (передавання ризиків підприємства на відповідальність іншому страховику)
- Корпоративне страхування відповідальності у разі заподіяння шкоди третім особам
- Галузеві програми страхування, пов'язані з визначеною діяльністю організації

Збільшити ступінь охоплення об'єктів корпоративного страхування в Україні може:

- введення державою додаткових пільг на довгострокові договори
- розширення варіацій ризикового і накопичувального покриття
- розробка програм страхування фізичних осіб і персоналу (спеціально для великих підприємств), які вважають формування соціального пакету ефективним інструментом, спроможним мотивувати та утримувати висококваліфікованих співробітників.

НАПРЯМОК РОЗВИТКУ В ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

Бабіч І. Є., Кобець В. М.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Пандемія COVID-19, друга, і вже третя її хвиля актуалізують питання страхування від вірусних інфекцій, страхування життя, як для окремих громадян, так і для корпоративних клієнтів. І хоча часто стандартні поліси добровільного медичного страхування не покривають такі ризики, багато українських страхових компаній виділили ризики, пов'язані із зараженням коронавірусом, в окремий страховий продукт. Як показує практика, попит на такі продукти є як з боку власників бізнесу, так і з боку фізичних осіб.

Використання полісів від COVID-19 вимагає підвищеної уважності клієнтів і з'ясування всіх особливостей договорів. Адже ризики інфекцій і, тим більше, пандемій не стандартні, і страховики особливостями страхових договорів також намагаються максимально врахувати свої інтереси. Наприклад, часто страхові компанії прописують умову, за якою страхові випадки покриваються тільки через два тижні і більше після укладення договору. Вони це роблять для того, щоб уникнути збитків від укладення договорів з уже хворими особами. Також часто існує обмеження за віком з виключенням осіб старше 59-60 років, які вважаються групою підвищеного ризику. Також є особливості сервісної складової страхових послуг зі страхування здоров'я. В умовах масового захворювання при дефіциті апаратів ШВЛ або ліжко-місць існують зрозумілі труднощі з можливостями організувати лікування на тому рівні, який потрібно клієнту.

Реалії останнього року показують, що загрози вірусних заражень або епідемій не зникнуть зі скасуванням карантину. Тому необхідність захисту від подібних ризиків може очікуватися вищою, ніж до 2020 року. Це буде активізовувати медичне страхування, страхування життя. Діяльність страхових компаній отримує імпульс розвитку в бік особистого страхування.

Видається, що страховим компаніям, які ще не освоїли цю ринкову нішу, буде економічно доцільно акцентувати свою увагу на спектрі страхових продуктів, пов'язаних з пандемією COVID-19. Крім полісів особистого страхування, це може бути також захист майнових інтересів, питання захисту від банкрутства підприємств малого та середнього бізнесу та інші.

Література:

1. Страхування від COVID-19: як убезпечити себе в умовах епідемії. Сайт «Мінфін». URL: https://minfin.com.ua/ua/insurance/articles/strahovanie-ot-covid19-kak-obezopasit-sebya-v-usloviyah-epidemii (дата звернення: 17.03.2021).

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМІКИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ МЕТОДАМИ КЛАСТЕРНОГО АНАЛІЗУ

Бакадорова А.Є., Білоцерківський О.Б.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Харківська область відрізняється високим рівнем розвитку економіки, що обумовлено вигідним економіко-географічним положенням і достатньо багатим набором власних сировинних ресурсів [1-3]. Тому актуальним є дослідження економіки Харківської області методами кластерного аналізу.

Кластерний аналіз – це метод багатомірного статистичного дослідження, до якого належать збір даних, що містять інформацію про вибіркові об'єкти, та упорядкування їх у порівняно однорідні, схожі між собою групи. В результаті цього утворюються «кластери» або групи дуже схожих об'єктів.

Використовуючи кластеризацію, визначимо однорідні групи видів діяльності у Харківській області за кількістю суб'єктів господарювання, зайнятих працівників, найманих працівників, обсягом реалізованої продукції. Для проведення розрахунків застосовувався ППП Statistica 12. Використання методу Уорда та побудова дендрограми дозволяє розпізнати три групи (кластери) однорідних станів у спостережуваній сукупності даних. Здійснимо реалізацію методу К-середніх. Як показують результати, кластер № 1 (2 галузі: промисловість; оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів) характеризується найвищим рівнем показників; кластер № 2 (6 галузей: сільське, лісове та рибне господарство; транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність; інформація та телекомунікації; операції з нерухомим майном; професійна, наукова та технічна діяльність; охорона здоров'я та надання соціальної допомоги) характеризується середніми значеннями показників; кластер № 3 (7 галузей: будівництво; тимчасове розміщування й організація харчування; фінансова та страхова діяльність; діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування; освіта; мистецтво, спорт, розваги та відпочинок; надання інших видів послуг) характеризується найнижчим рівнем показників. Ці результати збігаються з визначеними у роботах [1-3] галузями спеціалізації Харківської області.

Література:

1. Білоцерківський О.Б., Бакадорова А.Є. Аналіз соціально-економічного розвитку Харківської області з використанням кластерного аналізу. I International science conference on multidisciplinary research : abstr. of 1st Intern. Sci. and Practical Conf., Berlin, 2021. P. 215–218.

2. Білоцерківський О.Б. Роль торгівлі у соціально-економічному розвитку Харківської області. Теоретичні та практичні питання узгодження інтересів розвитку територіальної системи : матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна. 2020. С. 118–120.

3. Білоцерківський О.Б. Роль торгівлі в економіці Харківської області на сучасному етапі розвитку. Результати наукових конференцій Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ» за 2020 рік в 2 т. Харків : НТУ «ХПІ», 2020. Т. 1 : Труди XVI-ої Міжнар. наук.-практ. конф. «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2020». 2020. С. 3–5.

ЦИФРОВЕ УПРАВЛІННЯ ЛАНЦЮГАМИ ПОСТАВОК

Балак Н.В., Пушкар О.І., Татаринцева Ю.Л.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

В роботі розглянуті питання актуальності цифрового управління в ланцюгах поставок - Digital SCM. Розвиток цифрових технологій зумовлює зміни у логістичній діяльності та трансформує бізнес-процеси в цілих мережах та «цифровій економіці», виокремлюючи SCM у нову сферу економічної діяльності.

Поняття «цифрового ланцюга поставок» передбачає розробку та впровадження передових цифрових технологій (IoT, блокчейн, машинне навчання, штучний інтелект, прогнозний аналіз та ін.), які дозволяють управляти удосконаленням традиційних ланцюгів поставок. Наприклад, відповідно до концепції McKinsey [1] «Цифрові ланцюги поставок нового покоління» підприємства повинні розміщувати датчики на всьому де це можливо, всюди створювати мережі інформації, автоматизувати все та аналізувати все, щоб значно збільшити продуктивність та задоволеність клієнтів.

Задачі управління цифровим ланцюгом поставок пов'язані з пошуками нових способів підвищення ефективності та збільшення прибутків учасників ланцюгу з додатковим рівнем цифрових технологій. Ці технології містять:

– прогнозну аналітику для оптимізації розподілу запасів та прогнозування програм;
– рішення для автоматичного поповнення запасів;
– робототехніку для прискорення збірки або комплектації;
– датчики Інтернету речовин для отримання зворотного зв'язку в режимі реального часу від виробничого обладнання, транспортних засобів.

Цифрове управління ланцюгами поставок відповідає сучасним тенденціям розвитку бізнесу та інформаційних технологій, що дозволяє компаніям отримувати нові конкурентні переваги: скорочувати матеріальні та часові витрати, оптимізувати терміни виконання замовлень, отримувати зворотній зв'язок від споживачів та ін. Планування в реальному часі дозволяє гнучко реагувати на можливі проблеми, оскільки стає постійним процесом, який може динамічно реагувати на зміни вимог або обмежень (на основі даних від виробничого обладнання, транспортних засобів). Застосування Digital SCM підвищує рівень співпраці партнерів на основі більшої прозорості операцій. На базі цифрового управління ланцюгами поставок підприємства можуть реалізовувати сучасні логістичні технології, такі як JIT, QR, VMI, EDI, CRM, ERP, CPFR, а також створювати додаткові переваги для ефективного управління та розвитку цілодобових поставок.

Література:

1. Supply Chain 4.0 – the next-generation digital supply chain [Електронний ресурс]. – URL: https://www.mckinsey.com/business-functions/operations/our-insights/supply-chain-40--the-next-generation-digital-supply-chain

ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Безверха А.І., Кармінська-Бєлоброва М.В.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

На сьогоднішній день залишаються актуальними пошуки оптимальної моделі і стилю управління, які б забезпечили рентабельність конкретної фірми, орієнтуючись на наявні матеріальні ресурси, стан ринку, персонал і організаційні процеси.

Проблема зміни загальних напрямів і цінностей на початку XXI століття є результатом глобалізації всіх життєвих процесів у сучасному суспільстві, що призвело до переорієнтації молодих менеджерів. Для того щоб вижити і розвиватися в умовах жорсткої конкуренції та динамічних змін зовнішніх умов нинішнім компаніям необхідні кваліфіковані менеджери, які виконують роль керівника, лідера, дипломата та новатора. Саме тому нині виникає гостра необхідність розроблення та впровадження умов для розвитку попиту та пропозиції на ринку серед менеджерів.

Найактуальніші проблеми менеджменту, з якими стикаються сучасні як вітчизняні, так і закордонні підприємства:

- скорочення кількості робітників або цілих підрозділів;
- швидка зміна потреб, технологій і стратегій, що вимагає гнучких ідей;
- недостатність та несвоєчасність забезпечення управлінців якісною інформацією для прийняття управлінського рішення;
- недосконаліть інфраструктури та забезпечення організацій;
- недостатність нематеріальної мотивації працівників;
- застосування менеджерами неефективних методів оцінки діяльності виробництв.

На сьогоднішній день існує різноманітні проблеми менеджменту, проте деякі з них потребують особливої уваги та характеристики, так як їх ігнорування має згубний вплив на розвиток підприємства.

Отже, стратегія удосконалення та вирішення питань сучасного менеджменту, має бути спрямована на розвиток системи керування підприємством і забезпечення ефективних управлінських рішень в процесі раціональної діяльності організації в умовах глобалізації світової економіки, інформаційної та технологічної революції, підвищення рівня нестабільності бізнес-середовища.

Перспективи подальших наукових досліджень зумовлені тим, що, незважаючи на достатньо багатий науковий внесок, залишаються невирішеними ключові питання управління та формування нової теорії менеджменту, які потребують подальшого дослідження та модернізації.

Література:

1. Лепейко Т.І. Особливості прояву синергетичних ефектів в українській економіці [Текст] / Т. І. Лепейко, Н. М. Шматько // Бізнес Інформ = Business Inform. – 2012. – № 11. – С. 6–8.

ЗМІСТ ЕКОЛОГІЧНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ СПОЖИВЧИХ ТОВАРІВ У СИСТЕМІ «ЛЮДИНА –СЕРЕДОВИЩЕ»

Бець М,Т., Тупісь М.М.
Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів

У вітчизняному законодавстві та технічних регламентах терміни «екологічні властивості» і «екологічні показники» споживчих товарів (СТ) поки не визначені. Відтоді пропонується їх авторське визначення: «екологічні властивості СТ» доцільно трактувати як їх здатність впливати на навколишнє середовище, а «екологічний показник СТ» - як кількісна і якісна характеристика рівня їх впливу впродовж «етапів життя» на навколишнє середовище. Дії, що відображають екологічні властивості СТ, характеризують типові екологічні показники за такими ознаками як природа, ступінь, характер виникнення та реципієнт впливу на навколишнє середовище [1].

Основна форма прояву екологічних властивостей СТ- це прийнятний вплив на навколишнє середовище. Одним з інструментів оцінки такого впливу пропонується побудова ієрархічного дерева властивостей СТ за принципом взаємозв'язків в системі "людина - середовище – споживчі товари» (рис. 1).

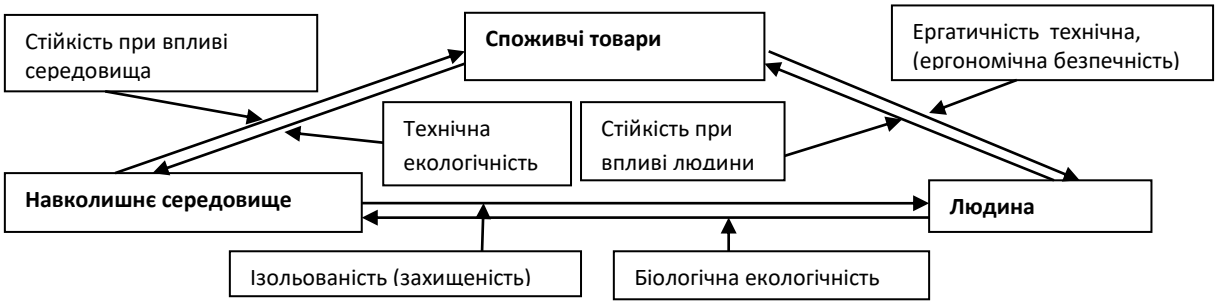

Рис. 1. Дерево властивостей споживчих товарів у системі «людина-середовище-споживчі товари»

Застосування методу побудови дерева властивостей споживчих товарів у системі їх впливу на навколишнє середовище дозволить виявити відомості про доказову інформацію та сформувати і оцінити фактори, що визначають правомірність щодо безпечності їх перебування в обороті згідно вимог технічних регламентів.У технічних регламентах на споживчі товари пропонується представити екологічні показники якості товарів потягом терміну їх експлуатації, зокрема для 27-ми категорій товарів, щодо яких Україна зобов'язалася затвердити технічні регламенти.

Література:

1. Николаева М.А., Худякова О.Д. Экологические свойства потребительских товаров // СТЭЖ. 2015. №2 (21). URL: https://cyberleninka.ru/article/n/ekologicheskie-svoystva-potrebitelskih-tovarov (дата обращения: 10.03.2021).

ПРИЧИНИ ЗМЕНШЕННЯ СТАТУТНОГО КАПІТАЛУ ТОВАРИСТВА

Брік С.В.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Зменшення статутного капіталу на суму недовнесених вкладів. Якщо протягом 1 року з дня реєстрації товариства засновник повністю не вносить свою частку до зареєстрованого статутного капіталу, то загальні збори засновників можуть прийняти рішення про зменшення статутного капіталу на суму недовнесених вкладів. У бухгалтерському обліку зменшення статутного капіталу показують одночасно зі зменшенням заборгованості учасника за невнесеним вкладом: Дт 401 - Кт 46. Відповідно, в обліку інвестора зменшується заборгованість перед товариством щодо внесення вкладу до його статутного капіталу: Дт 685 - Кт 746. Розмір внесених інвестицій також потрібно зменшити: Дт 977 - Кт 14.

Зменшення статутного капіталу у зв'язку зі зниженням вартості чистих активів. Якщо після закінчення другого і кожного наступного фінансового року вартість чистих активів (тобто власного капіталу) товариства виявляється менше його статутного капіталу, тобто, коли в товариствы після закінчення фінансового року виникає непокритий збиток, то, зменшуючи статутний капітал, потрібно зменшити непокритий збиток: Дт 401 - Кт 442. Що стосується інвестора, то на дату балансу потрібно переоцінити вартість фінансових інвестицій [1].

Викуп та анулювання частки у статутному капіталі. Якщо товариство протягом року не реалізувало викуплену ним же частку учасника, то така частка анулюється шляхом зменшення статутного капіталу товариства по Дт 401 і зменшення вилученого капіталу по Кт 452. При цьому: витрати на випуск або придбання інструментів власного капіталу відображають зменшенням додаткового вкладеного капіталу, а в разі його відсутності; зменшенням нерозподіленого прибутку (збільшенням непокритого збитку) [2]; прибуток (збиток) від анулювання інструментів власного капіталу емітент відображає збільшенням (зменшенням) додаткового вкладеного капіталу. Якщо збиток від анулювання інструментів власного капіталу перевищує суму додаткового вкладеного капіталу, суму перевищення відображають зменшенням нерозподіленого прибутку (збільшенням непокритого збитку) [2]. Для відображення прибутку (збитку) від продажу, випуску або анулювання інструментів власного капіталу у додатковому капіталі виділено субрахунок 421 «Емісійний дохід» [3].

Література:

1. НП(С)БО 12 «Фінансові інвестиції» https://buhgalter911.com/uk/normativnaya-baza/instr-plan-rah/standart-buhgalterskogo/ pologhennya-standart-buhgaltersykogo-1021478.html

2. НП(С)БО 13 «Фінансові інструменти» https://buhgalter911.com/uk/normativnaya-baza/instr-plan-rah/standart-buhgalterskogo/pologhennya-standart-buhgaltersykogo-1021479.html

3. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затв. наказом МФУ від 30.11.1999 № 29 https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text

ГЛОБАЛЬНА ЕНЕРГЕТИЧНА БЕЗПЕКА В КОНТЕКСТІ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПРОБЛЕМИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Бріль М.С.
Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця, м. Харків

До ряду загроз міжнародній і національній безпеці, характерних для початку XXI століття, вирішальну роль відіграють ті, що часто називають новими або нетрадиційними, такими, що мають свою історію. Проте, нині безпека земної цивілізації пов'язується із благополуччям справ у світовій енергетиці і базується на запасах і вмілому використанні вичерпних вуглеводнів,що зберігаються в надрах Землі.

Енергетична безпека - стан електроенергетики, який гарантує технічно та економічно безпечне задоволення поточних і перспективних потреб споживачів в енергії та охорону навколишнього природного середовища; енергогенеруючі компанії - учасники оптового ринку електричної енергії України, які володіють чи користуються генеруючими потужностями, виробляють і продають електричну енергію. Подальший світовий лад визначатиметься вирішенням загальної для усього людства енергетичної проблеми.

Одночасно з енергетичною, світ буде змушений стикнутися з тривалою і зростаючою екологічною кризою. Згідно з прогнозами фахівців, зростання населення в умовах нестачі енергії приведе до різкого зниження рівня забезпечення елементарних потреб життя і, одночасно, до різкого посилення забруднення довкілля, яке при цьому відіб'ється на природному зростанню індустріального забруднення біосфери в розвинених країнах унаслідок використання як основного джерела енергії вуглеводнів.

Останніми роками поняття енергобезпеки значно розширилося. Якщо звернутися до висловлювань і думок різних сторін, стане ясно, що під цим поняттям зараз зібрані усі стратегічні завдання і проблеми, існуючі в енергетичній сфері на національному і міжнаціональному рівнях.

Підходи до проблеми енергетичної безпеки можна умовно розділити на три школи. У розрахунках політичної і академічної шкіл досить мало уваги приділяється сталому розвитку і екології. Це не зовсім справедливо, оскільки питання глобальних кліматичних змін знаходять своє відображення і в реальній політиці. Виявляється, цієї уваги недостатньо з позицій третьої, екологічної школи, що представлена як академічними екологами, так і національними, а також міжнародними неурядовими організаціями. Завдання, що стоїть перед головами держав і усіма трьома школами, заключається у забезпеченні людства енергоресурсами для економічного і соціального розвитку, причому зробити це з урахуванням вимог довгострокової економічної, кліматичної і екологічної сталості.

Таким чином гостро стоїть питання про наміри світової спільноти щодо вичерпних джерел енергії і атомної енергетики на довгостроковий період. Рішення, що приймаються зараз, визначать енергетику і економіку XXI ст.

АУТСОРСИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ НАРОЩЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ПІДПРИЄМСТВА

Буняк Н.М.
Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

У сучасних умовах трансформації інституційного середовища ведення бізнесу, нестабільності всіх сфер діяльності, загострення конкурентної боротьби пошук шляхів оптимізації діяльності та джерел забезпечення її економічної ефективності набуває особливої актуальності. Водночас досвід розвинутих країн світу переконливо свідчить, що одним з дієвих інструментів управління, який сприяє економічному та фінансовому розвитку підприємства, нарощенню його конкурентних переваг шляхом проведення реструктуризації менеджменту та трансформації бізнес-процесів є аутсорсинг. Його суть полягає в передачі, як правило, непрофільних бізнес-функцій спеціалізованим організаціям на засадах субпідряду за умови гарантування ними відповідного рівня їх виконання. Загалом аутсорсинг дозволяє зменшити витрати, покращити якість товарів і послуг, вивільнити додаткові ресурси та зосередити їх на основному напрямку діяльності, отримати опосередкований доступ до ресурсів аутсорсера, поліпшити результати діяльності, підвищити ринкову вартість підприємства. Прийняття рішення про використання аутсорсингу є прерогативою вищого керівництва підприємства, оскільки безпосередньо пов'язане з його стратегічними інтереси та передбачає вибір між самостійним виконанням бізнес-функцій та їх передачею стороннім організаціям. У цьому контексті надзвичайно важливими завданнями є ґрунтовний аналіз всіх напрямків діяльності підприємства, оцінка їхньої ролі в забезпеченні досягнення основних стратегічних цілей, діагностика ризиків, визначення на цій основі переліку робіт, які доцільно передати аутсорсеру.

Заразом варто зазначити, що аутсорсингові відносини пов'язані з підвищеним ризиком, оскільки їхнє невиконання чи неналежне виконання може негативно вплинути на результати діяльності замовника, а також спричинити погіршення його конкурентної позиції на ринку. У зв'язку з цим особливої важливості набуває налагодження прозорих партнерських відносин між замовником та виконавцями, що уклали договір про надання послуг аутсорсингу. При виборі партнерів до уваги слід брати такі фактори, як: імідж та ділову репутацію, досвід роботи на ринку, рівень професіоналізму, якість і терміни виконання відповідних робіт тощо. На нашу думку, в умовах трансформаційних процесів найбільш доцільним та економічно виправданим є поступове впровадження аутсорсингу в практику діяльності підприємств, тобто передачу бізнес-процесів слід починати з менш ризикованих, непрофільних, і лише згодом переходити до ризикових.

Отже, використання сучасних радикальних інструментів управління, зокрема аутсорсингу, дозволяє підприємству не лише підвищити свою адаптивність до умов зовнішнього середовища, але й покращити результати діяльності, зміцнити конкурентні переваги на ринку.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ДОПОМОГИ ОСОБАМ ЯКІ ПОТРЕБУЮТЬ СОЦІАЛЬНОГО СУПРОВІДУ (ЗАХИСТУ)

Бутенко О.П., Коробко К.П.
Харківський національний університет будівництва та архітектури, м. Харків

Вітчизняні та зарубіжні науковці досліджували низку проблем, пов'язаних зі станом соціального захисту населення в розвинутих країнах. У роботах М. Кашуби, О. В. Березіна, Анселен Ж. та ін. вивчались різноманітні питання з покращення соціальної політики у сфері соціального захисту населення. Тому, на думу авторів, є важливими знання та досвід інших країн, які успішно вирішують проблеми у сфері допомоги особам які потребують соціального супроводу. Пропонуються до розгляду результати порівнянь стану надання соціальних послуг та матеріальної допомоги в Україні та Німеччині.

Для прикладу, наведемо деякі особливості з різновиду соціальних послуг у Німеччині, так, у цій країні існує соціальна послуга – соціальний гуртожиток, в якому надають кімнати для однієї людини або для сім'ї, видається щомісяця чек на 100$, який потрібно витратити на речі, їжу, засоби особистої гігієни та на купівлю шкільної форми та інше. Деякі послуги є безкоштовними: соціально-педагогічні – отримання освіти; працевлаштування – допомога у пошуку роботи, оформленні документів; для іноземців допомога в вивченні німецької мови; психологічні – психолог для сім'ї СЖО; соціально-медичні - медична допомога, вітаміни для дітей до 14 років [3].

Що стосується послуг в Україні, то безкоштовними послугами є: психологічна допомога – психологічна консультація у центрах соціальної допомоги; кімната у соціальному гуртожитку, кожного місяця грошова допомога, кошти для придбання товарів першої необхідності, проїзд в транспорті по території України; працевлаштування – становлення на облік в центрі зайнятості, виплати по безробіттю; соціально-медичні - медичні консультації з сімейним та державними лікарями, грошова компенсація за витрачені кошти на лікування, одноразова соціальна допомога; отримання освіти, виплата стипендій та інше [1,2]. Порівняльна характеристика свідчить, що спектр послуг є майже однаковим, але в Німеччині державне фінансування допомоги особам які потребують соціального супроводу значно вищій, що сприяє покращенню якості життя населення.

Література:

1. Закон України Про соціальні послуги. Київ, № 18. URL:https://zakon.rada.gov.ua
2. Закон України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту». Київ, 2012, № 16, ст. 146. URL: https://zakon.rada.gov.ua
3. Информационно−аналитический портал о Германии, 2007, URL: https://ru-geld.de/
4. Закон України «Про зайнятість населення», Київ, 2013, № 24, ст.243. URL: https://zakon.rada.gov.ua
5. Закон України «Про освіту», Київ, 2017, № 38-39, ст.380. URL: https://zakon.rada.gov.ua

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ

Бутенко О.П., Чупир О.М.
Харківський національний університет будівництва та архітектури, м. Харків

Управлінням ризиками в інноваційній діяльності є комплексним поєднанням дій зі зниження невизначеності результатів інновації, підвищення ймовірності успішної реалізації нововведення, сприяння досягненню інноваційної мети. Виділяють наступні етапи управління інноваційними ризиками [1]: виявлення та ідентифікація передбачуваних ризиків; аналіз ризиків; вибір методів управління ризиками; застосування обраних методів і прийняття рішень в умовах ризику; реагування на настання ризикової події; розробка та реалізація заходів зниження ризиків; контроль, аналіз і оцінка дій щодо зниження ризиків і вироблення рішень. Для виконання зазначених етапів необхідно провести ідентифікацію ризиків. Ідентифікацією ризиків є їх розподіл на конкретні групи за певними характеристиками. В теперішніх класифікаціях інноваційний ризик не розглядається як самостійна категорія, а виділяється як підвид або інвестиційного ризику, або внутрішніх ризиків у сфері взаємодії з технікою. Відповідно до цього виділяють кількісний і якісний аналізи ризиків. Якісний аналіз інвестиційних ризиків виконується на етапі розробки бізнес-плану, а обов'язкова комплексна експертиза проєкту дає можливість підготувати знану кількість інформації для початку роботи з аналізу ризиків. Етапами якісного аналізу ризиків є такі: ідентифікація ризиків; опис можливих наслідків ризиків які ідентифіковані, розрахунок їх вартості; розробка можливих заходів спрямованих на зменшення негативного впливу виявлених ризиків із зазначенням їх можливої вартості. Кількісний аналіз ризиків передбачає чисельне визначення величин окремих ризиків і ризику проєкту в цілому. В залежності від кількості релевантної інформації та завдань, які потрібно вирішити використовуються такі кількісні методи оцінки ризиків: ймовірнісний метод; метод експертного аналізу ризиків; аналіз чутливості проєкту; метод аналогій; аналіз сценаріїв розвитку проєкту; імітаційні методи; побудова дерева рішень проєкту; оцінка ризиків на основі фінансового стану або беззбитковості; комбінований метод. В інноваційній діяльності повністю уникнути ризику неможливо, тому що неможливо передбачити, яке нововведення буде мати успіх на ринку, а яке не матиме попиту. Однак на підприємствах на всіх стадіях здійснення підприємницького проєкту повинні розроблятися заходи щодо зниження ймовірності виникнення ризиків.

Література:

1. Марамохина, Е. В. Инновационный риск: понятие, этапы управления. *Молодой ученый*. 2013. № 5 (52). С. 348-351. URL: https://moluch.ru/archive/52/6755/ (дата звернення: 10.03.2021).

2. Христенко О.В., Свистун О.М. Особливості управління інноваційними ризиками на вітчизняних підприємствах. *Економіка і регіон*. 2016. 5 (60). С. 73–80. URL: http://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PoltNTU/1987/1/Христенко.pdf (дата звернення: 17.12.2016).

ЕКОНОМІЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ РІШЕНЬ

Васильцова С.О.
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків

В роботі розглянуто питання економічного обґрунтування господарських рішень для подальшого вибіру напрямку діяльності підприємства.

Підвищення прибутковості господарської діяльності підприємства є основою для роботи підприємств у різних галузях економіки, тому ця тема є актуальною та відповідає сучасним тенденціям розвитку економічного сектору України.

Управління сучасним підприємством потребує ефективних засобів вирішення стратегічних і оперативних завдань. Це можна вдосконалити лише за умови системного підходу до організації господарської діяльності підприємства. Проблеми, що виникають у процесі господарської діяльності, є досить різні, однак вони виникають із-за недостатньо ефективної організації процесу управління на підприємстві, такі як: зміни зовнішнього середовища, пошук нових методів управління та інші.

Дані аналізу техніко-економічних показників дають підстави на такі висновки, наприклад: аналіз об'єм як виробленої, так і реалізованої продукції за останні три роки, при цьому слід аналізувати за період спостереження зміну планових показників, зростання або зменшення виробленої продукції та зростання реалізованої продукції . Аналіз можливо проводити як за основними видами продукції так і за всьома видами продукції яку виробляє підприємство. Зростання об'ємів продукції може відбуватися за рахунок зростання обсягів виробництва в натуральному вираженні.

Аналіз зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства надасть можливості знайти переваги та недоліки в діяльності підприємства, показати, що у підприємства є достатньо ресурсів та можливостей для подальшого розвитку, а саме розвивати такий напрям, як розширення асортименту продукції, що це є одним із напрямів підвищення прибутковості господарської діяльності на підприємстві.

Запропонована пропозиція по розширенню асортименту продукції підприємства, такої як ,наприклад, виробництво морозива, надасть можливість підвищити прибутковість господарської діяльності на ще раз підтвердить свою ефективність та надасть можливості підприємству отримати додатковий прибуток.

МАРКЕТИНГ И ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВО

Верес Шомоши Марианн, Перерва П.Г.
Мишкольцский университет, г. Мишкольц,

Одним из аспектов обеспечивающих сильную взаимосвязь между маркетингом и предпринимательством является то, что и в маркетинге, и в предпринимательстве центральными, важнейшими элементами являются рынки и клиенты. Общепризнанно, что самое большое различие между маркетинговой функцией и другими функциями в рамках организации (например, финансы, персонал и т.п.) является то, что маркетинг должен выступить вне организации.

Маркетинговая функция это одно из естественных измерений предпринимательства, так как предпринимательство - это по существу эксплуатация возможностей рынка. Интерес предпринимателя будет стимулироваться естественным образом только возможностями сбыта, основанными на эксплуатации обстоятельств и/или как результат диффузии инноваций конкурентов. Предприниматель только незначительно обеспокоен внутренними механизмами в организации бизнеса, и обеспокоен ими только когда внешние изменения подталкивают его к этому. Предпринимательство рассматривается как деятельность, определена ее структура, выделены основные черты и общественные функции. Это позволяет дать определение предпринимательства с точки зрения деятельности. Предпринимательство - это новаторская деятельность людей, принадлежащих к особой социальной группе, называемых предпринимателями, обладающих редкими способностями, которые позволяют нести бремя отличительных черт этой деятельности и функций, развивающих экономику с целью получения прибыли.

Маркетинг - это связывающее звено между внутренними системами предпринимательской деятельности и его клиентами. При этом ключевым аспектом становится обеспечение конкурентоспособности предпринимателя на рынке. В свою очередь, одним из важных элементов выступает влияние маркетинга на рост и деловую активность предприятия. В условиях жесткой конкуренции является эффективным способом обеспечения успеха при условии тесной взаимосвязи с менеджментом и их взаимопроникновении.

Литература:

1. Pererva P.G., Kocziszky György, Szakaly D., Somosi Veres M. Technology transfer.- Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI», 2012. — 668 p.

2. Ткачова Н.П., Перерва П.Г. Розвиток методів аналізу фактичного стану конкурентних переваг підприємства // Економіка розвитку– 2011.– № 4 (60).– С.116-120.

3. Перерва П.Г. Управління маркетингом на машинобудівному підприємстві // Навч.посібник для інж.-техн.вузів.- Харків : «Основа», 1993.- 288с.

4. Pererva P.G., Tkachev M.M., Kobielieva T.O. Evaluation of holder profits violation of their exclusive rights // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 240-246.

5. Грабченко А.И., Смоловик Р.Ф., Перерва П.Г. Основы маркетинга высоких технологий: Учебное пособие, Харьков : ХГПУ, 1999.- 242с.

6. Перерва П.Г. Самомаркетинг менеджера и бизнесмена.- Ростов н/Д: Феникс, 2003. - 592 с.

7. Pererva P.G., Kocziszky G., Somosi Veres M., Kobielieva T.A. Compliance program: [tutorial] // ed.: P.G.Pererva, G.Kocziszky, M.Veres Somosi.– Kharkov-Miskolc : LTD «Planeta-prynt», 2019.– 689 p.

МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОПЕРАЦІЙНОГО АНАЛІЗУ У ПРОЦЕСІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ ПІДПРИЄМСТВ ПРОМИСЛОВОСТІ

Власова Н.О.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Управління фінансовими результатами підприємств промисловості відноситься до найбільш складних проблем фінансового управління. Фінансові результати фокусують результати всіх видів діяльності підприємств і одночасно є необхідним джерелом самоокупності й самофінансування; рентних, процентних та дивідендних виплат; створення резервних та страхових фондів. На величину фінансових результатів впливає безліч різноспрямованих факторів, що ускладнює процес управління, спрямований на досягнення необхідного їх розміру, темпів росту, рівня рентабельності.

Поточне управління фінансовими результатами передбачає наявність таких обов'язкових етапів, як: визначення необхідного (цільового) розміру, виходячи із цілей розвитку підприємства; аналіз поточного стану та виявлення найбільш істотних зовнішніх і внутрішніх факторів, що вплинули на їх зміни; розрахунок планових або прогнозних величин фінансових результатів, що найбільше повно відповідає цільовим настановам; розробка конкретних заходів щодо досягнення розрахованих величин; моніторинг усіх вище перерахованих етапів та внесення коректівів у ході реалізації намічених заходів.

Сучасна практика пропонує великий перелік методів та методик щодо визначення прогнозних величин фінансових результатів, серед яких певне місце займає операційний (маржинальний) аналіз. Його можливості досить широкі та дозволяють визначити поточні й прогнозні значення: обсягу виробництва, що забезпечує досягнення необхідного розміру фінансових результатів; розміру фінансових результатів при заданому обсязі реалізації продукції; «зону безпеки» підприємства; можливого росту фінансових результатів при оптимізації співвідношення постійних та змінних витрат; рівень ризику операційної діяльності та ін.

Але проведені дослідження показали, що в реальному житті відсутні чіткі взаємозв'язки між обсягами виробництва, складом витрат та фінансових результатів від реалізації. Це обумовлено тим, що на зміни цих показників впливає велика кількість факторів, які діють у різних напрямках, без взаємного зв'язку. Інакше кажучи, зв'язок «обсяг виробництва - витрати - прибуток» у практичній господарсько-фінансовій діяльності далеко не є абсолютним, що обумовлено: відсутністю чітких можливостей для розподілу витрат на постійні та змінні; обмеженістю чіткої пропорційної зміни змінних витрат від зміни обсягів виробництва; неврахуванням зміни величини постійних витрат від інвестиційної діяльності.

Все це свідчить про те, що аналіз за схемою «обсяг виробництва (реалізації) - витрати - прибуток» має право на використання, але повинен застосовуватися з багатьма застереженнями.

ФІНАНСОВА КРИЗА ТА БАНКРУТСТВО ПІДПРИЄМСТВ

Власова Н.О., Резнік О.І.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Криза – це крайнє загострення протиріч у соціально-економічній системі (у тому числі підприємстві), яке загрожує її життєстійкості у навколишньому середовищі. Це зміна економічного становища підприємства (різкий перехід від стабільності до розбалансованості усього ланцюжка відтворення).

Економічні кризи відбивають гострі протиріччя в економіці країни чи економічному стані окремого підприємства. Це кризи виробництва і реалізації товару, взаємин економічних агентів, кризи неплатежів, втрати конкурентних переваг, банкрутства й ін.

Кризові ситуації, які виникають через відсутність відповідних профілактичних заходів, можуть призвести до надмірної розбалансованості економіки підприємства і нездатності продовжувати фінансове забезпечення господарського процесу, що кваліфікується як банкрутство підприємства.

Фінансова криза – це період (позаплановий процес) розбалансованої діяльності підприємства та обмежених можливостей його впливу на фінансові відносини із непрогнозованими результатами, що загрожує подальшому розвитку та існуванню підприємства.

З фінансовою кризою ідентифікують загрозу неплатоспроможності та банкрутства підприємства. Банкрутство є завершальною стадією фінансової кризи підприємств.

Банкрутство — це реалізація катастрофічних ризиків підприємства в процесі його господарської діяльності, внаслідок якої воно не може задовольняти в установлені строки вимоги, що пред'явлені зі сторони кредиторів та виконати зобов'язання перед бюджетом. Банкрутство підприємства – це законний спосіб вийти із бізнесу з найменшими втратами

Основні фінансові ознаки банкрутства:

- істотне порушення фінансової стійкості підприємства у випадку перевищення зобов'язань над активами;
- значна незбалансованість від'ємного та позитивного грошових потоків;
- тривала неплатоспроможність підприємства, що викликана низькою ліквідністю його активів.

Метою банкрутства є ліквідація тих підприємств, які замикають на собі неефективність та нестабільність. Ця мета досягається у результаті односпрямованих дій кредиторів, партнерів, фінансових й правових органів.

Система банкрутства - це визначена система діагностики, контролю та попередження неплатоспроможності підприємств. Об'єктивна необхідність у приведенні структури виробництва до реального платоспроможного попиту, що формується ринком, складає основну ланку цієї системи й одночасно основну мету.

ЕКОНОМІКО-ПРАВОВА СКЛАДОВА СПРИЙНЯТТЯ ІНДУСТРІЇ 4.0

Внукова Н.М.
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрНУ, м. Харків

Актуальність. Розвиток цифрової економіки з урахуванням досвіду європейських держав [0] передбачає всебічний аналіз регулювання господарської діяльності щодо застосування технологій Індустрії 4.0.

Результати дослідження. Для визначення ставлення до напрямів змін у господарській діяльності в умовах розбудови економіки Індустрії 4.0 НДІПрЗІР НАПрНУ спільно з ХНЕУ ім.С.Кузнеця проведене опитування серед різних респондентів. У розробленій Google формі наявні питання щодо віку і статі, виду діяльності, їх розуміння поняття Індустрія 4.0. Базові технології змін респондентами ранжовані за 4 рівнями пріоритетності. Важливо було визначитися щодо впливу економіко-правової складової на розвиток господарської діяльності в умовах Індустрія 4.0. За трьома рівнями шкали: високий, середній, низький респондентами відзначено потенційний рівень зацікавленості господарюючих суб'єктів в Україні щодо наявності ресурсів для інвестування в економіку Індустрії 4.0.

У опитуванні взяли участь більше 40 осіб, які представляли різні вікові групи: до 25 років більше 51 %, від 25 до 40 років – 36 %, більше 40 років – 13%. За гендерною ознакою переважали жінки – 74%, чоловіки – 26%. Представлено 9 напрямів діяльності, але не всі відповіли на це питання, між тим, є різні групи респондентів: підприємці, наймані працівники (фахівці), здобувачі вищої освіти різних рівнів, зокрема, зайняті у господарській діяльності, службовці, самозайняті особи, викладачі і науковці та ін. Відносно відзначення того, що є Індустрією 4.0, то майже 60% вважають це індустріальною революцією, між тим тільки 3% віртуалізацією світу. Отже, можна відзначити тільки початок перемін у загальному сприйнятті Індустрії 4,0.

За пріоритетністю базових технологій змін за першим пріоритетом більше всіх набрала технологія інтернету речей (35%), але за другим пріоритетом її обрали тільки 10%, а за третім і четвертим порівну. За другим пріоритетом найбільше відзначено аналітику великих даних. Щодо потреби у економіко-правовому регулюванні цього процесу негативних відповідей не було, близько 50% відповіли, що дуже потрібне, але переважав у 5 п.п. попит на правове регулювання щодо економічного.

Висновок. Актуалізація проведеного дослідження доводиться практичними діями стейкхолдерів, наприклад, НТУУ «КПІ ім.І.Сікорського» щодо відкриття вже 3-го Центру Індустрії 4.0 та інших проєктів, а також необхідністю дій щодо посилення економіко-правової складової Індустрії 4.0.

Література:

1.Pukala, R., Start-ups as one of the elements triggering the development of Industry 4.0, 2019, *MATEC Web of Conferences*, Том 297, str. 08002, Wyd. EDP Sciences. ISPCIME-2019. URL: https://www.researchgate.net/ publication /337212396_Start-Ups_as_One_of_the_Elements_Triggering_the_Development_of_Industry_40

НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ІНТЕГРОВАНОЇ ЛОГІСТИЗАЦІЇ ПРОЦЕСІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Волоснікова Н.М.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Цілі фінансової стратегії інтегрованої логістизації процесів на підприємствах мають підпорядковуватися загальній стратегії економічного розвитку логістичної системи та спрямовуватися на максимізацію прибутку та ринкової вартості підприємства. При розробці фінансової стратегії інтегрованої логістизації процесів слід враховувати динаміку макроекономічних процесів, тенденції розвитку вітчизняних фінансових ринків, можливості диверсифікації діяльності логістичної системи та зміни у інституційному середовищі.

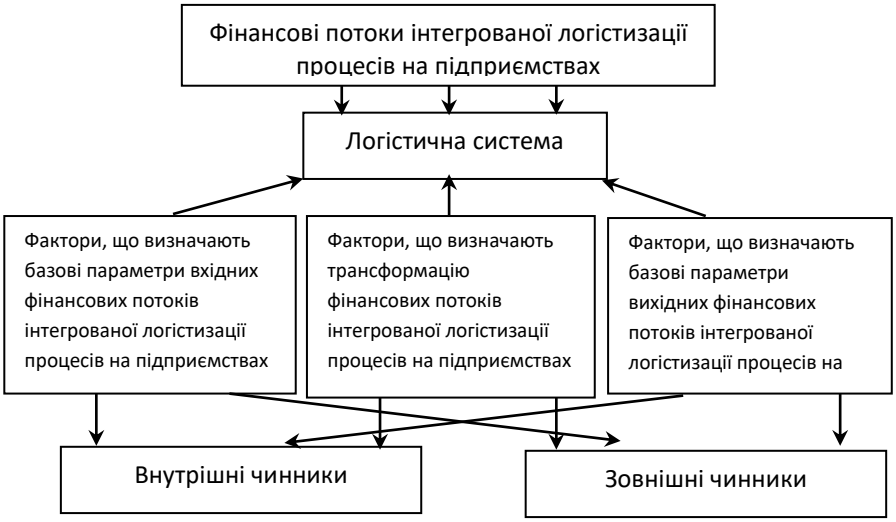

Рис. 1 – Вплив факторів на фінансові потоки інтегрованої логістизації процесів

Для досягнення найкращих результатів формування фінансової стратегії інтегрованої логістизації процесів на підприємствах необхідно деталізувати функції суб'єкта управління, поділивши їх на два аспекти управлінської діяльності: враховуючи процес формування та процес використання фінансових ресурсів інтегрованої логістизації процесів підприємства. Фінансова стратегія інтегрованої логістизації процесів на підприємствах забезпечує: формування та ефективне використання фінансових ресурсів; відповідність фінансових дій економічному стану та матеріальним можливостям логістичної системи підприємства; правильний вибір напрямів фінансових дій та маневрування логістичною системою підприємства для досягнення вирішальної переваги. Завдання фінансової стратегії інтегрованої логістизації процесів на підприємствах є такими: визначення способів проведення успішної фінансової стратегії; визначення перспективних фінансових трансакцій із суб'єктами господарювання та іншими інститутами; фінансове забезпечення операційної діяльності; розробка та здійснення заходів щодо забезпечення фінансової стійкості інтегрованої логістизації процесів на підприємствах; розробка способів виходу із кризового стану та методів управління за такого стану логістичної системи підприємства.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПЛАНУВАННЯ НОВОЇ ПОСЛУГИ ДЛЯ ЗАРУБІЖНИХ КЛІЄНТІВ

Вяткіна Т.І., Івахненко А.В.
Національний технічний університет «Харківский політехнічний інститут», м. Харків

У сучасних умовах, вихід на міжнародний ринок характеризується високим рівнем динамічності та нестабільності. Така ситуація може негативне впливати на підприємства, адже вони не завжди спроможні швидко адаптуватися до умов, які висуває міжнародний ринок та до змін зовнішнього середовища. А це може призвести до зниження рівня їх конкурентоспроможності саме для зарубіжних клієнтів. За таких умов впровадження нових послуг для різних галузей є одним із факторів розвитку підприємства. Це обумовлює актуальність теми дослідження.

Питання щодо процесу планування та впровадження нових товарів та послуг на ринок розглядаються в наукових працях таких провідних вітчизняних і зарубіжних науковців: Армстронга Г., Кардаша В.Я., Головчанську Е.Е., Балабанову Л.В., Шафалюка О.К., Гольдштейна Г.Я., Котлера Ф., Зозульова О.В., Ламбена Ж-Ж., Ілляшенка С.М., Диксона П., Кубишину Н.С., Старостіну А.О., Друкера П.,Тєлєтова О.С., Зав'ялова П.С., Шумпетера Й.А.та інших.

Розробка та впровадження на ринок нових послуг дозволяє підприємствам стабілізувати збут, збільшити прибуток, підвищити ефективність розроблених маркетингових заходів, отримати переваги над конкурентами, а також вийти на новий рівень розвитку. Реалізація інноваційної політики, яка має на увазі розробку та планування нових послуг, допомагає підприємству зміцнювати свої конкурентні позиції, покращувати свій імідж.

Впровадження нових послуг на сьогоднішній день є тривалим процесом, який потребує комплексного підходу та є необхідним в сучасних умовах ринку. Успіх підприємства залежить від можливостей пристосовуватись до новітніх тенденцій зовнішнього ринку. Саме тому, основною вимогою для підприємства, яке прагне закріпити конкурентні позиції на ринку в умовах висококонкурентного середовища є впровадження нових послуг для задоволення потреб споживачів актуальних на даний час.

Для вимірювання ефекту від впровадження нової послуги на зовнішньому ринку доцільно використовувати загальноприйнятні показники ефекту та ефективності зовнішньоекономічної діяльності, а також проаналізувати можливість застосування альтернативні показників.

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Гаврик А.А., Назарова Т.Ю
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

В роботі розглянуто питання фінансової стійкості підприємства в сучасних умовах, так як актуальною проблемою та завданням їх існування є забезпечення фінансової стабільності з урахуванням екомічних факторів.

В умовах ринкової економіки від підприємства вимагається підвищення ефективності виробництва, конкурентоздатності продукції на основі впровадження досягнень науково-технічного прогресу, ефективних форм господарювання і управління виробництвом, активізації підприємництва Проте, незважаючи на значний вплив факторів ззовні, аспекти організації фінансової діяльності є не менш важливими.

На сьогоднішньому етапі розвитку економіки України аспекти фінансової стійкості підприємства недостатньо розроблені, викладення їх має суперечливий характер, існує немало розбіжностей серед науковців у розумінні самої суті фінансової стійкості. Для підтримки фінансової стабільності в умовах, що постійно змінюються, компанія повинна мати стратегію. Найчастіше проблеми поліпшення та управління фінансовою стабільністю компанії пов'язані з відсутністю цих стратегій у фірмі, внаслідок чого компанія не може грамотно розпоряджатися своїми ресурсами та ефективно управляти грошовими потоками. неможливо не відзначити, що в сучасній економіці важливою складовою процесу розробки та реалізації фінансової стратегії підприємства є фінансовий контролінг.

Він спрямований на постійне відстеження ефективності виконання базових довгострокових параметрів, передбачених його стратегічними планами розвитку, та своєчасне коригування цих показників та/або системи заходів щодо їх досягнення з урахуванням зміни впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовищ на фінансово-господарську діяльність підприємства, його прибутковість і ринкову цінність, що відбулися з часу розробки та затвердження фінансової стратегії.

Таким чином, контролінг відіграє дуже важливу роль у системі управління підприємством, будучи однією з найсучасніших й ефективних систем управління підприємством. Він є відособленою системою, економічна сутність якої полягає в динамічному процесі перетворення та інтеграції наявних методів обліку, аналізу, планування, контролю та координації в єдину систему одержання, опрацювання інформації для прийняття на його основі управлінських рішень, орієнтованих на досягнення всіх завдань, що стоять перед підприємством.

РОЛЬ ЛАНЦЮГІВ ПОСТАВОК ТНК У МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ

Гаврись О.М., Гаврись П.О.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Міжнародна торгівля є одним з ключових чинників економічного розвитку, що сприяє підвищенню добробуту країн. Часто міжнародна торгівля розглядається спрощено у категоріях експорту та імпорту, коли позитивне сальдо торговельного балансу, тобто перевищення експорту над імпортом, вважається абсолютно позитивним явищем, а негативне сальдо автоматично вважається проблемою. І хоча така логіка в цілому є вірною, вона може приховати той, факт, що створення позитивного сальдо торговельного балансу не є кінцевою метою економічної діяльності, а лише проміжним етапом у досягненні першочергових цілей – створення доданої вартості, високооплачуваних робочих місць, збільшення податкових надходжень і, нарешті, підвищення добробуту населення в цілому. Очевидно, що для створення кваліфікованих, високооплачувані робочих місць, необхідно, мати структуру економіки, у яких ключову роль грають високотехнологічні галузі з високою часткою доданої вартості, як, зокрема, виробництво автомобілів. Створення таких галузей не лише забезпечить роботою та гідними умовами для життя працівників підприємств галузі та членів їх родин, але і призведе до створення робочих місць у суміжних галузях, таких як постачальники комплектуючих. Все це призведе до збільшення податкових надходжень від ПДФО, ПДВ, податку на прибуток, а отже зростання добробуту в цілому по країні. Виробництво продукції з низьким рівнем доданої вартості, зокрема, сільськогосподарської сировини, не дає подібного позитивного ефекту.

При цьому не обов'язково створювати виробництво з нуля. Замість цього можна інтегруватися у вже існуючі виробничі ланцюги. І тоді можна стати успішним експортером навіть на такі ринки як Німеччина, яка є не лише є провідним експортером автомобілів, але і великим імпортером. Так, Німеччина імпортувала у 2019 автомобілі з Іспанії (€12,5 млрд.), з Чехії (€12,3 млрд.), з Польщі (€8,4 млрд.), і навіть з Мексики (€4,8 млрд) [1]. Не випадково, географія основних експортерів автомобілів в Німеччину значною мірою співпадає з географією розміщення заводів найбільшого німецького автовиробника Volkswagen AG, що має зокрема заводи Seat та VW в Іспанії, Škoda – в Чехії, VW – в Польщі та Audi – в Мексиці. Включення країни у ланцюги поставок ТНК дає можливість не лише створити робочі місця та збільшити податкові надходження, але і допоможе збільшити об'єм та покращити структуру експорту, адже вирішить проблему виходу на нові ринки та дасть змогу використовувати існуючі канали збуту.

Література:

1. Trade Map: Trade statistics for international business development [Електронний ресурс]: International Trade Center – Режим доступу: https://www.trademap.org **2**. The Volkswagen Group: Portrait & Production Plants [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.volkswagenag.com/en/group/portrait-and-production-plants.html

ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЧЕТВЕРТОЇ ПРОМИСЛОВОЇ РЕВОЛЮЦІЇ

Гапонова В.Е., Матніязов М.
Національний Технічний Університет «Харківський Політехнічний Інститут», Харків

Промислові компанії в усіх секторах світу переживають четверту промислову революцію. Приблизно третина компаній вже вимірює рівень оцифровки як високий, і очікується, що цей рівень зросте в середньому з 33% до 72% в найближчі 5 років [1].

Рис.1. - Еволюція промислових революцій [1]

На інтелектуальних заводах кіберфізичні системи контролюють усі фізичні процеси, створюють віртуальну копію фізичного світу. Зберігання та обробка інформації відбувається за допомогою хмарних обчислень. Четверта промислова революція створює можливості для компаній в усьому світі, такі як: використання технологій для охорони та інтеграції інформаційних систем у проектуванні, розробці та виробництві; поява нових програмних технологій для моделювання, симуляції, віртуалізації; еволюція 3D-принтерів для спрощення виробництва.

Четверта промислова революція полягає не в підвищенні продуктивності, а в продуктивності, гнучкості та кастомізації. Фабрики стануть багатопрофільними і перемістяться ближче до споживача. Складування товарів, міжнародні перевезення зникнуть через непотрібність.

Література:

1. Heiner Lasi, Hans-Georg Kemper, Peter Fettke, Thomas Feld, Michael Hoffmann: Industry 4.0. In: Business & Information Systems Engineering 4 (6), pp. 239-242

2. Проблеми і перспективи розвитку України в умовах четвертої промислової революції / Ілляшенко С. М., Ілляшенко Н. С., ШипулінаЮ. С.

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Гаркуша В.О.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Механізм забезпечення економічної безпеки промислового підприємства може бути реалізований тільки в рамках діючої системи управління [1-3]. Механізм забезпечення економічної безпеки підприємства реалізується поетапно [4-5]: Етап 1. Формування основ забезпечення економічної безпеки підприємства. Етап 2. Якісний і кількісний аналіз факторів зовнішнього і внутрішнього середовища. Етап 3. Оцінка значущих чинників і ризиків і оцінка їх впливу на економічну безпеку підприємства. Етап 4. Аналіз і оцінка економічної безпеки підприємства. Етап 5. Розробка управлінських рішень і рекомендацій, коригування засад управління ризиками підприємства [6, 7]. Дієвість механізму забезпечення економічної безпеки промислового підприємства забезпечують: постійне вдосконалення елементів механізму на основі аналізу їх ефективності; здатність до змін відповідно до зовнішньої і внутрішньої середовищем функціонування підприємства. Використання системного підходу до дослідження механізму забезпечення економічної безпеки підприємства передбачає врахування всіх реальних умов його функціонування, а в самому механізмі слід чітко визначити складові елементи, принципи їх дії і взаємодії.

Література:

1. Iershova N. Tkachenko M., Garkusha V., Miroshnyk O., Novak-Kalyayeva L. Economic security of the enterprise: scientific and practical aspects of accounting and analytical support. Financial and credit activity: problems of theory and practice. 2019. T.2 (29). З. 142-149. http://fkd.org.ua/article/view/172365/173387

2. Гаркуша В.О., Єршова Н. Ю. Теоретичні та методичні підходи до організаційного забезпечення економічної безпеки підприємства. Економіка і суспільство Випуск № 18. 2018. С. 333-339

3. Кондратьєв Б.О., Єршова Н. Ю. Інформаційне забезпечення управління діяльністю підприємства: теоретичні та практичні аспекти удосконалення http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/48071/1/Kondratiev_Informatsiine_zabezpechennia_2020.pdf

4. Єршова Н. Ю., Ткаченко М.О., Гаркуша В.О. Моніторинг та оцінка господарської діяльності для забезпечення економічної безпеки підприємств ресторанного бізнесу. Modern Economics. 2018. № 11. С. 66-71. URI: https://modecon.mnau.edu.ua/issue/11-2018/iershova.pdf.

5. Єршова Н. Ю. Методичний підхід до оцінювання стратегічної стійкості підприємств на основі інформаційної платформи стратегічного управлінського обліку. Економічний аналіз. 2016. Том. 23. №2. С. 51-59.

6. Єршова Н.Ю. Методичний підхід до створення комплексної системи антикризового управління промисловим підприємством в сучасних умовах. Вісник НТУ «ХПІ». *Технічний прогрес і ефективність виробництва.* – Харків : НТУ «ХПІ». 2006. № 13(1). С. 113–116.

7. Єршова Н. Ю. Розвиток методологічних основ формування інтегрованої звітності. *Науковий вісник Ужгородського університету.* Серія : Економіка. 2016. Вип. 1 (47). С. 451–459.

САМИЙ НИЗЬКИЙ РІВЕНЬ ЕКОНОМІЧНИХ СВОБОД У ЄВРОПІ ЯК НАСЛІДОК ШТУЧНОГО «САМОВИЗНАЧЕННЯ» УКРАЇНИ

Гармаш С.В.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

На сьогодні «Україна зайняла 127 місце в рейтингу економічних свобод Economic Freedom Index 2021, який складає організація Heritage Foundation. …загальний показник економічної свободи України був визначений авторами звіту на рівні 56,2 зі 100 можливих. Такий результат демонструють країни з категорії "переважно невільні".У звіті наголошується, що серед 45 держав Європи наша країна знаходиться в кінці списку» [1]. Ефективність правового поля країни, адміністративна ефективність, результативність роботи органів влади та відкритість внутрішніх ринків були основними критеріями оцінки рівня економічних свобод. Головна причина такого становища – штучне перетворення країни з незалежного та достатньо потужного суб'єкту в об'єкт сторонніх інтересів та маніпуляцій. «В такій ситуації зручно списувати все на обставини і зовнішнього ворога, а не на власну некомпетентність та пріоритет індивідуального збагачення. Оскільки в нашій країні поняття «влада», «бізнес» та «кримінал» давно та надовго стали тотожними поняттями…» [2].

«… системна криза стала явищем, притаманним українському суспільству, що відображається на його добробуті і моральному стані» [3, с. 104]. «… кланова система правління глибоко пустила свої деструктивні коріння як у особистість, так і в суспільство в цілому; як по горизонталі, так і по вертикалі…» [4]. А у такій системі відносин навряд чи варто говорити про достатній рівень економічних свобод у країні.

Література:

1. Україна має найнижчий рівень економічних свобод в Європі – звіт Heritage Foundation [Електронний ресурс] // Режим доступу: https://psm7.com/news/ukraina-imeet-samyj-nizkij-uroven-ekonomicheskix-svobod-v-evrope-otchet-heritage-foundation.html

2. Гармаш С.В. Відсутність персональної відповідальності як мотиватор безладдя та беззаконня / С.В. Гармаш // Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність : тр. 5-ї Міжнар. наук.-практ. Internet-конф. студ. та молодих вчених, 20 грудня 2014 р. / ред. П.Г. Перерва, Є.М. Строков, О.М. Гуцан. – Харків : НТУ "ХПІ", 2014. – С. 18-19.

3. Гармаш С. В. Інтеграція логістичних функцій в рамках логістичного менеджменту у системі управління сучасним промисловим підприємством / С.В. Гармаш // Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. – № 19 (1295). – С. 104-107.

4. Гармаш С.В. Роль непотизма в системе разрушающих факторов человеческого капитала / С.В. Гармаш // Science and education: trends and prospects : coll. of sci. art. – New York : Yunona Publishing, 2018. – P. 84-90.

ВПЛИВ ЗАДОВОЛЕНОСТІ ПРАЦЕЮ НА ПЛИННІСТЬ КАДРІВ

Гауер М.Р., Кармінська-Бєлоброва М.В.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

В сучасних умовах господарювання персонал є ключовим активом організації, що забезпечує її конкурентоспроможність і сталий розвиток. Тому важливе місце посідає рівень задоволеності робітника в умовах праці. Підвищення задоволеності працівників знижує показник плинності робочої сили й тому є фундаментальним аспектом управлінської діяльності.

В першу чергу розглянемо поняття плинності кадрів та задоволеність працею. Плинність кадрів це рух робочої сили, що зумовлений незадоволеністю працівника робочим місцем або організації праці. Задоволеність працею — комплекс позитивних почуттів працівника, що виникають у нього при оцінюванні свого стану на момент трудової діяльності. Цей показник являє собою рівень адаптації працівника на підприємстві.

Більшість досліджень підтверджують факт, що при високій плинності кадрів збільшуються витрати на пошук і підготовку нових працівників, тому виникає необхідність менеджерам або керівникам організації проводити моніторинг факторів, що впливають на задоволеність працею.

Перш за все задоволеність працею, посилаючись на піраміду Маслоу, охоплює оплату праці, особистий інтерес до роботи, можливість просування по службі, взаємини зі співробітниками та керівництвом, умови праці, організацію праці та інші. Тому, враховуючи дані фактори можна покращити кожну сферу, що впливає на самопочуття, як фізичного, так і психічного, під час роботи працівника. Існує декілька методів оцінки, що допомагають в управлінні персоналом підвищити рівень комфорту працюючого. Наприклад, поширений метод прямого запитування респондента, індексний метод, метод сегментів, анкетування.

Отже, задоволеність працею є найважливішим фактором стабілізації трудових колективів, для мінімізації витрат та часу. Для прийняття рішень щодо покращення умов праці під час трудової діяльності працівника необхідно проводити оцінку задоволеності праці, що має бути основою у сфері управління. Приведені методи дослідження факторів задоволеності працею використовуються підприємствами для встановлення поточних факторів впливу не лише на продуктивність праці, а й на плинність кадрів. Дослідження рівня задоволеності працею на підприємстві повинно проводитися за планом та бути науково обґрунтованим.

Література:

1. Кармінська-Бєлоброва М.В. Прийняття управлінських рішень як інструмент підвищення ефективності управління / М.В. Кармінська-Бєлоброва, Н.М. Шматько, М.С. Пантелєєв // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Сер. : Економічні науки = Bulletin of the National Technical University "KhPI". Ser. : Economic sciences : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2020. – № 2. – С. 81-85.

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ВКЛАДУ В ЕКОНОМІКУ

Глізнуца М.Ю.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Розуміння сутності і практичних завдань інтелектуальної діяльності охоплює широкий спектр понятійної сторони проблеми. Інтелектуальна складова людини і суспільства в цілому формується на знанієвий, культурній та досвідній основі і, включаючись активно в діяльність, забезпечує людський, соціальний і економічний розвиток.

Через діяльність інтелект перетворюється в продукт (нові знання, послуги, нові товари), а як складова економічного процесу цей продукт має ринкові характеристики (вартість, власника, процес обміну, вплив на конкурентоспроможність). Серед інших різновидів ресурсів забезпечення економічного процесу (техніка, природні ресурси, праця) інтелектуальний ресурс є на даний час найбільш важливим, а тому потребує до себе і найбільшої уваги з позицій управління для збільшення потенціалу в його кількісному і якісному значенні і для вирішення завдань ефективного його використання.

В понятійному змісті «інтелектуальний капітал» і «інтелектуальний потенціал» є різними і характеризуються суттєвими відмінностями. Інтелектуальний потенціал означає можливості і резерви росту, перспективи покращення ситуації. Більшість фахівців вважають, що термін «інтелектуальний потенціал» означає резерви і можливості, що властиві виключно людям. Але з цим можна не погодитися: прогресивна виробнича база, результати наукових досліджень, інституційний порядок так само, як і безпосередньо людські знання та вміння, складають значну долю інтелектуального потенціалу як окремого підприємства так і регіону в цілому.

Отже, інтелектуальний потенціал, в широкому його розумінні можна визначити як спроможність соціально-економічної системи, приміром регіону, забезпечувати свій довгостроковий розвиток, а також спроможність до самооновлення і нарощування якісних своїх характеристик.

Інтелектуальний капітал – це особливий ресурс забезпечення економічним системам ринкових переваг за рахунок потенціалу, що включає знання, досвід, здібності та фактор активної діяльності. При цьому ІК характеризується ознаками інтелектуальної власності, інформаційної природи, людських відносин, соціальної і економічної вартості.

Сутність інтелектуального капіталу має складну елементну структуру, тому, для більш глибокого розуміння поняття «інтелектуальний капітал» та механізмів його функціонування в регіонах і на підприємствах необхідно виділити основні елементи інтелектуального капіталу і класифікувати їх залежно від специфічних якостей цих елементів і завдань дослідження.

Література:

1. Глізнуца М.Ю. Удосконалення управління державною інноваційною політикою/ М.Ю.Глізнуца// «Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії».- Запоріжжя,2017.№ 2(08)2017 – С.40-46

СПОСОБИ ПРОСУВАННЯ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

Гордієнко В.О., Степуріна С.О.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Соціальні медіа вже давно стали популярним рекламним середовищем глобального масштабу, за допомогою якого підприємства намагаються залучити якомога більше клієнтів. Таке просування є досить ефективним завдяки тому, що в соціальних мережах спілкується дуже багато людей, серед яких обов'язково знайдуться ті, хто зацікавиться Вашими пропозиціями.

Існує велика кількість методів просування в соціальних мережах. Для початку розглянемо безкоштовні методи:

– групи, спільноти, фан-сторінки. Це найпоширеніший напрямок просування. У більшості випадків соціальні мережі дають безкоштовну можливість створювати спільноти за інтересами.

– просування медіа-контенту. Фотографії, аудіо- та відеоролики - все це дуже добре поширюється у соціальних мережах. У медіа-контент Ви можете додавати назву бренду чи адресу веб-сайту.

На сьогоднішній день більш ефективними є платні способи просування в соціальних мережах:

– таргетована реклама. Цей спосіб є найпоширенішим видом платної реклами. Це реклама, яка спрямована на конкретну групу людей. Рекламу можна показувати користувачам певної статі, віку, регіону, з певними інтересами.

– реклама в додатках. Відомо, що в соціальних мережах є дуже багато всіляких програм. Сюди відносяться ігри, програми для створення картинок та ін. Використовуючи такі програми, можна просуватися в соціальних мережах.

– конкурси. Вашу цільову аудиторію можна легко активізувати за допомогою якогось конкурсу з призами або акції зі знижками. Більшість користувачів позитивно реагують на такі заходи. Добре організований конкурс з цікавими (або цінними) призами завжди збирає велику кількість відвідувачів.

Література:

1. Баран Р.Я. Новітні інструменти Інтернет-маркетингу / Р.Я. Баран, М.Й. Романчукевич, Т.М. Гнатюк // Экономика Крыма. – 2010. – № 4.

2. Старицький Т. М. Використання соціального медіа маркетингу як ефективного засобу просування продукції / Т. М. Старицький // Інноваційна економіка. – 2015. – № 4.

ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Горященко Ю.Г.
Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро

Внаслідок гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, державно-владні, освітньо-наукові інститути і бізнес-структури повинні згуртуватися і взаємодіяти більш ефективно. Провідні державні органи виконавчої влади, які сприяють налагодженню співпраці бізнесу і влади у впровадженні інновацій в Україні – Міністерство цифрової трансформації України, в структурі якого функціонують Директорати розвитку електронних послуг, розвитку Національної програми інформатизації, цифрової економіки, розвитку кібербезпеки, регіональної цифровізації, розвитку цифрової інфраструктури, Департаменти координації проєктів цифрової трансформації, правового забезпечення цифрової трансформації; Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості України; Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України; Міністерство розвитку громад та територій України; Національна рада України з питань розвитку науки і технологій; Національний орган інтелектуальної власності тощо. На початку 2021 р. Мінцифрою та першим в Україні інноваційним парком UNIT.City об'єднано зусилля і реалізовано спільні проєкти зі створення екосистеми та інфраструктури для розвитку бізнесу в сфері високих технологій та креативних індустрій, впроваджуючи сучасні онлайн-сервіси для ітеракцій бізнесу і держави. Таймлайн проєктами Мінцифри у 2020-2021 рр. були запуск освітніх серіалів (про захист персональних даних, кібербезпеку, кібербулінг); реєстрація та податки ФОП; онлайн прописка і прописка дитини онлайн, підписання документів; цифровий податковий номер, паспорт, студентський, поліс страхування та ін. На жаль, вагомих результатів ефективної співпраці бізнесу та наукових інститутів поки мало, прикладом може слугувати підтримка останніх у розбудові стартап екосистеми, вибудовування науково-виробничих кластерів і т.ін.

До рішучих дій вдався Національний банк України, зокрема, Департамент стратегії та розвитку НБУ: у 2020 р. Нацбанк приєднався до Глобальної мережі фінансових інновацій (GFIN) з метою реалізації завдань стратегії розвитку Fintech, RegTech, SupTech в Україні до 2025 р. та проникнення інновацій до фінансового сектору. Своєчасний проєкт НБУ щодо розвитку безготівки зі створення фінтех-екосистеми з інноваційними фінансовими сервісами та доступними цифровими послугами передбачає сталий розвиток інновацій, перехід до cashless economy.

Отже, помітне зростання кількості інституцій в Україні, які опікуються розбудовою інноваційної екосистеми, викликане світовим досвідом, коли inter alia держава відіграє ключову роль у процесі модернізації.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТАРТАП–АКСЕЛЕРАТОРІВ В УКРАЇНІ

Гребенник Н.Г.
Одеський національний морський університет,
м. Одеса

Глобалізація, інтернаціоналізація та все більш зростаюча швидкість розповсюдження інформації, обумовлюють потребу у створенні та постійному удосконаленні економіки та менеджменту у інноваційному середовищі. Сьогодні проміжок часу від формулювання гіпотези до практичного застосування винаходу складає місяці, на відміну від десятків років, що спостерігалося у попередньому столітті.

Важливу роль у цьому відіграє розвиток стартап–екосистеми, до складу якої відносяться стратап–акселератори.

За підсумками 2020 року у світі було близько 2,2 тис. стартап–акселераторів, хоча перший у світі з'явився лише у 2005 році у США – Y Combinator.

В Україні у 2020 році функціонувало близько 30 структур, діяльність яких містить елементи акселерації, або інкубації бізнесу.

Зазвичай діяльність стартап–акселератора, зосереджена у наступних напрямках: менторство, вузькоспеціалізоване навчання, надання інфраструктури для роботи над проектом та залучення інвесторів.

Деякі організації діють більш масштабно. Наприклад, мережа академічних бізнес–інкубаторів YEP окрім акселераційного проекту YEP!Starter включає розгалужену мережу Підприємницьких клубів у більш ніж 30 університетах України, а також спільно з МОН України та Міністерством цифрової трансформації України у 2020 році запустили пілотний проект «Підприємницький університет». Усі ці проекти значно прискорюють розвиток стартап–екосистеми в Україні.

Сьогодні стоїть завдання більше залучати до інноваційного руху підприємницькі структури. Як свідчить досвід, українські підприємці дуже зацікавлені в інвестуванні в українські стартапи та готові надавати менторську допомогу стартаперам–початківцям.

Все це можна реалізувати шляхом створення спільного простору, де зможуть зустрітися усі зацікавлені особи – стартап–акселератор. Це завдання повинні взяти на себе університети, тому що, саме в університетах знаходиться критична маса молодих, активних, ініціативних, креативних та мотивованих до розвитку людей.

Україна має неймовірний інноваційний потенціал, який, нажаль, зазвичай реалізується та монетизується за її межами. Потрібно спільними зусиллями бізнес–середовища та університетів змінити цю ситуацію та розвивати економіку та бізнес у власній країні.

ЕКОМАРКЕТИНГ НА ПРАТ«МЗМВ «ОСКАР»

Грезіна М.Р., Другова О.С.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Маркетингова діяльність є одним із важливих елементів функціонування організації. Вона направляє дії керівництва в потрібне русло, формує стратегію організації частково чи повністю, забезпечує обґрунтованість схвалюваних рішень та їхню результативність.

ТМ «Моршинська» використовує екомаркетинг, що є важливим і переконливим фактором для формування позитивного іміджу підприємства, впровадження якого в практику господарювання дозволяє: 1. підвищити репутацію підприємства у споживачів; 2. сформувати додаткові засоби конкурентної боротьби; 3.долати вхідні бар'єри на міжнародні ринки; 4.сприяти розширенню клієнтської бази, що дозволить збільшити прибуток та об'єм продаж.

Рекомендованими інноваційними заходами для забезпечення та утримування конкурентних переваг підприємствами-виробниками мінеральних вод у сфері екомаркетингу, за умови жорсткої обмеженості фінансових ресурсів, є акцент на можливості зміцнити здоров'я і покращити зовнішній вигляд.

У досить оригінальний спосіб таку рекламу подає вітчизняний виробник мінеральної води ТМ «Моршинська», який пропагує щоденне вживання саме 1,5 л води, що дозволить оновити організм і подарує хороше самопочуття та гарний зовнішній вигляд. Важливим елементом при подачі продукту є те, що вода добувається в екологічно чистому регіоні, що асоціюється з природною чистотою Карпатських гір і джерел. Варто відзначити, що «Моршинську» негазовану можна використовувати з перших днів життя малят, що підтверджує її екологічний статус. Підприємство обрало один із нетрадиційних засобів стимулювання споживачів, запросивши до участі в рекламній кампанії відому українську співачку - Руслану Лижичко, яка є публічною людиною та авторитетом для багатьох прихильників; акцент на зростанні екологічної складової продукції на тлі несприятливої екологічної ситуації в Україні.

Виробники усвідомлюють, що використання екологічно чистого пакування продукції також покращує імідж та конкурентний статус підприємства. Турбота про навколишнє середовище простежується на всіх етапах виготовлення цієї незвичайної упаковки: для друку по ній використовуються соєві чорнила, а для електрифікації друкарської машини - енергія вітру. Перевозиться товар виключно у пачках з переробленого матеріалу і, завдяки своїй мінливій формі і малій вазі, суттєво заощаджує транспортні витрати. Отже, підприємства, котрі впроваджують цю ідею в реальність, суттєво заощаджують ресурси та забезпечують екологічно чисту упаковку, що дозволяє досягти конкурентної переваги.

МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ ПРИ ФОРМУВАННІ ПОРТФЕЛЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Гусаковська Т.О., Рибалко-Рак Л.А., Прокопенко І.О.
Полтавський університет економіки і торгівлі, м. Полтава

Процес формування портфеля об'єктів інтелектуальної власності (ОІВ) підприємства обумовлює прийняття управлінських рішень відносно джерел залучення інтелектуальних ресурсів для інноваційної діяльності підприємства, а також можливостей комерціалізації власних розробок.

Спираючись на існуючі дослідження даної проблеми, вважаємо за необхідне використання методичного підходу до прийняття рішень у процесі формування портфеля ОІВ підприємства на основі методу аналізу ієрархій. Використання цього методу відзначаємо також у попередніх дослідженнях, у тому числі, щодо управління інтелектуальною власністю підприємства [1, 2], оскільки він дозволяє кількісно оцінити пріоритетність альтернатив, використовуючи при цьому судження експертів.

Цілями формування портфеля ОІВ підприємства є можливість здійснення інноваційної діяльності, забезпечення його конкурентної позиції на ринку, можливість отримання додаткових доходів від продажу прав на використання ОІВ. З огляду на це до альтернатив при формуванні портфеля ОІВ вважаємо доцільним віднести наступні: проведення власних НДДКР, створення розробки та її правова охорона шляхом оформлення патенту; проведення власних НДДКР, створення розробки та її правова охорона шляхом засекречування (ноу-хау); залучення зовнішніх ОІВ; відмовитись від продовження досліджень та діяльності в цьому напрямі [3].

Доцільність реалізації кожної з цих альтернатив буде залежати від наявності напряму впливу певних факторів. На основі аналізу робіт провідних науковців і практиків, а також власних досліджень автора щодо функціонування промислових підприємств до таких факторів віднесено кадрові, маркетингові, техніко-технологічні, економічні, організаційно-правові. При цьому зазначимо, що наведені фактори можуть мати як позитивний, так і негативний вплив на досягнення цілей підприємства. Тобто можуть бути як джерелом вигід, так і втрат.

Література:

1. Балан В., Чулак О. Оцінювання об'єктів інтелектуальної власності у формуванні конкурентної стратегії підприємства. *Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка*. 2012. №136. С. 30-33.

2. Чистякова А.В. Теоретико-методичні засади управління інтелектуальною власністю. *Ефективна економіка*. 2015. №10. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?op=1&z=4709 (дата звернення: 01.03.2021).

3. Husakovska T., Shymanovska-Dianych L., Rybalko-Rak L., Ishchenko V. Forming a Portfolio of Intellectual Property of an Enterprise. *TEM Journal*. 2020. Vol. 9(1), pp. 269-275.

ІНСТРУМЕНТАРІЙ ПІДТРИМКИ КАДРОВИХ ДІЙ КЕРІВНИКА

Гуцан О.М.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Прибуткове функціонування підприємства не можливо уявити без прийняття обґрунтованих рішень (у тому числі адміністративно-управлінських та кадрових) оскільки вони дають впевненість в правильності тих чи інших дій. Важливим інструментом обґрунтування певного спектру управлінських рішень є дані соціометричних досліджень колективу.

Згідно до [1] основною метою соціометрії є дослідження логіки та систем соціальних взаємовідносин та напрямки їх розвитку. Зазначена процедура має чітку структурованість та послідовність: 1) анкетування працівників, 2) нагромадження масиву анкетних даних в соціометричних матрицях, 3) візуалізація системи соціальних відносин у вигляді соціограм колективу (наочне переставлення загальних відносин, окремо позитивних та негативних), 4) математичні розрахунки системи соціометричних індексів (персональних та групових). У результат проведення соціометричної процедури на системній основі керівник зможе отримати обґрунтовану інформацію щодо структури та динаміки: 1) неформальних груп у колективі, 2) виявлення та зміни неформальних лідерів, 3) соціально-психологічних проблем у спілкуванні з окремими працівниками, 4) рівні взаємодії колективу та інші.

Отримання та застосування зазначених вище даних дозволить керівнику більш ефективно здійснювати кадрові заходи на підприємстві. Так, наприклад з мовної неформальної групи керівнику доцільно сформувати проектну групу щодо вирішення певної проблеми, а неформального лідера цієї групи – керівником проекту, що дасть змогу говорити про високий рівень згуртованості та ефективності дій зазначеної групи.

Виходячи з цього, застосування соціометричних досліджень дозволяє посилити обґрунтованість деяких управлінських рішень з метою підвищення лояльності персоналу та посилення їх вмотивованості [2-5]

Література:

1. Морено, Я.Л. Социометрия: Экспериментальный метод и наука об обществе / Пер. с англ. А. Боковикова. — М. : Академический Проект, 2001

2. Pererva Petro Evaluating elasticity of costs for employee motivation at the industrial enterprises / Petro Pererva, Oleksandr Hutsan, Valerii Kobieliev, Andrii Kosenko, Volodymyr Kuchynskyi // Problems and Perspectives in Management. - Volume 16.- Issue №1.- 2018.- pp. 124-132.

3. Гуцан О.М. Дослідження сутності мотиваційних теорій: сучасні, теорії атрибуції та поля. Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки). Збірник наукових праць. – Х. : НТУ «ХПІ». – 2017. - №24 (1246). – 160 с., С. 26 - 30

4. Гуцан О.М. Наукометрична систематизація теоретичних підходів до формування мотивації / О.М. Гуцан, В.А. Кучинський, Д.Ю. Крамськой // Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2019. – № 23. – С. 106-110

5. Гуцан О.М. Дослідження сутності поняття «стимулювання» / [Електронний ресурс] / О. М. Гуцан, В.А. Кучинський, // Вісник національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки). Харків : НТУ «ХПІ», 2020 - № 4 (2020). – С. 7-13 - Режим доступу до журн.: http://es.khpi.edu.ua/article/view/2519-4461.2020.4.7

НЕТРАДИЦІЙНІ СИСТЕМИ ОПЛАТИ ПРАЦІ ЯК МОЖЛИВИЙ НАПРЯМОК МОТИВАЦІЇ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Гуцан О.М., Тверська Я.М.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Сталий розвиток підприємства не можливий без ефективно діючої системи мотивації. На сьогодні, існує багато досліджень науковців та дослідників, які розкривають окремі проблеми в галузі мотивації [1-5] Провідне місце серед систем мотивації займають системи оплати праці, як традиційні так і не традиційні. Нетрадиційні системи оплати праці, згідно джерел, представлено на рис. 1.

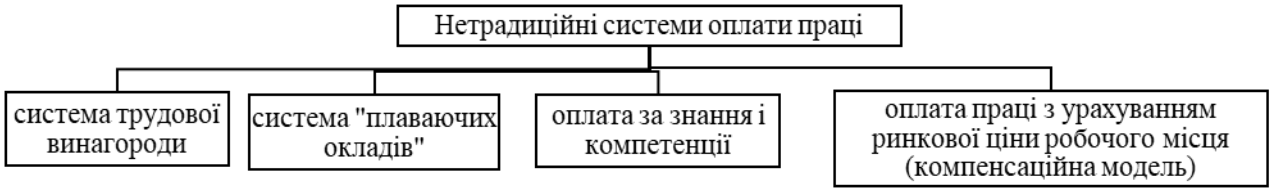

Рис. 1 – Нетрадиційні системи оплати праці

Стисло розглянемо їх сутність. Розмір ставки трудової винагороди, по якій нараховується винагорода працівнику за надані споживачеві послуги, встановлюється у вигляді певного відсотка від суми платежів, що надійшли фірмі від замовників. Сутність системи «плаваючих окладів», полягає в тому, що вона передбачає встановлення розмірів тарифних ставок в поточному місяці за підсумками роботи за попередній місяць. Основний принцип системи «оплата за знання і компетенції» зводиться до того, що здійснюється плата за володіння додатковими знаннями та навичками, а не за результати роботи. В рамках компенсаційної моделі оплата здійснюється ґрунтуючись переважно на власному досвіді і здоровому глузді менеджменту у порівнянні з показниками конкурентів, середніх значень по регіону/галузі/державі.

Виходячи з вище зазначеного, застосування нетрадиційних підходів дозволяє посилити активність персоналу, зробить цей процес більш ефективним.

Література:

1. Pererva Petro Evaluating elasticity of costs for employee motivation at the industrial enterprises / Petro Pererva, Oleksandr Hutsan, Valerii Kobieliev, Andrii Kosenko, Volodymyr Kuchynskyi // Problems and Perspectives in Management. - Volume 16.- Issue №1.- 2018.- pp. 124-132.

2. Гуцан О.М. Дослідження сутності мотиваційних теорій: сучасні, теорії атрибуції та поля. Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки). Збірник наукових праць. – Х. : НТУ «ХПІ». – 2017. - №24 (1246). – 160 с., С. 26 - 30

3. Гуцан О.М. Наукометрична систематизація теоретичних підходів до формування мотивації / О.М. Гуцан, В.А. Кучинський, Д.Ю. Крамської // Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2019. – № 23. – С. 106-110

4. Гуцан О.М. Дослідження сутності поняття «стимулювання» / [Електронний ресурс] / О. М. Гуцан, В.А. Кучинський, // Вісник національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки). Харків : НТУ «ХПІ», 2020 - № 4 (2020). – С. 7-13 - Режим доступу до журн.: http://es.khpi.edu.ua/article/view/2519-4461.2020.4.7

5. Гуцан О.М. Методичний підхід до проведення якісного аналізу узгодженості проекту та об'єкту інвестування / Електронний ресурс] / Д.Ю. Крамської , О.М. Гуцан, В.А. Кучинський, // Вісник національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки). Харків : НТУ «ХПІ», 2020 - № 3 (2020). – С. 58-66 - Режим доступу до журн.: http://es.khpi.edu.ua/article/view/2519-4461.2020.3.58

ЕФЕКТИВНИЙ СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК СУСПІЛЬСТВА: ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Гуцан Т.Г., Ейзенгравдін К.Г.
ХНПУ імені Г.С. Сковороди, м. Харків

Розбудова України як соціальної держави потребує правового, економічного, фінансового, адміністративно-організаційного, інформаційного і кадрового забезпечення. Роботи непочатий край, але мета – добробут Батьківщини. Майже всі незліченні намагання довести до ладу хоча б одну ланку економіки України були приречені на поразку, адже діяти необхідно в комплексі, опираючись на думки громадян та вміло використовуючи наявні ресурси і потужності для тверезої оцінки можливостей втілення тих чи інших змін функціонування економіко-соціальних процесів у державі.

На нашу думку, щоб рухатись далі, перш за все, треба: визначити основні проблеми та шляхи їх подолання; проаналізувати стан та ефективність функціонування державного і приватного секторів економіки; частку ВВП, що спрямовується на розвиток соціальної сфери та задоволення соціальних потреб громадян; рівень розвитку соціальної інфраструктури та матеріальної бази соціальної сфери; ступінь участі регіональних бюджетів у вирішенні соціальних проблем і тощо.

Особливо ефективним для поліпшення соціального добробуту стане визначення рівня якості життя населення на підставі різних статистичних даних та соціологічних опитувань. Однак, однією із центральних соціальних проблем сучасного суспільства є безробіття, що утворилось через трансформаційні процеси в економіці України. Це, насамперед, проявилося у тому, що значна частина працездатного населення не змогла знайти себе в нових умовах суспільного життя. Головною рисою цього часу є процес перевищення пропозиції трудових ресурсів над попитом (наявність вільних робочих місць).

Активна соціальна політика повинна стати міцною базою для всебічного розвитку нашої країни, інтегрування до Європейського Союзу, підставою для розбудови держави з конкурентоспроможною ринковою економікою, що ґрунтується на демократичних тенденціях, ментальності українців, прагненні до свободи, вільного розвитку та волевиявлення, самореалізації і рівноправності людей, здатною забезпечити відповідний добробут населення та досягнення соціальної стабільності в країні в інтересах кожного члена суспільства.

Економічне зростання і підвищення народного добробуту – взаємопов'язані складові на шляху до формування соціального благополуччя та стабільного економічного розвитку. Сукупність невирішених питань розвитку сучасних ринкових відносин із збільшенням уваги до проблем соціальної сфери створює необхідні передумови для економічного розвитку, стабільного становища людини впродовж усієї трудової діяльності й після її завершення.
Отже, стратегічна мета нашої країни у досягненні рівня економічно розвиненої держави потребує серйозних зусиль щодо удосконалення захисту прав і свобод людини, демократизації всіх складових суспільного життя, економічного зростання, вивчення та забезпечення механізмів і умов для створення матеріального та духовного благополуччя населення.

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО МЕНЕДЖМЕНТУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ

Данько Т.В.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Прискорення та посилення технологічних та соціально-економічних змін, які іноді мають підривний характер, має надзвичайний вплив на довгострокову конкурентоспроможність міжнародних компаній [1]. Специфічні переваги країн вже не можна вважати порівняно сталими, як це було раніше. Сучасні міжнародні компанії знаходяться в постійній та безпосередній залежності від динаміки інституціонального середовища як країн свого походження, так і країн своєї діяльності. Наслідком цього став розвиток теоретичних засад інституціонального підходу до менеджменту конкурентоспроможності міжнародного бізнесу, запропонованих на протязі 2000-х років в працях М.Пенга, Дж. Кантвелла, Дж. Даннінга, С. Лундан та ін. [2–4]. Слід зазначити, що актуальність цих питань підкреслюється і деякими українськими вченими [5, 6].

До перспективних напрямів подальшого розвитку інституціонального підходу до менеджменту конкурентоспроможності міжнародного бізнесу можна віднести врахування сучасних механізмів державно-приватного партнерства, таких як кластерні ініціативи, інноваційні екосистеми та стратегії смарт-спеціалізації територій, в процесі розробки стратегій міжнародних компаній в умовах розгортання четвертої промислової революції.

Література:

1. Данько, Т.В. Еволюція наукових засад міжнародного бізнесу. Проблеми економіки. 2019. No. 3 (41). С. 109–115.

2. Peng, M. W., Wang, D. Y., Jiang, Y. An institution-based view of international business strategy: A focus on emerging economies. Journal of international business studies. 2008. Vol. 39, No. 5. С. 920–936.

3. Cantwell, J., Dunning, J. H., Lundan, S. M. An evolutionary approach to understanding international business activity: The co-evolution of MNEs and the institutional environment. Journal of International Business Studies. 2010. Vol. 41, No. 4. С. 567–586.

4. Hoskisson, R.E., Wright, M., Filatotchev, I., та ін. Emerging multinationals from mid-range economies: The influence of institutions and factor markets. Journal of Management Studies. 2013. Vol. 50, No. 7. С. 1295–1321.

5. Безшкура, А.Ю. Методологічні підходи щодо вивчення впливу НТП на інституціональну структуру міжнародного бізнесу. Економіка та держава. 2010. No. 8. С. 70–72.

6. Москаленко, Н.О., Перепелюкова, О.В. Інституціональне середовище міжнародного бізнесу. Економіка та право. 2016. No. 3. С. 77–82.

КОНЦЕПЦІЯ СТВОРЕННЯ СПІЛЬНОЇ ЦІННОСТІ В МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕСІ

Данько Т.В., Семенко Є.В.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

В 2011 році Портер та Крамер запропоновали концепцію створення спільної цінності (CSV; creating shared value), як спосіб значного посилення конкурентоспроможності компаній за рахунок синергії від включеності у розвиток громад та галузевих інституційних здатностей [1]. Розвиток цих ідей має перспективність для теорії міжнародного бізнесу [2]. По-перше, міжнародні компанії можуть впроваджувати продукти та послуги, які спрямовані на соціальні потреби бідних країн. Далі, МНК можуть перевизначати продуктивність у ланцюжку створення доданої вартості з метою вирішення соціальних проблем і одночасного досягнення значної економії коштів. Нарешті, МСБ йдуть шляхом розвитку міжнародної конкурентоспроможності локальних економічних кластерів [3–6].

Значну перспективу розвитку концепції CSV в міжнародному бізнесі має інституціональний підхід [7] та вдосконалення стратегічного менеджменту МНК на цій основі. В умовах четвертої промислової революції варто приділити увагу застосуванню міжнародними компаніями форсайту, спрямованого на їхню інтеграцію до інноваційний екосистем 4.0, як прояв концепції CSV, а також бізнес-моделей, які базуються на конкооперації (coopetition) та CSV [8].

Література:

1. Kramer, M.R., Porter, M. Creating shared value. Harvard Business Review. 2011. Vol. 89, No. January-February. C. 1–17.

2. Akpinar, M., Saleem, S. Creating shared value in international business: A research agenda. Finish Business Review. 2019. Vol. 6. C. 41–51.

3. Alberti, F. G., Belfanti, F. Creating shared value and clusters: the case of an Italian cluster initiative in food waste prevention. Competitiveness review: an international business journal. 2019. Vol. 29, No. 1. C. 39–60.

4. Alberti, F.G., Belfanti, F. Do clusters create shared value? A social network analysis of the motor valley case. Competitiveness Review: An International Business Journal. 2020. Vol. 31, No. 2. C. 326–350.

5. Данько, Т.В., Лапій, О.С. Інтернаціоналізація компаній шляхом інтеграції у світові кластери. Вісник Національного технічного університету „Харківський політехнічний інститут» 2015. No. 61 (1170). С. 27–30.

6. Данько, Т.В., Луценко, А.О. Вплив програм міжнародної технічної допомоги на розвиток міжнародної конкурентоспроможності високотехнологічних кластерів. Вісник Національного технічного університету „Харківський політехнічний інститут». 2015. No. 54 (1163). С. 27–32.

7. Su, W., Peng, M. W., Tan, W., та ін. The signaling effect of corporate social responsibility in emerging economies. Journal of business Ethics. 2016. Vol. 134, No. 3. C. 479–491.

8. Berti, G., Mulligan, C., Yap, H. diGital food hubs as disruptive business models based on Coopetition and "shared value" for sustainability in the agri-food sector: Global Opportunities for Entrepreneurial Growth: Coopetition and Knowledge Dynamics within and across Firms. Emerald Publishing Limited, 2017.

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ МІЖНАРОДНИХ КОМПАНІЙ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ В УМОВАХ ЧЕТВЕРТОЇ ПРОМИСЛОВОЇ РЕВОЛЮЦІЇ

Данько Т.В., Чайкова О.І., Ширяєва Н.В.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Четверта промислова революція (4ПР) стосується технологічної трансформації, яку переживає суспільство у 21-му столітті, та її соціально-економічних наслідків [1,2]. В цьому контексті значний інтерес становить дослідження причин та наслідків 4ПР в окремих галузях. Зокрема, вивчення сучасних світових тенденцій в технологічних інноваціях, призвело до розуміння, що 4ПР має значний вплив на туристичну індустрію [3]. З огляду на цю нову реальність, існує потреба в повній трансформації того, як туристична індустрія в світі веде бізнес, щоб залишатися конкурентоспроможною.

В галузі туризму впроваджується цілий спектр можливостей цифрової трансформації, які взаємопов'язані з 4ПР [4]. Наші дослідження довели, що лідерами в галузі туризму є такі міжнародні компанії: Airbnb, Booking Holidays, Amadeus IT Group, Trip.com Group, Expedia Group, Accor, TUI, TripAdvisor.

Технології Індустрії 4.0, на які спирається 4ПР, трансформують міжнародні компанії туристичної галузі. Наприклад, великі дані дозволяють збирати та аналізувати інформацію протягом усього циклу подорожей: від потреби, пошуку до бронювання. Туристична індустрія дедалі більше рухається до персоналізації маркетингу, що дає можливість краще обслуговувати клієнтів, краще розуміти їх поведінку та отримувати більше доходу. Застосування хмарних систем спричиняють радикальні зміни у наданні послуг, полегшує знайомство та взаємодію з клієнтами. Сучасні ІТ рішення дозволяють здійснювати вибір номерів, їжі та напоїв, попереднє бронювання, огляд визначних пам'яток та об'єктів у віртуальному середовищі, тоді як роботи здатні виконувати такі функції, як привітання, послуги дзвоника, оплати тощо.

Четверта промислова революція є каталізатором змін, які порушать спосіб надання туристичних послуг. В цьому зв'язку, зокрема, значний інтерес має подальше дослідження того, в якій мірі та як саме міжнародні компанії в цій галузі трансформують власні менеджерські практики внаслідок цих змін.

Література:

1. Данько Т.В., Ширяєва Н.В., Чайкова О.І. Трансформація міжнародного бізнесу в епоху четвертої промислової революції // Проблеми соціально-економічного розвитку підприємств: Тези доповідей XIII міжнародної науково- практичної конференції. – 2020. с. 14-17.

2. Данько Т.В., Чайкова О.І., Ширяєва Н.В. Перспективні напрямки розвитку теорії менеджменту під впливом четвертої промислової революції // Труди XVI-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2020» Т. 1 – 2020. С. 112–115.

3. Korže S. Z. From Industry 4.0 to Tourism 4.0 // Innovative Issues and Approaches in Social Sciences. – 2019. – Vol. 12. – No. 3. P.29-52.

4. Pencarelli T. The digital revolution in the travel and tourism industry // Information Technology & Tourism. – 2020. – P.455-476.

ФОРМУВАННЯ СКЛАДОВИХ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Дараган А.В., Геворкян А.Ю.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Питання фінансового потенціалу машинобудівних підприємств стає дуже гостро на сьогоднішній день. У зв'язку з пандемією короновірусної інфекції у світі, багато країн були змушені закрити свої кордони та ввести локдаун, який змусив припинити роботу багатьох підприємств. Машинобудівна галузь також зазнала шкоди, переживаючи важки часи запинка виробництва дуже жорстко вдарила по фінансовим показникам підприємства, тому для багатьох виробників стає дуже важливим ефективно використовувати свій фінансовий потенціал. Якщо проаналізувати зарубіжну та вітчизняну наукову літературу на тему «фінансового потенціалу», то необхідно зазначити, що існує певний дефіцит досліджень з боку складових фінансового потенціалу, необхідно відзначити, що вони складають фінансові потужності підприємства, тому на даний час це є дуже актуальним питанням. Аналізуючи дане питання, необхідно виділити наступні складові:

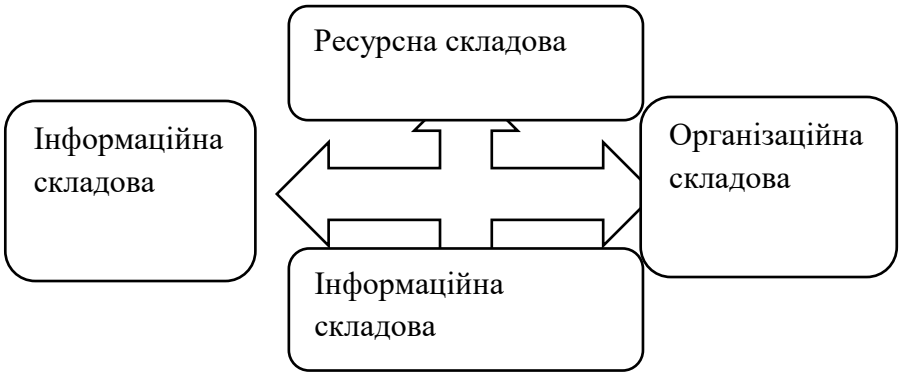

Рисунок 1 – Складові фінансового потенціалу машинобудівних підприємств

Для ефективного використання складових фінансового потенціалу, необхідно також брати до уваги підприємницькі здібності (людський фактор). Адже на кожному підприємстві необхідно адекватно оцінювати поточні та перспективні фінансові можливості і приймати ефективні рішення щодо оптимізації фінансових ресурсів. Окрім того, грає також важливу роль сама система управління. За неефективної управлінської системи втрачаються складові елементи фінансового потенціалу, що призводить до неефективності діяльності підприємства та ускладнює досягнення необхідного рівня конкурентоспроможності підприємства[1].

Література:

1. Бова В.А. Сутність фінансового потенціалу підприємства [Електронний ресурс] / Бова В.А., Хринюк О.С. // Актуальні проблеми економіки та управління: збірник наукових праць молодих вчених. – Електронні текстові дані (1 файл: 409 Кбайт). – 2017. – Вип. 11. – Назва з екрана.

СТРАТЕГІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ МІЖНАРОДНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Докаленко П.П., Шевченко М.М.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Стратегія управління персоналом розглядається як невід'ємний елемент системи стратегічного управління міжнародним підприємством. Вона включає основні напрями кадрової діяльності, до яких слід віднести: відбір та найм спеціалістів відповідно до потреб підприємства; оцінка персоналу; утворення системи винагород, яка забезпечує адекватну компенсацію та мотивацію персоналу; розвиток персоналу, що включає механізм підвищення кваліфікації та кар'єрне просування.

В сучасних умовах ефективне управління персоналом є передумовою успіху компанії у конкурентній боротьбі та сприяє досягненню його стратегічних цілей.

Стратегія управління персоналом має забезпечувати стратегічну відповідність, що означає розробку такої стратегії управління людськими ресурсами, яка б узгоджувалася з конкурентною стратегією компанії та сприяла її реалізації [1]. Відповідність стратегії управління персоналом міжнародної компанії забезпечується ефективним сполученням практичних підходів до управління компанією і персоналом, а також урахуванням впливу зовнішнього середовища [2].

В процесі формування стратегії управління міжнародної компанії слід враховувати валив факторів зовнішнього середовища, особливо соціо-культурні фактори: різницю у традиціях, освіті, мові, менталітеті, поведінці і цінностях представників різних культур. В роботі [3] зазначається, що «успіх тієї чи іншої компанії на зовнішньому ринку головним чином залежить від того, наскільки правильно побудовані професійні комунікації із закордонним партнером по бізнесу; як добре керівник вивчив особливості та закони бізнесу в країні свого партнера; чи добре він знає особливості місцевої культури для просування продукту на ринок; як враховані для цього особливості соціального буття потенційних клієнтів, психологія поведінки споживачів даної країни».

Таким чином, стратегічне управління персоналом міжнародної компанії визначає загальний напрямок руху компанії на шляху до досягнення своїх стратегічних цілей на закордонних ринках за допомогою управління людьми.

Література:

1. Шейн Э.Г. Теория и практика менеджмента. Организационная культура. Организационное поведение / Пер. с англ. под ред. В.А. Спивака. СПб: Питер, 2002. 336 с.

2. Льюис Р.Д. Деловые культуры в международном бизнесе. От столкновения к взаимопониманию / Пер. с англ. 2-е изд. М.: Дело, 2001. 448 с.

3. Романуха О. Роль крос-культурних комунікацій у менеджменті організацій // Економіка і суспільство. 2017. Вип. 9.

4. Никифоренко В.Г., Кравченко В.О. Крос-культурний менеджмент і управління персоналом як складова системи стратегічного управління. Вісник соціально-економічних досліджень.№1(65), 2018. С.103-118.

РЕЗЕРВИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Долина І.В., Таболіна Д.А.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Резерви, які підвищують ефективність використання трудового потенціалу, формуються під впливом умов і чинників. Їх комплексний аналіз слугує методологічною та інформаційною основою для розробки заходів, спрямованих на ефективне використання ресурсів праці. Як умови, так і чинники підвищення ефективності використання трудового потенціалу відображають суттєві причинно-наслідкові зв'язки, що визначають даний процес [1].

Основними резервами підвищення ефективності трудового потенціалу в сучасних умовах є [2-4]:

1. Резерви економії витрат праці – формуються в наслідок недостатньо ефективного використання обладнання, засобів механізації і автоматизації, а також інформаційних технологій, які використовуються в трудовому процесі.

2. Організаційні резерви підвищення продуктивності праці – полягають у недостатньо повному використанні можливостей раціонального поєднання матеріально-технічних і особистісних факторів виробництва (недоліки в оперативному управлінні виробничим процесом; недостатньо раціональна організація виробництва; недоліки в організації праці; слабке поширення передових заходів та методів праці тощо) [5].

3. Соціальні резерви підвищення продуктивності праці (неповне використання в процесі праці потенційних властивостей і якостей працівників; нереалізовані можливості повного використання індивідуальних здібностей і якостей працівників [6]; неповне використання творчих можливостей і здібностей працівників; недостатньо високі рівень дисциплінованості і міра задоволеності працею).

Література:

1. Васильченко В.С., Гриненко А.М., Грішнова О.А., Керб Л.П. Управління трудовим потенціалом : Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2005 – 403 с.

2. Перерва П. Г. Розвиток ринкового потенціалу підприємств на основі ефективного формування і використання людського капіталу / П.Г. Перерва, В.А. Кучинський // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2019. № 3 (9). С. 94–103.

3. Кучинський В.А. Визначення напрямків розвитку кадрового потенціалу підприємства / В.А. Кучинський, О.В. Мазенков, І.С. Локтіонова // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків : НТУ "ХПІ". – 2014. – № 33 (1076). – С. 148-154.

4. Крамської Д.Ю. Методичний підхід до проведення якісного аналізу узгодженості проекту та об'єкту інвестування / Д.Ю. Крамської, В.А. Кучинський, О.М. Гуцан // Вісник національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки). Харків : НТУ «ХПІ», 2020 - № 3 (2020). – С. 58-66.

5. Кучинський В.А. Розробка та застосування якісних нормативів праці як основа підвищення ефективності роботи підприємства / В.А. Кучинський, Д.Ю. Крамської // Бізнес інформ. – 2013. – №4. – С. 293–298.

6. Pererva Petro Evaluating elasticity of costs for employee motivation at the industrial enterprises / Petro Pererva, Oleksandr Hutsan, Valerii Kobieliev, Andrii Kosenko, Volodymyr Kuchynskyi // Problems and Perspectives in Management. – Volume 16. – Issue №1. – 2018. – pp. 124-132.

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНТРОЛІНГОВОГО УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Другова О.С.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Сучасна трансформаційна економіка кардинально змінює формування підходів до управління витратами на підприємствах харчової промисловості. Тільки достовірна та оперативна інформація про господарсько - фінансові операції на підприємстві дозволить менеджменту визначити ступінь ризику, пов'язаного із коливаннями економічної кон'юнктури, проаналізувати безбитковість, запропонувати та обґрунтувати альтернативні рішення щодо діяльності підприємства у майбутньому. В умовах кризи та економічної нестабільності дедалі більшого значення набуває система вивчення поведінки витрат з метою виявлення джерел їх скорочення.

На даний час на підприємствах харчової галузі існує, поряд з іншими, загальна проблема - проблема управління інформацією. Керівництво підприємств повинно оперувати значною кількістю інформації і приймати своєчасні та раціональні рішення. Від рівня інформованості управлінців, своєчасності надходження актуальної інформації та рівня доступу до «якісної» інформації залежить раціональність прийняття управлінських рішень

На нашу думку, інформаційне забезпечення контролінгового управління на підприємствах харчової промисловості становить: виявлення рівня функціонального потенціалу підприємства, відповідність його обраній стратегії та прийняття ефективних управлінських рішень з використанням технологій фінансового інжинірингу для забезпечення прибутковості, рентабельності та конкурентоспроможності підприємства.

Проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що в процесі контролінгу діяльності підприємства відбувається збільшення кількості інформації, що накопичується і зберігається на даному підприємстві, для подальшого поліпшення його функціонування. Разом з тим, умова накопичення інформації для поліпшення функціонування підприємства є необхідною, але недостатньою. Враховуючи, що підприємства харчової галузі є відкритими щодо прийняття інформації системами, повинна мати місце сортування інформації при її накопиченні при здійсненні зв'язку із зовнішнім середовищем.

Таким чином, при інформаційному забезпеченні діяльності підприємства необхідно забезпечити не дублювання заздалегідь відомої інформації, а побудову нових інформаційних каналів. Це дозволить запровадити при контролінговому управлінні підприємства прогресивне накопичення інформації, сутність якого полягає в можливості проводити емерджентний відбір. Це дозволяє створити умови появи інноваційно – інвестиційних підходів на підприємстві.

УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМИ РИЗИКАМИ БАНКУ

Другова О.С., Романів В.В.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Регулювання кредитних ризиків полягає у правильному структуруванні кредиту. Це означає розробка банком умов кредитування для кожного окремого позичальника з метою отримання прибутків та мінімізації втрат. Кредитний ризик зростає при неправильному визначенні обсягу кредиту. Якщо обсяг кредитних коштів перевищує витрати проекту, то банк використовує свої кредитні кошти неефективно. Якщо ж навпаки, сума кредиту менша за потреби клієнта, то у кращому випадку, він звернеться до банку ще раз, а у гіршому – ризик встати кредитних коштів зростає. Ризик втрати коштів банком зростає також, якщо строки кредитування визначені невірно. Якщо строки менші за необхідні, то банк ризикує втратити власні кошти, через те, що боржник не встигне отримати прибуток, а тобто буде неплатоспроможним по закінченню строку кредитування. Якщо ж строк більший за необхідний, то банк не має можливості контролювати цільове використання кредиту, а тобто же йде на ризик. Вартість послуги надання кредитних ресурсів відображає банківський процент по кредиту, який отримує банк в кінці строку кредитування.

За допомогою системи управління кредитним ризиком банку має змогу працювати більш ефективно та отримувати прибуток. Організаційна структура у великих банках може включати в себе підрозділи, департаменти, що об'єднують розгалужену мережу відділів, секторів, рад. Існує безліч відділі, таких як – відділ кредитної політики, галузевого аналізу, кредитної документації та інші, кожен відділ виконує свої функції кредитної процедури.

Якщо ж банк невеликий, то всі функції виконують декілька структурних підрозділів. Контроль – найважливіший метод управління кредитними ризиками, тому є потреба у створенню саме окремі підрозділи для перевірки повернення кредитів.

Аналіз кредитних ризиків дає змогу банкам своєчасно визначити неплатоспроможність позичальника та здійснити дії, щодо призупинення можливих втрат. Контроль за кредитними ризиками проявляється у методах управління кредитними ризиками.

Підводячи підсумки, можна сказати, що кредитні ризики негативно впливають не тільки на прибутковість та платоспроможність банківської системи, а й створюють інші ризики, що можуть мати більш негативні наслідки. Управління кредитним срямоване на зниження ймовірності невиконання позичальником своїх зобов'язань та мінімізацію фінансових втрат банку.

Тож всі суб'єкти системи управління кредитними ризиками повинні у повній мірі виконувати свої функції та прагнути знизити кредитні ризики у банку.

АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ

Дяченко Т.А.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Зовнішня торгівля є невід'ємною складовою сучасних зовнішньоекономічних відносин з країнами світу. Зовнішня торгівля здійснює значущий вплив на економічний розвиток країни, відображає позиції країни в глобальному конкурентному середовищі.

В умовах зростання масштабів міжнародної торгівлі її аналіз є особливо актуальним [1]. Аналізуючи зовнішню торгівлю України, слід звернути увагу на те, що за останні п'ять років відбувається негативна динаміка як експорту товарів України, так і торгового сальдо. Так, відбулось падіння експорту українських товарів з 65436 млн дол. у 2014 р. до 47862 млн дол. у 2015 р. і до 46008 млн дол. у 2016 р., хоча і відбулось його зростання у наступні роки, але все ж він так і не досягнув рівня 2014 р., й у 2019 р. становив 63556 млн дол. Імпорт також був динамічним показником за досліджуваний період, але в цілому відбулось його зростання з 70042 млн дол. у 2014р. до 76067 млн дол. у 2019р. Таким чином, переважання імпорту над експортом спостерігалось на протязі всього досліджуваного періоду й проблема від'ємного торгового сальдо з часом тільки загострилася, оскільки у 2014 р. воно становило -4606 млн дол., а в 2019 р. склало -12511 млн дол. [2] Структура експорту залишається несприятливою – високу частку займає продукція з низьким рівнем обробки [3, 4]. Тож є доцільним розвиток наукоємних, прогресивних галузей [5], а також збільшення в товарній структурі експорту питомої ваги відповідних товарів.

Отже, зважаючи на негативні тенденції в зовнішній торгівлі України, необхідним є розробка ефективної торгової політики, спрямованої на збільшення обсягів експорту та оптимізацію його структури шляхом орієнтації на високотехнологічну, наукоємну продукцію.

Література:

1. Архиереев С. И. Конкурентная среда предприятий: международный аспект / С.И. Архиереев, Т.А. Дяченко // Наукові записки Харківського економіко-правового університету. – Харків : ХЕПУ, 2005. – № 2(3). – С. 117–122.

2. Зовнішня торгівля [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу: http://sfs.gov.ua/media-tsentr/regionalni-novini/324713.html

3. Максименко Я.А. Деякі аспекти інтеграції України до світової економічної системи / Я. А. Максименко // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". – Харків: НТУ «ХПІ», 2015.– № 25(1134).– С. 111-116.

4. Максименко Я.А. Інтеграція України до світової економічної системи / Я.А. Максименко, Т.А. Дяченко // Економіка і управління в умовах глобалізації: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 1-7 грудня 2010 р. – Донецьк: [ДонНУЕТ], 2010. – Т. 3. – С. 286- 288.

5. Талалаева А.А. Проблема эффективного инвестирования в Украине в контексте мирового опыта / А.А. Талалаева, Т. А. Дяченко // Вестник Нац. техн. ун-та "ХПИ". – Харьков : НТУ "ХПИ". – 2011. – № 8. – С. 94-100.

БІЗНЕС-ДІАГНОСТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕФЕКТИВНОГО СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ІНДУСТРІЇ 4.0

Єршова Н.Ю.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Більшість підприємств не відносяться належним чином до проведення системних діагностичних заходів і вдаються до таких процедур лише в період «фінансової хвороби» компанії. Процедура бізнес-діагностики є ресурсовитратною (фінанси, кадри, час, адміністрування). Але за умов належної організації та методичного забезпечення може дати додаткове реінвестиційне джерело [1-3]. Важливо розуміти, що тільки на основі релевантної, об'єктивної інформації може бути розроблено ефективне управлінське рішення. Така обставина має накладати на учасників діагностичної процедури відповідальність за правильність збору, обробки і представлення даних [4-6]. Якість і відповідальність багато в чому будуть визначатися інтересами зацікавлених сторін. Рішення проблем, обумовлених труднощами взаєморозуміння і відсутністю єдності інтерпретації одного і того ж критерію або процесу, можливо лише за рахунок хорошої методичної бази і продуманої організації діагностичних процедур. В основу діагностичної моделі закладаються системний і процесний підходи. Діяльність підприємства з метою аналізу розбивається на сукупність бізнес-процесів, які формують основні і допоміжні підсистеми підприємства [7]. Архітектура діагностичної моделі чотирьохрівнева.

Література:

1. Єршова Н.Ю. Інтегрована система обліково-аналітичного забезпечення процесів розробки та реалізації стратегій розвитку підприємства / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/23806/1/

2. Єршова Н.Ю. Методичний підхід до створення комплексної системи антикризового управління промисловим підприємством в сучасних умовах. *Вісник НТУ «ХПІ». Технічний прогрес і ефективність виробництва*. – Харків : НТУ «ХПІ». 2006. № 13(1). С. 113–116.

3. Кондратьєв Б.О., Єршова Н.Ю. Інформаційне забезпечення управління діяльністю підприємства: теоретичні та практичні аспекти удосконалення http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/48071/1/Kondratiev_Informatsiine_zabezpechennia_2020.pdf

4. Єршова Н.Ю. Ідентифікація предмету та методу стратегічного управлінського обліку. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». 2015. Вип. 1(45). Т. 2.– С. 148-152.

5. Єршова Н.Ю. Системний підхід до дослідження організації стратегічного управлінського обліку. *Науковий вісник Херсонського державного університету.* Сер.: Економічні науки. 2017. Вип. 22(2). С. 120-125.

6. Єршова Н.Ю. Розвиток методологічних основ формування інтегрованої звітності. *Науковий вісник Ужгородського університету.* Серія : Економіка. 2016. Вип. 1 (47). С. 451–459.

7.Єршова Н.Ю. Шляхи вдосконалення системи внутрішнього контролю на підприємстві. Вісник ДДФА: Економічні науки: наук.-теор. журн. – Дніпропетровськ: ДДФА. 2013. С. 171–176.

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ НА РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ

Жаворонок А.В.
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці

Конкурентна боротьба основана на певній стратегії учасників ринку в захисті та відстоюванні своїх інтересів. Одним з етапів в управлінні конкурентоспроможністю банківських послуг, зокрема, є їхня оцінка. Оцінка конкурентоспроможності банківських послуг дозволяє позиціонувати послуги конкурентного банку на фінансовому ринку. На сьогоднішній день єдиної методики її вимірювання не існує. При вивченні, аналізі та прогнозуванні економічних процесів потужним інструментом є математичне моделювання.

На сьогодні напрацьовано низку підходів щодо визначення оптимального рішення в умовах багатокритеріальності [1, с. 25]. Особливе місце тут посідає метод аналізу ієрархій, запропонований Т. Сааті [3, с. 66]. Разом з тим, якщо в модель включена відносно велика кількість факторів, то на етапі побудови матриць попарних порівнянь можуть виникати проблеми їх оцінювання за шкалою Сааті: це пов'язане з тим, що звичайній людині важко здійснювати раціональний вибір, якщо число об'єктів вибору перевищує 7 ± 2 [2, с. 245].

Пропонуємо модифікацію методу Сааті: замість оцінок Сааті у матриці попарних порівнянь записуються чисельні відношення відповідних характеристик факторів моделі, виділивши, 4 рівні ієрархії: перший рівень (фокус ієрархії); другий – споживчі (якісні) властивості та економічні характеристики послуги з позиції споживача; третій рівень – індивідуальні характеристики груп показників; четвертий рівень – альтернативи.

В результаті аналізу будь-якої послуги в межах ринку банківських послуг для кожного комерційного банку можна встановити її конкурентні переваги і позицію, в порівнянні з аналогічною послугою інших комерційних банків. На основі цього можна виділити банківську послугу-лідер, аутсайдер, еталон та ідеал.

Отже, для формування правильних управлінських рішень і прийняття практичних дій щодо підвищення рівня конкурентоспроможності необхідна оцінка стану конкурентоспроможності банківських послуг. У зв'язку з цим серед методів оцінки нами виділено метод аналізу ієрархій, що дозволяє переводити якісні значення показників в кількісні з метою отримання показника конкурентоспроможності банківських послуг.

Література:

1. Вовк В.Я. Сутність та зміст конкурентоспроможності банку. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2011. № 33 (ч. 2). С. 23-28.

2. Никул Е.С. Алгоритм анализа матриц парных сравнений с помощью вычисления векторов приоритетов. *Известия ЮФУ. Технические науки*. 2012. №2 (127). С. 241-247.

3. Fedyshyn M.F., Abramova A.S., Zhavoronok A.V., Marych M.G. Management of competitiveness of the banking services. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2019. Vol. 1 (28). P. 64-74.

ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ ТА РИЗИКУ ЇЇ НЕПОВЕРНЕННЯ

Жадан Т.А., Бабенко А.А., Кувічка А.В.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

В процесі здійснення господарської діяльності підприємство укладає договори (господарські, трудові, цивільно-правові), взаємодіє з контрагентами (постачальниками й покупцями) та державою. Невиконання однією із сторін своїх зобов'язань призводить до виникнення дебіторської заборгованості. Під дебіторською заборгованістю маються на увазі суми оплати від покупців, клієнтів, замовників підприємства, які на дату формування балансу чи виконання робіт, поставки товарів, ще від них не отримані, а під дебіторами – такі контрагенти. Згідно з П(С)БО 10, «дебіторська заборгованість – це сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату» [1].

Причинами виникнення дебіторської заборгованості на підприємстві та ризику її неповернення можуть бути: неплатоспроможність контрагентів або неможливість виконати свої зобов'язання на дату виникнення обов'язку з оплати; низька платіжна дисципліна контрагентів – дебіторів; відсутність попередньої перевірки репутації та благонадійності клієнтів; стан договірної та розрахункової дисципліни на підприємстві; форс-мажорні обставини тощо.

Наявність простроченої дебіторської заборгованості створює для підприємства певні фінансові труднощі, які виражаються в нестачі фінансових ресурсів для придбання виробничих запасів, виплати заробітної плати, та ризики непогашення боргів і зменшення прибутку. Крім того, заморожування коштів у дебіторській заборгованості призводить до уповільнення оборотності капіталу [2]. Тому кожен суб'єкт господарювання зацікавлений у скороченні термінів погашення належних йому платежів. Важливе значення має давність утворення дебіторської заборгованості, встановлення якої потребує з'ясування, чи немає в її складі сум, нереальних для стягнення, або таких, за якими минули строки позовної давності [2; 3]. Якщо такі виявлено, то необхідно терміново вжити заходи щодо їх стягнення (звернутись з позовами в господарський суд тощо). На величину дебіторської заборгованості також впливає стан договірної та розрахункової дисципліни на підприємстві, недотримання якої призводить до несвоєчасного висування претензій до дебіторів, значного зростання розмірів невиправданої дебіторської заборгованості, відволікання фінансових ресурсів.

Література:

1. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість: наказ Міністерства фінансів України від 08.10.1999 р. № 237. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text (дата звернення: 14.03.2021).

2. Кручак Л.В. Аналіз стану дебіторської та кредиторської заборгованості суб'єкта господарювання. *Економічний аналіз*. 2016. Т. 25. № 2. С. 93–98.

3. Жадан Т.А., Бакань С.В. Аналітичне забезпечення внутрішнього контролю дебіторської заборгованості підприємства. *Імплементація інновацій обліково-аналітичного забезпечення сталого розвитку сучасного бізнесу*: І Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. Харків : ХДУХТ, 2018. С. 83-84.

СТРАТЕГІЧНИЙ АНАЛІЗ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Жегус О.В.
Харківський державний університет харчування та торгівлі, м. Харків

У Global CEO Outlook 2019 «Адаптуйся швидко або програєш: новий погляд на стійкість бізнесу до змін» зазначено, щоб забезпечити стійкість свого бізнесу до зовнішніх чинників та продовжувати зростання, організації мають без вагань руйнувати свої усталені бізнес-моделі. Тому, перш за все, в умовах сучасних викликів змін потребує стратегічне мислення.

Під впливом швидких трансформацій особливого значення набуває не просто своєчасне реагування на зміни, а прийняття проактивних рішень, заснованих на пошуку нових можливостей розвитку організації в складних умовах. При цьому актуалізується необхідність спрямовування зусиль на відстеження та формування додаткових можливостей для організації, що потребує відповідних підприємницьких та новаторських ініціатив. Діяти на випередження означає використання нового способу стратегічного мислення, заснованого на виявленні майбутніх трендів та пошуку інноваційних ідей їхньої реалізації на основі перспективного планування й безперервного створення нових перспектив, докладаючи до цього цілеспрямовані маркетингові зусилля. Перехід від адаптивного (простого пристосування) до проактивного підходу до управління, означає активний пошук нових резервів, виявлення перспектив, які утворюються внаслідок революційних змін, які відбуваються майже в усіх сферах життя. Тому актуалізується необхідність нових підходів до стратегічного аналізу зовнішнього середовища, заснованих на методі форсайту, використання якого дозволяє виявляти причинно-наслідкові зв'язки, що формуються у різних сферах життя під впливом інноваційних технологій..

Проводячи стратегічний аналіз, слід ураховувати, що в кожній групі чинників макросередовища (політичних, економічних, демографічних, науково-технічних, природничих, культурних) спостерігаються асинхронні зміни, тобто мають місце як загрози, так і можливості, але вони відрізняються за силою впливу та глибиною ймовірних наслідків. Завдання стратегічного аналізу у контексті проактивного управління зміщуються з визначення та оцінювання впливу загроз і можливостей на діяльність організації у бік виявлення сигналів змін, за силою яких мають ідентифікуватися ймовірні революційні зміни – суттєві трансформації, які зумовлюють необхідність невідкладного реагування й прийняття відповідних маркетингових рішень щодо радикальних дій у відповідь на них. Революційна зміна у зоні загроз полягає в неминучості або високій ймовірності виникнення негативного наслідку (погіршення результатів та умов діяльності), що потребує прийняття реактивного рішення для його запобігання, невілювання; у контексті можливостей – умови та перспективи, сприятливі для подальшого розвитку, які потребують проактивних дій з метою перетворення їх у майбутні переваги.

Отже пріоритет стратегічної орієнтації у контексті проактивного управління трансформується в гіпотетичне передбачення майбутніх змін й пошук (створення) на цій основі нових можливостей для забезпечення подальшого розвитку організації.

АСОРТИМЕНТНА ПОЛІТИКА ТОРГОВОГО ПІДПРИЄМСТВА ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ АСПЕКТ ЙОГО ДІЯЛЬНОСТІ

Зайцев Д.С., Літвиненко М.В.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Асортиментна політика для торгового підприємства є стрижнем у будові бізнесу, адже забезпечує підприємству конкурентне положення на ринку та економічну ефективність діяльності підприємства в цілому. Саме повнота та гнучкість асортименту відповідно до потреб споживачів у корегуванні з часом забезпечує конкурентоспроможність торгового підприємства [1].

Тобто асортиментна політика представляє комплекс заходів, що направлені на планування, формування та управління товарним асортиментом, основним завданням якого є здобуття додаткових конкурентних переваг на ринку за рахунок максимального задоволення потреб споживачів та ефективного використання внутрішніх ресурсів компанії [2]. Грамотне формування асортименту товарів є стратегічним аспектом діяльності підприємства. Ефективна асортиментна політика дає можливість зменшити ринкові ризики завдяки продуктово-ринкової диверсифікації, збільшити прибуток та зменшити витрати.

У роботах таких провідних українських вчених, як Балабанова Л.В., Павленко І.А., Кубишина Н.С, Зозульов О.В., Ілляшенко С.М., Кардаш В.Я., Варламов А.С, Шаповалов Г.М., Романов А.Н., Беляев В.І. досліджено процес управління та удосконалення асортиментної політики вітчизняних підприємств. Видатними є і напрацювання зарубіжних вчених Ф. Котлера, Х. Хершгена, Е. Дихтеля, Б.А. Вейтца з методів управління асортиментною політикою. Таким чином, представляється актуальним розгляд особливостей формування асортиментної політики як одного із способів збільшення прибутку організації.

Отже сучасна економіка ринкових відносин потребує створення нової системи управління формуванням асортименту товарів торгових підприємств, які діють в умовах економічного коливання та мінливості смаків клієнтів, різноманітності конкурентів, рухливості цін, попиту, зміцнення ділової активності на ринку. Все це створює атмосферу потреби у розвитку товарного асортименту, передбачає необхідність ініціативи підприємств у пошуку неординарних творчих рішень виникаючих проблем. Стратегічні резерви підвищення ефективності управління формуванням товарного асортименту пов'язані з впровадженням нових форм торгівлі із застосуванням сучасних методів господарювання.

Література:

1. Літвиненко М.В., Літвиненко О.О., Галушка Д.В. Формування стратегії компанії, грунтуючись на потреби споживача. *Вісник національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки)*. – Харків: НТУ «ХПІ». 2020. №4, С. 32-36.

2. Стратегічні проблеми оновлення промислового виробництва України в сучасних умовах: колективна монографія / За ред.. Сударкіної С.П. Харків: Друкарня Мадрид, 2020. 230 с.

СУЧАСНІ ШЛЯХИ РОЗВИТКУ БУДІВНИЦТВА В УКРАЇНІ

Зіненко К.А.
Харківський національний університет будівництва та архітектури, м. Харків

У сучасних трансформаційних умовах будівельні підприємства значно піддаються впливу зовнішнього середовища, що потребує координації їх господарської діяльності не тільки за рахунок стратегічного управління на рівні підприємств, а й підтримки з боку держави. Важливим для розвитку сучасного будівництва в Україні є розробка в адмініструванні галузі «Концепції публічного управління у сфері містобудівної діяльності». Запропонована Мінрегіоном у 2020 році концепція передбачає оновлення містобудівного законодавства в Україні.

Основними моментами концепції, які сприятимуть вирішенню проблем сучасного будівництва є: запровадження державної реєстрації майнових прав співвласників об'єктів будівництва; впровадження інтегрованого розвитку територій міст та громад як сучасного підходу для забезпечення збалансованого розвитку; створення Єдиної державної електронної системи у сфері будівництва у складі містобудівного кадастру; реформування системи технічного регулювання у будівництві шляхом імплементації Регламенту ЄС 305 щодо визначення вимог до будівельних виробів, здійснення переходу на існуючий у ЄС декларативний принцип оцінки відповідності будівельних матеріалів та виробів, а також приведення у відповідність з вимогам ЄС вимог до споруд та умов розміщення будівельної продукції на ринку; впровадження на державному рівні нових технологій проектування, зокрема BIM-технологій при створені об'єктів будівництва та архітектури; з метою спрощення та уніфікації укладення відповідних контрактів з міжнародними фінансовими установами завершено спільно з компанією «Бейкер і Маккензі» розробку міжнародних контрактів FIDIC [1].

Зазначимо, що загальними сучасними тенденціями розвитку будівельної галузі в Україні є: збільшення частки будівництва у загальному обсязі ВВП країни; зростання і інвестиційної привабливості галузі й капітальних інвестицій, інвестиційних видатків підприємств для проведення будівельних робіт; зростання фінансування галузі; впровадження нових банківських програм іпотечного кредитування; зростання кількості будівельних підприємств та зайнятого населення в будівництві; зростання обсягів будівельної продукції; впровадження державної програми розвитку та підтримки будівельної галузі. Незважаючи на останні дестабілізаційні моменти – введення карантинного режиму у зв'язку із епідемією Covid-19, потенційні можливості будівельних підприємств в Україні досить високі, що сприяє підвищенню їх конкурентоспроможності та можливості подолання негативних ситуацій в економічному розвитку на ринку.

Література:

1. Розвиток будівельної галузі та детінізація ринку праці в будівництва / Електронний ресурс. Режим доступу: https://www.minregion.gov.ua.

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ОПЛАТИ ПРАЦІ ПІДПРИЄМСТВА

Зінішина А.В.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Важливим завданням на шляху розвитку держави та сталого економічного зростання є забезпечення ефективності формування та використання трудового потенціалу, що визначає рівень продуктивності праці, а у подальшому − загальний розвиток суспільного виробництва. Домінантною тенденцією розвитку трудового потенціалу України є забезпечення кількісного збільшення та якісного удосконалення його структурних елементів. Процес використання трудових ресурсів нерозривно пов'язаний зі зміною показника продуктивності праці, на збільшення чи зменшення якого, безпосередньо, впливає система оплати праці, що є стимулюючим фактором зростання кваліфікації праці, підвищення технічного рівня виконання завдань і ефективності виробництва. У сучасних умовах особливої актуальності набуває дослідження теоретичних і прикладних аспектів бухгалтерського обліку оплати праці працівникам підприємства з огляду на світову інтеграцію України.

Облік заробітної плати в системі рахунків – це синтетичний облік нарахування і розподілу заробітної плати, визначення належної суми працівникам і віднесення нарахованої оплати праці на відповідні рахунки витрат за статтями і об'єктами калькулювання. Для обліку зарплати та розрахунків з працівниками використовується рахунок 66 «Розрахунки за виплатами працівникам». На ньому ведеться узагальнення інформації про розрахунки з персоналом, який належить як до облікового, так і до не облікового складу підприємства, з оплати праці (за всіма видами заробітної плати, премій, допомоги тощо), а також розрахунки за неодержану персоналом у встановлений термін суму з оплати праці (розрахунки з депонентами).

Для управління підприємством та з метою поліпшення організації праці та її оплати, аналізу резервів зниження витрат на оплату праці, підвищення продуктивності та розрахунків з кожним окремим працівником важливе значення має аналітичний облік праці, заробітної плати та розрахунків з персоналом. Аналітичний облік розрахунків з персоналом ведеться по кожному працівникові, видах виплат і утримань.

Для управління підприємством директор повинен отримати інформацію, якою повинен забезпечити бухгалтерський облік. Важлива роль в реалізації цієї задачі відводиться організації бухгалтерського обліку на підприємстві: організаційній побудові бухгалтерії підприємства, принципам організації праці виконавців, нормуванню праці працівників обліку і контролю, методиці визначення чисельності персоналу. Заробітна плата займає одне з центральних місць в системі бухгалтерського обліку на підприємстві. Бухгалтерський облік є функцією управління підприємства. На бухгалтерський облік покладено завдання з поліпшення інформаційного забезпечення управління і контролю за обліком праці та її оплати підприємства, підвищенням ефективності діяльності та зменшенням ризику втрати коштів через непродумані дії.

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ БІЗНЕС – МОДЕЛЕЙ В ДІЯЛЬНОСТІ ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Івахненко А.В.
Національний технічний університет «Харківский політехнічний інститут», м. Харків

Метою дослідження є аналіз можливостей використання інноваційних бізнес - моделей (ІБМ) в діяльності високотехнологічних підприємств.

Актуальність дослідження зумовлена вимогами сучасного конкурентного середовища до процесу імплементації інновацій в діяльність сучасних промислових підприємств.

Аспекти дослідження дозволять прогнозувати ситуації, коли підприємства здійснюють НДДКР, а доходи від комерціалізації технологічної продукції відповідають традиційній БМ високотехнологічних підприємств і, навпаки, ситуації, коли підприємство фокусується на розробці технологічних знань замість продуктів і контролі за додатковими активами, що перебувають у потоці. Ситуація, коли високотехнологічне підприємство відкриває свої науково-дослідні процеси та більше спирається на зовнішні ідеї, розроблені спільнотами користувачів та розробників, налаштовує співпрацю спільноти в БМ. Нарешті, можлива змішана модель, яка характеризується зовнішніми НДДКР та зовнішнім контролем за додатковими активами. Автор вважає, що зазначені бізнес-моделі є дискретними альтернативами. Вони дійсно можуть співіснувати в одній компанії, підходячи для різних операцій з різними клієнтами. Однак доречно аналізувати БМ для ринку ідей та співпрацю в БМ та окремо виділити змішану модель.

Сучасні промислові підприємства, зокрема, підприємства машинобудівної галузі, зазнають постійних організаційних і технологічних змін. Конкурентне і споживче довкілля вимагають удосконалення і оновлення виробничих процесів, суспільство – організаційних рішень, які дозволять підприємству мати міцні позиції на ринку. Адаптувати промислові підприємства до сучасних викликів допомагає імплементація бізнес – моделей. Існуючі еволюційні і адаптаційні бізнес – моделі не завжди задовольняють існуючим вимогам. Новим кроком є розробка та втілення інноваційних бізнес – моделей. Ці моделі дозволяють комплексно вирішувати питання взаємозв'язку ринку трансферу ідей та уречевлених інновацій, суспільства та потенційних інвесторів. Застосування інноваційних бізнес - моделей дозволить інтенсифікувати технологічний розвиток вітчизняних підприємств машинобудування, оптимізувати організаційну архітектуру, сприятиме доотриманню фінансування, спрямованого на розвиток інноваційної діяльності та трансфер інновацій.

ЗМІСТ ПОНЯТТЯ «ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА»

Ігнатьєва М.В., Власова Н.О.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Однією з найважливіших характеристик фінансово-економічної діяльності підприємства є його фінансова стійкість. Якщо підприємство є фінансово стійким, то воно має переваги перед іншими підприємствами того ж профілю в залученні інвестицій, в здобутті кредитів, у виборі постачальників і підборі кваліфікованих кадрів. Крім того, таке підприємство не вступає в конфлікт з державою і суспільством щодо нарахування податків і неподаткових платежів, з виплати заробітної плати, дивідендів, повернення кредитів і відсотків за ними.

В широкому розумінні поняття «фінансова стійкість» включає, крім ефективного формування, розміщення та використання фінансових ресурсів, оптимальну структуру активів, а також передбачає задовільні параметри діяльності підприємства.

Фінансова стійкість підприємства – це головний компонент загальної стійкості підприємства, що є об'єктом фінансового управління, його господарською діяльністю та характеризує стан фінансових ресурсів як забезпеченість пропорційного, збалансованого розвитку при збереженні платоспроможності, кредитоспроможності в умовах припустимого рівня ризику. З цього визначення виходить, що фінансово стійким є підприємство, фінансування діяльності якого відбувається лише за рахунок власних джерел. Але використання лише власного капіталу істотно обмежує ефективність господарської діяльності підприємства.

В науковій літературі немає єдиного погляду на сутність категорії «фінансова стійкість», проведений аналіз науково-методичних джерел свідчить про неоднозначність у визначенні цього поняття. Більшість вчених характеризують поняття фінансової стійкості як такого стану підприємства, за якого формується оптимальна структура капіталу, при якій обсяг його власних коштів достатній для погашення всіх його зобов'язань і підприємство має можливості для розширення своєї діяльності, зберігаючи при цьому стійкий фінансовий стан у мінливому економічному середовищі.

Слід зауважити, що фінансова стійкість тісно пов'язана з поняттям фінансовий стан підприємства, при цьому деякі автори ототожнюють дані поняття, інші ж визначають фінансову стійкість як одну із характеристик фінансового стану поряд із ліквідністю та платоспроможністю. Важливість цих складових під час визначення фінансової стійкості є незаперечною. У той же час існує необхідність урахування й інших компонентів, таких, як прибутковість, ділова активність, збалансованість активів і пасивів, кредитоспроможність тощо.

На наш погляд, фінансова стійкість підприємства є більш узагальненою характеристикою фінансового стану підприємства, яка певною мірою включає інші характеристики фінансового стану, а саме: високу платоспроможність, високу ліквідність балансу, високу кредитоспроможність, високу рентабельність та ділову активність.

ЗНАННЯ ЯК ФАКТОР ВИПЕРЕДЖАЮЧОГО ІННОВАЦІЙНОГО ЗРОСТАННЯ: ПЕРСПЕКТИВИ І ПРОБЛЕМИ

Ілляшенко С.М.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

На сучасному етапі розвитку світової економіки (постіндустріальної) знання є основним засобом і предметом суспільного виробництва, а також обмежуючим фактором розвитку. Технологічні трансформації практично в усіх аспектах людської діяльності, шо ініційовані змінами технологічних укладів і розгортанням чергової (4-ї) промислової революції актуалізують роль знань у забезпеченні економічного зростання в руслі концепції інноваційного випередження. Згортання традиційних виробництв, галузей і ринків і формування нових потребують нових підходів до забезпечення економічного розвитку. Практика свідчить, що найбільш дієвим з них є створення і впровадження інновацій в техніці і технологіях, методах управління, забезпеченні людської життєдіяльності тощо, які базуються на нових знаннях. Вони є основою формування конкурентних переваг, які дозволяють реалізувати стратегії випереджаючого інноваційного розвитку.

Країни, що активно розвивають систему продукування і використання (комерціалізації) знань є лідерами інноваційного зростання. Україна все ще зберігає достатньо потужну систему продукування знань [1], яка може стати основою переходу до стратегії інноваційного випередження. В умовах зростаючого технологічного відставання від лідерів ця стратегія є безальтернативною. Проте стан реалізації наявного потенціалу знань, які продукуються в Україні (їх комерціалізації) далекий від бажаного. Це пояснюється як пасивною та невизначеною роллю держави в інноваційному процесі, так і низьким рівнем потенціалу інноваційного розвитку та інноваційної культури більшості вітчизняних підприємств та установ.

Такі доволі суперечливі тенденції свідчать про необхідність невідкладного прийняття радикальних рішень щодо стратегічних напрямів розвитку держави. Враховуючи викладене вони, серед іншого, повинні включати заходи щодо стимулювання пріоритетного розвитку вітчизняної промисловості, як галузі що активно продукує і використовую нові актуальні знання, впливає на темпи науково-технічного прогресу інших галузей економіки. Спираючись на світовий досвід слід зазначити, що промислове зростання потребує випереджаючого розвитку науки і освіти, які є потужним джерелом актуальних релевантних знань. На розроблення відповідних рекомендацій і повинні бути спрямовані подальші дослідження.

Література:

1. Illiashenko S., Shypulina Yu., Illiashenko N., Grishchenko O., Derykolenko A. Knowledge management at Ukrainian industrial enterprises in the context of their innovative development. *Engineering Management in Production and Services*. 2020. V. 12. I. 3. P. 43-56.

ОСНОВНІ МОДЕЛІ ОРГАНІЗАЦІЇ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Іщук Л.І., Бірук Т.С.
Луцький національний технічний університет, м. Луцьк

Органи місцевого самоврядування в сучасних умовах політики децентралізації є основою успішного розвитку регіону та добробуту населення. Це пов'язано з тим, що кожного року делегування повноважень з центрального апарату збільшується. Разом з тим, належне виконання цих обов'язків можливе лише за належного фінансового забезпечення. Дохід місцевого бюджету, а точніше його рівень є фундаментальною основою діяльності органів місцевої влади та регіону в цілому. Належний рівень дохідної частини місцевого бюджету сприяє економічній самостійності, та навпаки, недофінансування робить регіон керованим із «центру», що свідчить про його слабкість. При цьому, рівень доходів місцевого бюджету є рушійною силою для інших процесів життя регіону: діяльність суб'єктів господарювання, інвестиційна привабливість, реалізація інфраструктурних проектів тощо.

На основі комбінації наукових підходів виокремлюють такі моделі організації місцевого самоврядування:

1. Англосаксонська. Характеризується досить високим рівнем організації місцевого самоврядування та здійсненням контролю населенням. Крім того, особливістю є те, що на місцях повністю відсутні державні органи.

2. Континентальна. Передбачає поєднання як державного, так і місцевого управління. Особливістю є те, що автономія місцевої влади обмежена контролем спеціально призначених державних уповноважених.

3. Змішана. Характеризується тим, що деякі ланки місцевого самоврядування паралельно належать і до муніципального управління і до держадміністрації.

Існування усіх названих моделей забезпечують не лише вирівнювання якості державних послуг по всій території, шляхом певної самостійності, а ефективне вирішення проблем на місцях; збереження культурної та етнічної самобутності; створення економічної конкуренції між регіонами [2].

Таким чином, децентралізація, в сучасних умовах вважається найбільш ефективною моделлю управління, що забезпечує й раціональне бюджетування зокрема. При цьому, Україну можна віднести до континентальної моделі організації місцевого самоврядування, у якій наявне поєднання самостійності (наприклад місцеві ради, об'єднані територіальні громади) та державний контроль (наприклад державні адміністрації та губернатор).

Література:

1. Лелеченко А.П., Васильєва О.І., Куйбіда В.С., Ткачук А.Ф. Місцеве самоврядування в умовах децентралізації повноважень: навч. посіб. К.: 2017. 110 с. С. 9-12.

2. Співак Д.П. Сучасні теорії та моделі місцевого самоврядування. *Актуальні проблеми політики*. 2012. № 44. С. 112-124.

3. Пиріг С.О., Іщук Л.І., Ніколаєва А.М. Забезпечення фінансовими ресурсами місцевих бюджетів в контексті сталого розвитку регіону. *Економічний форум*. Наук. ж-л. 2018. №1. С. 270-278.

ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ ТЕОРІЇ СТЕЙКХОЛДЕРІВ

Кабанець І.А., Чічкань К.К.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

В роботі розглянуто особливості теорії зацікавлених сторін. Значна кількість підходів до визначення поняття «стейкхолдери» зумовлена тим, що: підприємства у своїй діяльності задовольняють різнопланові інтереси зацікавлених сторін й сприяють досягненню багатьох цілей; залежать від широкого кола агентів; поєднують теоретичну та практичну сферу реалізації управлінських рішень; потребують формування соціально відповідального бізнесу та стратегічно орієнтованого й конкурентоспроможного управління.

Відносини, що існують між стейкхолдерами, не завжди носять синергетичний, кооперативний або компліментарний характер, вони можуть бути конкурентними й дисгармонійними. Але, всі стейкхолдери є елементами системи внутрішнього середовища та зовнішнього оточення підприємства й впливають на курс його стратегічного розвитку. Ефективна взаємодія зі стейхолдерами повинна забезпечувати підприємству стійкі конкурентні переваги, бути підґрунтям розробки нових підходів стратегічного управління.

Дискусійними питаннями даної теми є: визначення найбільш впливових груп зацікавлених сторін серед надзвичайно великої їх кількості; виявлення інтересів стейкхолдеров; вивчення шляхів впливу з метою максимального задоволення різноманітних інтересів; формування системи показників для кількісної оцінки впливу зацікавлених сторін на ефективність підприємства. Різноманітність та різнонаправленість інтересів стейкхолдерів обумовлює необхідність орієнтації менеджерів на довгострокову перспективу й розробку системи показників для забезпечення високої ефективності з урахуванням усіх зацікавлених осіб, які мають вплив.

Аналіз зазначеної теми дозволяє зробити наступні висновки: всі групи, особи та організації що впливають на результати діяльності підприємства є стейкхолдерами інтереси яких необхідно визначати й враховувати у своїй діяльності. Порівняння інтересів стейкхолдерів з реальними результатами діяльності підприємства дозволяє своєчасно визначити й усунути вузькі місця в управлінні та забезпечити конкурентоспроможний, збалансований розвиток підприємства. Перспективи подальших досліджень по даній тематиці спрямовані на розробку системи показників, які б мали для підприємства найбільше значення, залежно від ступеню важливості стейкхолдерів.

Література:

1. Рибак А.І. Управління зацікавленими сторонами в проектному менеджменті : монографія. / А.І. Рибак, І.Б. Азарова. – Одеса : ОДАБА, 2017. – 145 с.

2. Саприкіна М. Діалог зі стейкхолдерами: рекомендації компаніям / М. Саприкіна, Д. Каба. – К.: ТОВ «Фарбований лист», 2011. – 475 с.

3. Трифонова, А.І. Розробка моделі для аналізу взаємодії стейкхолдерів інноваційного проекту / А.І. Трифонова, Н.В. Доценко // Вчені записки Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського. – 2019. – Том 30 (69) No 2. – С. 220-225

ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОСНОВА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Калініченко Л.Л., Волошин І.І.
Харківський національний університет будівництва та архітектури, м. Харків

На сучасному етапі розвитку будь-яке підприємство може залишатися конкурентоспроможним тільки за умови розвитку інноваційним шляхом, тобто при наявності інноваційного потенціалу, який займає провідні позиції в загальному потенціалі підприємства.

Інноваційний потенціал можна розглядати як спроможність підприємства до сприйняття ідей інновацій, тобто можливості і доцільності розробляти і пропонувати інновації на ринку, так, і як критичну масу ресурсів (інтелектуальних, техніко-технологічних, управлінських, фінансових), які необхідні і достатні для генерації інновацій, впровадження їх у конкурентоспроможні товари, технології, організаційні і управлінські рішення.

Інноваційний потенціал займає провідні позиції в загальному потенціалі підприємства і його можна аналізувати як оболонку загального потенціалу підприємства, тобто кожну складову загального потенціалу: кадровий, науковий, інформаційний та фінансовий потенціали впливає на рівень інноваційного потенціалу, а він, в свою чергу, впливає як на загальний потенціал так і його елементи, тим самим створюється ефект синергії.

Під кадровим потенціалом підприємства розуміється ступінь готовності персоналу підприємства до реалізації програми її інноваційного розвитку, тобто чим він більше, тим необхідно менше фінансових, технічних зусиль для здійснення інноваційної діяльності.

Фінансовий потенціал підприємства визначається як сукупність власних, позичених та залучених фінансових ресурсів підприємства, якими воно може розпоряджатися при здійсненні діяльності.

Під науковим потенціалом розуміємо сукупну можливість підприємства генерувати необхідні знання, що втілюється в кількісних і якісних характеристиках винаходів та нововведень і визначається чисельністю та професійністю кадрів, зайнятих у науковій діяльності підприємства.

Інформаційний потенціал - це сукупність інформаційних ресурсів, техніки і технологій підприємства для створення власних і збирання, накопичення, обробки й використання різноманітних форм інформації з метою задоволення потреб.

Таким чином, інноваційний потенціал підприємства знаходиться в основі створення конкурентоспроможної продукції, яка, в свою чергу, є необхідною умовою стимулювання, зростання і підвищення конкурентоспроможності

національної економіки країни.

РОЗВИТОК ПЕРСОНАЛУ ЯК СКЛАДОВА СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА

Кармінська-Бєлоброва М.В., Стригуль А.А., Гауер М.Р.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

В даний час питанням управління персоналу приділяється все більше уваги. Питання ефективної роботи виробництва і рішення задач, пов'язаних з підвищенням конкурентоспроможності, рентабельності будь-якого підприємства, установи, його стабільності замикаються на якісному складі кадрів, його потенціалі. Перспективи розвитку підприємства крім головної економічної складової безпосередньо залежать від ступеня залученості персоналу в процеси вдосконалення підприємства.

Говорячи про людські ресурси, ми розглядаємо стратегічний аспект управління персоналом і орієнтацію управління на особистісний фактор. Саме тому звертається увага на персонал, який в даний час працює на підприємстві. Отже, розвиток персоналу - це найбільш значимий фактор успішної роботи кожного підприємства. Дане твердження особливо актуально в даний час, коли науково-технічний прогрес стрімко рухається вперед, в зв'язку з чим, швидше відбувається старіння професійних знань.

Метою розвитку персоналу є збільшення трудового потенціалу співробітників для вирішення як особистих завдань, так і завдань діяльності всієї організації в цілому.

Потреба в професійному розвитку персоналу визначається шляхом виявлення невідповідності, між наявними знаннями і навичками персоналу, і тими знаннями, які потрібні для досягнення поставлених організацією завдань. Йдеться про виявлення відмінностей між майбутніми та існуючими компетенціями. У деяких випадках об'єктом розвитку стає сукупність концепцій, відповідних певній посаді.

Компетентна спланована система розвитку персоналу є одним з істотних факторів, що гарантує найбільшу ефективність діяльності підприємства.

Розвиток персоналу це один з найважливіших чинників ефективної роботи будь-якого підприємства, тому що він сприяє єднанню цілей самого підприємства і цілей кожного окремого співробітника. При плануванні розвитку персоналу грають роль безліч чинників. Необхідно попрацювати над теоретичною базою співробітника або над його практичними навичками і вміннями. У разі, якщо завдань розвитку кілька і мають різну спрямованість, можливо комбінування декількох методів.

Література:

1. Korneyev M., Pylypenko A., Popov O., Shmatko N. (2019). Organized management of decentralized economic production systems with joint implementation of development projects. Eastern-European Journal of Enterprise Technologies, 4/3 (100), pp. 22 – 35. https://doi.org/10.15587/1729-4061.2019.175765

ІННОВАЦІЙНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО: СУЧАСНИЙ СТАН ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ

Кармінська-Бєлоброва М.В., Шматько Н.М.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

В силу впровадження інноваційних технологій деякі аспекти функціонування активних і успішних підприємств докорінно змінюються. Їх підхід до виробництва набуває деякі специфічні риси, враховуючи рівень розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, а організаційний процес стає більш гнучким, що дозволяє працювати над великою кількістю проектів більш професійно і обґрунтовано, це дозволяє нам говорити про новий понятті «інноваційне підприємництво».

Інноваційне підприємництво знаходиться на стику таких понять, як «інновації» і «підприємництво». Формування різкого зростання результативних показників при цьому стає можливим тільки на основі узгодженої, спільної та ефективної реалізації і підприємницької політики, і інноваційної. Ефективність підприємницької політики буде відображатися в тому, наскільки ефективна буде система формування умов, що сприяють появі нових підприємницьких структур, а також зростання і розвитку вже існуючих підприємців. Це буде залежати від таких факторів, як: усунення перешкод для підприємництва; доступність передових технологій, капіталу, кваліфікованої робочої сили та інфраструктури; знання ринків і тенденцій управління.

Ефективність інноваційної політики буде визначатися ефективністю механізму, який забезпечує: генерацію нових знань; доступ до інформації і знань; підтримку досліджень і розробок.

Крім цього важливо формування мотивації та стимулювання інноваційної діяльності в підприємництві, що сприятиме успішній комерціалізації інновацій.

Для успішного становлення і розвитку інноваційного підприємництва в Україні необхідний аналіз світового досвіду побудови інноваційно-орієнтованої економіки. При всій різноманітності шляхів інноваційного розвитку та особливості практики вирішення науково-технічних проблем, такі країни, як США, Японія, Великобританія, Канада, Франція мають і спільні риси, серед яких можна виділити наступні: активна участь держави в проведенні інноваційної політики, розвиток венчурного інвестування, наявність розгалуженої інфраструктури забезпечення інноваційної діяльності.

Література:

1. Кармінська-Бєлоброва М.В. Прийняття управлінських рішень як інструмент підвищення ефективності управління / М. В. Кармінська-Бєлоброва, Н.М. Шматько, М.С. Пантелєєв // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Сер. : Економічні науки = Bulletin of the National Technical University "KhPI". Ser. : Economic sciences : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2020. – № 2. – С. 81-85.

РОЗРОБКА КОНЦЕПЦІЇ НОВОГО ПРОДУКТУ ДЛЯ ПІДПРИЄМСТВА АТ «СЛОВ'ЯНСЬКІ ШПАЛЕРИ - КФТП»

Кітченко О.М., Сопіна В.С.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Розробка нового товару є одним з найважливіших напрямів маркетингової діяльності, оскільки від ефективності цього процесу залежить не тільки розмір прибутку від продажу товару.

Перед тим як отримати базову концепцію товару необхідно ідентифікувати тип потреби в товарі. Встановлено, що для лінійки нових товарів – кашировані шпалери під час прийняття рішення про покупку споживач виходить з наступних міркувань:

- чинники, що впливають на покупку: власний досвід-оцінка якості, торгова марка.
- способи отримання інформації: реклама в засобах масової інформації, думка знайомих і родичів.
- послідовність дій при здійсненні покупки. Споживач проводить збір інформації, а потім здійснює покупку при виникненні потреби.

Далі проводиться визначення з технологією виробництва. Процес виробництва кашированих шпалер здійснюється на наявному обладнанні та не потребую покупки нового обладнання.

Створення упаковки – це частина планування продукції, в ході якої фірма вивчає, розробляє і розробляє свою упаковку, що включає саму тару, в яку поміщається продукція, етикетку і вкладиші.

Найважливіші засоби, що використовуються при розробці продукту і втілюють зовнішність продукту: форма, колір і матеріал продукту. Для упаковки нового товару буде використана целофанова упаковка. На етикетці типографським способом будуть надруковані всі необхідні характеристики товару.

Також використовуються певні інструменти маркетингу, що перетворюють продукт на товар: реклама, PR, стимулювання збуту, вибір цінової стратегії, налагодження каналів розповсюдження.

Встановлено, що товар знаходиться на стадії «виведення на ринок». Завоювання ринку вимагає часу. Прибуток на цьому етапі невисокий, внаслідок незначних продажів і високих витрат на розповсюдження і стимулювання збуту. Багато засобів необхідно для залучення дистриб'юторів. Витрати на стимулювання відносно високі, оскільки необхідно інформувати покупців про новий товар.

Щоб привернути увагу споживачів, товар повинен мати конкурентну перевагу щодо якості або вартості. Перевагами нової лінії шпалер є – новизна, відсутність вінілу в складі, активна реклама, а також рівень ціни нижчий ніж у конкурентів.

Підприємству запропоновано обрати стратегію проникнення на ринок, як основну, і стратегію продуктової інновації, як додаткову, для поліпшення конкурентоздатності підприємства та його стійкості.

МІЖНАРОДНІ ІНДЕКСИ І РЕЙТИНГИ КРАЇН В СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

Клепікова С.В., Другова О.С., Катамадзе Н.Т.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, м. Харків

Тема міжнародних індексів та рейтингів доволі важлива у сучасному світі. Неможливо уявити, як би глобальна система функціонувала без чіткого розуміння, який потенціал та які здібності має та чи інша країна, чим і займаються спеціалісти, які розробляють міжнародні рейтинги та індекси. Так як світ не стоїть на місці, а розвивається, ця тема є надзвичайно актуальною на сьогоднішній день. За допомогою щорічних досліджень та, на їх базі складання, рейтингів, можна прогнозувати імовірне майбутнє країни, спираючись на її позитивний чи негативний розвиток, оцінювати потенціал та можливості країни, відслідковувати стан економічно-соціального життя та врешті-решт робити висновки, обирати найоптимальніший спосіб покращення становища усіх сфер держави, аналізуючи свої результати, порівняно з попередніми роками та досвідом інших держав. Глобальні рейтинги та індекси також допомагають визначити які держави є найвпливовішими та конкурентоспроможними серед усіх інших та розробляти план подальших дій, потрібних задля розвитку власної країни.

Метою такого дослідження є аналіз окремої групи країн, базуючись на дані міжнародних рейтингів та показники глобальних індексів. З цієї групи необхідно буде дослідити, яка з держав є найсильнішою за розвитком, а яка найслабшою, та виявити через які фактори сформувався саме такий рейтинг. Отже, спираючись на дослідження та проведений аналіз, присвячений глобальним індексам та міжнародним рейтингам, зроблено висновок, що серед обраних країн, найбільші показники і відповідно найвищі місця у рейтингах має Бельгія, якщо не враховувати результат індексу економічної свободи. Саме такі позиції займає країна завдяки активній зовнішній політиці, вдалій стратегії введення соціально-економічної сфери країни, зовнішній торгівлі з іншими державами та інше. Інші три країни, а саме ОАЕ, Румунія, Угорщина, можна сказати не мають конкретних та суттєвих проблем, як це має Грузія, але до Бельгії з цих трьох наближаються лише ОАЕ, майже не поступаючи у рейтингу, що свідчить про високу конкурентоспроможність країни. Угорщина та Румунія приблизно мають однакові середні та трохи вище середнього показники.Найнижчі показники має Грузія. Серед описаних індексів лише індекс економічної свободи та індекс мереживною готовності мають не найнижчий результат серед п'ятьох. Багато в чому така ситуація склалася через непрості внутрішньополітичні процеси, соціальні проблеми і неврегульовані воєнно-політичні конфлікти. Положення в економіці залишається нестабільним через складні структурні проблеми, включаючи труднощі зі збором податків і оплатою енергоспоживання, тіньову економічну діяльність, корумпованість чиновників та ін.

ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ У НАПРЯМКУ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЯКОСТІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ УКРАЇНИ

Кліменко О. М.
Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця, м. Харків

Сучасна економічна політика містить у собі багато напрямів соціального характеру, що стосуються підвищення якості життя населення. У світовому співтоваристві Україна має перевагу у вигляді високого індексу людського потенціалу за рахунок, головним чином, високого рівня освіти. Збереження та зростання такого конкурентного фактору передбачають подальший розвиток якості людського капіталу України, що дозволить збільшити темпи зростання економіки інтенсивним шляхом. Тому доцільними здаються пропозиції щодо оновлення стратегічних напрямів соціальної складової економічної політики.

Сучасні соціальні стратегії макроекономічного характеру покликані до подолання загальних соціальних проблем суспільства, у тому числі проблеми бідності. Подолання бідності в державі – це традиційне завдання соціальної політики, спрямоване на підтримку найбільш незахищених груп населення. Такий напрямок безумовно потрібно реалізовувати в повному обсязі, продовжувати та доповнювати новими, більш ефективними засобами. В той же час, соціальна політика держави має включати та розвивати ті стратегічно важливі міри, що враховують інтереси здатних реалізувати потенціал інноваційного розвитку країни верств суспільства. Державі потрібно оновлення соціальної політики стосовно мети збереження якості інтелектуального людського капіталу, його розвитку. Відсутність підтримки середнього класу, погіршення рівня освіти, як загальної середньої, так и вищої, недостатня матеріальна винагорода призведуть до швидкого темпу технологічного та інституційного відставання від розвинутих країн та сповільніть темпи інтеграційних процесів в Україні.

З економічної точки зору, інтелектуальний капітал населення країни – це люди, освіта, доходи і соціальні установки яких дозволяють їм вибирати моделі трудової поведінки та споживання, це середній клас населення, саме ті, кого так не вистачає Україні. Це люди, які можуть креативне мислити, створювати високотехнологічні засоби виробництва, розвивати всі сфери життя країни з використання новітніх технологій тощо.

Розвиток соціальної політики в напрямку створення комфортних умов для реалізації творчого потенціалу інтелектуального капіталу країни є прямим шляхом покращення добробуту всій нації, подальшого ефективного розвитку країни, інтеграції в світове господарство тощо.

Отже, збалансована соціальна політика держави, комбінована, направлена і на допомогу незахищеним групам населення, і на підтримку середнього класу є найбільш перспективним засобом на шляху досягнення країною сталого зростання та розвитку, переходу до інноваційної стадії економічного розвитку і створення відповідної інфраструктури постіндустріального суспільства.

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ПОНЯТЬ «СВІТОВА ЕКОНОМІКА», «СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО» ТА «МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ»

Кобєлєв В.М., Матросова В.О., Косенко О.П.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Міжнародна діяльність промислових підприємств, їх активна участь в міжнародному бізнесі нагально потребує уточнення деяких широко вживаних економічних термінів. Міжнародні економічні процеси можна спостерігати у поглибленні міжнародного поділу праці, інтернаціоналізації господарського життя, підвищення відкритості національних економік, в їх взаємодоповненні, переплетенні та зближенні, розвитку та закріпленні регіональних структур.

Сучасний світовий розвиток характеризується посиленням зв'язків і взаємодії між країнами. Тенденція до об'єднання викликана потребою вирішення поставлених перед людством глобальних проблем, таких, як іжнародні економічні процеси моцілісності світу складає наростаюча взаємозалежність держав в економічній сфері. Жодна країна світу не може претендувати на повноцінний розвиток, якщо не втягнута в орбіту світогосподарських зв'язків. Світовому господарству (синонім «світова економіка») можна дати широке і вузьке визначення. За широким визначенням світове господарство - система взаємопов'язаних і взаємозалежних економік, що функціонують і розвиваються за єдиними об'єктивним законам ринку. За вузьким визначенням світове господарство - це система, яка включає тільки ті частини національних економік, які поставляють товари, послуги та економічні ресурси на зовнішній ринок. Від понять «світова економіка» - «світове господарство» слід відрізняти поняття «міжнародна економіка», під якою мається на увазі не сама світова економіка в динаміці свого розвитку, а теорія економічного розвитку міждержавної економіки (тобто економікс). Світова економіка як система поєднана рухом товарів, послуг, а також економічних ресурсів (факторів виробництва). На цій основі між країнами виникають міжнародні економічні відносини (МЕВ) - господарські відносини між резидентами (тобто постійно перебуваючими в даній країні юридичними та фізичними особами) та нерезидентами (тобто іноземними юридичними та фізичними особами).

Література:

1. Pererva P.G., Kocziszky György, Szakaly D., Somosi Veres M. Technology transfer.- Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI», 2012. — 668 p.

2. Ткачова Н.П., Перерва П.Г. Розвиток методів аналізу фактичного стану конкурентних переваг підприємства // Економіка розвитку– 2011.– № 4 (60).– С.116-120.

3. Перерва П.Г. Самомаркетинг менеджера и бизнесмена.- Ростов н/Д: Феникс, 2003. - 592 с.

4. Pererva P.G., Kocziszky G., Somosi Veres M., Kobielieva T.A. Compliance program: [tutorial] // ed.: P.G.Pererva, G.Kocziszky, M.Veres Somosi.– Kharkov-Miskolc : LTD «Planeta-prynt», 2019.– 689 p.

5. Перерва П.Г. Управління маркетингом на машинобудівному підприємстві // Навч.посібник для інж.-техн.вузів.- Харків : «Основа», 1993.- 288с.

6. Pererva P.G., Tkachev M.M., Kobielieva T.O. Evaluation of holder profits violation of their exclusive rights // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 240-246.

7. Гочарова Н.П., Яковлев А.И., Перерва П.Г. Маркетинг инновационного процесса // Учебное пособие - К.: ВИРА-Р, 1998.- 267 с.

8. Грабченко А.И., Смоловик Р.Ф., Перерва П.Г. Основы маркетинга высоких технологий: Учебное пособие, Харьков : ХГПУ, 1999.- 242с.

ТЕНЕВАЯ ЭКОНОМИКА НА ПРОМЫШЛЕННОМ ПРЕДПРИЯТИИ

Кобелева Т.А., Перерва П.Г., Приходько Е.Г.
Национальный технический университет «Харьковский политехнический институт», г. Харьков

Категория теневых отношений на промышленных предприятиях по своему содержанию сложны и многогранны. Ее основу составляют отношения производства, распределения, обмена и потребления в обществе материальных и духовных благ. Характер и формы теневых отношений определяются способом производства, господствующей формой собственности и прежде всего собственности на средства производства. Теневые экономические отношения являются интегральной частью экономических отношений в обществе и играют в ней далеко не последнюю роль, предопределяя формы и содержание всей системы экономических отношений. Масштабы и характер развития теневых экономических отношений в различных сферах хозяйственной деятельности как в Украине, так и за рубежом вызывают все больший интерес со стороны ученых и практиков. Изучение научных трудов, посвященных данной проблеме, показывает, что до нет единого научного представления о сущности и содержании понятий «теневая экономика» и «теневые экономические отношения».

Предлагаем включать в содержание теневой экономики следующие виды деятельности: а) скрытые формы - законодательно разрешенные, но официально не учитываемые видыдеятельности в рамках формализованных структур и процедур; б) неформальныки формы - законодательно разрешенные, но не учитываемые виды деятельностим неформальных структур или деятельность вне формализованных процедур и отношений; в) нелегальные формы - законодательно запрещенные или не имеющие специального разрешения скрытые (формальные и неформальные) виды деятельности (криминальные и иные противоправные). В соответствии с такими рекомендациями понятие теневой экономики следует рассматривать в контексте отождествления масштабов теневой экономики и размеров теневого валового внутреннего продукта на промыленном предприятии.

Литература:

1. Pererva P.G., Kocziszky György, Szakaly D., Somosi Veres M. Technology transfer.- Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI», 2012. — 668 p.

2. Pererva P.G., Tkachev M.M., Kobielieva T.O. Evaluation of holder profits violation of their exclusive rights // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 240-246.

3. Ткачова Н.П., Перерва П.Г. Розвиток методів аналізу фактичного стану конкурентних переваг підприємства // Економіка розвитку– 2011.– № 4 (60).– С.116-120.

4. Перерва П.Г. Управління маркетингом на машинобудівному підприємстві // Навч.посібник для інж.-техн.вузів.- Харків : «Основа», 1993.- 288с.

5. Гочарова Н.П., Перерва П.Г., Яковлев А.И. Маркетинг инновационного процесса // Учебное пособие - К.: ВИРА-Р, 1998.- 267 с.

6. Pererva P.G., Kocziszky G., Somosi Veres M., Kobielieva T.A. Compliance program: [tutorial] // ed.: P.G.Pererva, G.Kocziszky, M.Veres Somosi.– Kharkov-Miskolc : LTD «Planeta-prynt», 2019.– 689 p.

7. Перерва П.Г. Самомаркетинг менеджера и бизнесмена.- Ростов н/Д: Феникс, 2003. - 592 с.

ОСНОВНИ ВИМОГИ СТАЛОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПАЛИВНО-ЕНЕРГЕТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ

Ковтуненко Ю.В.
Одеський національний політехнічний університет, м. Одеса

Основними напрямками політики енергозбереження повинні стати раціональні інструменти впровадження енергозберігаючих та енергоефективних технологій, заміна всіх видів використовуваних енергоресурсів на пріоритетні відновлювальні й невичерпні ресурси.

Аналізуючи останні 20 років енергетичний розвиток окремих країн ЄС можна зробити висновок, що впровадження енергоефективних технологій проводиться на всіх етапах від виробництва енергії до кінцевого споживання. В наш час енергетика має тісний зв'язок з економікою, але темп економічного розвитку відстає від стрімкого темпу збільшення рівня енергії, що споживається.

Тривалий процес дослідження нових видів енергетичних ресурсів і використання старих стали наслідком для створення диверсифікованих виробництв [1], функціонування яких зосереджено, здебільшого в розвинутих країнах світу та в деяких регіонах, наприклад в Північній Америці.

За результатами досліджень Програма розвитку ООН, Комісія ООН зі сталого розвитку, Міжнародна електротехнічна комісія та інші міжнародні організацій, які займаються проблемами та перспективами розвитку енергетики та екології, зробили висновок, що «...діючі сучасні моделі виробництва, розподілу та використання енергії на національному, регіональному та глобальному рівнях нестабільні й нераціональні з огляду на довкілля та фінансові витрати і вже нині є перешкодою для сталого соціально-економічного розвитку багатьох країн світу...» [2].

Програма ООН видала резюме, в якому записала необхідні вимоги для успішного вирішення проблеми ефективного забезпечення енергією. Основними вимогами для сталого економічного розвитку паливно-енергетичного комплексу є: створення та впровадження енергоефективних технологій, використання нових матеріалів, покращення організації виробництва для підвищення ефективності використання енергії; збільшення кількості використовуваних відновлювальних та інших нетрадиційних джерел енергії; створення та освоєння нових технологій з максимально ефективним спалюванням органічних викопних видів палива.

Література:

1. Kovtunenko Yu.V. Diversification of innovative development of business structures in the context of intellectualization [monograph] / Yu.V. Kovtunenko. – Schweinfurt: Time Realities Scientific Group UG (haftungsbeschränkt), 2019. – 405 p.

2. Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй, Енергетика для сталого розвитку: http://www.undp.org/energy

ПОНЯТТЯ ІНТЕГРОВАНОЇ СИСТЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ

Коленда Н.В.
Волинський національний
університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

Розвиток інтеграційних процесів та відкритість економіки змінюють підходи та парадигми діяльності вітчизняних підприємств. Це відповідним чином впливає на формування системи менеджменту, яка повинна враховувати тенденції сучасності та комплексно підходити до розв'язання управлінських задач. Вирішенню цих питань сприятиме впровадження інтегрованих систем менеджменту (ІСМ), які базуються на використанні міжнародних стандартів у діяльності вітчизняних підприємств.

Поняття ІСМ виникло наприкінці 90-х років XX століття, коли виникла необхідність розробки системи менеджменту, яка б відповідала вимогам декількох міжнародних стандартів водночас. На сьогодні сформовано такі підходи до трактування поняття «ІСМ», зокрема: об'єднані в одну структуру декілька систем менеджменту (дві та більше), які функціонують як одне ціле [1]; система менеджменту, яка функціонує у відповідності до вимог декількох міжнародних стандартів [2]; сукупність не менше двох систем менеджменту, що відповідають вимогам двох та більше стандартів систем менеджменту, орієнтованих на різні зацікавлені сторони, і функціонують на підприємстві як єдине ціле; частина системи загального менеджменту підприємства, що відповідає вимогам двох або більше міжнародних стандартів на системи менеджменту і функціонує, як єдине ціле.

Узагальнюючи зазначені підходи приходимо до висновку, що ІСМ розглядають або як об'єднання декількох систем менеджменту в єдине ціле, або як система, яка функціонує у відповідності до декількох стандартів, або ж як поєднання одного іншого: декілька систем, які відповідають декільком стандартам.

Наше бачення ґрунтується на тому, що все таки ІСМ передбачає інтеграцію міжнародних стандартів у сучасні системи управління, а не об'єднання окремих елементів системи менеджменту в єдине ціле.

Тому, ІСМ визначаємо як комплексну систему, функціонування якої базується на застосуванні та дотриманні низки вітчизняних та міжнародних стандартів управлінської діяльності.

Література:

1. Что такое интегрированная система менеджмента (ИСМ)? *Цент дополнительного профессионального образования.* URL: https://tpc72.ru/info/articles/chto-takoe-integrirovannaya-sistema-menedzhmenta-ism-/ (дата звернення: 28.02.2021)

2. Інтегрированная система менеджмента качества. *ТМС РУС.* URL: http://tms-cs.ru/sertifikaciya-sistem-menedzhmenta/integrirovannaya-sistema-menedzhmenta (дата звернення: 28.02.2021)

ДІЯЛЬНІСТЬ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Колєдіна К.О.
Харківський національний університет будівництва та архітектури, м. Харків

Інтенсивний розвиток світової економічної системи на сучасному етапі багато у чому залежить від глобалізаційних процесів, які безпосередньо впливають й на ефективність функціонування мікроекономічних систем (підприємств, організацій, корпорацій тощо). В існуючих мінливих економічних умовах конкурентний успіх будь-якого підприємства обумовлений створенням проривних інновацій, їх ефективним розповсюдженням та використанням. Отже, на сучасному етапі розвитку економіки результати інтелектуальної діяльності виступають основою конкурентного успіху підприємства, а інтелектуальний капітал починає домінувати у структурі майна підприємства.

У зв'язку з вищезазначеним, традиційні технології виробництва продукції зазнають якісних змін. Так, у промисловості розвинених країн йде активне витіснення з економіки екологічно «брудних» виробництв та виробництв з високою часткою ручної праці, які негативно впливають на загальну якість життя населення. Такі виробничі системи замінюються роботизованими виробництвами або розміщуються на периферії світового розвитку [1, с. 39]. Промислові підприємства країн-світових лідерів прагнуть використовувати високотехнологічні процеси, а виконання нескладних технологічних операцій (наприклад, операцій механічної обробки) перекладаються на підприємства країн третього світу.

Таким чином, в умовах глобалізації успішність діяльності будь-якого підприємства залежить від ефективності процесів створення, освоєння та використання наукоємної продукції та технологій її виробництва. Тому першочерговими задачами для сучасного підприємства стають підготовка й реалізація технологічних, організаційних та управлінських рішень, які мають під собою інноваційну направленість, а також створення концепцій та методологій управління інноваційною, виробничою та фінансовою діяльністю підприємства.

Література:

1. Чорна М.В., Глухова С.В. Оцінка ефективності інноваційної діяльності підприємства: монографія. Харків: ХДУХТ, 2012. 210 с.

РОЗВИТОК КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Колєдіна К.О.
Харківський національний університет будівництва та архітектури, м. Харків

Розвиток кадрового потенціалу – багатогранне та складне поняття, що охоплює широке коло взаємозалежних психологічних, педагогічних, соціальних та економічних проблем. Кадровий потенціал є невід'ємною частиною кадрової політики кожного сучасного підприємства як нормативно встановленої сукупності цілей, задач, принципів, методів, технологій, засобів та ресурсів з відбору, навчання, використання, розвитку професійних знань, вмінь, навичок, здібностей, можливостей спеціалістів, керівників та інших учасників професійно-трудових відносин.

При формування та розвитку кадрового потенціалу підприємство повинно притримуватись певних принципів, до основних з яких належать такі загальні принципи, як: системність, рівність можливостей, повага до людини, командна єдність, правовий та соціальний захист. Головна мета розвитку кадрового потенціалу підприємства визначає підцілі та принципи системи управління персоналом. Останні є правилами, основними положеннями та нормами, якими повинні оперувати керівники та фахівці в процесі управління кадрами.

Розвиток кадрового потенціалу передбачає реалізацію стратегічних аспектів управління підприємством, таких як: розробка та здійснення кадрової політики, в межах якої принципи управління персоналом відображають об'єктивні тенденції, соціальні та економічні закони, що враховують весь арсенал наукового знання, який і визначає можливості ефективного регулювання та координацію людської діяльності [1].

Кадровий потенціал підприємства буде зростати при збільшенні кількості кадрів на ньому, при підвищенні їх кваліфікації, при поліпшенні оснащення новітньою технікою та технологією і сучасними інформаційно-комунікаційними засобами та при достатній зарплаті, спроможній забезпечити нормальний рівень життя.

Таким чином, формування і розвиток кадрового потенціалу підприємства є дійсно важливою частиною управління кожного підприємства, адже завдяки цьому підвищується професійно-кваліфікаційний рівень працівників, постійно оновлюються їх знання, вміння, навички, у тому числі за рахунок стимулювання по результатах оцінювання вкладу кожного працівника в кінцевий результат діяльності підприємства, а це в свою чергу сприятиме вирішенню стратегічних цілей підприємства.

Література:

1. Іваницька С.Б. Кадровий потенціал підприємства: фактори формування та використання. *Ефективна економіка*. 2013. №10. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1212 (дата звернення 05.03.2021).

РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ В ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ

Колісник О.В.
Харківський національний університет радіоелектроніки, м. Харків

Спалах пандемії COVID-19 став причиною економічної кризи в багатьох країнах світу, у тому числі і в Україні. Підприємницькі структури опинилися в жорстких умовах і перед ними постало питання швидкого пристосовування до нових умов сьогодення. Так першочерговими завданнями стали зміна підприємницьких підходів, орієнтирів та інструментарію у веденні комерційної діяльності. Карантинні умови позначилися і на діяльності підприємницьких структур у сфері електронної комерції.

Електронна комерція – це не лише інтернет-магазини, а й підприємницька діяльність, пов'язана з продажем товарів і послуг через Інтернет, рекламою, розповсюдженням та просуванням.

З усіх секторів електронної комерції в Україні найбільш реалізованим та популярним є B2C (business to consumer). В основному він представлений у вигляді інтернет-магазинів та маркетплейсів, де товар реалізовується кінцевому споживачу. В Україні рівень довіри до здійснення покупок у мережі Інтернет зміцнився і кожен третій користувач купує товари онлайн [1]. Таку ситуацію можна пояснити введенням карантинних заходів, що певним чином і різною мірою обмежило торгівлю офлайн на певні групи товарів.

Група компаній EVO оприлюднила підсумки 2020 року на ринку електронної комерції в Україні. Так, загальна сума фізичних товарів і послуг, які придбали українці в інтернеті у 2020 році, сягнула 107 млрд. грн. Це на 41% більше, ніж у 2019 році. Зросла і кількість онлайн-оплат — щонайменше на 50%. У 2020 році в онлайні з'явилося багато нових гравців – від міні-виробництв і до кав'ярень, а великі офлайн і онлайн-магазини посилили свої позиції. У підсумку, онлайн-ринок в ритейлі склав 9% проти 7% роком раніше [2].

Тож e-commerce вдалося не лише встояти проти нових викликів, пов'язаних з пандемією 2019 року, але й отримати серйозний поштовх до розвитку, хоча й не без втрат. Враховуючи глобальний масштаб кризи та міжнародний характер електронної комерції без географічних кордонів, варто зазначити ризики, що пов'язані з відсутністю платежів по укладених угодах, складністю налагодження поставок фізичних товарів, боротьбою з кіберзлочинністю. Проте, незважаючи на ряд труднощів, досвід свідчить про те, що на сьогоднішній день діяльність в онлайні є більш ефективною порівняно з офлайн.

Література:

1. Підсумки ринку електронної коммерції в Україні по даним EVO: 107 млрд грн на покупки в інтернеті// Айн: веб-сайт. URL: https://ain.ua/2020/12/25/pidsumky-2020-evo/ (дата звернення 25.12.2020)

2. Іщенко А. Покупки в Інтернеті: стали відомі найпопулярніші в українців товари. Сьогодні. 2020. 20 січ. URL: https://www.segodnya.ua/ua/ukraine/pokupki-v-internete-nazvanysamye- populyarnye-u-ukraincev-tovary-1389792.html.

ДОРОЖНЄ БУДІВНИЦТВО УКРАЇНИ ЯК СКЛАДОВА ПІДВИЩЕННЯ ТРАНЗИТНО-ЛОГІСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ НА СВІТОВІЙ АРЕНІ

Колотюк О.І.
Національний технічний університет «ХПІ», Харків

Інтегрування логістичної системи України в світову економіку і підвищення транзитно-логістичного потенціалу держави на світовій арені можливі при реалізації переваг географічного положення країни. Раціональне використання існуючих транспортних мереж, оптимальні розташування логістичних центрів забезпечують найкоротший шлях і мінімальні тимчасові рамки проходження вантажів між країнами ЄС і Азіатсько-Тихоокеанського регіону. Все це дозволяє Україні перейти на новий етап економічних взаємин з країнами-партнерами, а також досягти найвищих результатів економічної діяльності держави. На сучасному етапі розвитку міжнародних логістичних зв'язків підвищення транзитної привабливості держави покликане стати одним з пріоритетів в плануванні його економічної політики. На підтвердження цього видано указ президента України №246/2020 Про Координаційну раду з реалізації програми «Велике будівництво», що визначило пріоритетні види діяльності (сектори економіки) для здійснення координації інвестицій.

Розгалужена мережа автомобільних доріг високої якості, сприяє створенню умов для розширення економіки і національних ресурсів, підвищення культурного рівня життя та ділової активності населення, створення нових робочих місць. Дорожнє будівництво неможливо без якісних будівельних матеріалів. З огляду на обсяги будівництва автошляхів, важливо підкреслити не тільки якість дорожніх матеріалів а й кінцеву вартість з урахуванням логістики.

Багаторічний досвід зарубіжних країн демонструє, що важливою метою розвитку логістики в національній економіці держави нарівні зі зменшенням логістичних витрат у кінцевій вартості продукції виступає підвищення саме транзитного потенціалу країни. Вигоди, одержувані транзитною країною, перш за все, полягають у забезпеченні грошових надходжень у вигляді оплати транспортних і супутніх послуг (як логістичного, так і придорожнього сервісу). До країн з високим транзитним потенціалом направляються інвестиції на розвиток транспортної інфраструктури, впровадження сучасних транспортних технологій. Більш того, транзит є надійним засобом посилення впливу країни на міжнародній арені.

Експерти національної асоціації дорожників України (НАДУ) встановили, що мультиплікатор дорожнього будівництва в Україні зараз становить від 2 до 5. Тобто на 1 інвестовану гривню, держава в перспективі отримає зростання ВВП на 2-5 гривень. І це не дивно, адже інфраструктура дає нам можливість використовувати економічний потенціал нашої країни.

Література:

1. Колотюк О.І. Аутсорсинг на сторожі моніторингу конкурентного потенціалу промислового підприємства / О. І. Колотюк // Підприємництво і торгівля: тенденції розвитку : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 23 травня 2018 р. – Одеса : ОНПУ, 2018. – С. 25-27.

2. Колотюк О.І. Ключові показники ефективності системі автоматизованого управління запасами на підприємствах [Електронний ресурс] / О.І. Колотюк // Е-кономіка = E-conomics : електрон. зб. наук. пр. – 2017. – № 1 (1). – С. 45-48. – Режим доступу: http://e-conomics.hpi.kh.ua/index.php/e-conomics/issue/view/3/showToc.

РИНОК МОЛОЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ

Коноз М. О., Чайка Т. Ю.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Ринок молочної продукції в Україні був і залишається одним з основних споживчих ринків. Тому з урахуванням значущості для продовольчої безпеки країни актуальним є його дослідження.

За даними Державної служби статистики [1], виробництво молока в Україні за підсумками 2019 року скоротилося на 3,7% і вперше за роки незалежності впало нижче 10 млн тонн – до 9,6632 млн т. За підсумками 2020 року виробництво продовжило скорочуватись і склало 9,2549 млн т. (4,2%). Це пов'язано з тим, що ринок молочної продукції в Україні знову став втрачати сировинну базу через зменшення поголів'я корів приблизно на 100 тис. щорічно. Ситуацію дещо пом'якшує тренд заміни старих порід на сучасні, більш продуктивні. В результаті, за останні 15 років надої в розрахунку на одну корову підвищилися на дві тони молока на рік. Однак це не рятує від падіння валових обсягів молочного виробництва в країні і наростаючого дефіциту сировини для переробників молока.

До ТОП-10 найбільших українських виробників молочної продукції потрапили такі підприємства як: Група компаній «Данон», АТ «Молочний альянс», Компанія «Лакталіс», ТОВ «Люстдорф», ПАТ «Вімм-Білль-Данн Україна», ПрАТ «Придніпровський молочний комбінат», ТОВ «Галичина», ПрАТ «Тернопільский молокозавод», Група компаній «Терра Фуд», Група компаній «Формула». При цьому частка ринку цих підприємств складає більше 60% загального ринку молочної продукції України.

Негативна тенденція, яка захопила ринок молочної продукції України, продовжила впливати на зовнішньоекономічний баланс і в 2020 році. За даними Державноъ служби статистики [1], в 2020 році експорт молочної продукції з України скоротився в грошовому вираженні ще на 25% в порівнянні з аналогічним періодом минулого року. У той же час імпорт молочної продукції виріс на 149,3% і в грошовому еквіваленті перевищив експорт на 20,2 млн доларів США. Найактивнішим продавцем на ринку молочної продукції України є Польща.

Дослідження ринку молочної продукції показує, що однією з базових негативних тенденцій, яка багато в чому визначає стан справ у молочній галузі, є триваюче вже довгі роки скорочення поголів'я корів. Представники молочної галузі України [2] вважають недостатньою суму підтримки тваринництва в бюджеті на 2021 рік – в проекті держбюджету на ці цілі виділено 4,5 млрд грн при раніше обумовлених цифрах в 8,2 млрд грн.

Література:

1. Державної служби статистики України : веб-сайт. URL: http://ukrstat.gov.ua/ (дата звернення: 09.03.2021)

2. MilkUA.info : веб-сайт. URL: http://milkua.info/uk (дата звернення: 11.03.2021)

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ЧИННИК СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Коптєва Г.М.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Функціонування підприємств у сучасному економічному середовищі зумовлює необхідність організації ними своєї діяльності за численних умов та обмежень: із орієнтуванням на задоволення різновекторних інтересів стейкхолдерів, урахуванням ресурсних обмежень, дій конкурентів, змін ринкової кон'юнктури та ін. Отже, зміна умов бізнес середовища функціонування підприємств вимагає втілення у їх діяльність нових концепцій управління, що задовольнять потреби економіко-екологічно-соціального характеру різного масштабу, підвищать суспільні очікування, а відтак і вимоги до соціально відповідальної діяльності підприємств, спонукуючи їх до постійного якісного вдосконалення стратегії ведення бізнесу, впровадження принципів корпоративної соціальної відповідальності в діяльність за умов їх орієнтації на цілі стійкого розвитку, пошуку інноваційних підходів до вирішення соціально важливих проблем. Саме орієнтація на концепцію соціально-відповідального бізнесу, в рамках якого відбувається процес створення цінностей як для самого підприємства, так і для споживачів, держави, бізнес-партнерів і суспільства в цілому, є одним із джерел забезпечення стійкості підприємства та його економічної безпеки.

Концепція соціальної відповідальності розширює традиційне розуміння відповідальності бізнесу, збільшує низку його функцій у суспільному розвитку. Економічні інтереси у вигляді зростання прибутку, вартості, економії витрат реалізуються в разі задоволення інтересів учасників економічних відносин, які, враховуючи їх спрямованість, становлять сукупність економіко-екологічно-соціальних інтересів. У цьому симбіозі знаходять відображення особисті (одержання доходу для власника (інвестора) та працівника) та колективні (певні умови праці та розвитку особистості – для працівників; сплата податків, інвестування у розвиток території – для суспільства) інтереси, незадоволення або задоволення у неповній мірі яких є ознакою небезпеки для процесів, що організовані відповідно до запитів споживачів.

Таким чином, концепція соціальної відповідальності змінює погляд на функціонування бізнесу – підприємства перестають бути виключно економічними інститутами, сфера їх інтересів спрямовується у сферу взаємодії із зацікавленими сторонами (стейкхолдерами), участь у розвитку місцевого співтовариства, реалізація проєктів (освітніх, спортивних, природоохоронних та ін.) щодо розвитку місцевої громади, збереження природного середовища, культурної спадщини, підтримку держави в соціальних питаннях тощо. Дослідження результатів діяльності міжнародних компаній дозволяє дійти висновку, що соціальна відповідальність підвищує конкурентоспроможність, економічну безпеку, ділову репутацію компанії, сприяє її розвитку та збільшує довіру серед громадськості.

АДМІНІСТРУВАННЯ АКЦИЗНОГО ПОДАТКУ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Коптєва Г.М., Андрієнко К.С.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Забезпечення ефективності функціонування акцизного оподаткування в умовах євроінтеграційних процесів, які відбуваються в Україні, є надзвичайно актуальним. На основі дослідження досвіду країн ЄС з'ясовано, що визначальну роль в удосконаленні акцизного оподаткування відіграє покращення адміністрування акцизного податку, загальними тенденціями якого є посилення контролю за виробництвом та обігом підакцизних товарів, що дозволить підвищити податкові надходження акцизного податку до бюджету та позитивно впливати на соціально-економічні і екологічні процеси в країні.

Систематизація та узагальнення досвіду акцизного оподаткування країн ЄС дозволило з'ясувати, що до найпоширеніших підходів та методів до адміністрування акцизного податку віднесено: ліцензування, електронне маркування, облік, систему виявлення та відстеження, примусове виконання, податок на експорт, податкову гармонізацію, угоди з промисловістю та ін. Ключовим інструментом забезпечення адміністрування акцизного податку в країнах ЄС є функціонування інституту акцизних складів, фінансова гарантія та електронна система контролю за рухом підакцизних товарів – EMCS, в межах якої переміщення підакцизних товарів документується на кожному етапі ланцюга постачання підакцизних товарів через електронний документ.

Під час аналізу досвіду реалізації державної політики у сфері контролю за виробництвом та обігом підакцизних товарів країн ЄС та України з'ясовано, що загальними тенденціями є такі: монополізація окремих сегментів ринку підакцизних товарів; функціонування системи акцизних складів (стаціонарних, пересувних); використання автоматизованих систем контролю за виробництвом і обігом підакцизних товарів; використання витратомірів-лічильників та рівнемірів-лічильників; делегування повноважень контролю, безпеки, обліку та відповідальності учасникам ринку; забезпечення страхового покриття ризиків недонадходження акцизного податку до бюджету; впровадження інноваційних механізмів контролю за обігом підакцизних товарів, які передбачають використання інструментів дистанційного контролю, посилення функції безпеки ланцюга постачання підакцизних товарів, захисту споживачів від небезпечних і шкідливих фальсифікованих товарів.

Перспективними напрямами удосконалення акцизного оподаткування в умовах поглиблення євроінтеграції є підвищення заходів щодо стабільного наповнення державного бюджету за умови посилення регулятивного ефекту, що проявляється, як у стимулюванні розвитку пріоритетних галузей економіки, так й у обмеженні споживання товарів, шкідливих для здоров'я людей і навколишнього середовища.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Коптєва Г.М., Воронова Ю.В., Коваль А. В.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Податок на доходи фізичних осіб є ключовим податком, оскільки він є основним бюджетоутворюючим податком, що забезпечує формування місцевих бюджетів, їх фінансову незалежність та розвиток. У сучасних економічних умовах надходження податку на доходи фізичних осіб (ПДФО) стало основним фінансовим ресурсом, що дозволив успішно провести реформу та оптимізувати бюджетну систему країни. Проте, незважаючи на достатній рівень обґрунтованості пропозицій щодо напрямів модернізації системи оподаткування доходів фізичних осіб та враховуючи гостроту проблем і складність завдань бюджетної політики в умовах суспільних трансформацій, багато питань усе ще залишаються невирішеними, що актуалізує потребу подальших досліджень у цій сфері. Все це актуалізувало тему подальшого реформування ПДФО, обґрунтованості впровадження прогресивної системи оподаткування, визначення оптимальної податкової ставки, досягнення соціальної справедливості з огляду на велике розшарування суспільства за рівнем отриманих доходів тощо. Необхідність вирішення наведених проблем породжує дискусії у науковій спільноті, серед вітчизняних та зарубіжних фахівців. З огляду на зазначене, виникає потреба у розробці нових наукових підходів до вдосконалення справляння податку на доходи фізичних осіб у контексті посилення його фіскальної, регулюючої та соціальної функцій, впровадження міжнародного досвіду оподаткування. Структура доходів населення в сучасній ринковій економіці включає в себе: заробітну плату, доходи від підприємницької діяльності, соціальні виплати, доходи від власності, інші доходи (включаючи «приховані»: від продажу валюти, від здачі житла в оренду, грошові перекази та інше). Проте, в Україні заробітна плата залишається головним джерелом для стягнення ПДФО. Згідно зі статистичними даними, надходження ПДФО в Україні щорічно зростають. Динаміка частки ПДФО як у ВВП, так і у податкових надходженнях у середньому за 2011-2020 рр. становила 1,4% і 6,3% відповідно. Проте вказані показники не відображають реальний рівень податкового навантаження на фізичних осіб, оскільки надходження від сплати ПДФО в основному є джерелом формування доходів місцевих бюджетів України. Отже, державі необхідно створити більш оптимальну модель справляння податків у контексті загальної державної стратегії, з урахуванням надбань як світової, так і вітчизняної податкової теорії й практики.

Література

1. Доходи бюджету України за 2011-2020 роки. URL:http://zakon.rada.gov.ua (дата звернення 11.03.2021).

2. Коптєва Г.М. Осипова А.В. Аналіз та оцінка тенденцій реформування податку на доходи фізичних осіб. Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства: зб.наук.праць. Харків: НТУ ХПІ. 2017. № 54 (1257). С. 106-110.

СУТНІСТЬ ТРАНСФЕРУ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ТУРИЗМІ

Косенко А.В., Перерва П.Г., Грідіна А.О.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Найбільш важливим елементом інновацій є їх трансфер в інші технології та об'єкти. Цей процес на туристичних підприємствах носить назву комерціалізація. Комерціалізація туристичних інновацій в основному зводиться до розгляду, оцінюванню та продажу найбільш цінного, що має місце туристичному інноваційному товарі – це о б'єкти інтелектуальної власності. Їх ефективна реалізація в широких масштабах і надає підприємству-розробнику матеріальні та іміджеві зиски. Комерціалізація є найважливішим елементом інноваційного процесу. Процес комерціалізації в залежності від стадії втілення комерційної ідеї може приймати проектну або реальні форму (стадію). Об'єктами комерціалізації в туризмі можуть бути ресурси, виробничі процеси, результати виробничого процесу Комерціалізація ресурсів більш пов'язана з оптимізацією оперативної і фінансової сфери діяльності туристичного підприємства. Тому, ці види комерціалізації туристичних технологій (проектна та реальна її форми) до інноваційної діяльності мають опосередковане відношення. Проекти по комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності в туристичному продукті не розглядаються окремо від туристичних бізнес-процесів, так як вони є логічним завершенням інноваційного туристичного бізнесу. Тому, їх подання разом з проектом туристичного бізнесу є взаємодоповнюючим. У випадку купівлі-продажу туристичного бізнесу, проекти по комерціалізації туристичних технологій не зменшують його цінності, а, навпаки, сприяють зменшенню рівня ризику та збільшення рівня довіри у клієнта.

Слід відмітити що трансфер технологій та комерціалізація технологій – поняття близькі, але не тотожні за змістом. Трансфер технологій передбачає передачу інноваційної розробки (частіше всього разом з об'єктами інтелектуальної власності, які входіть в неї), як на комерційній основі (за гроші), так і на безоплатній основі. Комерціалізація, як технологія передачі інноіваційних технологій споживачу, передбачає тільки комерційну складову (передача за гроші, або інше матеріальні зиски для розробника).

Література:

1. Pererva P.G., Kocziszky György, Szakaly D., Somosi Veres M. Technology transfer.- Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI», 2012. — 668 p.

2. Ткачова Н.П., Перерва П.Г. Розвиток методів аналізу фактичного стану конкурентних переваг підприємства // Економіка розвитку– 2011.– № 4 (60).– С.116-120.

3. Перерва П.Г. Управління маркетингом на машинобудівному підприємстві // Навч.посібник для інж.-техн.вузів.- Харків : «Основа», 1993.- 288с.

4. Перерва П.Г. Самомаркетинг менеджера и бизнесмена.- Ростов н/Д: Феникс, 2003. - 592 с.

5. Pererva P.G., Tkachev M.M., Kobielieva T.O. Evaluation of holder profits violation of their exclusive rights // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 240-246.

6. Грабченко А.И., Смоловик Р.Ф., Перерва П.Г. Основы маркетинга высоких технологий: Учебное пособие, Харьков : ХГПУ, 1999.- 242с.

7. Pererva P.G., Kocziszky G., Somosi Veres M., Kobielieva T.A. Compliance program: [tutorial] // ed.: P.G.Pererva, G.Kocziszky, M.Veres Somosi.– Kharkov-Miskolc : LTD «Planeta-prynt», 2019.– 689 p.

8. Гочарова Н.П., Перерва П.Г., Яковлев А.И. Маркетинг инновационного процесса // Учебное пособие - К.: ВИРА-Р, 1998.- 267 с.

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ТЕХНОЛОГІЯ ТУРИЗМУ»

Косенко О.П., Долина І.В., Волченко А.С.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Проведені дослідження свідчать про те, що термін «технологія туризму» має безліч визначень, кожне з яких правильне. Зміст теж приблизно однаковий. Однак у разі використання цього визначення в проектах туристичного бізнесу, а особливо при оцінці комерційного потенціалу туристичних проектів слід більш чітко визначити сутність та економічний зміст цього поняття, так як наявність різних тлумачень цього терміну може призвести до певних помилок при його практичному використанні. Для розробки сучасної науково-технологічної політики в туристичному бізнесі необхідно оперувати погодженими і стандартизованими поняттями. Безпосередньо термін «технологія» у вітчизняній науковій літературі з'явився в 1970-і роки і означав погоджену єдність технології, техніки і устаткування, організованої праці і механізму управління.

На наш погляд, під технологією туризму треба розуміти сукупність і послідовність методів і процесів перетворення початкових матеріалів (побажань клієнтів, виробничих можливостей туроператора та безпосередньо туристичної інфраструктури об'єкта туризму), які дозволяють одержати туристичну послугу із заданими параметрами (туристичний бізнес-проект). Ключовою ланкою будь-якої туристичної технології є детальне визначення кінцевого результату і контроль точності його досягнення. Власне, просто процес тільки тоді одержує статус туристичної технології, коли він наперед був прогнозований, визначені кінцеві властивості туристичного продукту і засобу для його отримання і він вже започаткований для практичної реалізації.

Стосовно безпосереднього предмету нашого дослідження – туристичного бізнесу – то його визначення найбільш точно в нашому розумінні можна визначити наступним чином. Процес туристичного бізнесу - це практичне використання наукових знань з метою створення технічного методу надання туристичної послуги доступними світовому науково-технічному прогресу способами. Виходячи з цього визначення, продукт – це результат конкретного використання технології з метою виконання послідовних специфічних функцій.

Література:

1. Перерва П.Г. Маркетинг инновационного процесса / П.Г.Перерва, Н.П.Гочарова, А.И.Яковлев и др. // Учебное пособие - К.: ВИРА-Р, 1998.- 267с.
2. Pererva P.G., Kocziszky György, Szakaly D., Somosi Veres M. Technology transfer.- Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI», 2012. — 668 p.
3. Pererva P.G., Tkachev M.M., Kobielieva T.O. Evaluation of holder profits violation of their exclusive rights // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 240-246.
4. Ткачова Н.П., Перерва П.Г. Розвиток методів аналізу фактичного стану конкурентних переваг підприємства // Економіка розвитку– 2011.– № 4 (60).– С.116-120.
5. Перерва П.Г. Управління маркетингом на машинобудівному підприємстві // Навч.посібник для інж.-техн.вузів.- Харків : «Основа», 1993.- 288с.
6. Pererva P.G., Kocziszky G., Somosi Veres M., Kobielieva T.A. Compliance program: [tutorial] // ed.: P.G.Pererva, G.Kocziszky, M.Veres Somosi.– Kharkov-Miskolc : LTD «Planeta-prynt», 2019.– 689 p.
7. Грабченко А.И., Смоловик Р.Ф., Перерва П.Г. Основы маркетинга высоких технологий: Учебное пособие, Харьков : ХГПУ, 1999.- 242с.
8. Перерва П.Г. Самомаркетинг менеджера и бизнесмена.- Ростов н/Д: Феникс, 2003. - 592 с.

КОМПЛАЕНС-КОНТРОЛЬ КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ КОМПЛАЕНС-ПРОГРАММЫ ПРОМЫШЛЕННОГО ПРЕДПРИЯТИЯ

Коциски Дердь, Перерва П.Г.
Мишкольцский университет, г. Мишкольц

В условиях заметного замедления роста национальной экономики Украины и Венгрии экономики и инвестиционной активности хозяйствующих субъектов следует формировать более качественную систему управления рисками, основанную на применении новых технологий распознавания и снижения рисков. Важнейшим инструментом управления рисками, возникающими в деятельности промышленных предприятий в условиях неопределенности экономики и реализации геополитических дисбалансов, является продуманная политика выявления, оценивания и минимизации комплаенс-рисков, основанная на информационно-финансовой системе комплаенс-контроля. Все это представляется составной частью более сложного элемента - комплаенс-программы промышленного предприятия, которая представляет собой комплекс встроенных в бизнес-процессы предприятия различных видов комплаенс-контроля, установленных для соблюдения нормативов и требований.

В комплаенс-программе наличествуют организационные, процессные и технологические элементы. Организационные элементы охватывают организационную структуру службы комплаенса и организацию собственно деятельности по оценке и предотвращению комплаенс-рисков (в том числе с привлечением внешних экспертов). Процессные элементы охватывают виды деятельности, связанные с достижением главной цели комплаенса (в частности, мониторинга). К технологическим относятся основные процедуры, условия и инструменты использования данной функции, в частности, оценка комплаенс-риска.

В качестве инструмента снижения комплаенс-риска рассматривается реализация комплаенс-контроля. В рамках внутреннего контроля следует осуществлять проверку деятельности по регулированию комплаенс-рисков, в рамках внутреннего аудита – контроль с целью регулирования финансовых рисков и рисков, связанных с международными активами.

Литература:

1. Pererva P.G., Kocziszky G., Somosi Veres M., Kobielieva T.A. Compliance program: [tutorial] // ed.: P.G.Pererva, G.Kocziszky, M.Veres Somosi.– Kharkov-Miskolc : LTD «Planeta-prynt», 2019.– 689 p.

2. Pererva P.G., Tkachev M.M., Kobielieva T.O. Evaluation of holder profits violation of their exclusive rights // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 240-246.

3. Ткачова Н.П., Перерва П.Г. Розвиток методів аналізу фактичного стану конкурентних переваг підприємства // Економіка розвитку– 2011.– № 4 (60).– С.116-120.

4. Перерва П.Г. Управління маркетингом на машинобудівному підприємстві // Навч.посібник для інж.-техн.вузів.- Харків : «Основа», 1993.- 288с.

5. Гочарова Н.П., Перерва П.Г., Яковлев А.И. Маркетинг инновационного процесса // Учебное пособие - К.: ВИРА-Р, 1998.- 267 с.

6. Грабченко А.И., Смоловик Р.Ф., Перерва П.Г. Основы маркетинга высоких технологий: Учебное пособие, Харьков : ХГПУ, 1999.- 242с.

7. Перерва П.Г. Самомаркетинг менеджера и бизнесмена.- Ростов н/Д: Феникс, 2003. - 592 с.

8. Pererva P.G., Kocziszky György, Szakaly D., Somosi Veres M. Technology transfer.- Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI», 2012. — 668 p.

ЗАСТОСУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ У МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕСІ

Кочетова Т.І.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Наслідками глобалізаційного розвитку стає олігархізація економічних процесів та створення технологічних союзів між крупними компаніями з подальшою інтеграцією їх у великі корпорації та об'єднання. Дослідження процедур організаційного менеджменту міжнародних компаній та стратегічних альянсів стає досить актуальним внаслідок необхідності коригування існуючих методичних підходів щодо структур управління до мінливих та турбулентних реалій міжнародного бізнесу.

Вагомим критерієм ефективності міжнародної компанії є її структура управління, під якою розуміють внутрішній устрій суб'єкту управління, спосіб організації та взаємозв'язку всіх його елементів, що дозволяють виконувати необхідні функції управління.

Організаційний менеджмент – це процес управління компанією, кінцевою метою якого є раціональне використання її активів та ресурсів, що потребує застосування методів вирішення проблемних питань та розробки ефективних рішень на шляху виконання цілей та завдань бізнесу.

Згідно з розповсюдженим визначенням, міжнародний бізнес – це комплексна договірна взаємодія різних підприємств або окремих їх підрозділів, що знаходяться в різних країнах, з метою є отримання прибутку за рахунок вигад і переваг ділових міжнародних операцій за умови чіткого розмежування прав та обов'язків суб'єктів, тобто, це здійснення підприємницької діяльності в міжнародному конкурентному середовищі.

Враховуючи мінливість та турбулентність сучасних реалій розвитку глобальних бізнес-процесів, кожне підприємство повинно обирати гнучку модель управління та впроваджувати елементи організаційного менеджменту з можливістю їх швидкої зміни для пристосування до нових умов функціонування. Так, наприклад, матрична структура управління створюється для більш ефективних та інтенсивних інноваційних процесів компанії. В період глобальної кризи, як відомо швидкість економічних процесів уповільнюється, і тому, доцільно переорієнтувати організаційну модель з матричної до функціональної або з орієнтацією на ринок або на споживача.

Успішне та ефективне функціонування підприємства у міжнародному просторі можливе лише з урахуванням та пристосуванням к існуючим реаліям, правилам та устоям, що диктуються кон'юнктурою світового ринкового розвитку. Здійснювати вибір організаційної структури компанії за допомогою принципів операційного менеджменту потрібно на підставі включення в аналіз усіх складових міжнародного середовища.

ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ОПТИМІЗАЦІЇ СТРУКТУРИ ГРАНИЧНИХ ВИТРАТ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Крамською Д.Ю.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Аналіз діяльності промислових підприємств України, а також методів класифікації і управління витратами в умовах високотехнологічного зовнішнього середовища підтверджує необхідність формування методичних засад оптимізації структури граничних витрат, які дозволяють підвищити конкурентоспроможність промислових підприємств.

Запропонований економічний механізм оптимізації структури граничних витрат на основі аналізу швидкостей зміни питомих одноразових і умовно-постійних витрат, який дозволяє підприємству виявити резерви підвищення економічної ефективності, а також прийняти рішення щодо своєчасної чергової модернізації технологічної бази. Доведено, що зростання саме питомих умовно-постійних витрат, а також уповільнення розподілу одноразових витрат на обсяг випуску продукції призводить до виникнення негативного ефекту росту масштабів виробництва [1-4].

Оцінено рівень економічного ефекту від застосування нової технології та резервів підвищення економічної ефективності, що склалися за рахунок припинення впливу одноразових витрат на умовно-постійні. Ця процедура припускає розмежування загальних витрат на одиницю продукції відповідно до авторської класифікації, визначення співвідношення швидкостей розподілу одноразових і умовно-постійних витрат на обсяг випуску продукції, виявлення відхилення між поточною структурою граничних витрат та її нормативним значенням, розрахунок економічного резерву, і дозволяє визначити момент здійснення одноразових вкладень у розмірі даного резерву.

Проведений аналіз впливу одноразових витрат на умовно-постійні з використанням запропонованого коефіцієнту, котрий визначається, як відношення прогнозованого економічного ефекту до розміру одноразових вкладень, та дозволяє підприємству не допустити виникнення негативного ефекту росту масштабів виробництва [1-4].

Література:

1. Крамською Д.Ю. Обґрунтування методів оцінки розвитку виробництва і ефективності інвестицій / Д.Ю. Крамською // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Сер. : Економічні науки. – Харків : НТУ "ХПІ", 2016. – № 48 (1220). – С. 50-57.

2. Крамською Д.Ю. Формування стратегій інноваційного розвитку підприємства / Д.Ю. Крамською // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес та ефективність виробництва. – Харків : НТУ "ХПІ". – 2011. – № 8. – С. 161-172

3. Крамською Д.Ю. Розробка методики оцінки інвестиційного проекту на основі балансу інтересів його учасників / Д.Ю. Крамською // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Сер. : Економічні науки. – Харків : НТУ "ХПІ", 2016. – № 47 (1219). – С. 30-35

4. Крамською Д.Ю. Сучасні методики інвестиційного проектування та застосування програмних продуктів з позиції методики фінансово-економічної оцінки проекту / Д.Ю. Крамською // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Сер. : Економічні науки. – Харків : НТУ "ХПІ", 2017. – № 45 (1266). – С. 112-117.

УДОСКОНАЛЕННЯ ДИНАМІЧНИХ МЕТОДІВ ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНОСТІ ВИРОБНИЦТВА У ІНВЕСТИЦІЙНОМУ ПРОЕКТУВАННІ

Крамською Д.Ю., Войнова Е.Д., Задорожня Г.О.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Методи, що використовуються в сучасній практиці, ґрунтуються лише на розрахунку очікуваних грошових потоків і не враховують деяких характеристик розвитку самого виробництва, що виступає основою інвестиційного проекту і створює усі фінансові потоки.

На підставі проведеного дослідження, на нашу думку, з метою одержання інформації про якість виробничого процесу використовуваного в інвестиційних проектах, методику складання й оцінки останніх необхідно доповнити саме динамічним методом оцінки інтенсифікації виробництва.[1-4]

Динамічний метод дозволяє окремо оцінити внесок кожного виду ресурсів усередині кожного виду розвитку виробничого процесу.

Таким чином, середньозважені частки виторгу, витрат чи прибутку можуть служити показниками, що оцінюють ефективність проекту за рахунок економічності його виробничого процесу.

Для подальшого підвищення економічної ефективності інвестиційних проектів необхідно забезпечити оптимальне співвідношення інтенсивного й екстенсивного використання ресурсів за рахунок різних варіантів організаційно - технічних рішень. Ця проблема стає особливо актуальна, коли відсутня альтернатива розглянутому проекту, тобто його необхідно оцінити якби сам по собі.

Як показав проведений аналіз, сучасна наукова література не пропонує подібного оптимального співвідношення і для діючого виробництва, що додає проблемі додаткову актуальність [1-4].

Таким чином запропоновані й апробовані два нових показники: середньозважена частка дисконтованого прибутку, отриманого за рахунок інтенсивного використання ресурсів і коефіцієнт економії ресурсів, що призначені для оцінки економічності використання ресурсів виробництва, в яке здійснюються інвестиції.

Література:

1. Крамською Д.Ю. Оцінка пріоритетності інноваційних проектів на підприємстві / Д.Ю. Крамською, П.В. Нотовський, О.Л. Дягілєва // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес та ефективність виробництва. – Харків : НТУ "ХПІ". – 2015. – № 60 (1169). – С. 119-123.

2. Крамською Д.Ю. Формування стратегій інноваційного розвитку підприємства / Д.Ю. Крамською // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес та ефективність виробництва. – Харків : НТУ "ХПІ". – 2011. – № 8. – С. 161-172

3. Крамською Д.Ю. Обґрунтування методів оцінки розвитку виробництва і ефективності інвестицій / Д.Ю. Крамською // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Сер. : Економічні науки. – Харків : НТУ "ХПІ", 2016. – № 48 (1220). – С. 50-57.

4. Крамською Д.Ю. Розробка методики оцінки інвестиційного проекту на основі балансу інтересів його учасників / Д.Ю. Крамською // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Сер. : Економічні науки. – Харків : НТУ "ХПІ", 2016. – № 47 (1219). – С. 30-35

ОЦІНКА ПЕРСОНАЛУ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЛЮДСЬКИХ РЕСУРСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Крамською Д.Ю., Літвіненко Д.І.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Людські ресурси підприємства є основним чинником, від якості та ефективного використання якого залежать результативність діяльності підприємства, його конкурентоспроможність на ринку та потенціал у майбутньому [1].

Оцінка персоналу – це процедура, за допомогою якої визначається ступінь відповідності якостей працівника, його трудової поведінки, результатів діяльності певним вимогам. Оцінка персоналу має сприяти виявленню шляхів підвищення віддачі від людських ресурсів, які використовуються на підприємстві [2].

Таким чином, завдання оцінки персоналу полягає у визначенні його трудового потенціалу, рівня використання цього потенціалу, відповідності працівників вимогам до посад (професій), ефективності їх трудової діяльності, а отже, у визначенні ефективності використання людських ресурсів підприємства [3]. Для забезпечення ефективності використання персоналу, необхідно постійно контролювати і коректувати всі аспекти трудової діяльності. Використання оцінки персоналу істотно впливає на ефективність трудової діяльності персоналу та діяльності підприємства в цілому [2].

Результати оцінки персоналу використовуються для розв'язання таких питань, як: підбір, розстановка і просування працівників по службі [4]; удосконалення організації праці [4]; побудова ефективної системи мотивації трудової діяльності [5]; оцінка ефективності навчання працівників [6]; оцінка ефективності роботи трудових колективів і окремих працівників [2, 4].

Література:

1. Перерва П.Г. Розвиток ринкового потенціалу підприємств на основі ефективного формування і використання людського капіталу / П.Г. Перерва, В.А. Кучинський // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2019. № 3 (9). С. 94–103.

2. Кучинський В.А. Роль і місце оцінки персоналу для забезпечення ефективності його трудової діяльності / В.А. Кучинський, Н.В. Неманіхіна // Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я = Information technologies: science, engineering, technology, education, health : наук. вид. : тези доп. 28-ї міжнар. наук.-практ. конф. MicroCAD–2020, [28-30 жовтня 2020 р.] : у 5 ч. Ч. 3 / ред. Є. І. Сокол. – Харків : Планета-Прінт, 2020. – С. 177.

3. Колот А.М. Мотивація персоналу: Підручник. – К.: КНЕУ, 2002. – 337 с.

4. Кучинський В.А. Визначення напрямків розвитку кадрового потенціалу підприємства / В.А. Кучинський, О.В. Мазенков, І. С. Локтіонова // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків : НТУ "ХПІ". – 2014. – № 33 (1076). – С. 148-154.

5. Pererva Petro Evaluating elasticity of costs for employee motivation at the industrial enterprises / Petro Pererva, Oleksandr Hutsan, Valerii Kobieliev, Andrii Kosenko, Volodymyr Kuchynskyi // Problems and Perspectives in Management. – Volume 16. – Issue №1. – 2018. – pp. 124-132. Doi: http://dx.doi.org/10.21511/ppm.16(1).2018.12

6. Крамською Д.Ю. Методичний підхід до проведення якісного аналізу узгодженості проекту та об'єкту інвестування / Д.Ю. Крамською, В.А. Кучинський, О.М. Гуцан // Вісник національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки). Харків : НТУ «ХПІ», 2020 - № 3 (2020). – С. 58-66.

ГЕНЕЗИС ПОНЯТТЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Кузьменко Т. С.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Підвищення ефективності діяльності вітчизняних підприємств неможливе без систематичного та всебічного впровадження інновацій. Інноваційна діяльність на підприємстві здійснюється через процес формування та впровадження стратегічних програм.

Підвищення конкурентоспроможності підприємства та продукції, освоєння нових сегментів ринку, виробництво нової технологічної продукції, що відповідає вимогам покупців за якістю та ціною, можна вважати головними цілями стратегії інноваційного розвитку підприємства.

Залежно від цілей та завдань інноваційного розвитку переважна більшість промислових підприємств застосовують наступні типи інновацій: основні технологічні інновації, що передбачають реінжиніринг всього підприємства; вдосконалення інновацій, пов'язаних з розробкою високопродуктивного обладнання, використанням нових технологій виробництва; організаційні та управлінські інновації, що передбачають реорганізацію управлінських процесів у сфері постачання, виробництва та збуту продукції.

Сьогодні потужні промислові підприємства надають великого значення вартості нематеріальних активів та капіталізують їх шляхом ліцензування, одночасно купуючи патенти не тільки на заявлені, але й на перспективні об'єкти промислової власності, що потребують вдосконалення, на основі чого згодом виробляється інноваційний продукт.

Постійний розвиток виробництва та підтримка його довгострокової конкурентоспроможності залежить від інновацій. Інновації виступають у якості основного фактора підвищення ефективності виробництва, оскільки вони відіграють ключову роль у збільшенні об'єктів виробництва та продажів.

Підводячи підсумки, можна зробити висновок, що інноваційний потенціал - це не лише ресурси, доступні для інновацій, а й інноваційні механізми, що передбачає розвиток інноваційного потенціалу шляхом інновацій та інвестицій. Інноваційний потенціал як властивість системи на будь-якому підприємстві можна спостерігати у трьох можливих станах: нерозвиненому, нормально розвиненому та розвиненому. Склад інноваційного потенціалу визначається самою суттю інновації, а саме створенням нових розробок та їх комерціалізації. Слід зазначити, що вимогою сучасності для успішного розвитку промислових підприємств є необхідність підвищення рівня інноваційного потенціалу шляхом самостійного генерування ідей та створення інноваційних продуктів.

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ МІЖНАРОДНОЇ КОМПАНІЇ: ПРІОРИТЕТИ ПІД ЧАС КРИЗИ

Курган Д.Г., Бабіч І.Є.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Глобальні фінансові кризи доказують, що шлях будь-якої компанії до успіху сповнений різноманітних труднощів. Вони також показують, яке значення мають належне корпоративне управління та сильний менеджмент для боротьби з наслідками непередбачених кризових ситуацій.

Відповідне корпоративне управління компанією допомагає пристосуватися до мінливого стану бізнес-середовища. Роль менеджменту при цьому полягає в розробці бізнес-стратегії, яка б ураховувала потенційні ризики, встановлювала відповідні системи управління ризиками та нагляду й централізувала процеси прийняття рішень.

Подібні запобіжні заходи допомагають уникнути більшість криз, але деяких криз уникнути не вдається. З настанням кризи, корпоративне управління повинно дати компаніям можливість спланувати ефективну антикризову стратегію, яка допоможе компанії швидко повернутись в докризовий стан і мінімізувати шкоду для свого бізнесу.

Інструментами управління у кожного працюючого бізнесу є бюджет і фінансова модель, а, як відомо, між корпоративним управлінням і фінансовими показниками компанії існує чіткий взаємозв'язок.

Поруч з інструментами існують конкретні дії, завдяки яким менеджмент може мінімізувати ризики повязаних з виникненням кризи. Аналіз незвичайних тенденцій та змін зовнішнього середовища допоможе передчасно оцінити потенційні проблеми. Для розпізнавання кризи, необхідно звертати увагу на такі сигнали завчасного попередження:

- зміни в правилах обліку чи звітності, які в результаті дають кращі цифри і більш позитивну картину;
- грошові потоки, котрі надходять від одноразових джерел;
- пришвидшене збільшення росту видатків порівняно із доходами;
- негативні звіти фінансових аналітиків і негативна реакція інвесторів на результати роботи компанії;
- прояви небажання кредиторів надати додаткове фінансування;
- неочікувані дії конкурентів (наприклад, відкликання інвестицій).

Існують деякі ефективні принципи підвищення фінансової стійкості:

- Диверсифікація діяльності підприємства
- Запровадження належних систем управління ризиками.
- Песимістичний сценарій і стрес-тестування.
- Плани управління в кризових ситуаціях та їх практична перевірка.

Про що слід пам'ятати: кризи відбуваються навіть за наявності ефективної системи корпоративного управління. Щоб знизити ймовірність настання масштабної кризи, потрібно завжди відстежувати будь-які ознаки ранніх проявів і використовувати наявні інструменти для аналізу фінансового стану компанії.

ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІАЛЬНИЙ АПАРАТ ТЕОРІЇ МОТИВАЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Кучерява А. С., Горовий Д. А.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Мотивація − це сукупність рушійних сил, що спонукують людину до виконання певних дій.

Основу мотивації поведінки працівника складають потреби і цінності, які спонукають людину до певних дій, тому саме організаційна культура може створити мотиваційне поле, яке здатне об'єднати персонал навколо значимих цілей, спонукати працівників працювати творчо і ефективно як для власного блага, так і на користь організації.

Фактором мотивації, насамперед, виступає система стимулювання праці.

Стимулювання персоналу – це використання зовнішніх чинників, що змушують працівника працювати ефективно й підвищувати свою результативність [1].

Також важливою є роль індивідуальних заходів матеріального і морального стимулювання до високопродуктивної праці.

Для підвищення продуктивності працівників у формуванні мотиваційного механізму варто врахувати такі рекомендації:

– слід сформувати мету працівників підприємства і встановити відповідні показники;

– необхідно обрати систему мотивації праці, розробити методичне й нормативне забезпечення з урахуванням специфіки персоналу;

– вдосконалювати організаційну структуру управління колективом і формувати в ньому підрозділи, які взаємодіють між собою;

– класифікувати роботи, аналізувати чисельний склад персоналу підрозділів;

– необхідно створити інформаційне і технічне забезпечення системи оплати праці;

– потрібно вивчати й обговорювати в колективі систему мотивації праці [2].

Отже, основними тенденціями розвитку систем мотивації персоналу господарюючих суб'єктів в сучасних умовах є: орієнтація на стратегічні підходи, увага до внутрішніх мотивів трудової діяльності працівників, активний розвиток економічних і соціально-психологічних методів стимулювання, і розробка.

Література:

1. Башук Т.О. Доцільність формування організаційної культури на підприємстві / Т.О. Башук, А.М. Жолудєва // Маркетинг і менеджменту інновацій. – 2011. – № 2. – С. 179 - 184.

2. Колот А.М. Мотивація персоналу: монографія / А.М. Колот. – К.: КНЕУ, 2002. – 337 с

ЗНАЧЕННЯ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Кучинський В.А.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Цифрова економіка є результатом четвертого етапу глобалізації – цифрової трансформації, що полягає в принциповій зміні структури світової економіки на основі її глобальної віртуалізації [1]. Цифрова економіка базується на використанні цифрових комп'ютерних технологій, використання яких дає можливість економіці розвиватися швидше, якісніше і ефективніше. Її визначають як першочерговий напрям інноваційного розвитку виробничо-економічних систем різних рівнів та інструмент забезпечення конкурентних переваг у довгостроковій перспективі [2]. Сучасні технологічно розвинені підприємства використовують у своїй діяльності комп'ютерні інформаційні системи, що забезпечують автоматизацію як внутрішніх процесів на підприємстві, так і процесів взаємодії із зовнішнім середовищем [1]. Глибоке проникнення інформаційних технологій в усі аспекти сучасного суспільства, привели до необхідності перегляду підходу до управління підприємствами – трансформації їх в технологічну, digital-орієнтовану систему [3]. Діджиталізація є необхідним процесом розвитку підприємств в сучасних умовах функціонування економіки. Вона покликана спростити та прискорити роботу з великими обсягами інформації, забезпечити автоматизацію усіх видів діяльності, сформувати нові основи взаємодії в середині підприємства, покращити комунікації із зовнішнім середовищем, а також здійснити перехід до нових організаційних форм господарювання [4]. Під діджіталізацією розуміємо активне використання цифрових технологій для автоматизації і оптимізації бізнес-процесів з метою підвищення ефективності діяльності сучасного підприємства [5-6].

Література:

1. Король С.Я. Діджиталізація економіки як фактор професійного розвитку / С.Я. Король, Є.В. Польовик // Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics» – Випуск №18, 2019 р. – С.67-73. – Режим доступу: https://doi.org/10.31521/modecon.V18(2019)-11

2. Коляденко С.В. Цифрова економіка: передумови та етапи становлення в Україні і у світі / С.В. Коляденко // Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. – 2016. – № 6. – С. 105-112. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efmapnp_2016_6_11

3. Устенко М.О. Діджиталізація: основа конкурентоспроможності підприємства в реаліях цифрової економіки / М.О. Устенко, А.О. Руських // Економіка підприємства. – 2019. – № 68. – С. 181-192. – Режим доступу: https://doi.org/10.18664/338.47:338.45.v0i68.188288

4. Лігоненко Л.О. Зміст та механізм формування стратегії діджиталізації в бізнес-організаціях / Л.О. Лігоненко, А.В. Хріпко, А.О. Доманський // Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». – 2018. – № 22. – С. 20-24. – Режим доступу: https://doi.org/10.25313/2520-2057

5. Перерва П.Г. Розвиток ринкового потенціалу підприємств на основі ефективного формування і використання людського капіталу / П.Г. Перерва, В.А. Кучинський // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2019. № 3 (9). С. 94–103.

6. Кучинський В.А. Ефективність організації систем ремонтно-технічного обслуговування обладнання машинобудівних підприємств : автореф. дис. ... канд. екон. Наук : спец. 08.00.04 [Електронний ресурс] / В.А. Кучинський ; [наук. керівник Мехович С.А.] ; Харківський політехнічний ін-т, нац. техн. ун-т. – Харків, 2009. – 21 с.

МОТИВАЦІЯ ТА ЇЇ ЕФЕКТИВНІСТЬ В УПРАВЛІННІ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Кучинський В.А., Бекімбетова І.В.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

В умовах ринкової економіки, мотивація персоналу є одним з найважливіших елементів в управлінні та розвитку сучасного підприємства, оскільки створює такі умови праці для кожного працівника, які дозволять йому максимально використати свій трудовий потенціал задля ефективного досягнення цілей підприємства [1].

Як основна функція менеджменту мотивація пов'язана з процесом спонукання підлеглих до діяльності через формування мотивів поведінки для досягнення особистих цілей і цілей організації [1-2].

Основною метою процесу мотивації є отримання максимальної віддачі від використання наявних людських ресурсів, що дозволяє підвищити загальну ефективність і прибутковість діяльності підприємства. Керівнику необхідно навчитися управляти можливостями і потенціалом кожного працівника підприємства [3-4]. Вміле використання мотивації допомагає керівникам розробляти способи досягнення максимальних результатів роботи підлеглих на основі чіткого уявлення про особливості їхньої поведінки [1].

На поведінку людей в процесі діяльності все більший вплив здійснює трудова мотивація, яка породжується самою працею, тобто її змістом, умовами, організацією трудового процесу, режимом праці тощо. Кожна людина має потребу у змістовній, цікавій, корисній роботі, пристойних умовах праці. Вона прагне до визначеності перспектив свого зростання. Кваліфікований працівник відчуває самоповагу, самоствердження, коли результати його роботи оцінюються високо як ним самим, так і суспільством [5-6].

Література:

1. Гуцан О.М. Дослідження сутності поняття «стимулювання» / О.М. Гуцан, В.А. Кучинський, // Вісник національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки). Харків : НТУ «ХПІ», 2020 – № 4 (2020). – С. 7-13.

2. Сладкевич В.П. Мотивационный менеджмент: Курс лекцій / В.П. Сладкевич. – К.: МАУП, 2001. – 168 с.

3. Перерва П. Г. Розвиток ринкового потенціалу підприємств на основі ефективного формування і використання людського капіталу / П.Г. Перерва, В.А. Кучинський // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2019. № 3 (9). С. 94–103.

4. Pererva Petro Evaluating elasticity of costs for employee motivation at the industrial enterprises / Petro Pererva, Oleksandr Hutsan, Valerii Kobieliev, Andrii Kosenko, Volodymyr Kuchynskyi // Problems and Perspectives in Management. – Volume 16. – Issue №1. – 2018. – pp. 124-132. Doi: http://dx.doi.org/10.21511/ppm.16(1).2018.12

5. Кучинський В.А. Розробка та застосування якісних нормативів праці як основа підвищення ефективності роботи підприємства / В.А. Кучинський, Д.Ю. Крамськой // Бізнес інформ. – 2013. – №4. – С. 293–298.

6. Кучинський В.А. Визначення напрямків розвитку кадрового потенціалу підприємства / В.А. Кучинський, О.В. Мазенков, І.С. Локтіонова // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків : НТУ "ХПІ". – 2014. – № 33 (1076). – С. 148-154.

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УПРАВЛІННІ ПЕРСОНАЛОМ

Кучинський В.А., Більбасова А.О.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Інформаційні технології в управлінні персоналом досить широко використовується у світовій HR-практиці. Провідні підприємства охоче інвестують в розвиток засобів автоматизації управління персоналом, набуваючи повнофункціональні HR-системи [1-2].

Переваги використання інформаційних технологій в управлінні персоналом [2-4]:

1. Скорочення витрат часу на типові процедури. Можливість автоматичної обробки запитів різних типів, формування кадрової документації за шаблонами дозволяє прискорити ключові процеси в управлінні персоналом.

2. Спрощення взаємодії співробітників. Автоматизація HR-процесів передбачає суттєве зменшення потреби в особистих контактах співробітників в процесі виконання кадрових завдань і погоджувальних процедур.

3. Надійність зберігання кадрової інформації. Впровадження автоматизованої системи HR-процесів унеможливлює втрату первинної інформації про співробітників, а гнучкі налаштування дозволяють розподіляти права доступу до кадрової документації і забезпечують її адресне використання.

4. Підвищення виконавчої дисципліни співробітників. Наявність системи регулярних автоматичних нагадувань, можливість відслідковування термінів і перебігу поточних кадрових завдань, щоденна звітність забезпечують своєчасне і повне виконання співробітниками підприємства запланованих HR-процедур.

5. Забезпечення прозорості кадрових процесів. Однією з умов соціальної відповідальності сучасного бізнесу є не лише ефективна політика, а відповідність її принципам чесності, прозорості і відкритості, зменшення ступеню впливу «людського чиннику» у процесі прийняття управлінських рішень.

6. Потужні інтеграційні можливості. Система автоматизації HR-процесів легко інтегрується з іншими системами підприємства забезпечуючи повноцінну синхронізацію з актуальними бізнес-процесами.

Література:

1. Крамськой Д.Ю. Методичний підхід до проведення якісного аналізу узгодженості проекту та об'єкту інвестування / Д.Ю. Крамськой, В.А. Кучинський, О.М. Гуцан // Вісник національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки). – Харків : НТУ «ХПІ», 2020 – № 3 (2020). – С. 58-66.

2. Кучинський В. А. Визначення напрямків розвитку кадрового потенціалу підприємства / В.А. Кучинський, О. В. Мазенков, І. С. Локтіонова // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків : НТУ "ХПІ". – 2014. – № 33 (1076). – С. 148-154.

3. Перерва П. Г. Розвиток ринкового потенціалу підприємств на основі ефективного формування і використання людського капіталу / П.Г. Перерва, В.А. Кучинський // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2019. № 3 (9). С. 94–103.

4. Кучинський В.А. Ефективність організації систем ремонтно-технічного обслуговування обладнання машинобудівних підприємств : автореф. дис. ... канд. екон. Наук: спец. 08.00.04 [Електронний ресурс] / В. А. Кучинський ; [наук. керівник Мехович С. А.] ; Харківський політехнічний ін-т, нац. техн. ун-т. – Харків, 2009. – 21 с.

ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ ТВОРЧОЇ ПРАЦІ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Кучинський В.А., Колотюк Ю.С.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Творча праця персоналу забезпечує ефективність інноваційної діяльності через активізацію розробок нових ідей, технологій, продуктів, послуг, які формують конкурентні переваги підприємства на ринку і приносять прибуток. Отже, ефективна мотивація персоналу, який зайнятий творчою працею, у діяльності підприємства в сучасних умовах є важливим чинником, який визначає його інноваційні можливості [1].

Найбільш ефективною мотивація персоналу до інноваційної діяльності буде тоді, коли структура стимулів, що пропонується роботодавцем, відповідає мотиваційній сфері особистості найманого працівника [2-5].

Персонал, який зайнятий творчою працею, потребує особливого ставлення, а це вимагає продуманої, реально діючої системи матеріальної і моральної мотивації персоналу на підприємстві [1]. Що стосується матеріальної мотивації, то варто застосовувати всі можливості, які надають наступні гнучкі форми оплати праці: грошові виплати за досягнення поставлених цілей, участь персоналу в прибутках підприємства, індивідуальні винагороди, системи оплати праці за «компетентності» та інші [1-2, 4]. Окрім матеріальної мотивації інноваційної активності особливого значення набувають складові нематеріальної мотивації (використання «дощок новаторів виробництва» на внутрішньому сайті, значків, почесних грамот, створення позитивного іміджу новаторів тощо), а також створення умов, середовища та атмосфери творчості на підприємствах [1, 6].

Література:

1. Василик А.В. Сучасні підходи до мотивації інтелектуальної активності персоналу підприємства / А.В. Василик // Формування ринкової економіки: зб. наук. праць. – Спец. вип: у 3 т. Соціально-трудові відносини: теорія і практика. – Т. 1. – К.: КНЕУ, 2010. – С. 124-132.

2. Гуцан О.М. Дослідження сутності поняття «стимулювання» / О.М. Гуцан, В.А. Кучинський // Вісник національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки). Харків : НТУ «ХПІ», 2020 – № 4 (2020). – С. 7-13.

3. Перерва П.Г. Розвиток ринкового потенціалу підприємств на основі ефективного формування і використання людського капіталу / П.Г. Перерва, В.А. Кучинський // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2019. № 3 (9). С. 94–103.

4. Pererva Petro Evaluating elasticity of costs for employee motivation at the industrial enterprises / Petro Pererva, Oleksandr Hutsan, Valerii Kobieliev, Andrii Kosenko, Volodymyr Kuchynskyi // Problems and Perspectives in Management. – Volume 16. – Issue №1. – 2018. – pp. 124-132. Doi: http://dx.doi.org/10.21511/ppm.16(1).2018.12

5. Кучинський В. А. Підвищення ефективності інноваційної діяльності на основі удосконалення підходу до оцінки та відбору інноваційних проектів / В.А. Кучинський, Н.А. Коробка // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес та ефективність виробництва. – Харків : НТУ "ХПІ". – 2011. – № 7. – С. 112-117.

6. Кучинський В.А. Визначення напрямків розвитку кадрового потенціалу підприємства / В. А. Кучинський, О. В. Мазенков, І. С. Локтіонова // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків : НТУ "ХПІ". – 2014. – № 33 (1076). – С. 148-154.

ЕКСПЕРТИЗА ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЕКТУ

Кучіна С.Е.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

У роботі розглянуто вибір критеріїв для проведення експертизи інноваційного проекту.

Однією з головних задач інвестора є проведення експертизи інноваційних проектів. З великої кількості запропонованих проектів потрібно обрати найбільш ефективні. Для цього потрібно організувати процес експертизи та розробити систему критеріїв для оцінки [1-3]. За допомогою цієї системи інвестор зможе обрати найбільш вигідний для вкладення коштів інноваційний проект, а розробник бізнес-плану змушений надати вичерпну інформацію з усіх питань, що цікавлять експертів.

Колектив авторів [1-4] пропонує проводити експертизу за дев'ятьма критеріями. А саме це аспекти, що характеризують [1]: фірму в цілому; галузь та галузевий ринок; товари чи послуги; маркетинг; виробництво; фінанси; соціально-економічну ефективність проекту; комерційну ефективність проекту; ризик.

Кожен з критеріїв кількісно може бути визначений однією з п'яти оцінок [4]:

-2 - дуже низька оцінка;

-1 - низька оцінка;

0 – немає оцінки;

+1 – висока оцінка;

+2 – дуже висока оцінка.

Для проведення експертизи пропонується сформувати групу кваліфікованих експертів та обрати методику обробки даних експертизи. Підсумковий рейтинг проекту розраховується алгебраїчною сумою множення вагових коефіцієнтів критеріїв на значення їх оцінок [4].

Отже, у відповідності до цієї методики експертиза охоплює усі ключові аспекти інноваційного проекту.

Література:

1. Буров В.П, Ломакин А.Л., Морошкин В.А. Бизнес-план фирмі. Теория и практика: Учеб пособие. – М.: ИНФРА-М, 2015. – 192с.

2. Кучіна С.Е., Дмитренко Р.В. Бізнес-план підприємства: необхідність впровадження. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут».* Харків, 2013. №22(995). С.96-99.

3. Кучіна С.Е. Методи бізнес-планування.*Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я: тези доповідей XXVII міжнародної науково-практичної конференції MicroCAD-2019.* Харків, 2019. С-232.

4. Купцова Е.В. Бизнес-планирование: ученик и практикум для академического бакалавриата. М. : Юрайт, 2018. 435с.

ФАКТОРИ ПІДВИЩЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Кучіна С.Е., Айвазян В.Г.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

У роботі визначено фактори та підходи до підвищення продуктивності праці в сучасних умовах. У ринковій економіці підвищення продуктивності праці – основний чинник вирішення економічних проблем підприємства [1]. Продуктивність праці вимірюється кількістю продукції, виробленої в одиницю часу одним робочим або кількістю робочого часу, яка була витрачена на виробництво одиниці продукції [1-4].

Визначивши за даний період часу обсяг виробленої продукції і середню чисельність працюючих, знаходять досягнутий рівень і темпи зростання продуктивності праці в цілому. Потім детально аналізують, як окремі фактори впливали на підвищення продуктивності праці. Найважливіші чинники, що впливають на підвищення продуктивності праці наступні[1-4]:

- впровадження нових і модернізація існуючих виробів з урахуванням зниження їх трудомісткості за рахунок кращої технологічності конструкції, застосування більш досконалих матеріалів, скорочення кількості окремих деталей і зниження ступеня складності виробів, розширення застосування нормалізованих і уніфікованих деталей і вузлів;
- впровадження високопродуктивного обладнання, перехід до автоматичних виробництв, модернізація і своєчасне проведення ремонтів обладнання;
- впровадження прогресивної технології, швидкісних методів обробки, нових досконалих способів обробки і збірки, вдосконалення інструменту, оснастки, контрольно-вимірювальної апаратури;
- вдосконалення організації праці і робочих місць;
- покращення організації технічного нормування;
- правильний підбір і розстановка кадрів, підвищення кваліфікації та рівня знань працівників;
- створення умов для закріплення і зростання кадрів.

Розрахунок впливу окремих факторів на підвищення продуктивності праці в поточному періоді в порівнянні з минулим (базовим) періодом дозволяє при аналізі більш повно виявити наявні резерви.

Література:

1. Петращак О.О. Соціально-економічні важелі підвищення продуктивності праці в системі чинників її зростання в сучасних умовах. *Науковий вісник Буковинського державного фінансово-економічного університету. Економічні науки.* 2014. Вип. 27. С. 403–411.
2. Слободчикова Ю.В. Продуктивність праці як планово-економічний показник ринкової системи. *Економіка та підприємництво*. 2010. № 4. С. 335–338.
3. Іляш О.І., Гринкевич С.С. Економіка праці та соціально-трудові відносини : навчальний посібник. Київ : Знання, 2010. 476 с.
4. Кучіна С.Е., Топчий Ю.О. Планування праці та персоналу на торгівельному підприємстві. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут».* 2013. №22(995). С.57-62.

ДОДАТКИ ДО БІЗНЕС-ПЛАНУ ТА ЙОГО КОРИГУВАННЯ

Кучіна С.Е., Тагандурдиєв А.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

У роботі доведено, що додатки – це важлива частина бізнес-плану, яка сприяє розвантаженню основного тексту від подробиць і дає можливість представити потенційним партнерам та інвесторам різні додаткові матеріали. У додатках до бізнес-плану доцільно розміщувати інформацію, яка носить допоміжний характер та підтверджує достовірність відомостей, на основі яких розроблявся бізнес-план. Це може бути [1-4]: матеріали, що підтверджують та розкривають дані про підприємство; матеріали досліджування ринку; патенти на виріб або послугу; матеріали, які переконують в затребуваності виробу; резюме провідних менеджерів проекту; контракти.

Бізнес-план не повинен бути статистичним інструментом планування. Тому розробник повинен мати математичну модель розрахункової частини бізнес-плану та продуманий механізм можливості її коригування.

Потреба у коригуванні може виникнути при появленні нової інформації, на вимогу або в ході аудиту зацікавленою стороною ще на стадії обговорення проекту, в процесі здійснення контролю за ходом фактичної реалізації проекту [2,3].

Найчастіше всього корегування розрахункової частини бізнес-плану обумовлене необхідністю підтримки його у актуальному стані у зв'язку зі змінами зовнішньої та внутрішньої середи функціонування підприємства та фактичним ходом виконання робіт по етапам реалізації бізнес-проекту. Система контролю за реалізацією бізнес-плану повинна буди розроблена ще на стадії його розробки. Вона будується на підставі контролю за бенчмарками (реперними точками)[2], які дозволяють встановити зв'язок між плановими і поточними показниками діяльності за проектом, як за часом так і за якісним і кількісним рівнем досягнення необхідного результату. Бенчмарки, як правило, розробляються для кожного розділу бізнес-плану у вигляді контрольних дат проходження етапу реалізації бізнес-проекту, а також різноманітних показників, індексів, коефіцієнтів, які відображають ступінь досягнення поставлених цілей. Проведення коригування бізнес-плану дозволяє зберегти його реальність, напруженість і здійсненність. Для рішення задач корегування бізнес-плану доцільно використовувати програмне забезпечення COMFAR TA PROPSIN, створені при UNIDO[4].

Література:

1. Буров В.П, Ломакин А.Л., Морошкин В.А. Бизнес-план фирмі. Теория и практика: Учеб. пособие. – М.: ИНФРА-М, 2015. – 192с.

2. Купцова Е.В. Бизнес-планирование: учебник и практикум для академического бакалавриата. М. : Юрайт, 2018. 435с.

3. Kuchina S. O., Kitchenko O. M. The Analysis of Common Mistakes in Preparing a Business Plan. *Business Inform*. 2016. №12. С. 260–265.

4. Кучіна С.Е. Міжнародні стандарти бізнес-планування. *Тези доповідей XXVII міжнародної науково-практичної конференції MicroCAD-2019.* Харків.2019. С.233.

СТАН ЕКОТУРИЗМУ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

Лаврик Т.А.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

За неконтрольованим зростанням темпів туризму, що, загалом, обумовлено лише отриманням швидкого прибутку, криються негативні наслідки – величезна шкода навколишньому середовищу, а також місцевим громадам.

Міжнародний туризм скоротився за перші 10 місяців 2020 року більш ніж на 70%, до рівня 1990 року, випливає з даних Всесвітньої туристичної організації ООН (UNWTO).

Після 2020 року, коли пандемія набрала величезних обертів, концепція сталого або екологічного туризму ніколи не була більш актуальною проблемою. Пандемія змусила мандрівників і туроператорів задуматися про вплив туризму на навколишнє середовище.

Об'єкти туризму, пов'язані з мавпами, були закриті відносно рано під час кризи через ризик передачі COVID-19 від людей людиноподібним мавпам. З тих пір більшість кордонів було закрито, а міжнародні поїздки припинилися.

Багато заповідних територій використовують доходи, отримані від туризму, для фінансування правоохоронних органів, біомоніторингу та зарплати персоналу. Звільнення персоналу та призупинення правоохоронних органів можуть легко призвести до збільшення браконьєрства та посягань– по-перше, оскільки правоохоронних органів мало; по-друге, тому що члени громади втратили свої доходи і мають мало інших альтернатив.

Нагально необхідно, щоб міжнародне співтовариство створило надзвичайні фонди, щоб компенсувати втрати доходів від туризму. Вже є деякі ініціативи, такі як конкурс пропозицій від ініціативи «Левова акція», для підтримки громад, які сильно залежать від доходу від туризму.

Інші ініціативи намагаються втягнути ігрову індустрію. Internet of Elephants, спільне соціальне підприємство, яке працює над зміцненням зв'язку між людьми і дикими тваринами, в партнерстві з Borneo Nature Foundation і Goualougo Triangle Ape Project розробило Wildeverse, гру з доповненою реальністю за участю горил, шимпанзе і орангутангів.

Література:

1. Ecotourism Suffers From Covid-19 Restrictions: Here's How We Can Help From Home! URL: https://ecotourism-world.com/ecotourism-suffers-from-covid-19-restrictions-heres-how-we-can-help-from-home/

2. What COVID-19 means for ecotourism URL: https://www.unenvironment.org/news-and-stories/story/what-covid-19-means-ecotourism

ПРИНЦИПИ ЕКОНОМІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ БІЗНЕСУ

Ларка Л. С.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Принцип повноти, який полягає у тому, що економічне управління розвитком бізнесу має охоплювати всі стратегічні бізнес-одиниці підприємства [1]. Спираючись на результати аналізу бізнес-портфелю компанії, у межах економічного управління розвитком бізнесу розробляються комплекси господарських рішень для розвитку перспективних бізнес-одиниць та скорочення обсягу виробництва продукції, яка потрапила за результатами аналізу до неперспективних.

Принцип обґрунтованості та реальності, який виходить із необхідності пріоритету реалізації продукції над її виробництвом та врахуванням обмеженості ресурсів, які є в розпорядженні підприємства. Саме тому при економічному управлінні розвитком бізнесу необхідно ураховувати маркетингові аспекти, що дозволить максимізувати прибуток підприємства при найбільш повному задоволенні потреб споживачів [2].

Принцип інтегрованості, що зумовлюється потребами тісного взаємозв'язку (як за горизонталлю, так і вертикаллю ієрархічної структури компанії) між основними функціональними підсистемами економічної безпеки [3].

Принцип гнучкості, який передбачає при економічному управлінні розвитком бізнесу застосування сценарного підходу, детальне розроблення комплексу заходів для оптимістичного, песимістичного та найбільш ймовірного сценарію розвитку подій у бізнес-середовищі компанії.

Принцип економічності полягає у тому, що результатом економічного управління розвитком бізнесу є висока ділова активність компанії, її фінансова незалежність та платоспроможності, що неможливо без діагностування економічної ефективності управління виробництвом, кадрами, фінансами, маркетингом та інноваціями. Таким чином, дотримання принципів економічного управління розвитком бізнесу є обов'язковою умовою для забезпечення економічної безпеки бізнесу, утримання цільової частки ринку та адаптації компанії до викликів зовнішнього та внутрішнього середовищ.

Література:

1. Ларка Л.С., Нелюб К.П. Бізнес-планування в системі економічного управління підприємством. *Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Економічні науки*. Харків : НТУ "ХПІ", 2016. № 27 (1199). С. 3-7.

2. Ларка Л.С., Анічкіна І.О. Економічне управління бізнесом: маркетинговий аспект [Електронний ресурс]. Приазовський економічний вісник : електрон. наук. журн. 2019. Вип. 4 (15). С. 113-116. URI: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2019/4_15_uk/20.pdf, вільний (дата звернення 04.10.2019 р.).

3. Ларка Л.С., Маркіна А.О., Мещерякова А.С. Економічна безпека як індикатор якості економічного управління підприємством. *Вісник НТУ «ХПІ» (економічні науки)*. Харків : НТУ "ХПІ", 2018. № 19 (1295). С. 72-79.

ІТ-БІЗНЕС: ПРАКТИКА СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ В УКРАЇНІ

Линник О.І.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

У роботі досліджені наявні проблеми підприємств ІТ-бізнесу в Україні, що динамічно розвиваються та адаптуються до сучасних умов. Практика створення та функціонування ІТ-бізнесу свідчить, що його структурування відбувається за чотирма найбільш апробованими моделями. Модель перша: іноземна компанія (замовник) – українська компанія (як правило, товариство з обмеженою відповідальністю) – фізичні особи-підприємці (безпосередні виконавці замовлення). Модель друга: іноземна компанія (замовник) – українська компанія (виконавець) – наймані працівники. Модель третя: іноземна компанія (замовник) – фізичні особи-підприємці (виконавці). Модель четверта: іноземна компанія (замовник) – фізична особа-підприємець (виконавець). Ще є так звані айтішники-фрілансери, що надають послуги клієнтам, не створюючи суб'єктів господарювання.

Найбільш поширеною є третя модель, найбільш простою – четверта. Усі моделі, окрім другої, є ризикованими з точки зору порушення ними порядку ведення господарської діяльності.

З метою мінімізації податків ІТ-підприємствами поширеною практикою є наступна схема: підприємство реєструє свого найманого працівника як фізичну особу-підприємця на третій групі, що сплачує єдиний податок, і працює з таким підприємцем за господарським, а не за трудовим договором. Це дає можливість підприємству знизити відрахування за податком на доходи з фізичних осіб з 18% до 5%. В цьому випадку до державної скарбниці взагалі не сплачується військовий збір (1,5%). Що стосується ЄСВ, то цей внесок розраховується як процент від мінімальної заробітної плати, а не від реального доходу підприємця.

Нами розраховано [1], що айтішник-спрощенець сплачує податків у 6 разів менше, ніж на загальній системі. Можна стверджувати, що держава створює нерівні умови для сплати податків різним категоріям платників. Це – велика проблема, яку треба негайно вирішувати на законодавчому рівні.

Література:

1. Линник О.І. Проблеми функціонування та розвитку мікро-, малого та середнього бізнесу сфери послуг в Україні. Східна Європа: економіка, бізнес та управління : електрон. наук. фахове вид. – 2021. – Випуск №2 (29).

2. Єршова Н.Ю. Облікова система в контексті управління сучасним підприємством. Вісник НТУ «ХПІ». 2013. № 52. С. 49–55.

3. Линник О.І., Кадук О.В. Особливості обліку та оцінки витрат відповідно до національних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків : НТУ "ХПІ". – 2014. – № 33 (1076). – С. 22-27.

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Литвиненко А. В.
Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця, м. Харків

Є переконання, що процеси, які відбуваються в Україні, орієнтуються на постіндустріальний розвиток. Тож, необхідним є реформування моделі ресурсного-матеріально розвитку і вдосконалення структурно-функціональних інститутів. У свою чергу, потрібна адаптація цих інститутів до умов глобального середовища, яке теж перебуває в стані трансформації. Саме тому чітке розуміння перспектив економічного розвитку національної економіки внаслідок інституційних перетворень потребує постійного детального дослідження і обґрунтування.

Зростаюча актуальність інституційних досліджень є переконливим свідченням посилення та авторитету інституціонального напряму економічної теорії у світовому та вітчизняному науковому середовищі.

До основних напрямків інституційних перетворень, як правило, включають : укріплення законності, надання змоги та забезпечення гарантій реальних прав власності, виконання контрактів, норм, правил у суспільстві, розвиток неформальних правил, якісне удосконалювання функціонуючих інститутів, створювання інститутів соціального партнерства та організацій, які координують і регулюють інтереси соціальних груп у суспільстві.

Більшість економічних та інших реформ в Україні має на меті зміну кількості трансакцій, а далі – зменшення об'єму трансакційних витрат. В перші роки незалежності в Україні з'явилось дуже багато нових економічних та суспільно-політичних інститутів: ринок, банки, біржі, приватні фірми.

Низький рівень ефективності інституційних реформ пов'язані з низкою оцінкою чи ігноруванням ролі неформальних інститутів в процесі трансформації формальних.

Інституціональні перетворення в Україні справили негативний вплив на відтворювальні процеси в економіці, а також посилили її структурні диспропорції. Так, для України збереження сировинної спеціалізації не спричинятиме створення господарюючих суб'єктів, виробнича діяльність яких буде потребувати використання інноваційного продукту.

Використання комплексного інституційного підходу, який би ураховував характерні риси інституційних напрямків, буде спрямоване на проведення інституціональних реформ. Поділ інститутів на зовнішні та внутрішні поширює рамки досліджень та пізнання перехідних процесів. Ясність, стабільність правил у суспільстві, забезпечення їх змінення у випадку інновацій, буде сприяти отриманню максимальної вигоди від існування інститутів. Успіх проведення трансформаційних перетворень залежить від безперервного процесу еволюції культури у суспільстві, а інституційна економічна теорія є одним з головних напрямків української економічної думки. Проте, інституційний напрямок в України ще знаходиться у стадії становлення.

АКТУАЛЬНІ НАВИЧКИ МЕНЕДЖЕРІВ

Лінькова О.Ю.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Актуальність проблеми. Характерними рисами сучасної економіки є розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, автоматизація та роботизація технологічних процесів, керування всіма процесами відбувається в реальному часі з урахуванням зовнішніх умов, об'єднання в мережу копій фізичних процесів. Реальність змінює вимоги до успішних менеджерів.

Мета дослідження – систематизувати навички менеджерів, які максимально відповідають викликам сучасності.

Дослідженням питань розвитку менеджменту займаються як вітчизняні так і закордонні вчені. При цьому недостатня увага приділяється систематизації навичок менеджерів в сучасному світі та їх опрацюванню [1-4].

Методологія. Характерними рисами розвитку сучасності є: посилення конкурентної боротьби за ресурси; високі темпи зміни технологій; перегляд стандартів міжнародної співпраці щодо вирішення глобальних проблем людства (епідемії, екологічні кризи); зміна споживчих цінностей; розвиток концепцій менеджменту орієнтованих на безперервну інтеграцію процесів управління командами (agile – забезпечення гнучкості бізнес-процесів за рахунок поступових змін прийняття рішень, scram – правила реалізації проектів через розподіл ролей, lean – мінімізація ризиків втрат бізнесу при забезпеченні максимальної цінності для клієнтів); конкуренція зі штучним інтелектом.

Ефективна підготовка менеджерів дозволяє акумулювати та своєчасно використовувати набутий практичний досвід бізнесу. Систематизувати навички менеджерів відповідно до ринкових вимог доцільно за інтелектом людини (пізнавальним; професійним (соціальним); емоційним) та механізмами його розвитку (індивідуальний, груповий, ринковий).

Висновки. Виклики сучасного світу знаходять відображення в професійних навичках менеджерів. Запропонована систематизація навичок менеджерів на основі видів інтелекту та механізмів їх розвитку дозволить оновити систему підготовки та підвищення кваліфікації керівників бізнесу.

Напрямок для проведення подальших досліджень: вивчення методик опрацювання навичок менеджерів.

Література:

1. Адізес Іцхак. Управління змінами. – Київ: Book Chef, 2018. 400 с.

2. Чан Кім В., Рене Моборн. Стратегія блакитного океану. Київ: Клуб сімейного дозвілля". – 2016. 384 с.

3. Шароватов Ю. Дистаннионный менеджмент. Киев: Альпина Диджитал. 2020. 220 с.

4. Шваб Клаус. Четверта промислова революція. Київ: Клуб сімейного дозвілля, 2020. 416 с.

РОЗВИТОК ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ ЯК ПРОВІДНИЙ ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

Лісна І.Ф., Пономаренко О.О.
Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця, м. Харків

В умовах посилення міжнародної конкуренції та цивілізаційного прогресу особливої ваги набуває не нагромадження матеріальних благ, а розвиток людського капіталу, який потребує принципово нових характеристик. Сучасна епоха названа століттям людини, що підтверджує зростання значення людського капіталу в контексті підвищення конкурентоспроможності національної економіки. Однак в Україні людський капітал дотепер не став основоположним чинником підвищення конкурентоспроможності та економічного зростання.

Кількісний та якісний занепад вітчизняного людського капіталу можна компенсувати шляхом розвитку людського капіталу інноваційного типу, для чого необхідно створити такі передумови: забезпечення зайнятості, що передбачають ряд заходів щодо працевлаштування випускників навчальних закладів в умовах конкуренції; створення якісних і високоефективних робочих місць; стимулювання становлення сегмента висококваліфікованої робочої сили; сприяння інтелектуалізації людського капіталу, зростання не тільки значення, а й відповідальності науки та освіти; подальший розвиток систем професійного навчання і перенавчання працівників відповідно до потреб ринку праці; збільшення інвестиційних та інноваційних вкладень у людський капітал (зміни у структурі бюджетних витрат на користь людини); створення належних умов для збереження і поліпшення здоров'я населення як одного із найголовніших пріоритетів нації; зростання якості освітніх послуг через реформування освітньої системи; збільшення частки витрат на науково-дослідні роботи; скорочення розриву між сферою освіти та ринком праці; стимулювання процесів наукових досліджень в освіті.

Розробка обґрунтованих напрямів формування, ефективного використання, відтворення і розвитку людського капіталу можлива лише за умови чітко визначених стратегічних пріоритетів держави, що створює належні умови для підвищення конкурентоспроможності економіки країни. Функціонування організаційно-правових та економічних механізмів взаємодії між державними, науково-дослідними й освітніми установами і роботодавцями дозволить забезпечити єдність промислової, інноваційної та освітньої політики. Тож вирішення проблеми розвитку людського капіталу в Україні потребує комплексного підходу, системної співпраці органів влади, роботодавців та працівників. Людський капітал, втілений у досягненнях освіти, науки, професійного досвіду, збільшує економічні ефекти завдяки реалізації інтелектуальної складової і виступає важливим фактором інноваційного та соціального розвитку країни, що є передумовою формування національної конкурентоспроможності.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Літвиненко О.О., Літвиненко М.В.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Людина всю свою доцільну діяльність так чи інакше аналізує на ефективність. Це пов'язано з обмеженістю ресурсів, бажанням зекономити час та отримувати якомога більше продукції з доступних ресурсів. Ефективність – це взаємовідношення між досягнутим результатом і використаними ресурсами.

Збільшення прибутку, перш за все, можливо досягти за рахунок підвищення ефективності виробничо-господарської діяльності. Прибуток і рентабельність підприємства залежить від виробничої, постачальницької і збутової діяльності, здійснюваної підприємством. На сучасному етапі розвитку економіки України підвищене значення має проблема ефективності виробничо-господарської діяльності.

Умови функціонування на ринку, що визначені сучасним етапом розвитку економіки України, вимагають від вітчизняних підприємців активних дій щодо пошуку шляхів підвищення ефективності виробничо-господарської діяльності. Особливо актуальним є оцінювання ефективності діяльності підприємства та пошук резервів її підвищення під час пандемії Covid-19, коли на фоні загальної кризи 2020 року відбувається падіння ВВП, яке за оцінками Мінекономіки становить 6,5% [1-2].

Запорука успіху діяльності будь-якого підприємства полягає в безперервному процесі підвищення ефективності виробництва, постійному аналізі господарської діяльності, і головне розробці та впровадженні заходів з підвищення ефективності функціонування підприємства.

Визначимо найбільш важливі та актуальні завдання для управління підприємством: зниження витрат, раціональне використання всіх виробничих ресурсів, підвищення продуктивності праці та ефективності виробництва.

Велике значення при цьому має удосконалення виробничих процесів підприємства з метою підвищення його ефективності, а також оволодіння методами ефективного управління виробництвом.

Література:

1. Трофімова І.В., Літвиненко М.В. Планування собівартості і прибутку як основний фактор підвищення прибутковості промислового підприємства. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»*. Харків: НТУ «ХПІ», 2012. №12. С.188-194.

2. Фільчакова М.В., Літвиненко М.В. Сучасні проблеми управління потенціалом підприємства. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»*. Харків: НТУ «ХПІ». 2014. №24. С.57-61.

МОДУЛЬНІСТЬ АРХІТЕКТУРИ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ ЗА УМОВ ЕКОНОМІКИ ЗАМКНЕНОГО ЦИКЛУ

Мазуркевич В.Ю., Зубкова А.Б.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Одним із вагомих питань, які постають перед компаніями в сучасному середовищі невизначеності, це правильно розроблена архітектура бізнесу для загального розуміння процесів створення, комунікування та доставки цінності цільовій аудиторії. Це дозволяє реагувати на зміни в зовнішньому середовищі бізнесу та швидко реорганізувати внутрішні процеси задля стабільності діяльності підприємства.

Існує два найбільш поширені підходи до зображення архітектури бізнес. Перший – це бізнес-модель Остервальдера-Піньє або Canvas. Цей інструмент використовують, як новостворені стартапи, так і вже існуючі компанії. Для перших такий інструмент є особливо складний, адже на початковому етапі важко визначити наповнення всіх блоків бізнес-моделі Canvas.

Іншим, не менш цікавим інструментом є Business Model Innovation, яка не вимагає ні нових технологій, ні входження на абсолютно нові ринки. Основна ідея – доставка існуючої ціннісною пропозиції, існуючими технологіями та на існуючі ринки збуту, але із внутрішніми змінами, які не видно сторонньому спостерігачу, і дає перевагу, яку важко скопіювати. Питання для розробників полягає у визначенні того, що насправді передбачає інновація бізнес-моделі, адже без основи, яка б дала змогу виявити потенційні можливості, важко побудувати систематичний процес. Інновація бізнес-моделі повинна охоплювати бідь-які дві складові Business Model Innovation від BMI Lab.

Можливість модульності в архітектурі бізнесу дозволяє приділити більшу увагу управлінню ризиками, зокрема, сценарному плануванню, та прибутковістю одночасно із принципами "sustainability". Такого результату можна досягти з бізнес-моделями, які орієнтовані на економіку замкненого циклу. Основним завданням є розробка модульної бізнес-моделі чи портфоліо бізнес-моделей, які б гармонійно працювали разом, і при потребі одна система доповнювала іншу, або «вимикалась» на певний час відповідно до умов бізнес-середовища.

Модульність архітектури бізнесу дозволяє компаніям, особливо міжнародним, швидко адаптуватися до вимог зовнішнього середовища, яке постійно змінюється, що безумовно підвищує конкурентоспроможність та ефективність підприємства. З точки зору циркулярних бізнес-моделей, це дозволить, як поєднати замкнені системи між собою, так і створити взаємодоповнюючі моделі всередині бізнесу.

Отже, в сучасних реаліях модульність архітектури міжнародного бізнесу є одним з ефективних інструментів який дозволяє керувати ризиками, відповідати сучасним світовим "sustainability" викликами та швидко реагувати на зміни бізнес-середовища.

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Майстро Р.Г.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Сучасний страховий ринок розвивається нестабільно. Ринок страхових послуг є другим за рівнем капіталізації серед інших небанківських фінансових ринків. Загальна кількість страхових компаній у 2020 році становила 225. Кількість страхових компаній має тенденцію до зменшення, так в 2020 році, кількість компаній зменшилася на 40 страхових компаній в порівнянні з 2019 роком. Також відбулося зменшення валових страхових премій майже за всіма видами страхування (страхування майна, страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ, страхування відповідальності перед третіми особами, страхування вантажів та багажу, страхування фінансових ризиків).

Основними проблемами розвитку страхового ринку в Україні є:

- нестабільна політична ситуація в Україні;
- недовіра населення до страхових компаній;
- нестабільність національної валюти;
- високий рівень інфляції;
- відсутність надійних інвестиційних інструментів;
- відсутність вільних коштів у фізичних та юридичних осіб;
- низька страхова культура населення, страхових посередників та страховиків;
- низький рівень капіталізації страхових компаній;
- відсутність гарантій збереження вкладених коштів;
- суперечливе страхове та податкове законодавство та ін.

Отже, розвиток страхового ринку України супроводжується численними проблемами економічного, нормативно-правового, організаційно-методологічного, інформаційно-аналітичного, кадрового, технологічного характеру. З метою сприяння активного розвитку необхідно: забезпечити правову основу для введення постійного контролю за фінансовою діяльністю і станом страхових компаній; підвищити рівень прозорості страхового ринку та страхових компаній, створити базу даних страховиків і реєстри незалежних посередників; оприлюднювати аудиторські висновки та фінансову інформацію страховиків; розвивати сучасну інфраструктуру страхового ринку, виробити єдині методичні принципи організації і здійснення страхового посередництва; визначити повний перелік вимог до страхових брокерів, страхових агентів.

Таким чином, страховий ринок України необхідно реформувати та впроваджувати європейські принципи регулювання страхової діяльності.

Література:

1. Зведена динаміка основних показників страхового ринку. URL: https://www.nfp.gov.ua/ua/Informatsiia-pro-stan-i-rozvytok-strakhovoho-rynku-Ukrainy.html

АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

Маковоз О.С., Філіппенко А.Ю.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Сучасну економічну ситуацію у світі можна охарактеризується двома словами – це «пандемія» і «економічна криза». Все більше і більше українських підприємств вимушені здійснювати антикризове управління шляхом оптимізації витрат, скорочення штату працівників, зміни у стратегічній та тактичній діяльності, тощо. Бізнес-процеси супроводжуються такими незадовільними факторами як: невиконанням договірних зобов'язань, збільшенням дебіторської заборгованості, вимушеним звільненням персоналу, збільшенням фактів шахрайства, тощо. За умови адаптування антикризового управління до карантинних та обмежувальних заходів з боку держави можливе забезпечення успішного ведення підприємницької діяльності в умовах пандемії та кризи. Пандемія коронавірусу 2020 року стала передумовою однієї з глобальних криз світової економіки за останнє століття, порівнянну з найбільш гострим періодом Великої депресії 1929-1933 рр.. Пандемія COVID-19 спровокував структурний і системний колапс традиційної сучасної економічної парадигми.

Бізнес по всьому світу вимушений пристосовуватися швидше за усі інші сфери, адже без працюючого підприємницького сектору перемогти кризу пандемії дуже важко. Підприємства намагаються проводити мінімізацію виробничих витрат і перебудовувати діючі до кризи бізнес-процеси.

Антикризове управління в умовах пандемії ‑ це управління підприємством, спрямоване на подолання або відвертання кризового стану, що проявляється в неплатоспроможності, банкрутстві, збитковості в умовах адаптації до карантину. Воно має на увазі також прогнозування кризових ситуацій і розробку стратегій їх стримування і випередження, а в умовах самої кризи ‑ нейтралізацію або мінімізацію його наслідків.

Антикризове управління в умовах пандемії повинно передбачати оцінку доцільного терміну тривалості режиму карантину з урахуванням усіх виявлених ризиків та забезпечення відповідної адаптації антикризових заходів, зокрема: 1) створення багаторівневої системи ризик-менеджменту та удосконалення стратегічного планування і аналізу; 2) забезпечення віддалених робочих місць для швидкої адаптації до ситуації, а саме створення або підтримка комунікаційних платформ, що дозволяють співробітникам працювати з дому; 3) взаємодія з місцевими та державними установами системи охорони здоров'я; 4) оперативна підтримка клієнтів і партнерів; 5) збільшення гнучкості організації, додаткові вимоги щодо кібербезпеки;

Таким чином, сучасні умови господарювання вимагають від підприємств звернутись постулатів антикризового управління уникнення кризових ситуацій; зменшення або ліквідацію наслідків фінансової кризи на підприємстві; забезпечення належного рівня платоспроможності.

ПРОФОРІЄНТАЦІЙНА РОБОТА: СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИЙ АСПЕКТ

Маковоз О.С., Хорошман М.Ю.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

На сьогоднішній день дуже важливо, щоб кадри, які вперше працевлаштовуються на вітчизняні підприємства, були вмотивовані на ефективне виконання функціональних обов'язків відповідно до вимог ринку праці. Заклади Вищої Освіти (ЗВО) потребують перегляду і вдосконалення профорієнтаційної роботи з урахуванням соціально-трудового аспекту: відповідно до особистісних характеристик, потреб молоді та врахування вимог майбутніх роботодавців.

Профорієнтація, на думку академіка Пономарьової Г.Ф., що сформувалася на основі узагальнюючого аналізу наукових праць – це система організаційно-педагогічних і психолого-методичних заходів, що формують соціально-психологічні умови для розвитку готовності випускників ЗВО до професійного самовизначення, а у дорослих людей – свідомої реорієнтації [1, с. 145].

На нашу думку, профорієнтація важлива не тільки для здобувачів вищої освіти, а в першу чергу – для учнів випускних класів закладів загальної середньої освіти під час вибору напряму та місця навчання.

Доцент Варнавська І.В., розглядаючи завдання профорієнтації, говорить про актуалізацію внутрішніх ресурсів, можливостей особистості, створення умов для самореалізації людини у професійній сфері, формування у неї здібностей до прийняття рішень про вибір і зміну професії, професійну освіту, у процесах перенавчання або підвищення кваліфікації. В основі профорієнтаційної роботи лежить системний підхід – науково обґрунтована система соціально-економічних, психологічних і правових заходів, спрямованих на надання допомоги школярам у професійному самовизначенні [2, с. 153].

Проаналізувавши вищезазначене вважаємо, що профорієнтаційна робота вкрай важлива у сучасному суспільстві. Адже у ефективності цієї діяльності зацікавлено багато стейкхолдерів соціально-трудових відносин:

– школярі, які прагнуть здобути престижну, високооплачувану спеціальність, що буде відповідати вимогам сучасності та їх особистісним характеристикам;

– роботодавці, які прагнуть приймати на роботу вмотивованих фахівці;

– держава, яка фінансує ЗВО.

Література:

1. Пономарьова Г.Ф. Формування контингенту здобувачів освіти сучасного закладу вищої освіти : організаційно-методичний та психолого-педагогічний аспекти. Абітурієнтське середовище періоду глокалізації: шляхи формування та тенденції розвитку : матеріали XIX Міжнар. наук.-практ. конф., Харк. гуманітарний ун-т «Нар. укр. акад.»; гол. ред. К.В. Астахова. Харків: вид-во НУА, 2021. с.144-149.

2. Варнавська І.В. Теоретичні аспекти профорієнтаційної роботи. Київ; Братислава, 2021. С. 151-163.

ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Максименко Я. А.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Пріоритетним завданням є забезпечення економічного розвитку національної економіки, реалізація якого визначається як умовами внутрішнього середовища, так і взаємодією з іншими країнами світу. Сучасній світовій економіці притаманна тенденція до глобалізації, яка охоплює всі країни світу. Швейцарським економічним інститутом розробляється рейтинг країн світу по індексу глобалізації. Глобалізація розглядається як процес, який руйнує національні кордони, інтегрує національні економіки, культури, технології та управління, а також виробляє складні відносини і взаємозв'язки, опосередковані через різноманітні потоки, що включають людей, капітали, ідеї і так далі. Всі країни, досліджувані в рамках Індексу, оцінюються за 24 показниками, об'єднаним в три основні групи глобальної інтеграції: економічна, соціальна, політична глобалізація. Україна в цьому рейтингу знаходиться на 45 місці з індексом 74.83. За економічною глобалізацією Україна посідає 72 місце, за соціальною – 90 місце, за політичною – 30 місце з 203 країн [6]. Розвиток національної економіки пов'язаний з ресурсним потенціалом країни, наявністю кваліфікованої робочої сили, науковим потенціалом, станом освіти, макроекономічною стабільністю тощо. В 2019 році за даними Всесвітнього Економічного Форуму за інноваційною здатністю Україна знаходилась на 60 місці в світі, розвитком ринку праці – на 59 місці, фінансовою стабільністю – на 141 місці, макроекономічною стабільністю – на 133 місці [5]. Необхідно враховувати національні переваги, сприяти максимальному використанню людського капіталу, інтелектуального потенціалу країни, створенню нових технологій, де важливу роль відіграє забезпечення достатнього і стабільного фінансування інноваційної діяльності [2, 3], а також прямі іноземні інвестиції [1, 4], забезпечити макроекономічну, фінансову стабільність.

Література:

1. Дяченко Т.А. Методичний підхід до розробки конкурентних стратегій промислових підприємств з надання ремонтних послуг [Електронний ресурс] / Т.А. Дяченко // Ефективна економіка. –2015. –№ 9. –Режим доступу до журн. : www.economy.nayka.com.ua.

2. Максименко Я.А. Інноваційна діяльність в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку / Я.А. Максименко // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва : зб. наук. пр. Сер. : Економічні науки / гол. ред. О. В. Олійник. – Харків : ХНАУ, 2018. – № 1. – С. 231-238.

3. Максименко Я.А. Інтеграція України до світової економічної системи / Я.А. Максименко, Т.А. Дяченко // Економіка і управління в умовах глобалізації : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 1-7 грудня 2010 р. – Донецьк : [ДонНУЕТ], 2010. – Т. 3. – С. 286-288.

4. Максименко Я.А. Украина в процессах международного движения капитала: проблемы и пути решения / Я.А. Максименко, Д.О. Побережный // Переяславская рада: ее историческое значение и перспективы развития Восточно-славянской цивилизации : сб. науч. тр. : по материалам 3-й Междунар. науч.-практ. конф., 18-19 декабря 2008 г. / ред. А. Г. Романовский, Ю.И. Панфилов. – Харьков : НТУ "ХПИ", 2009. – С. 161-165.

5. The Global Competitiveness Report 2019 [Electronic resource] / World Economic Forum. – Access mode: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf.

6. KOF Globalization Index 2019 [Електронний ресурс] / Режим доступу: https://www.kof.ethz.ch/en/forecasts-and-indicators/indicators/kof-globalisation-index.html.

ПРАВОВІ ЗАСАДИ АУДИТУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Мардус Н. Ю.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Правові засади аудиту фінансової звітності в Україні регулюються Законом України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», де аудит фінансової звітності вживається у такому значенні, як аудиторська послуга з перевірки даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності та/або консолідованої фінансової звітності юридичної особи або представництва іноземного суб’єкта господарювання, або іншого суб’єкта, який подає фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність групи, з метою висловлення незалежної думки аудитора про її відповідність в усіх суттєвих аспектах вимогам національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, міжнародних стандартів фінансової звітності або іншим вимогам. Згідно з Законом, завданням з обов’язкового аудиту фінансової звітності є завдання з надання обґрунтованої впевненості, що приймається і виконується суб’єктом аудиторської діяльності відповідно до вимог цього Закону та міжнародних стандартів аудиту шляхом перевірки фінансової звітності або консолідованої фінансової звітності з метою висловлення незалежної думки аудитора про її відповідність в усіх суттєвих аспектах і відповідність вимогам міжнародних стандартів фінансової звітності або національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та законів України. У разі, якщо міжнародним договором, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України, застосовуються правила міжнародного договору.

Література:

1. Мардус Н.Ю. Вивчення перспектив розвитку аудиту в Україні. Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я: тези доп. 25-ї міжнар. наук.-практ. конф. MicroCAD 2017, Ч. 3. Х.: НТУ "ХПІ", 2017. С. 223.

2. Мардус Н.Ю. Підвищення якості внутрішнього аудиту як елементу системи управління підприємством.: зб. наук. пр. Дніпро: НМетАУ, 2017. С. 371.

3. Мардус Н.Ю. Аудит: навч. посіб. Х.: НТУ“ХПІ”, 2014.

4. Мардус Н.Ю. Обліково-аналітичне забезпечення підприємств готельно-ресторанної справи як елемент управління фінансово-економічною безпекою. Стратегічні перспективи туристичної та готельно-ресторанної індустрії в Україні. Умань, 2018. С. 258.

5. Мардус Н.Ю. Аспекти організації обліку і фінансової звітності. Науковий вісник ХДУ. 2014. С. 219-222.

6. Мардус Н.Ю. Облік та аудит фінансових результатів підприємства. Наука і освіта–запорука розвитку економіки. Х.: НТУ "ХПІ", 2016. С. 23-25.

7. Мардус Н.Ю. Сутність фінансових результатів підприємства і визначення їх місця у обліку, аудиті та аналізі. Інноваційно-інвестиційне забезпечення сталого соціально-економічного розвитку України. Х.: НТУ "ХПІ", 2017. С. 29

8. Мардус Н.Ю. Теоретичні і методичні підходи до визначення фінансового результату в обліку та аудиті. Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. С. 873.

9. Мардус Н. Ю. Основні принципи дослідження обліку, аудиту і аналізу прибутку підприємства "Оптимум–2016". Х.: НТУ "ХПІ", 2016. С. 31.

10. Мардус Н.Ю. Особливості обліку і аудиту фінансових результатів підприємства Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. С. 1135-1138.

11. Мардус Н.Ю. Теоретичні аспекти організації аудиту готельно-ресторанної справи. Проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькою діяльністю: матеріали 3-ї Всеукр. наук.-практ. конф. (Полтава, 26 жовтня 2018 р.). Полтава : ПДАА, 2018. С. 319-320.

ПОРІВНЯННІ ЦІНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОЦІНКИ ІННОВАЦІЙНИХ ТОВАРІВ

Мартиненко А. В.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Одним із засобів статистичного аналізу економічного розвитку є порівняння різних показників за різні роки. Проте реалії ринкової економіки такі, що ціни на один і той же продукт постійно зростають, тому порівняння в абсолютних величинах втрачає будь-який сенс. У цьому випадку застосовують порівнянні ціни. Порівнянні ціни – це ціни, які застосовуються для оцінки обсягу продукції, виробленої в різні періоди.

В економіці існує велика кількість оригінальних і практично застосовних методів знаходження індексів цін, порівняння цін і рівня розвитку країн. Проведення аналізу макроекономічних показників країн з використанням валютних курсів, що складаються стихійно і на основі безлічі чинників, не буде достатньо об'єктивним. Але слід зазначити, що в існуючих методах міжнародних зіставлень є недоліки, які впливають на достовірність результатів. Так, однаковий «кошик» товарів і послуг для різних країн в залежності від їх розвитку різний, що змушує ставити під сумнів універсальність розрахунків, а ціни, виражені в Міжнародних доларах, не конвертуються у валюті іншої країни на основі поточних ринкових обмінних курсів [1, 2].

Для вирішення поставленої проблеми, пропонується розроблена автором формула для порівняння цін різних років та приведення їх до сучасних. За допомогою формули ціни в різних грошових одиницях не тільки приводяться до єдиної валюти – доларів США, але й враховують девальвацію долара, який також втрачав свою вартість відносно золота. Динаміка курсу долара США є важливим економічним індикатором, який дозволяє оцінити не тільки ризики інвесторів, але й також дозволяє та допомагає об'єктивно оцінити зміну цін на товари в будь-якій іншій валюті [3].

Отже, для переведення цін товарів і їх зближенню з сьогоднішнім днем, автором пропонується спочатку перевести ціни в тверду валюту – долар США, а потім з урахуванням коефіцієнта девальвації курсу долара привести ціни різних років до сучасних. Використання рекомендованої методики порівняння цін, очищеної від коливань валютного курсу та впливу різних економічних чинників дозволяє об'єктивно співставити не тільки ціни товару, але й інші показники, в яких використовується вартісна зміна обсягу виробництва [3].

Література:

1. Косарев А.Е. Паритет покупательной способности валют – уникальный инструмент международных сопоставлений / А.Е. Косарев // Вопросы статистики. – 2014. – №5. – С.63-72.

2. Кузнецов С.Б. Моделирование подобных экономик / С.Б. Кузнецов // Актуальные проблемы экономики и права. – 2017. – №.11(2). – С.100-113.

3. Martynenko A. Formation of comparable prices for innovative products for the period of their life cycle / A. Martynenko, P. Pererva // Scientific Journal of Bielsko-Biala School of Finance and Law. – 2020. – Vol.24. – №.3. – P.9-14. URL: https://asej.eu/index.php/asej/article/view/547

ПОРУШЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ В УМОВАХ ЦИФРОВОГО СУСПІЛЬСТВА

Маслак М.В., Болюх І.О., Видря Є.В.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Інтернет створює нову епоху поширення інформації з небаченою швидкістю: маємо змогу миттєво слідкувати за подіями, що відбуваються на іншому боці планети, створювати платформи для безперервного спілкування та обміну фотографіями, можемо знайти бажану інформацію в декілька «кліків», а для того, щоб привернути увагу до важливої соціальної проблеми, іноді достатньо зробити «репост».

Разом з виходом на інший рівень комунікації, розвитком торгівлі через створення додаткових можливостей для електронної комерції, послуг, майже безмежного доступу до будь-якої інформації та чудовим ентертейментом, людство зіткнулося з новими викликами: Інтернет-залежність, погіршення рівня «живого» спілкування, спам, розповсюдження неперевіреної інформації та неможливість повністю захистити персональні дані переслідує цифрове суспільство [1; 2].

Особливою проблемою піратства та неправомірного поширення контенту через Інтернет-ресурси – є питання захисту прав авторів, які втрачають свій прибуток з продажу книг, показу фільмів у кінотеатрах, зменшення рейтингу телеканалів тощо. Як відомо, на даний момент запобігти поширенню плагіату або піратського контенту майже неможливо, якщо тільки, звичайно, взагалі його не публікувати.

Загальні правила, до яких дійшли автори у пошуках захисту своєї інтелектуальної власності та прибутку, наголошують, що слід ознайомитися з механізмами захисту авторського права заздалегідь, до публікації: повна заборона копіювання контенту; обов'язковою умовою поширення інформації є зазначення активного посилання на Ваш контент; публікація своєї творчості на платформах, що впроваджують технічне блокування піратського контенту [3].

Піратство зараз позиціонується як звичайність сьогодення, споживачі не реагують на нього як на щось заборонене або несправедливе, навпаки – більшість позиціонує це явище, як дуже зручне та заощадливе.

Отже, існує гостра проблема відсутності дієвих алгоритмів у захисті авторського права на просторах всесвітнього павутиння. В той же час, населенню варто бути більш усвідомленим у своїх діях та розуміти, що у пошуках до наживи або заощадження, можна зробити свій внесок у деградацію культурного дозвілля нації.

Література:

1. Hlazunova O. Intellectual capital as a factor of economic development of Ukraine / O. Maslak, N. Grishko, O. Hlazunova, M. Maslak // Journal of Turiba University «Acta Prosperitatis». – Turiba (Latvia), 2016. –№7. – P. 104–118.

2. Hlazunova O.O. The optimization of the management mechanism of the intellectual capital of Ukraine / O.I. Maslak, N.Ye. Grishko, O.O. Hlazunova, K.O. Vorobiova // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2018. – № 1. – С. 169–183.

3. Дієві методи боротьби з інтернет-піратством — у центрі уваги слухачів LHS//Електроний ресурс//Доступ за посиланням//:https://lhs.net.ua/ua-diievi-metody-borotby-z-internet-piratstvom-u-tsentri-uvahy-slukhachiv-lhs-ru-deistvennye-metody-borby-s-ynternet-pyratstvom-v-tsentre-vnymanyia-slushatelei-lhs/.

DUE DILIGENCE ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ЯК КОМПЛЕКСНИЙ ІНСТРУМЕНТ ЕКОНОМІЧНОЇ ОЦІНКИ

Маслак О.І., Гришко Н.Є., Яковенко Я.Ю.
Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського, м. Кременчуг

За сучасних економічних реалій, коли основну цінність для підприємств відіграють нематеріальні активи, оцінка цінності об'єктів інтелектуальної власності, а також ризиків, пов'язаних з ними, набуває актуальності.

Оскільки метою проведення due diligence є необхідність вирішення питання доцільності придбання активів, процедура включає в себе перевірку: права на майно, що купується у складі бізнесу, існуючих прав і зобов'язань, трудових відносин, а також корпоративних прав і корпоративного законодавства. Окремим і важливим етапом перевірки виступає оцінка дійсності належності компанії об'єктів інтелектуальної власності та ризиків скасування їх реєстрації. На відміну від придбання базових активів, інвестор, який вирішив придбати діючий бізнес, отримує також об'єкти інтелектуальної власності – логотипи, патенти на винаходи, слогани тощо, значна частка передачі яких ускладнюється необхідністю процедур перереєстрації, передачі спеціальних дозволів [1; 2]. Уникнути небажаних ризиків можна, застосувавши due diligence для діагностики інтелектуальних активів, які складно оцінити кількісно [3]: визначити обсяги прав на об'єкти інтелектуальної власності, перевірити укладені договори, підготувати документи на передачу авторських прав, спрогнозувати можливі проблеми і ризики, аби максимізувати інвестиційну віддачу. Результати проведення due diligence не виступають основним підґрунтям рішення інвестора щодо доцільності придбання компанії, а надають різнобічну інформацію про стан бізнесу та показників діяльності.

Попри те, що основним споживачем due diligence як юридичного аудиту є інвестор, націлений на створення спільного підприємства або злиття і поглинання декількох підприємств, іноземні інвестори, для яких важливим є не лише фінансова оцінка, а й можливі ризики придбання об'єктів інтелектуальної власності в умовах українського законодавства, теж зацікавлені у даній процедурі.

Таким чином, у підході до практичного здійснення due diligence інтелектуальної власності як об'єкту інвестування важливими виступають комплексність та неформальність. Дана процедура є обов'язковим етапом в процесі залучення прямих іноземних інвестицій і допомагає сформувати об'єктивне уявлення про бізнес і об'єкти інтелектуальної власності у його структурі, аби ґрунтовно оцінити всі переваги та недоліки можливого партнерства та перспективи розвитку.

Література:

1. Hlazunova O.O. The optimization of the management mechanism of the intellectual capital of Ukraine / O.I. Maslak, N.Ye. Grishko, O.O. Hlazunova, K.O. Vorobiova // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2018. – № 1. – С. 169–183.

2. Hlazunova O. Intellectual capital as a factor of economic development of Ukraine / O. Maslak, N. Grishko, O. Hlazunova, M. Maslak // Journal of Turiba University «Acta Prosperitatis». – Turiba (Latvia), 2016. –№7. – P. 104–118.

3. Касич А.О. Дью Дилидженс як ключовий інструмент аналізу доцільності інвестування / Касич А.О., Яковенко Я.Ю. // Облік і фінанси. – 2015. – № 4(70). – С. 92-97

КОНКУРЕНТНІ СТРАТЕГІЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ В УМОВАХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ

Маслак О.І., Яковенко Я.Ю., Лівенцова К.В.
Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського, Центр супроводу бізнесу «ESITO» , м.Кременчуг

Нині розробка конкурентоздатних стратегій потребує нових практик, які орієнтовані на людину, методологію ощадливого використання ресурсів, інноваційність бізнес-моделей, щоб трансформувати розробку нових продуктів, подолати реакції супротиву кінцевих споживачів на зміни та перетворення.

Відповідно, провідна роль у теоріях управління відводиться засадам стійкого розвитку з позицій того, яким чином відбуваються інновації та трансформація в організаціях.

Українські компанії реалізують засади стійкого розвитку через забезпечення належних умов для працюючих та виконання зобов'язань перед державою та суспільством (сплата податків, благодійність, допомога у розвитку інфраструктури тощо). Це стосується переважно великих підприємств, вимушених турбуватися про соціальну інфраструктуру, представництв транснаціональних корпорацій та прогресивних вітчизняних компаній. Деякі компанії розробляють власні унікальні підходи до соціальної відповідальності [1]. Більшою мірою це робиться виключно у цілях PR-стратегії, частково – через власні переконання та погляди топ-менеджерів, які скеровують кошти на суспільні цілі. Однак, як правило, на більшості підприємств єдина політика щодо дотримання засад стійкого розвитку на стратегічному рівні відсутня.

Формулювання стратегії забезпечення стійкого розвитку підприємства неможливе без проведення попереднього стратегічного аналізу діяльності підприємства. Ключовими питаннями забезпечення конкурентних стратегій трансформацій в умовах забезпечення стійкого розвитку є [2; 3]: оцінка масштабів (потреба у екстрених заходах, порівняння з позиціями конкурентів, аналіз стійкості фінансового стану, необхідність оптимізації/зміни бізнес-моделі); планування антикризових заходів (скорочення часу прийняття рішень, вибір найоптимальніших рішень, ефективне скорочення затрат за необхідності); пошук нових можливостей, здійснення процесів злиття та поглинання, ребрединг тощо. Збалансованість усіх компонент (економічної, соціальної та екологічної) сприяє формуванню переваг перед конкурентами, які не досягли такого балансу.

Отже, конструктивний вплив на підвищення конкурентоспроможності внаслідок стійкого розвитку підприємства має такі стратегічні переваги: корпоративна соціальна відповідальність, поліпшення позицій на ринку та раціональне природокористування.

Література:

1. Касич А.О. Сучасні науково-теоретичні підходи до визначення сутності поняття стійкого розвитку / А. О. Касич, Я. Ю. Яковенко // Економіка та держава. – 2016. – № 10. – С. 14-20.

2. Гришко Н.Е. Инновационный потенциал устойчивого развития / О. И. Маслак, Н.Е. Гришко, О.А. Безручко //Konkurenceschopnost region a firem ve sjenocujici se Evrope / Heskova M. A kol. – Ceske Budejovice : Vysoka skola evropskych a regionalnich studii, 2015. – С. 51–60.

3. Квятковська Л.А. Конкуренція: її сутність та особливості в умовах глобалізації / О.І. Маслак, Л.А. Квятковська, П.К. Кулиничев // Экономика предприятия. Технологический аудит и резервы производства. – 2014. – № 3/3 (17). – С. 57-61.

НАПРЯМИ СТАНОВЛЕННЯ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА УКРАЇНИ В УМОВАХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВАЙРОНМЕНТАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Мащенко М.А.
Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця, м. Харків

Розвиток державно-приватного партнерства починається зі здійснення невеликих угод про спільну діяльність. Потім виробляється більш інтегрований підхід, кількість і масштабів контрактів. У деяких випадках державно-приватне партнерство носить стратегічний характер. Деякі інструменти державної соціально-економічної політики отримують сьогодні назву «державно-приватне партнерство»: об'єднання державної та приватної власності в рамках соціально значущих проектів на принципах доходності; укладення спеціальних домовленостей, де в якості сторін виступають публічні органи та приватні підприємці; делегування повноважень держави приватному сектору щодо надання публічних послуг; державна підтримка малого та середнього бізнесу.

Основні напрями становлення державно-приватного партнерства в Україні щодо забезпечення інвайронментальної безпеки подано на рис. 1.

Рис. 1. Основні напрями становлення державно-приватного партнерства в Україні щодо забезпечення інвайронментальної безпеки (авторська розробка)

Таким чином, з огляду на різноманіття визначень поняття «державно-приватне партнерство» найбільш часто використовується визначення щодо законодавчо-визначеного взаємовигідного співробітництва між державою та приватним сектором, спрямоване на досягнення цілей сторін, яке застосовується в різних формах між державою та приватним сектором у різних періодах на різних рівнях.

ОЦІНКА ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПАТ «ЗАПОРІЖКОКС»

Мельнікова М. В.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Формування достатнього розміру фінансових результатів – основний фактор запровадження на сучасних підприємствах України таких принципів як самофінансування та самоокупність. Фінансовий результат може бути прибутком або збитком та є значимою частиною серед доходу суспільства , він використовується для розвитку підприємства та характеризує фінансово-господарську діяльність підприємства. Узагальнюючи всі визначення фінансового результату підприємства можна сказати, що це різниця між сумами доходів та витрат, яка виражається у абсолютних показниках прибутку або збитку. У роботі було проаналізовано фінансовий стан підприємства «Запоріжкокс» за 2016-2019 рр., яке є одним з найбільших коксохімічних підприємств України.

Аналіз прибутку проводиться методом порівняння фактичних даних за звітний період з фактичними даними за попередні періоди. Аналіз прибутку підприємства здійснюється за формою №2 „Звіт про фінансові результати". Чистий прибуток підприємства збільшився у 2017 році на 694466 тис. грн в порівнянні з 2016 роком, що було спричинено паралельним зростанням виручки від реалізації та собівартості. Валовий прибуток у 2018 р. майже не змінився у порівнянні з 2017р., він зріс на 8210 тис. грн. Інші операційні доходи зменшились на 1 870 516 тис. грн у 2019 р. у порівнянні з 2018 р. Загалом спостерігається позитивна тенденція збільшення значень усіх показників у 2018 році, що свідчить про забезпеченість підприємства фінансовими ресурсами.

Рентабельність — це рівень прибутковості, що вимірюється у відсотках. Підприємство вважають рентабельним, якщо доходи від реалізації продукції (робіт, послуг) покривають витрати виробництва і, крім того, забезпечує суму прибутку, достатню для нормального функціонування підприємства. Аналіз рентабельності на підприємстві здійснюють за системою показників, використання яких залежить від характеру оцінки ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства. У роботі було проаналізовано рентабельність сукупного капіталу, рентабельність власного капіталу, валова рентабельність реалізованої продукції, операційна рентабельність реалізованої продукції, чиста рентабельність реалізованої продукції, валова рентабельність виробництва, чиста рентабельність виробництва. У 2018 році спостерігалась позитивна динаміка ефективності діяльності підприємства. У 2019 році операційна та чиста рентабельність продажів не змінились у порівнянні з 2018 роком, а валова рентабельність продажів та виробництва зменшились на 0,01. Рентабельність власного капіталу зростає з кожним аналізованим роком на 0,03.

Отже, проведена оцінка ПАТ «Запоріжкокс» показала, що на підприємстві з кожним аналізованим роком показник фінансових результатів нестабільний, що спричинено кризовим станом економіки.

ЕФЕКТИВНІСТЬ МІЖНАРОДНОЇ РЕКЛАМНОЇ КАМПАНІЇ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЇЇ ОСОБЛИВОСТІ

Мехович С.А., Смагло К. І.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

The company's international advertising campaign is aimed at expanding the market of the advertiser. Such a campaign is carried out outside the country of the advertiser - manufacturer or seller of goods. This is quite a costly event and it requires a preliminary assessment of the effectiveness of advertising. To do this, methodological approaches are developed to assess the probability of achieving the goals, considering the characteristics of the market of the country where the advertising campaign. Its participants, in addition to the advertiser, are an advertising agency located in the country where the campaign is conducted, as well as organizations of the distribution network - national and regional commercial agents, distributors, dealers, etc. The advertising campaign is preceded by a marketing assessment of the place, time and rating of the advertising agency and potential partners.

There are three methods of managing international advertising campaigns: centralized, decentralized, and mixed. The main advantage of the centralized method is the observance at all levels of sales of the developed concept of the advertising campaign and the uniformity of the visual and textual representation of advertising, ensuring the comprehensive implementation of the plan of advertising activities. With centralized management, it is possible to allocate more funds for preliminary research, to coordinate the activities of the company's advertising campaign with the advertising activities of its branches and commercial agents in different regions. The disadvantage of centralization is the possibility that the advertising campaign plans developed in the center may be detached from reality and do not take due account of the specific conditions of sale in places where more thorough and, if necessary, prompt, or corrective measures could be taken. The ability to consider the specific features of sales in individual regions provides for decentralized management. Branches of the manufacturer, as well as its commercial agents independently or through local advertising agencies create separate advertising programs that are reduced to a common program. The positive side of decentralization is the ability to react quickly to new trends in specific markets. The downside is the high cost of research that precedes the advertising campaign, as well as the development and preparation of advertising materials. The mixed method provides according to the plan-program of marketing of formation of the purposes and tasks of advertising activity general for the firm and its branches and commercial agents, and concrete programs of advertising performances are developed on places. Mixed management of an advertising campaign combines elements of centralized and decentralized management and allows to ensure a high level of unification of advertising products. The advertising campaign should cover the market and potential buyers that make it up.

The best option is the method of management that reduces advertising costs and in a shorter time ensures the sale of advertising products.

МЕЖДУНАРОДНЫЙ БИЗНЕС В СФЕРЕ ТЕХНОЛОГИЧЕСКОГО РЕИНЖИНИРИНГА ПРОМЫШЛЕННОСТИ

Мехович С.А., Сиваченко Л.А., Германович Г. В.
НТУ «ХПИ», г.Харьков, БРУ, г. Могилев,
НИЭИ Министерства экономики, г. Минск

В докладе рассмотрены организационно – экономические вопросы сотрудничества в сфере технологического реинжиниринга промышленности на предприятиях Украины и Беларуси. Актуальность решения этой проблемы продиктована тем, что за последние десятилетия промышленность и ее базовая отрасль – машиностроение претерпела коренных деформаций. Изношенные и морально устаревшие основные фонды не дают ни малейшего шанса на выпуск конкурентоспособной продукции, поэтому для всех постсоветских государств нет более актуальной задачи, чем поиск путей модернизации технологической базы промышленных предприятий. В арсенале промышленных предприятий имеют место самые разнообразные технологии, начиная от оборудования третьего технологического передела и заканчивая самыми современными прецизионными станками и гибкими производственными системами, но современным производственный комплекс назвать не представляется возможным. Для изменения вектора развития нужна взвешенная государственная промышленная политика, основанная на долгосрочной стратегии построения конкурентоспособного производства. Для Беларуси основная проблема заключается в сырьевой направленности экономики и необходимости переработки огромных объемов материалов с очень низкой степенью их преобразования, при этом на эти технологические переделы крайне неэффективно расходуется огромное количество энергии, материальных ресурсов и человеческого труда. Беспроигрышным вариантом должно быть создание нового высокоэффективного технологического оборудования и его широкомасштабное использование в базовых отраслях у себя, а также продажа на внешнем рынке. Методологической базой для решения этих задач может служить энерготехнологическая концепция национальной безопасности.

Согласно имеющимся прогнозам, при эффективном использовании ресурсов и преимуществ интеграции в ЕАЭС Беларусь с 2020г. по 2050г. по уровню жизни сделает существенный скачок и поднимется в данном направлении по сравнению с Россией и США. Не из лучших состояние украинских предприятий.Морально и физически устаревший украинский парк машиностроительного оборудования также требует коренных преобразований. Координация международного бизнеса двух стран в сфере технологического реинжиниринга на основе кластерной политики даст обеим странам неоспоримые преимущества как в освоении современных технологий, так и в вопросах реинжиниринга образования и науки, реинжиниринга методологии оценки эффективности инвестиций, реинжиниринга трансфера технологий, реинжиниринга в сфере коммерциализации инновационной деятельности.

ВПЛИВ COVID НА УКРАЇНСЬКУ ЕКОНОМІЧНУ ЖУРНАЛІСТИКУ

Меченкова Н.М.
Національнийтехнічнийуніверситет «Харківськийполітехнічнийінститут», м. Харків

Час карантину, в період активної фази COVID-19, істотно змінив багато у вітчизняній економічнії журналістиці. Ми – ще в процесі, але можемо фіксувати значні зміни, які закріпилися в професійному середовищі.

Перш за все, змінилися підходи до роботи фахівців, чьому сприяла самоізоляція, і, як наслідок, зріс інтерес до побудови власного бренду журналіста. В цьому напрямку найактивніша складова - соц. медіа. Соц.мережі максимально оперативно, гнучко і доступно формують як цільову аудиторію, так і взаємодію, необхідну для підтримки довгострокового спілкування, а різноманітність форм контенту допомагає зробити унікальні меседжі, запускаючи багаторівневий комунікативний процес [1].

У широкому розумінні ЗМІ, традиційні та нові, також відчули необхідність трансформації й максимально зосередилися на інтернет-співробітництві. Якщо спочатку говорили про збільшення впливу інтернет-технологій, то зараз більше уваги приділяється наповненню, що заглиблюються в особливості діджіталізації [2, 24].

При підготовці новин слід враховувати більш жорсткі тимчасові рамки, тому інтерактивна комунікація поступово займає лідерські позіції серед форматів взаємодії. Наприклад, багато медіа на сайтах, в соц.мережах проводять обговорення, запускають потокове відео тощо.

Розважальний контекст і елементи, на початку минулого року, які присутні в іграх, адаптують для більш серйозної тематики і жанрів.

Можна зробити певні висновки, що пандемія та карантин змінюють ринок українських економічних медіа, як і бізнес [3].

Всім учасникам тепер потрібно більш гнучко вивчати і реагувати на поточні зміни, пристосовуючись до нових умов в країні та світі, швидше освоювати технології і вчитися новим навичкам, щоб успішно розвивати довгострокову присутність економічних медіа-проектів в українському інформаційному простірі.

Література:

1. Корнієвський О. Громадянське суспільство в умовах пандемії корона вірусу COVID-19: виклики та перспективи розвитку URL: https://niss.gov.ua/news/statti/gromadyanske-suspilstvo-v-umovakh-pandemii-koronavirusu-covid-19-vikliki-ta-perspektivi

2. Пандемія COVID в ЄС: егоїзм, солідарність чи поширення впливу?/ Аналітична записка / Авт.кол. – За ред.. Вдовиченко В., Воротнюк М. – Рада зовнішньої політики «Українська призма», 2020. 55с.

3. Медіа та COVID-19Ж як українські редакції прожили 5 місяців в умовах пандемії URL: https://cedem.org.ua/news/media-ta-covid-19/

ПРОТИРІЧЧЯ РИНКОВОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

Митрофанова А.С.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Сучасна ринково-капіталістична система розвивається нерівномірно. Кризові явища внаслідок пандемії COVID-19 актуалізують вивчення її протиріч. Метою роботи є розгляд протиріч капіталізму через призму пандемії.

Деякі автори вважають, що пандемія COVID-19 невідворотно переформатувала капіталістичну систему в бік «капіталізму зацікавлених сторін», або навіть «посткапіталізму», коли інтереси акціонерів більше не є домінуючими, а добре відношення до робітників не суперечить інтересам бізнесу [1]. Однак, на наш погляд, не дивлячись на суттєвість наслідків пандемії COVID-19 для світової економіки (це скорочення світової торгівлі, деяке падіння світового ВВП, негативні інвестиційні очікування), а також на переміщення господарської діяльності (там, де це можливо) у формат онлайн, вони не призводять до системних змін сутності капіталістичної системи, яка полягає у відносинах найманої праці.

В той же час, соціально-економічні протиріччя ринково-капіталістичної системи отримують нове вираження. Найхарактерніша риса капіталізму – прагнення до експансії – опинилася під загрозою внаслідок скорочення світової торгівлі та посилення протекціоністських настроїв, а також періодичних локдаунів всередині країн; все це актуалізує загрози кризи перевиробництва. Водночас необхідність підвищення ефективності використання обмежених ресурсів входить у протиріччя зі зростанням безробіття та недовикористанням виробничих потужностей. Наукові досягнення в руках ТНК продовжують слугувати інтересам крупного капіталу: відбувається боротьба виробників вакцин за ринки збуту під час актуалізації спільних зусиль країн світу з подолання пандемії COVID-19. Періодичні локдауни справляють особливо негативний вплив на малий бізнес, що призводить до монополізації ринків та послаблення конкуренції. Внаслідок поширення онлайн-формату ведення господарської діяльності розповсюджуються нові форми праці (фріланс, телезайнятість, тимчасова зайнятість), які потребують додаткового захисту робітників з боку держави та відповідних соціальних гарантій. За оцінками, роль держсектора посилилася, однак бачимо, що, хоча об'єктивно значення держави в умовах кризи повинно зростати, навіть у розвинених країнах держава не може впоратися з викликами пандемії.

Можна зробити висновок, що кризові явища у світовій економіці внаслідок пандемії COVID-19 носять скоріш тимчасовий характер та не здійснять системного впливу на ринково-капіталістичну систему, однак в той же час властиві їй соціально-економічні протиріччя в нових умовах загострюються.

Література:

1. Лейн Р. Перерождение капитализма: как пандемия разрушает существующую систему, меняя ее к лучшему [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.forbes.ru/biznes/401769-pererozhdenie-kapitalizma-kak-pandemiya-razrushaet-sushchestvuyushchuyu-sistemu.

КОНТРОЛІНГ В СИСТЕМІ СТРАТЕГІЧНОГО МАРКЕТИНГУ

Мірошник М.В., Ткачук В.Е.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Загострення конкурентної боротьби на українському ринку, особливо в сфері високих технологій, зростаюча привабливість даного ринку для іноземних компаній, роблять все більш актуальним розробку і застосування таких інноваційних маркетингових стратегій, які, поряд з орієнтацією на фактори зовнішнього середовища, будуть досить активно використовувати внутрішні ресурси і резерви підприємства. Центральне місце в розробці і реалізації стратегії маркетингу належить контролінгу, який в сучасній економічній літературі розглядається як інтегрована система управління підприємством з метою забезпечення його інформаційно-аналітичної підтримки управління маркетингом.

Контролінг в системі стратегічного маркетингу передбачає проведення наступних напрямків контролю: 1) ринкової кон'юнктури, в тому числі динаміки попиту, утримання і відтоку клієнтів; 2) товарної, інвестиційної, цінової, комунікаційної політик, в тому числі договірної політики, портфеля замовлень, угод, а, також, кадрової політики в сфері маркетингу; 3) товарних, фінансових, інформаційних потоків; 4) конкурентоспроможності фірми (товарів, послуг); 5) стратегій, планів, бюджетів фірми; 6) системи економічних показників і параметрів діяльності підприємства в цілому.

Загальна мета контролінгу системи стратегічного маркетингу полягає в координації та відстеження ефективності маркетингової діяльності підприємства, орієнтованої на задоволення потреб ринку і споживачів, реалізацію місії бізнесу і цілей організації.

Згідно Лімської Декларації керівних принципів контролю «…контроль - не самоціль, а невід'ємна частина системи регулювання, метою якої є визначення відхилень від прийнятих стандартів…», що повинно забезпечити організації мінімізацію ринкових загроз і ризиків. А з метою забезпечення економічної безпеки підприємства в системі маркетингового контролінгу пропонуємо застосовувати наступні методи аналізу: SWOT-аналіз; PEST-аналіз; системний аналіз; факторний аналіз; кореляційно-регресійний аналіз; сегментний аналіз; аналіз ритмічності продажів; матрицю GE; Case системи (ARIS, RATIONALROSE); модель «Трьох ліній захисту»; Corporate Performance Management (CPM); FMEA-модель; GRP систему; CRM-систему; ERP-систему; Microsoft Dynamics NAV та Workfl ow.

Література:

1. Кучіна С.Е. Планування маркетингового аудиту [Текст] / Кучіна С.Е., Мірошник М.В. // Тези доповідей XXVIII міжнародної науково-практичної конференції «Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я». MicroCAD-2020 – НТУ "ХПІ", 2020.

ВПЛИВ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА НА ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ПІДПРИЄМСТВА

Міщенко Д.В., Другова О.С.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Кредитна політика спрямована на підвищення ефективності операційної та фінансової діяльності підприємства. З цією метою забезпечення конкурентоспроможності та привабливості товару, що продається в сучасній практиці реалізація товарів у кредит (з відстрочкою платежу) отримала широкий розвиток.

Сучасні умови функціонування вітчизняних підприємств характеризуються затяжною фінансово-економічною кризою, через зростання рівня невизначеності зовнішнього середовища (індивідуалізація і динамізм поведінки споживачів, новітні інформаційні технології, високі вимоги до якості товарів і обслуговування тощо), політичну нестабільність, загострення конкуренції, неспроможність досягнення високих результатів господарської діяльності тощо. Саме тому посткризовий період спонукає підприємство до виживання в умовах конкуренції, досягнення сталого та безперервного розвитку. Відповідно стає надзвичайно актуальною розробка стратегії, тому що дозволяє фірмі виживати в конкурентній боротьбі, у довгостроковій перспективі.

Актуальність теми «Кредитна політика підприємства» відповідає на такі питання: як і кому саме надавати позику, на яких умовах, як часто і в якому розмірі? Однак найголовнішим критерієм ефективності кредитної політики компанії є її зростання прибутковості по основній діяльності, особливо зростання обсягів продажів і/або скорочення періоду оборотності дебіторської заборгованості (тобто прискорення). Для того, щоб знайти оптимальне рішення в комерційному кредитуванні, рекомендується використовувати граничний аналіз - це аналіз у якого формальна мова строго визначає рівновагу в терміни та обсяги надання відстрочки по платежах. Лібералізація кредитної політики виробляється до тієї пори часу, поки допоміжні вигоди від зростання обсягу реалізації не зрівняються з допоміжними витратами за наданим позиці.

Змістовним фундаментом кредитної політики підприємства є ті інструменти, які використовують збутові підрозділи в разі надання позики контрагентам і стандарти їх надання, які встановлюють резонні обмеження і правила. В зв'язку з цим у сучасних умовах ринкової економіки проблема даного дослідження має актуальний характер.

Тому можна зробити висновок - для забезпечення конкурентоспроможності на ринку і привабливість товару, як можна довше, реалізація продукцій в кредит, з відстрочкою платежу, має досить широкі перспективи у подальшому розвитку.

ПРОБЛЕМИ ВИХОДУ ПІДПРИЄМСТВ КОНДИТЕРСЬКОЇ ГАЛУЗІ НА ЗОВНІШНІ РИНКИ

Міщенко В.А., Задворний Д.С.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Аналіз стану і перспектив розвитку національної кондитерської галузі свідчить, що основним джерелом формування пропозицій на ринку є вітчизняне виробництво, продукція якого становить більше 90 % в загальному обсязі. На ньому працюють близько 1000 компаній. Загальний обсяг виробництва перевищує 1 млн т продукції на рік, що дозволяє повністю забезпечити потреби внутрішнього ринку та експортувати значні обсяги продукції за кордон. В кондитерській галузі задіяно близько 170 тис. працюючих. Виробничі потужності галузі завантажені орієнтовно на 70 %.

Українські кондитерські підприємства експортують свою продукцію у більш ніж 50 країн світу. За обсягами виробництва експорту та імпорту має місце його висока концентрація за головними виробниками. Галузь реагує на жорстку конкуренцію постійним вдосконаленням управлінських процесів. На провідних підприємствах галузі функціонують системи менеджменту якості.

Характерною особливістю національного кондитерського ринку є те, що, з однієї сторони, витісняються невеликі підприємства з нього внаслідок зростання потужностей виробництва ринкових лідерів, а з другої, появляються нові, в тому числі, зарубіжні компанії на цьому ринку.

Перевагою українських кондитерів на зовнішніх ринках в основному є ціна та якість їх виробів. Також впливають на попит оновлення асортименту та вдосконалення дизайну.

Серед бар'єрів виходу й функціонування українських кондитерів на зовнішніх ринках можна назвати: залежність окремих національних виробників від імпортної сировини, контроль певної частини українського виробництва зарубіжними кондитерськими компаніями, торговельні обмеження з боку країн-партнерів, низький рівень споживання продукції в країні, значна конкуренція на внутрішньому ринку, високий рівень конкуренції на ринках імпортерів, складність проходження експортних процедур і висока їх вартість, відсутність міжнародного сертифікату якості, складність пошуку партнерів, проблеми з поверненням ПДВ, розміри підприємств, знаходження галузі в передкризовій ситуації на протязі останніх 7 років.

Загальним висновком є те, що, безумовно, з урахуванням коронавірусної епідемії дійсно кондитерські підприємства знаходяться в нестабільній фінансовій ситуації й високому конкурентному середовищі. З метою вирішення проблем, що склалися, й запобігання можливого банкрутства доцільно впроваджувати на кондитерських підприємствах вартісно-орієнтоване управління й превентивний антикризовий динамічний менеджмент.

ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ЗАРУБІЖНИХ ДИСКРИМІНАНТНИХ МОДЕЛЕЙ ДЛЯ ОЦІНЮВАННЯ ВІРОГІДНОСТІ БАНКРУТСТВА НАЦІОНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Міщенко В.А., Кльонов А.В.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Узагальнюючи наукову інформацію щодо оцінки банкрутства, можна визначити проблеми використання зарубіжних дискримінантних моделей на вітчизняних підприємствах: 1) моделі не віддзеркалюють специфіку країни та її підприємств; 2) критерій Z минулих десятиліть застарілий з незмінним структурним складом модельних факторів; 3) існують розбіжності в урахуванні вагомості окремих модельних показників; 4) на формування окремих показників значно впливає інфляція; 5) балансова вартість активів не відповідає їх ринковій ціні; 6) існують інші об'єктивні фактори необхідності коригування коефіцієнтів значимості показників моделей; 7) відсутність інформації про базу розрахунку вагових значень коефіцієнтів моделі; 8) відсутність інформації про базу розрахунку критеріїв оцінки отриманих результатів моделі; 9) відсутність статистики банкрутств українських підприємств, яка могла би підтвердити чи спростувати надійність моделі; 10) достовірність інформації вітчизняних звітів.

До авторських недоліків розглянутих моделей можна віднести: 1) статичні неймовірно застарілі коефіцієнти для практичного використання в інших умовах; 2) закритий характер показників моделей; 3) відсутність можливості застосування досвіду профільних компаній; 4) відсутність в моделях показників вартісно-орієнтованого менеджменту; 5) відсутність динамічності моделей; 6) неможливість оперативного й превентивного управління процесом; 7) відсутність факторів міжнародної ознаки; 8) обмеження на характер вхідної інформації; 9) зниження точності розрахунків з плином часу.

Слід особливо відзначити ту обставину, що при їх використанні на базі ідентичної інформації має місце отримання різновекторних висновків про вірогідність банкрутства, що ускладнює вибір управлінських рішень.

З урахуванням викладених недоліків застосування таких моделей на українських підприємствах є сумніви взагалі щодо точності таких прогнозів. Тому більш результативним є використання вітчизняних моделей О. Терещенка, А. Матвійчука, що дасть змогу точніше визначити ймовірність банкрутства та вчасно долати симптоми кризи. Доцільно також розробити модель для динамічного превентивного оцінювання фінансового стану підприємств на базі вітчизняних стандартів обліку й звітності з використанням їх статистичної та поточної інформаційної бази з метою активізації діяльності менеджменту компаній на перманентне управління цим процесом.

ФОРМИРОВАНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ КЛАСТЕРОВ

Наги Сабольч, Перерва П.Г.
Мишкольцский университет, г.Мишкольц

Исходя из сложности, многомерности и многокомпонентности всех субъектов инновационной деятельности, многогранности взаимоотношений между ними, становится чрезвычайно важным формирование структуры, которая бы способствовала активизации инновационных отношений в сфере промышленности. Одной из форм разрешения данной проблемы может стать идея формирования в Венгрии и Украине инновационных кластеров.

Кластер можно определить, как объединение различных компаний (предприятий, организаций, учреждений), заинтересованных в продвижении товаров и услуг определённого вида, в том числе и для коммерциализации научных разработок, каким-либо образом связанных с этими товарами и услугами. Промышленный инновационный кластер – комплексная структура, объединённая одним технологическим процессом, конечным продуктом которого являются промышленные товары и услуги, созданные усилиями всех участников процесса, включающего представителей науки, практического промышленного производства, органов власти, промышленного образования и промышленного бизнеса. Важнейшим элементом, обеспечивающим эффективную деятельность промышленно инновационного кластера, является участие в его деятельности не только государственных, муниципальных, но и самых разных бизнес-структур. При этом участие последних должно стимулироваться инвестиционной привлекательностью проектов по созданию, внедрению и распространению промышленных инноваций. Одно из важнейших направлений деятельности кластеров – это продвижение инноваций на рынке путём коммерциализации продуктов инновационной деятельности.

Процессы, которые не повязаны с коммерциализацией ресурсов для проведения инновационной деятельности не являются актуальными и не отвечают ее целям. Коммерциализация ресурсов в большей мере отвечает оперативной и финансовой сферы деятельности предприятия.

Литература:

1. Pererva P.G., Kocziszky György, Szakaly D., Somosi Veres M. Technology transfer.- Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI», 2012. — 668 p.
2. Pererva P.G., Tkachev M.M., Kobielieva T.O. Evaluation of holder profits violation of their exclusive rights // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 240-246.
3. Ткачова Н.П., Перерва П.Г. Розвиток методів аналізу фактичного стану конкурентних переваг підприємства // Економіка розвитку– 2011.– № 4 (60).– С.116-120.
4. Перерва П.Г. Управління маркетингом на машинобудівному підприємстві // Навч.посібник для інж.-техн.вузів.- Харків : «Основа», 1993.- 288с.
5. Pererva P.G., Kocziszky G., Somosi Veres M., Kobielieva T.A. Compliance program: [tutorial] // ed.: P.G.Pererva, G.Kocziszky, M.Veres Somosi.– Kharkov-Miskolc : LTD «Planeta-prynt», 2019.– 689 p.
6. Гочарова Н.П., Перерва П.Г., Яковлев А.И. Маркетинг инновационного процесса // Учебное пособие - К.: ВИРА-Р, 1998.- 267 с.
7. Грабченко А.И., Смоловик Р.Ф., Перерва П.Г. Основы маркетинга высоких технологий: Учебное пособие, Харьков : ХГПУ, 1999.- 242с.
8. Перерва П.Г. Самомаркетинг менеджера и бизнесмена.- Ростов н/Д: Феникс, 2003. - 592 с.

МЕХАНІЗМ ВПРОВАДЖЕННЯ АУТСОРСИНГУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Назаренко С.М.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Аутсорсинг в сфері бізнесу є вигідним рішенням для багатьох компаній, які не мають достатньо ресурсів для контролю всіх етапів та процесів виробництва. Світова статистика це підтверджує. Американська асоціація менеджменту провела опитування 600 фірм. Виявилось, що 20 відсотків з них вже передали на аутсорсинг фінансові операції, а 80 відсотків – адміністративні функції. Дослідження механізму впровадження аутсорсингу свідчить, що підприємства ґрунтовно підходять до цього процесу та приймають рішення щодо передачі певних функцій на аутсорсинг в декілька етапів.

До першого етапу входить аналіз фактичного стану бізнесу. Приступати до реалізації будь-якого проекту необхідно маючи певні аргументи, які доказують доцільність. Далі проводять розрахунок вартості бізнес-процесу при реалізації його своїми силами. На цьому ж етапі створюється робоча група, котра збирає необхідні відомості, обговорює отриману інформацію, оскільки це рішення важко прийняти одноосібно.

Другий етап – це етап прийняття рішення про перехід до аутсорсингу бізнес-процесу, що можливо лише після аналізу переваг та недоліків, аутсорсингу, співвідношення вартості реалізації бізнес-процесів своїми силами та за допомогою аутсорсерів. Результатом цього етапу є рішення про підписання договору аутсорсингу бізнес процесів.

Третій етап є одним за найвідповідальніших, оскільки це етап вибору партнера. Задля того, щоб зменшити ризики, необхідно провести аналіз ринку послуг аутсорсингу та перевірку репутації компанії-аутсорсера.

Четвертий етап характеризується розробкою умов договору.

П'ятий етап – це перехід на новий формат праці. На цьому етапі необхідно ознайомити всіх працівників з новим форматом організації роботи. Також треба розробити необхідні документи та положення.

Шостий етап – останній етап, на якому проект функціонує до звітного періоду. Підсумки за звітній період включають в себе: аналіз функціонування системи аутсорсингу бізнес-процесів та співвідношення підсумків діяльності аутсорсера з запланованими показниками ефективності.

Таким чином, механізм запровадження аутсорсингу застосовують для формування та реалізації політики економічного зростання підприємства та технологій консолідації зусиль і засобів залучення ресурсів.

Література:

1. Царенко О.В. Технологія управління реалізації аутсорсингу. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nznuoa_2012_19_60.pdf

ОПОДАТКУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ ЯК НАПРЯМ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Назарова Т.Ю.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

В роботі розглянуто питання обґрунтування необхідності функціонування та доцільності реформування вітчизняної спрощеної системи оподаткування, а також дослідження існуючих схем зловживання в даній системі оподаткування з метою її удосконалення.

Світовий досвід показує, що малий бізнес є однією із рушійних сил економічного розвитку, ефективним засобом структурної розбудови, активізації інноваційної діяльності, подолання диспропорцій на окремих сегментах ринку, утворення нових робочих місць і зниження безробіття. Малий бізнес надає економіці гнучкості, мобілізує значні фінансові та виробничі ресурси, сприяє формуванню конкурентного середовища і тим самим свідчить про рівень розвитку економіки країни та ступінь демократизації суспільства. Сьогодні в Україні підприємства малого бізнесу виступають елементом структурної перебудови регіональної економіки, сприяють підвищенню доходів місцевих бюджетів. Основним фінансовим інструментом, що регулює взаємовідносини малого бізнесу з державою, залишається його оподаткування – законодавчо врегульований процес встановлення, стягнення податків, визначення їхніх розмірів і ставок з урахуванням порядку їх сплати, створення особливих умов податкового режиму – загального чи спеціального (спрощеного). Використання особливих режимів оподаткування для підтримки як пріоритетних видів господарської діяльності, так і безпосередньо окремих груп суб'єктів підприємництва, є одним з шляхів забезпечення ефективного їх розвитку. Спрощену систему оподаткування, обліку і звітності суб'єктів малого підприємництва запроваджено в Україні в 1999 р. з метою сприяння розвитку малого бізнесу. Плюсів і мінусів даної системи можна виділити багато. Питання спрощеної системи оподаткування є одним з найважливіших для держави та суб'єктів малого підприємництва, оскільки у зовнішньоекономічному просторі необхідно забезпечити стабільний економічний розвиток малого підприємництва як одного з основних елементів у ринковій системі. Спрощена система оподаткування проявляється у сплаті єдиного податку. Єдиний податок – це місцевий податок, який сплачують фізичні особи – підприємці та юридичні особи, які перебувають на спрощеній системі оподаткування. Цей податок передбачає також спрощений облік доходів і витрат, а також заміщає собою сплату і розрахунок певної кількості обов'язкових податків і зборів, які сплачуються в Україні (п. 297.1 ПКУ). З часу впровадження спрощена система оподаткування зазнала багато реформ, метою яких було підвищення її ефективності та спрощення податкової роботи суб'єктів малого підприємництва. Тим не менш, сплата податків досі залишається проблемним питанням у діяльності малого та середнього бізнесу.

ОЦІНКА ВПЛИВУ МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

Назарова Т.Ю., Конопля М.В.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Однією з найважливіших ролей у формуванні взаємозв'язків підприємства зі споживачами відіграє ефективність маркетингової стратегії, саме від неї залежать обсяги реалізації товару, прибутки та, як результат, – фінансовий стан підприємства. Головний акцент ставиться на правильність обраної маркетингової стратегії та її реалізацію, яка надає значні переваги для покращення конкурентоздатності компанії й продукції, зниження чутливості споживачів до ціни, а також спрощення доступу до інформаційних, фінансових та інших ресурсів.

На відміну від головної стратегії компанії, яка визначає основні сфери діяльності, розвитку і функціонування підприємства, маркетингова стратегія окреслює маркетингові засоби впливу підприємства на цільову аудиторію та зовнішнє середовище у цілому. Маркетингова стратегія доповнює і конкретизує генеральну стратегію підприємства, дає змогу реалізувати її за допомогою різних маркетингових засобів [1].

Загалом, маркетингову стратегію формують у внутрішньому середовищі підприємства та спрямовують на зовнішнє, тобто всі критерії оцінювання її ефективності можна умовно розділити на внутрішні та зовнішні. Відповідно, внутрішніми критеріями є:

– показники кінцевих результатів діяльності (відповідність між метою та результатами підприємства від реалізації маркетингової стратегії);

– показники витрат (співвідношення результатів і витрат на маркетинг);

– доцільність (відповідність між метою та потребами підприємства).

До зовнішніх критеріїв оцінювання ефективності відносяться: раціональність, адаптивність, соціальність, креативність і конкурентоздатність [2].

Аналіз співвідношень між внутрішніми й зовнішніми критеріями дасть змогу отримати об'єктивну оцінку ефективності маркетингової стратегії підприємства, виявити можливі помилки, допущені в її розробці або реалізації, та стане передумовою формування ефективних взаємозв'язків підприємства зі споживачами продукції та досягнення значних конкурентних переваг.

Література:

1. Куденко Н.В. Маркетингове стратегічне планування / Куденко Н.В. // Економіка, організація і управління підприємствами: автореф. дис. док. екон. наук – Київський національний економічний університет Міністерства освіти і науки України. – К., 2003. – С. 38.

2. Коваль З. Поняття і сутність ефективності маркетингових стратегій вартісно-орієнтованих підприємств / З. Коваль // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку: зб. наук. праць / відп. ред. О. Кузьмін. – Львів: вид-во Львів. політехніки, 2012. – С. 99-104.

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ БАНКІВ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ЇХ СТАБІЛЬНОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Назарова Т.Ю., Кутько А.В.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

В роботі розглянуто питання специфіки розвитку вітчизняної банківської системи, зокрема досить короткий період функціонування банків, необхідність працювати в умовах підвищеного ризику, що пов'язано з економічною та політичною нестабільністю країни, порівняно з банками провідних ринкових країн незначні обсяги власного капіталу, відсутність достовірних кредитних історій позичальників, що значно ускладнює механізм кредитних операцій, також свідчить про підвищену необхідність для українських банків ефективно управляти ризиками.

Варто додати, що загально економічну стійкість комерційного банку, зокрема та фінансову, забезпечують урівноваженим і збалансованим зростанням основних позитивних параметрів (статутного капіталу, резервів, активів, рівня ліквідності, платоспроможності та прибутковості) й зниженням неґативних параметрів (ризиковості, неякісних проблемних активів, неврівноваженості між активами і пасивами) відповідно до визначених тактичних та стратегічних цілей функціонування комерційного банку. Це, в свою чергу, унеможливлює виникнення неврівноважених станів та диспропорцій у системі показників його діяльності й створює можливості банку витримувати вплив неґативних факторів, ефективно, без суттєвих змін функціонувати в умовах динамічного середовища та внутрішніх трансформацій.

Ліквідність відіграє важливу роль яку діяльності комерційних банків загалом, такі в забезпеченні належного рівня їх фінансової стійкості зокрема. Банки мають щоденно підтримувати достатній рівень ліквідності, професійно управляти останньою, що є необхідною умовою їх самозбереження та виживання. Банк може відчувати проблеми з ліквідністю не лише у зв'язку з поведінкою вкладників, іншою не менш важливою стороною є вибір оптимального рішення при вирішенні дилеми "прибутковість – ліквідність" у контексті загально банківської стратегії й тактики. Чим вищий рівень фінансової стійкості комерційного банку, тим більше він не залежний від несподіваних змін на фінансовому ринку, від змін ринкової кон'юнктури. Для забезпечення стійкості банк має бути гнучким, оперативним, мобільним. Слід відзначити, що важливе місце тут має і тип політики (консервативна чи аґресивна), що здійснює банк. Кожній із них притаманні певні переваги та недоліки. Зокрема, консервативна політика є менш прибутковою, але водночас її проведення передбачає і менший рівень ризиків. При аґресивному типі політики – навпаки: банк має бути в двічі обережнішим, щоб и не зашкодити власній стійкості.

ОПОДАТКУВАННЯ ТА ОБҐРУНТУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Назарова Т.Ю., Пономаренко Е.А.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Податкова політика займає особливе місце серед важелів державної економічної політики. Саме за допомогою інструментів податкового регулювання держава гармонізує інтереси платників податків із загальнонаціональними інтересами, здійснює вплив на економічну поведінку суб’єктів господарювання в пріоритетних напрямах соціально-економічного розвитку.

Податкова політика повинна бути спрямована на забезпечення податкового планування на підприємстві та ведення податкового обліку. В основі податкової політики повинен лежати налагоджений податковий облік. Враховуючи те, що правильність його ведення та своєчасне відображення податкових операцій у податковій звітності є однією з основних умов ефективної діяльності підприємств, облікове забезпечення звітності про податки і податкові платежі є надзвичайно важливим.

Податковий облік на підприємстві повинен мати чітке законодавче обґрунтування усіх його елементів, можливість адекватного відображення реальної економічної ситуації в звітності та забезпечення належного контролю за сплатою податків. Кінцевою метою податкового обліку є визначення правильних податкових зобов'язань по податках та зборах, що дозволяє виконати підприємству свій податковий обов'язок та встановити належний контроль за станом розрахунків з бюджетом та позабюджетними фондами. Правильно налагоджений податковий облік дозволяє уникнути небажаних ризиків та фінансових санкцій з боку контролюючих органів, економить час на отримання інформації щодо стану розрахунків з бюджетом та дозволяє мати всю необхідну інформацію для прийняття управлінських рішень.

Податкове законодавство впливає на діяльність бізнесу, а від його стабільності і прозорості залежить стратегія планування підприємницької діяльності. Систематизовані та удосконалені в Податковому кодексі податкові норми націлені, насамперед, на підтримку вітчизняного бізнесу та стимулювання розвитку національної економіки.

Література:

1. Білик М.Д., Золотько І.А. Податкова система України: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни / Київ. нац. екон. ун-т. – К., 2000. – 190с.

2. Буряк П.Ю. Податкова система: теорія і практика застосування активних методів навчання: Навчальний посібник / П.Ю. Буряк, К.Ф. Беркита, Б.П. Ярема. – К.: Професіонал, 2004. – 224с.

ОБГРУНТУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ФІНАНСОВОГО ОЗДОРОВЛЕННЯ ПІДПРИЄМСТВА

Назарова Т.Ю., Самохіна С. С.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

В роботі розглянуто питання щодо стратегії фінансового оздоровлення підприємства(далі санація) та основні аспекти її розробки.

В тій чи іншій мірі проблема оздоровлення рано чи пізно виникає практично перед кожним підприємством, так як це безпосередньо пов'язано з теорією циклічності народження, розвитку і вмирання організації.

Аналіз досвіду виведення підприємства з кризи показує, що вони, зазвичай, концентрують свої зусилля на реалізації короткострокових заходів санації. Однак більш успішно фінансова санація проходить у тих організацій, які здійснюють ефективні інвестиційні заходи. Стратегія санації націлена на збереження підприємства шляхом розробки та реалізації комплексної програми розвитку і включає систему ревізійних заходів, спрямованих на виявлення та усунення неефективних структурних елементів і зон неблагополуччя, виявлення і використання прихованих резервів і додаткових стимулів.

Відновлення платоспроможності є кінцевою метою лише початкового етапу, що дозволяє не допустити розвиток ситуації банкрутства. У стратегічній або більш віддаленій перспективі санація підприємства повинна бути спрямована на оптимальне використання його потенційних можливостей щодо формування прибутку.

В цілому, будь -який проект санації будується наступним чином:

- Встановити жорсткий контроль, в першу чергу, над фінансами.;
- Відновити довіру «верхів» (кредиторів) і «низів» (персоналу);
- Сформувати команду змін;
- Розробити і реалізувати план «швидких» змін;
- Розробити програму довгострокового розвитку.

Крім цього, необхідна інтеграція окремих питань з управління проектом. Особливу увагу слід приділити превентивному антикризовому управлінню і прогнозуванню майбутніх кризових ситуацій, що дозволяє запобігти кризі, виключити або зменшити його наслідки.

Таким чином, санація підприємств являє собою складний процес, для реалізації якого потрібні ґрунтовні дослідження діяльності господарюючих суб'єктів та розробки ефективних механізмів оздоровлення їх фінансово-господарського стану.

Література:

1. Щеглов А. Стратегия финансового оздоровления предприятия// Антикризисное и внешнее управление, 2015. – № 2.

2. Бухтіарова А.Г., Семенець В.П. Теоретичні підходи до трактування сутності поняття санації підприємства.: тези доповідей ІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції, Суми, 2017. С. 68–72.

РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЛЕКСУ МАРКЕТИНГУ В ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО АГРОБІЗНЕСУ

Назарова Т.Ю., Чорна К.М.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

На сучасному етапі широкої глобалізації та трансформації економіки України питання систематичного спостереження за аграрним сектором набувають першочергового значення. Адже, агробізнес відіграє стратегічно важливу роль у процвітанні української економіки. Та, нажаль, після переходу до ринкової економіки, небагато агробізнесів України змогли вдало пристосуватися до таких умов господарювання. Головна риса нинішнього періоду - формування необхідної ринкової інфраструктури і на цій основі - побудова нових моделей поведінки підприємств. Зараз є такі проблеми в маркетинговій стратегії українських підприємств: маркетингова діяльність підприємств має безсистемний характер; маркетинг переважно здійснюється підприємствами самостійно в умовах відсутності достатньої інформованості й проведення аналітичної роботи.

Світовий досвід свідчить про те, що маркетинг - це засіб перспективного розвитку підприємства будь-якої галузі. Загалом, маркетинг - це система керування виробничо - збутовою діяльністю підприємства, що спрямована на отримання прибутку за допомогою задоволення потреб клієнта.

Задля успішного впровадження комплексу маркетингу в агропромисловості вкрай необхідно враховувати наступні аспекти: аналіз зовнішньоекономічного середовища компанії (рівень конкурентоспроможності наявних компаній-конкурентів), аналіз ринку споживачів, порівняльний аналіз наявних товарів на ринку, стратегічне планування майбутніх впроваджень, забезпечення цінової політики та менеджмент маркетингової кампанії як цілісної системи. Вся сучасна система агропромисловості здійснює свою активність шляхом міксування процесу виробництва, переробки, зберігання, логістики. Вся ця діяльність так, чи інакше утворює собою цілісну систему взаємовідносин, що має назву аграрний маркетинг.

Основа сучасного маркетингового комплексу агропідприємств - це дослідження, аналітика та прогнозування середовища, де є необхідні умови для виконання економічної діяльності компанії. Маркетинг в агропромисловості, як і в будь-якій іншій галузі, має свої тонкощі. Важливість впровадження комплексу маркетингу можна розкрити виокремивши його деякі функції: аналітична, функція прогнозування, управління, обліку та контролю.

Отже, ключовим показником забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних агропідприємств на внутрішньому та міжнародному ринках є ефективна маркетингова політика. Успіх підприємства на ринку неможливий без стратегічно правильно організованих взаємодій багатьох маркетингових інструментів. При цьому, на ефективність маркетингового комплексу здатні впливати як внутрішні, так і зовнішні фактори.

СПРОЩЕНА СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ АГРЕСИВНОГО ПОДАТКОВОГО ПЛАНУВАННЯ

Назарова Т.Ю., Шевченко М.М.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

В роботі проаналізовано інформацію щодо масштабів застосування спрощеної системи оподаткування в Україні та обґрунтовано необхідність її функціонування для розвитку малого бізнесу Сьогодні спрощена система – один з основних інструментів агресивного планування та ухилення від сплати податків. Поширеною є думка, що «в тіні» перебуває малий бізнес, оскільки його важче контролювати через відсутність повноцінного обліку, тоді як великі компанії здійснюють діяльність більш прозоро. Це правило актуальне для розвинених країн. Натомість в Україні значно ширші можливості для тіньової діяльності має саме великий капітал, який вибудовує схеми агресивного податкового планування на основі зловживання спрощеною системою оподаткування.

Агресивне податкове планування розширює межі того, що дозволено законом. Законне податкове планування використовує дозволені законом методи зменшення податку. Агресивне податкове планування може мати безліч форм. Його наслідки включають в себе подвійні відрахування (наприклад, однакові витрати вираховуються як у резидента, так і в нерезидента) та подвійне «недооподаткування». Одним з пріорітетів сьогодні залишається і фіскалізація готівкових розрахунків через використання реєстраторів розрахункових операцій (РРО), яка набуває дедалі більшої популярності у багатьох частинах світу.

Новітні технічні можливості, такі як використання Інтернету для відстеження операцій в режимі онлайн, не тільки спрощують контроль, але й потенційно можуть полегшувати і здешевлювати користування РРО, зокрема через використання «фіскальної хмари», яка уможливлює перетворення будь-яких комп'ютерів та смартфонів на «віртуальні» РРО. У зв'язку з цим необхідно повністю чи частково фіскалізувати розрахунки дрібного бізнесу в Україні, в тому числі і того, який використовує спрощену систему оподаткування та звітності. Для цього необхідний цілий комплекс заходів, які б заохочували бізнес добровільно використовувати РРО.

Податкова реформа в Україні має бути спрямована на удосконалення спрощеної системи оподаткування та унеможливлення зловживань, а не на її фактичну ліквідацію. Необхідно встановити баланс між додатковими обмеженнями для платників єдиного податку і новими можливостями для тих із них, які дійсно є малим бізнесом. Спрощена система оподаткування є провідною частиною державної податкової політики підтримки розвитку малого підприємництва в Україні, а, отже повинна супроводжуватися новими програмами та способами ведення бізнесу. Розв'язання проблеми іллегальної поведінки малих і середніх підприємств – головна мета проблемно-цільового менеджменту, стратегія і тактичні заходи якого мають спрямовуватися на розв'язання важливих соціально-економічних проблем суспільства.

ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОЦЕСНОГО ПІДХОДУ ДО УПРАВЛІННЯ ЯК ПЕРЕДУМОВУ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Неруш Є.І.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

В роботі висвітлено питання: як впровадження процесного підходу до управління допоможе підвищити рівень продуктивності, конкурентоспроможності та життєдіяльності підприємства й розглянуто переваги, які вони досягають при його застосуванні.

В умовах сьогодення підприємства зіштовхуються із проблемою зниження продуктивності праці, що веде до зменшення конкурентоспроможності. Щоб подолати дану проблему, підприємствам необхідно розвиватися швидкими темпами. Тому впровадження процесного підходу до управління є одним із важливих принципів для підвищення продуктивності. Процесний підхід розкриває управління, як серію пов'язаних дій (управлінських функцій), сукупність цих функцій і є процесом управління. Головною метою якого є об'єднання всіх видів діяльності в один ланцюг.

Даний підхід допоможе підвищити підприємству продуктивність, конкурентоспроможність та життєздатність за допомогою своїх переваг, найголовнішими з яких є те, що організацію розглядають як систему, утворену взаємодією процесів, саме це призводить до зміни в структурі управління організацією і в результаті цього, відбувається усунення непотрібних функцій, що не впливають на кінцевий результат. Це своєю чергою призводить до того, що учасники процесу можуть індивідуально приймати важливі рішення, тобто відбувається мінімізація узгоджень, що призводить до збереження часу і скорочення тривалості операції, це супроводжується зменшенням витрат на виробництво. Через те, що кожен працівник особисто відповідальний за кожен свій крок відбувається покращення контролю над працівниками та ресурсами, а отже, удосконалюється якість виробленої продукції й відбувається виконання усіх потреб споживача, що є важливим у процесному підході до управління (оскільки головним є орієнтир на вимоги клієнта). Дані переваги здійснюють синергію та підвищують продуктивність і життєдіяльність підприємства, що призводить до підвищення його конкурентоспроможності на ринку.

Отже, впровадивши процесний підхід до управління підприємство може вивести на новий рівень систему загального управління, яка буде пристосована до змін зовнішнього середовища та відкритою для керівництва, і в результаті зросте продуктивність, а згодом і конкурентоспроможність підприємства.

Література:

1. Каліта Т. Процесний підхід – що робити, щоб він став реальністю в організації *Das Management*, 2010. Вип. 5. № 10-12. С. 41-47.

2. Гвоздь М.Я., Мицько В.І. Проблеми та преваги використання процесного підходу до управління машинобудівними підприємствами [Електронний ресурс] 2014. – Режим доступу: http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/29269/1/009_056_062.pdf

ШЛЯХИ ОЦІНКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Нехме М.Н., Брінь П.В.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Головним завданням стратегічного менеджменту компанії є забезпечення стабільної роботи компанії у довгостроковому періоді, що вимагає постійної оцінки конкурентоспроможності підприємства. Цей показник завжди є відносною характеристикою, яка визначається шляхом порівняння з іншими підприємствами галузі [1] або з середньогалузевими показниками. У процесі порівняння менеджмент визначає, чи може підприємство виробляти та постачати на ринок продукцію, яка по одній або декільком характеристикам буде переважати продукцію конкурентів.

Своєчасне виявлення зниження конкурентоспроможності підприємства дозволить внести певні коригування у стратегію підприємства та не допустити настання кризи. У випадку диверсифікованої компанії окремо повинні оцінюватися усі стратегічні зони господарювання компанії [2], оскільки галузі можуть суттєво відрізнятися одна від одної, а значить буде відрізнятися і набір певних характеристик конкурентоспроможності.

Якщо треба оцінити вплив певного фактору на конкурентоспроможність підприємства, то необхідно використовувати не статичну, а динамічну оцінку, тобто вимірювати не значення певних показників, а зміну цих значень у часі [3], та порівнювати з певними змінами середньогалузевих значень.

Після визначення конкурентоспроможності усього підприємства можливо визначити внески, які роблять різні бізнес-процеси компанії [4]. Результати такого дослідження будуть становити інформаційну базу у процесі прийняття управлінських рішень щодо передачі певних процесів до аутсорсингу без нанесення шкоди конкурентоспроможності підприємства.

Література:

1 Газіна Л.І. Методи оцінки конкурентоспроможності підприємств / Л.І. Газіна, П.В. Брінь // Вісник НТУ «ХПІ». Серія : Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства. – Харків : НТУ «ХПІ». 2012 № 58(964). С. 28–32.

2 Брінь П.В. Оцінка конкурентоспроможності стратегічної зони господарювання диверсифікованого підприємства [Електронний ресурс]/П.В. Брінь, О.В. Прохоренко , М.С. Васильченко// Приазовський економічний вісник.- 2018.-№ 6 (11).- С.103-106 Режим доступу: http://pev.kpu.ua/vypusk-6-11

3. Брінь П.В., Прокоп М.В., Нехме М.Н. Динамічне оцінювання конкурентоспроможності підприємства//Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Міжнародні економічні відносини і світове господарство.-2019-Випуск 28,частина 1.- С. 62-68

4 Брінь П. В. Шляхи оцінювання конкурентоспроможності бізнес-процесу та її внесок у конкурентоспроможність підприємства / П.В. Брінь, Є.О. Звонко // Вчені записки Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського. Сер. : Економіка і управління. – 2020. – Т. 31 (70), № 6. – С. 89-93.

ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ РОЗВИТКУ РИНКУ КРЕДИТНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Нітченко К. В.
Національний університет «Чернігівська політехніка», м. Чернігів

Існують чотири основні складові механізму функціонування ринку кредитних послуг: нормативно-правове забезпечення; інституційно-організаційне забезпечення; фінансово-економічне забезпечення; соціально-маркетингове забезпечення.

На сьогодні правове регулювання не відповідає реальним потребам ринку кредитних послуг і немає системного характеру, оскільки діяльність суб'єктів кредитного ринку немає чітко прописаних регламентацій, а отже, не забезпечує його стабільне функціонування та розвиток.

Пропозиції та погляди представників різних державних установ, зводяться до такого: по-перше, необхідно прискорити впровадження методів регулювання ринку фінансових послуг, які б відповідали вимогам сьогодення та міжнародним стандартам; по-друге, регулювання має сприяти захисту інтересів держави і громадян та підтримувати процес активного формування цивілізованого національного ринку; по-третє, єдина державна політика у цій сфері повинна здійснюватися на засадах централізації регулятивних зусиль та повноважень держави [2].

Важливим напрямом є удосконалення фінансового-економічного забезпечення ринку кредитних послуг, а саме упорядкування економічних відносин та оптимального використання ресурсів суб'єктів кредитного ринку задля сталого розвитку ринку кредитних послуг в Україні.

Визначальну роль в ефективному функціонуванні та розвитку ринку кредитних послуг відіграє його інституційне забезпечення, вагомою складовою якого є інститути регулювання. Як правило, поняття «регулювання» означає використання правових інструментів для реалізації цілей соціальної та економічної політики.

Соціально-маркетингові заходи розвитку кредитного ринку не можна недооцінювати, особливо в умовах кризи, коли формування позитивних очікувань у населення та віри у спроможність країни розв'язати свої проблеми шляхом використання внутрішніх ресурсів і потенціалу дасть особливо відчутні результати [1].

Завдяки комплексному підході можна досягнути гармонійного та стабільного розвитку ринку кредитних послуг в Україні, тому важливим завданням для налагодження механізму роботи ринку кредитних послуг є розробка заходів в чотирьох стратегічних напрямках.

Література:

1. Козюк В.В. Експансія кредиту в системі макрофінансових дисбалансів / В.В. Козюк // Фінанси України. – 2009. – № 8. – С. 25–31.

2. Масляєва К. Специфіка правового статусу органів державного регулювання ринку фінансових послуг України: проблеми та шляхи їх вирішення / К. Масляєва // Юридична Україна. – 2011. – № 8.

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МЕНЕДЖМЕНТУ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ: ІННОВАЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ СТИМУЛЮВАННЯ

Носирєв О.О.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Фінансове стимулювання регіонального розвитку полягає у використанні органами державної та місцевої влади відповідних фінансових інструментів (стимулів), що позитивно впливають на соціально-економічний та екологічний розвиток регіону. У контексті регіонального розвитку формування ефективної бюджетної політики є запорукою стабілізації динаміки соціальноекономічного розвитку країни та її регіонів.

Основними фінансовими інструментами стимулювання регіонального розвитку є регіональні інвестиційні програми, програми спільного інвестування, дотації та субвенції з державного бюджету, угоди щодо регіонального розвитку, місцеві бюджети розвитку, податкові пільги тощо. В Україні традиційно використовуються такі фінансові інструменти як бюджетні та податкові, ефективність яких є досить низькою порівняно з іншими фінансовими інструментами, зокрема кредитними, інвестиційними та інноваційними. Об'єктивно важливими є аспекти реалізації державної регіональної політики у напрямі активізації залучення фінансових механізмів, ресурсом яких є інвестиційні, кредитні кошти міжнародних фінансових організацій та фінансової підтримки Європейського Союзу. Важливим завданням в цьому аспекті визначення стратегічних детермінант удосконалення державної регіональної політики та розроблення концепції модернізації фінансових механізмів її реалізації, спрямованої на забезпечення диверсифікованого підходу до нарощення фінансового ресурсу розвитку регіонів, посилення державного впливу на процеси послаблення міжрегіональних диспропорцій.

Погіршення економічної ситуації в країні, дефіцит бюджетного ресурсу на підтримку регіонального розвитку спричиняє загострення внутрішніх проблем кожного регіону та порушення міжрегіональних зв'язків. Добре функціонуючі фінансові ринки та сприятливий інвестиційний клімат відіграють центральну роль в стимулюванні економічного зростання за рахунок їхньої здатності стимулювати технологічні інновації. Інший канал, через який фінансові ринки можуть вплинути на технологічний розвиток, є залучення інвестицій самою наявністю, пропозицією новаторських ідей та розробок, а також через реалізацію власних інноваційних проектів. Можна стверджувати, що наявність такої пропозиції та розвинутої прогресивної інноваційної інфраструктури притягує інвесторів.

Такі фінансові інструменти мають стимулюючий та стабілізаційний характер, адже завдяки залученню додаткових ресурсів відкривають додаткові можливості для регіону, що сприяє зростанню малорозвинених та стратегічно важливих секторів економіки в регіоні.

ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ

Носирєв О.О., Даценко Д.М.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

У сучасних умовах глобалізації економічних відносин перед вітчизняними підприємствами постало питання консолідації в міжнародний економічний простір. Для досягнення даної мети необхідна насамперед ефективна стратегія ведення зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД), яка має розроблятися лише у комплексі із загальним стратегічним планом функціонування підприємства. Управління ЗЕД підприємства в умовах конкурентного середовища − це комплексний безперервний процес управління, мета якого полягає у формуванні й практичній реалізації стратегій, що дозволяють підприємству ефективно конкурувати на міжнародному ринку в умовах динамічного розвитку економіки. Своєчасну адаптацію до виникаючих ситуацій підприємство здатне забезпечити за рахунок стратегічного управління розвитком зовнішньоекономічної діяльності, яке базується на оцінці тенденцій нестабільності зовнішнього середовища, оперативному реагуванні та упередженні зовнішніх загроз.

Формування стратегії зовнішньоекономічної діяльності відбувається під впливом як внутрішніх, так й зовнішніх чинників, які у свою чергу формують експортний потенціал підприємства, що є основою для формування стратегії. Стратегія розвитку зовнішньоекономічної діяльності надає можливість цілеспрямовано впливати на діяльність усіх структурних підрозділів, адекватно до визначених управлінським персоналом положень, реагувати на умови введення господарювання, більшість з яких наразі не завжди можна достовірно спрогнозувати. Міжнародна практика свідчить про те, що багато підприємств-суб'єктів ЗЕД при розробленні стратегічних планів та аналізі конкурентних переваг застосовують SWOT-аналіз. Вироблені на основі місії та SWOT-аналізу стратегічні цілі підприємства-суб'єкта ЗЕД є критерієм для процесу прийняття управлінських рішень. У науковій літературі часто згадується класифікація стратегій інтернаціоналізації, яку запропонував Дж. Леонтіадіс. Ці стратегії відрізняються за цілями, величиною необхідних інвестицій та організаційних витрат, а також використовуваними інструментами: скіммінг, демпінг, експлорація та пенетрація. Стратегія інтернаціоналізації є глобальною стратегією, тому на її основі прийнято розробляти базові стратегії, які конкретизують заходи, що необхідно здійснити для досягнення основної стратегії ЗЕД підприємства.

Наявність стратегічного управління розвитком зовнішньоекономічної діяльності забезпечує економічне зростання та ефективність підприємства, підвищує міжнародну конкурентоспроможність, допомагає комплексно оцінити бізнесове середовище, виходячи з наявних можливостей та з урахуванням змін зовнішнього та внутрішнього середовища.

ОПТИМІЗАЦІЯ СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА З ПОЗИЦІЙ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Носирєв О.О., Мірзоян Д.Р.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Оптимізація структури капіталу є однією зі складних проблем у фінансовому менеджменті. Це важливий етап стратегічного аналізу капіталу, який полягає у визначенні такого співвідношення між вартістю, втіленою у кошти підприємства, які йому належать і приносять прибуток, та вартістю, інвестованою в грошові кошти, що залучаються на основі їхнього повернення, за умови якого досягається максимальна ефективність діяльності підприємства. Оптимальна структура капіталу – це таке відношення використання власних і позикових засобів, при якому забезпечується найефективніша пропорційність між коефіцієнтом фінансової рентабельності та коефіцієнтом фінансової стійкості підприємства, тобто максимізується його ринкова вартість. Під час розрахунку оптимального співвідношення власного та позикового капіталу необхідно враховувати не тільки вже відпрацьовані методи оптимізації структури капіталу, але й показники резерву капіталу, рентабельності капіталу підприємства та кредитоспроможності.

Оптимізація структури капіталу підприємства повинна спиратись на певні критерії, які є індикаторами визначення оптимального поєднання власних та позикових джерел формування капіталу залежно від цілей діяльності підприємства, а саме: мінімізація середньозваженої вартості капіталу, максимізація рентабельності власного капіталу за однозначної мінімізації ризику. У процесі оптимізації структури капіталу необхідно враховувати кінцевий результат діяльності підприємства, тобто фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування. Залежно від того, як фінансові менеджери ставляться до ризику, залежить вибір підприємством особливих підходів до фінансування своїх активів. Якщо підприємство впевнене у тому, що короткострокові зобов'язання будуть легко поновлені, то, застосувавши агресивний підхід, воно заощадить значні кошти на оплаті запозичень. З іншого боку, коли немає впевненості, що можна буде постійно підтримувати зобов'язання на визначеному рівні (що характерно для вітчизняної економіки), поміркований підхід, або навіть консервативний, буде ефективнішим.

Для різних підприємств, в різних сферах діяльності та за різних умов функціонування підприємства оптимальна структура матиме свої пропорції. Проте під час оптимізації структури капіталу не можна зациклюватись виключно на фінансовій структурі та змінювати співвідношення власного та позикового капіталу. Варто оперувати як трьома основними елементами, а саме грошовими коштами та їхніми еквівалентами, включаючи різні боргові зобов'язання, матеріальними цінностями та людським капіталом, так й кожною їхньою складовою в розрізі часу, вартості, інструментів залучення тощо.

УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ ТА ПРИБУТКАМИ ПІДПРИЄМСТВ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Носирєв О.О., Міщенко Є.С.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Максимізація прибутку є одним з основних завдань фінансового менеджера, яке для свого вирішення потребує оптимальних рішень у сфері капітальних вкладень, управління структурою та вартістю капіталу, доходами й витратами, основним та оборотним капіталом. До основних завдань при виконанні фінансовим менеджментом цієї функції належить виявлення резервів нарощування величини прибутку; забезпечення стабільності формування чистого прибутку за рахунок оптимізації постійних та змінних витрат; обґрунтування облікової, цінової та податкової політики підприємства; забезпечення оптимальних пропорцій, підвищення ефективності розподілу й використання прибутку з метою зміцнення конкурентних позицій підприємства. Визначаючи поняття управління прибутком, необхідно чітко усвідомлювати, що прибуток не є безпосереднім об'єктом управління, оскільки його абсолютна величина є результуючим показником та безпосередньо залежить від зміни абсолютних величин інших фінансових показників господарської діяльності суб'єкта господарювання – доходів та витрат суб'єкта.

Стабільне зростання прибутку – це результат ефективного управління фінансами господарюючого суб'єкта в цілому. Тому управління прибутком можна розглядати як у широкому, так й у вузькому розумінні. Збільшення доходів підприємства можливе за рахунок розширення ринків збуту продукції та освоєння виробництва нових видів продукції. При цьому збільшення доходів за рахунок підвищення ціни реалізації продукції можливе лише при освоєнні нових видів продукції, які користуються підвищеним попитом у споживачів.

Під час розроблення стратегії управління прибутком необхідно враховувати період його життєвого циклу, поточні та перспективні ключові фактори успіху. Процес управління прибутком має відбуватись у визначеній послідовності, забезпечуючи реалізацію стратегічної мети існування підприємства. Істотний вплив на обсяг реалізації продукції, а також й на прибуток від реалізації справляє розмір прибутку, що включається в ціну виробів. Існує можливість збільшення прибутку підприємства за рахунок збільшення частки прибутку в ціні окремих виробів. Цьому сприяє відсутність належної конкуренції, монопольне становище деяких підприємств у виробництві й реалізації багатьох видів продукції. Цінова політика є однією із складових системи управління операційними доходами та важливим механізмом забезпечення пріоритетів економічного розвитку підприємства. Ефективне управління прибутком є можливим лише за умови існування внутрішнього контролю за основними його показниками як по підприємству загалом, так й у розрізі центрів фінансової відповідальності зокрема.

ПІДВИЩЕННЯ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ТА ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В МЕХАНІЗМІ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Носирєв О.О., Холійоров Н.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Сучасна теорія й практика фінансового менеджменту вимагає створення нових, ефективних науково-методичних підходів до оцінки рентабельності операційної діяльності, сукупного капіталу, власного капіталу, рентабельності активів і продажів, ефективності управління усіма напрямами діяльності, зокрема, через ділову активність, формування і використання їхніх фінансових ресурсів, на основі системності та комплексності прийняття і реалізації управлінських рішень.

Ефективність капіталу найкраще характеризується саме через поняття рентабельності. Для оцінки використання капіталу підприємства доцільно використовувати метод подовження факторних систем, за якими рентабельність капіталу визначається двома чинниками: чистою рентабельністю реалізації продукції та оборотністю капіталу. Факторний аналіз надає змогу виявити резерви підвищення рентабельності капіталу. Рівень прибутковості власного капіталу можна підвищити шляхом залучення до обороту позикового капіталу, відсоткова ставка за який буде меншою, ніж прибутковість підприємства («ефект фінансового важеля»), який доцільно використовувати для формування оптимальної структури капіталу. Це надає можливості розрахувати «плече» фінансового важеля, тобто частку позикового капіталу, яка забезпечить підвищення рентабельності власного капіталу підприємства.

Показники рентабельності та ділової активності є основними характеристиками ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства. Вони розраховуються як відносні показники, виходячи з фінансових результатів, отриманих підприємством за звітний період. Поняття ділової активності доволі широке й охоплює практично всі аспекти роботи підприємства. Щодо аналізу рентабельності підприємства, то слід відзначити, що рентабельність визначає життєздатність підприємства, його можливості забезпечувати інтереси інвесторів, конкурувати з іншими підприємствами. Чим вищий коефіцієнт рентабельності, тим ефективнішою є діяльність підприємства. Показники ділової активності віддзеркалюють ефективність використання фінансових ресурсів підприємства.

Оцінка ділової активності має відбуватися за усіма видами фінансово-господарської діяльності підприємства, що допоможе комплексно оцінити ефективність використання підприємством своїх ресурсів з метою формування позитивного фінансового результату та отримання прибутку. Враховуючи те, що ділова активність передбачає ефективність здійснення господарської діяльності, а господарська діяльність поєднує у собі виробничу, фінансову та комерційну діяльність, то й проведення аналізу ділової активності має відбуватися за кожним з цих напрямів.

УПРАВЛІННЯ ЕКСПОРТНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНСТРУМЕНТІВ ФІНАНСОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Носирєв О.О., Шиляєва О.Ю.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

В умовах світових інтеграційних процесів засоби впливу державних фінансових механізмів регулювання на сферу ЗЕД залишаються, з одного боку, вагомим чинником забезпечення економічної безпеки країни, а з іншого – спрямовані на реалізацію захисту та підтримки вітчизняних учасників експортно-імпортних операцій у просуванні на зовнішніх ринках.

Організація та управління експортою діяльністю на підприємствах у сучасних умовах мають бути невід'ємно пов'язані з управлінням виробничою діяльністю, яка, своєю чергою, повинна бути спрямована на збільшення надходження фінансових ресурсів, зменшення поточних витрат та на зростання обсягів реалізації продукції. Також організація експортної діяльності підприємств має бути пов'язана з постійною підтримкою конкурентоспроможності продукції на світових ринках. Для цього необхідно забезпечити високу якість продукції та дотримання вимог щодо відповідності продукції світовим нормам та стандартам.

Основними методами фінансового регулювання зовнішньоторговельних зв'язків є експортне субсидування, державне експортне кредитування та страхування експортних кредитів, кожен з яких забезпечується відповідними механізмами фінансового регулювання, які застосовує держава у своїх зовнішньоторговельних зв'язках. Варто зазначити, що фінансове регулювання ЗЕД необхідно відрізняти від поточного фінансування й кредитування експортно-імпортних операцій, що є простим наданням банками оборотного капіталу для проведення конкретних комерційних операцій. Характерною рисою фінансового регулювання ЗЕД є те, що воно передбачає дискримінацію іноземних компаній на користь національних виробників та експортерів.

Скорочення зовнішнього попиту на продукцію підприємств призводить до втрат експортерами зовнішніх ринків збуту. Виробники намагаються реалізовувати продукцію, яка перебуває на складах, без нарощування обсягів виробництва. Значні коливання курсу валют через нестабільну політичну та економічну ситуацію в нашій країні, неефективна та недосконала система управління експортною діяльністю на підприємствах промислового сектору, призводить до складнощів в економічній діяльності підприємств промисловості взагалі, а через це – й в українській економіці в цілому.

Цілком зрозуміло, що експортна діяльнасть підприємств тісно пов'язана із діяльністю підприємства і його наявними ресурсами, однак, запропоновані фактори певним чином є універсальними та найпоширенішими в умовах сучасних економічних процесів, які зазвичай визначаються економічною політикою самої держави або органами державного управління та контролю.

РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОЇ ЕЛЕКТРОННОЇ ТОРГІВЛІ

Ночвіна І. О.[1], Пузирьова О. К.[2]
[1]Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди,
[2]Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, м. Харків

Однією із ключових тенденцій прогресивного розвитку світового господарства є міжнародна електронна торгівля, що пояснюється величезним впливом Інтернет-технологій на глобальні економічні процеси, які відбуваються у світі, оскільки міжнародна електронна торгівля значною мірою визначається вільним доступом населення до єдиної мережі Інтернет, наявністю розвиненої інфраструктури, яка обслуговує комерційні операції (можливість здійснення електронних розрахунків тощо). На значне збільшення обсягів електронної комерції й безконтактних платежів вплинула і світова криза, пов'язана з пандемією COVID-19. Тому стає очевидною тенденція до збільшення обсягів електронної торгівлі та потреба в її оптимізації.

Основними формами Інтернет-торгівлі є: бізнес-до-бізнесу (B2B); бізнес-до-споживача (B2C); споживач-до-споживача (C2C); бізнес-до-уряду (B2G); споживач-до-уряду (C2G); мобільна комерція (m-commerce).

Найбільшими за обсягами послуг є форми B2B та B2C. Інструментами Інтернет-торгівлі є телефон, електронний обмін даними, мережа Internet, система електронних платежів, інтерактивне телебачення, ПК, цифрові та електронні гроші, електронний обмін даними, електронний підпис.

Слід зазначити, що доступ до Інтернету та його поширення у всьому світі стрімко зростають, що сприяє збільшенню кількості покупців, які здійснюють купівлю товарів чи послуг через мережу Інтернет. Найпопулярнішими інтернет-магазинами роздрібної торгівлі у світі 2020 році за середньомісячною відвідуваністю є Amazon та eBay. Так, у 2020 році близько 3,68 млрд. споживачів придбали товари або послуги в Інтернеті, а чистий виторг ТНК Amazon склав 386,06 млрд дол. США у порівнянні з 280,52 млрд дол. США у 2019 році, обсяги чистого річного виторгу eBay за той же період склали близько 10 млрд дол. США, що значно перевищує 8,6 млрд дол. США у 2019 році [1,2].

За останні роки електронна торгівля набирає обертів і стає невід'ємною частиною глобальної системи в багатьох галузях, у тому числі й в роздрібній торгівлі. Завдяки безперервній цифровізації сучасного життя споживачі практично всього світу отримують вигоду від онлайн-транзакцій і згідно з останніми розрахунками в майбутньому зростання електронної комерції прискориться ще більше.

Література:

1. The Statistics Portal. Amazoncom. URL: https://www.statista.com/statistics/266282/annual-net-revenue-of-amazoncom/ (дата звернення: 14.03.2021). 2. The Statistics Portal. eBaycom. URL: https://www.statista.com/statistics/507881/ebays-annual-net-revenue/ (дата звернення: 14.03.2021).

ШЛЯХИ ЗАЛУЧЕННЯ ФІНАНСУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ, ЩО ВИХОДЯТЬ НА ЗОВНІШНІ РИНКИ

Озер Мерт, Татаринцева Ю.Л. Заіченко І.М.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

В роботі розглянуті питання пошуку шляхів фінансування підприємств, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність. Вихід на нові ринки, запуск нової лінійки продуктів, півот – все це вимагає чималих інвестицій. Фінансування може відбуватись за рахунок кредитів під відсоткову ставку або залучення інвесторів. Якщо підприємство планує вихід зі своїми товарами чи послугами на певний ринок, то інвесторів бажано шукати в цій країні. Інструменти для пошуку інвестицій умовно розділяються на онлайн та офлайн.

Розглянемо інструменти онлайн. По-перше, існує велика кількість сайтів, на яких компанія може розмістити інформацію про свій проект та отримати кошти від інвесторів. Для цього компаніям необхідно виділити ключову ідею свого бізнесу, навести дані щодо строків, коли інвестиції окупляться та прибутків, що отримає інвестор. Серед українських сайтів для залучення інвестицій найбільш популярні наступні: https://inventure.com.ua, https://startup.ua, https://business-asset.com, http://bizrating.com.ua; серед іноземних: https://www.kickstarter.com, https://www.indiegogo.com та ін. Фінансування може здійснюватися за рахунок одного інвестора, або багатьох, наприклад це проекти по краудфандінгу, тобто збору коштів від громадськості. По-друге, рекомендовано використовувати соціальні мережі та «холодні контакти» з потенційними інвесторами, наприклад в LinkedIn.

Особливу увагу необхідно звернути на ризикові проекти, що вимагають фінансування. У цьому секторі серед інвесторів виділяють бізнес-ангелів та венчурні фонди. І ті, і інші прагнуть отримати максимальну вигоду з інвестицій в проект, що розвивається. Обидва типи інвесторів мають свої особливості, пов'язані з менталітетом в кожній конкретній країні і свої правила. Основна відмінність венчурних фондів від бізнес-ангелів – вони інвестують в той момент розвитку, коли продукт вже достатньо опрацьований, здійснюються перші продажі або є прибуток. В Україні відома спільнота венчурних інвесторів Uangel, які вкладають гроші в українські стартапи на ранній стадії.

До офлайн-каналів пошуку інвесторів можна віднести інкубатори та акселератори, нетворкінг, спілкування на конференціях і тематичних заходах. Найкраще місце для знайомств з інвесторами – це тематичні івенти та конференції. На жаль, після IDCEE в Україні практично не залишилося конференцій з іноземними інвесторами і хорошим нетворкінгом. Тому рекомендовано відвідування тематичних міжнародних виставок та тих, що спрямовані на розвиток стартапів, серед яких Techcrunch Disrupt, NOAH, WebSummit, DLD, Slush, IOneers, Launch Conference та інших великих івентів. Ще один сприятливий канал для нетворкінгу – це закордонні інкубатори та акселератори. Компаніям рекомендовано вивчити зарубіжні інкубаційні програми і намагатись потрапити в інкубатори, випускники яких регулярно отримують інвестиції.

ІННОВАЦІЙНА СУТНІСТЬ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Осипова С.К.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Оскільки держава за об'єктивних умов не здатна повністю розв'язати соціальні проблеми суспільства, а ресурси некомерційних організацій обмежені, діяльність не системна, то вирішення подібних проблем підприємницькими засобами є досить перспективним [1].

Досвід зарубіжних країн свідчить про нагальну необхідність закріплення інституту соціального підприємництва на законодавчому рівні та визначення основних правил функціонування та підтримки такого типу підприємств в соціально-економічному середовищі держави [2].

Соціальне підприємництво поширюється на такі галузі, як освіта, охорона навколишнього середовища, боротьба з бідністю, захист прав людини тощо. Соціальне підприємництво має позитивний ефекти від діяльності, це: сприяння працевлаштуванню людей з обмеженими фізичними та психічними можливостями та безробітних; пропонування нових шляхів для реформування державних соціальних послуг; підтримка залучення громадян до участі у соціальних ініціативах на волонтерських засадах, об'єднання громад навколо соціальних проблем; розширення видів соціальних послуг, які залишаються поза увагою звичайного бізнесу у зв'язку з малоприбутковістю, непопулярністю, відсутністю належної професійної підготовки тощо [3].

Соціальне підприємництво стає інструментом для вирішення соціальних проблем суспільства завдяки інноваційній складовій. Держави, що демонструють стійкий розвиток, гуманне ставлення до людини, повагу до суспільних інститутів, розглядають соціальне підприємництво як ефективний інструмент соціально-економічної політики однією з основних характеристик соціального підприємництва є те, що воно надає перевагу створенню суспільного продукту над прибутком і використовує для досягнення соціального блага соціальні та економічні інновації. У результаті, це сприяє прискоренню соціальних змін та задоволенню суспільних потреб. Хоча цей кон'юнктурний тренд у різних країнах має дещо різне вираження, ми можемо спостерігати єдину тенденцію — вирішення соціальних проблем підприємницькими методами [1].

Література:

1. Кульбако М. С. Соціальне підприємництво: кон'юнктурний тренд чи ефективний інструмент вирішення соціальних проблем суспільства? [Електронний ресурс] / М. С. Кульбако // Стратегія економічного розвитку України. - 2015. - № 36. - С. 232-240. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/seru_2015_36_26

2. Руда І. Соціальне підприємництво: зарубіжний досвід [Електронний ресурс] / І. Руда // Актуальні проблеми державного управління. - 2013. - Вип. 2. - С. 126-130. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdyo_2013_2_36 -

3. Доброва Н. В. Соціальне підприємництво [Електронний ресурс] / Н. В. Доброва // Економічні інновації. - 2015. - Вип. 59. - С. 112-117. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecinn_2015_59_15

УПРАВЛІННЯ ЛОГІСТИЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Остряніна С.В., Антонов А.Ю.
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», м. Полтава

В роботі розглянуто питання управління логістичною діяльністю підприємства.

Організація логістики на підприємствах, у логістичних системах, логістичних ланцюгах поставок є істотним чинником організаційного забезпечення ефективного логістичного управління як у вузькому (управління переміщеннями матеріальних ресурсів), так і в широкому розумінні як сутність управління підприємством, філософія управління. зростання значення організації логістики в ефективності логістичного управління відбувалося у безпосередньому зв'язку з масштабами поширення концепції логістики на процеси та сфери діяльності підприємства [1, с. 365].

Особливими характеристиками логістичного управління, як і управління загалом, можна окреслити наступні: один із специфічних видів діяльності, що відрізняє його від інших видів діяльності; головною формою логістичного управління виступає вплив відповідних суб'єктів управління (керівників) на його об'єкт (логістичну систему); вид діяльності, що здійснюється безперервно у часі та просторі; здійснюється як процес, що відбувається у чіткій структурно-логічній послідовності окремих його етапів; завжди підпорядкований визначеним цілям та завжди характеризується певним результатом; управлінська діяльність потребує раціонального використання необхідних ресурсів та відбувається в умовах ризику і невизначеності.

Логістичне управління в ринкових умовах господарювання здійснюється на основі загальних принципів управління з урахуванням специфіки логістичної діяльності. Серед принципів логістичного управління можна виокремити такі [2, с.25]:

системність і комплексність, які полягають в управлінні всіма потоковими процесами у взаємодії та узгодженні окремих етапів бізнес-процесів з метою оптимізації всієї логістичної системи;

узгодження критеріїв оцінки ефективності функціонування окремих ланок логістичного ланцюга на мікро- і макрологістичному рівнях;

організацію обліку витрат на управління матеріальними й пов'язаними з ними інформаційними, фінансовими та сервісними потоками вздовж усього логістичного ланцюга;

активніше використання інформаційних технологій та сучасних методів моделювання в управлінні логістичними системами та ін.

Отже, використання українськими підприємствами окреслених характеристик та принципів логістичного управління дозволить підвищити конкурентоспроможність і прибутковість власного бізнесу.

Література:

1. Крикавський, Є. В. Логістика. Основи теорії: підруч. Львів. Інтелект-Захід, 2006. 454 с.

2. Остряніна С.В. Складська логістика: навч.-метод. посіб. Полтава. ПУЕТ, 2013. 183с.

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА У КОНТЕКСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ САМОМЕНЕДЖМЕНТУ

Остряніна С.В., Дробітько Д.О., Мокій О.О.
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», м. Полтава

В роботі розглянуто питання управління розвитком персоналу, що є процесом, що зумовлений впливом факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, результатом організаційних змін, впровадження методик, процесів і ресурсів, необхідних для ефективного виконання поточних і перспективних завдань роботодавця, так і задоволення працівників у самореалізації, професійній підготовці і кар'єрному зростанні.

Ми погоджуємось із думкою Буняк Н.М. [1, с. 186], що здатність особистості до саморозвитку залежить від: самопізнання, тобто вивчення своїх сильних та слабких сторін, знання своїх особистих якостей, провідних мотивів до діяльності; оцінювання себе порівняно з іншими людьми; до особистісного та професійного самовизначення, тобто визначення своїх реальних потреб та бажань; формувати власні життєві цілі, визначати пріоритети діяльності, планувати своє життя та кар'єру; до самоорганізації та самореалізації, уміння раціонально використовувати наявні можливості та час, а також мобілізувати себе на досягнення пріоритетних цілей; до самомотивування, уміння переводити справу з розряду «треба» в розряд «хочу», самодисципліна; до самоконтролю своєї діяльності, уміння усвідомлювати та об'єктивно оцінювати результати своєї діяльності. Відповідно, виокремлюють наступні напрями розвитку сучасного самоменеджменту: тайм-менеджмент – технологія раціонального розподілу та підвищення ефективності використання часу; стрес-менеджмент – сукупність заходів щодо запобігання виникнення стресових ситуацій та реабілітації особистості після їх виникнення, а також зміцнення її стресостійкості; тім-менеджмент (командний менеджмент) – сучасний підхід до створення команди, управління змінами та конфліктами в колективі, підвищення ефективності командної роботи; імпресіон-менеджмент – технологія формування позитивного враження про себе; сукупність методів та принципів формування свого привабливого іміджу; ресурс-менеджмент – вміння особи виявляти компетентність у саморозвитку [3, с. 225].

Набули актуальності такі технології самоменеджменту як (АВС-аналізу, принцип Ейзенхауера, принцип Парето) технологія SMART та дотримання послідовності її етапів (постановка цілей, планування використання часу, прийняття рішень, організація й реалізація,контроль) сприятимуть отриманню часових резервів для розвитку і саморозвитку особистості [2].

Література:

1. Буняк Н.М. Самоменеджмент як мистецтво саморозвитку особистості URL: http://global-national.in.ua/archive/18-2017/36.pdf.

2 Остряніна С.В. Дистанційний курс з дисципліни (Самоменеджмент і тайм-менеджмент). Полтава, ПУЕТ. 2020. URL: http://www2.el.puet.edu.ua

3. Штепа О. Самоменеджмент: процесуальна та диспозиційна характеристика. *Соціогуманітарні проблеми людини*. 2010. № 4. С. 224–235.

ФАКТОРИ ЦІНОУТВОРЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Павленко В. В., Ларка Л. С.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

На сучасному етапі розвитку економіки правильне розроблення цінової політики вимагає від підприємств ретельного аналізу всіх факторів впливу на ціну. Однак, на практиці підприємства приділяють недостатньо уваги вивченню факторів ціноутворення та недооцінюють важливість їх впливу на динаміку збуту. Саме тому дослідження факторів ціноутворення на підприємстві є актуальною темою. Існує значна кількість факторів, які впливають певною мірою на процес ціноутворення на підприємстві. Як правило, усі фактори впливу на формування цін поділяють на дві основні групи: зовнішні та внутрішні. Особливістю групи внутрішніх факторів ціноутворення є те, що вони можуть буди контрольованими підприємством. До внутрішніх факторів відносяться: поточні цілі підприємства, виробничі фактори, маркетингова стратегія підприємства, товарна політика, збутова політика, комунікаційна політика, вибір методу ціноутворення та ін. [1].

Чинники ціноутворення, які входять до групи зовнішніх факторів, не є контрольованими підприємством, але повинні обов'язково враховуватися під час встановлення цін. Зовнішні фактори поділяються на чинники мікросередовища (прямого впливу) та макросередовища (опосередкованого впливу). До факторів мікросередовища відносяться: тип ринку, попит, конкуренція і пропозиція. Фактори макросередовища включають: стан економіки, грошово-кредитну політику, податкову політику, політику державного регулювання цін та ін. [2].

В процесі розроблення цінової політики підприємства необхідно розглянути ціноутворення як процес, на який впливає велика кількість факторів. Тільки урахування всіх зовнішніх і внутрішніх чинників впливу, а також дослідження їх природи дає можливість для впровадження ефективної політики ціноутворення на підприємстві. Таким чином, при розробленні комплексу заходів з удосконалення цінової стратегії дослідження впливу факторів макро- та мікросередовища підприємства є обов'язковою умовою [3].

Література:

1. Божкова В.В., Рябченко І. М. Дослідження факторів маркетингового ціноутворення на вітчизняних промислових підприємствах. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2013. № 2. С. 40-48

2. Толпежніков Р.О., Толпежнікова Т. Г. Особливості ціноутворення продукції промислового підприємства. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону.* 2013. № 9(2). С. 99-103.

3. Скорик І. М., Ларка Л. С. Напрями удосконалення ціноутворення на підприємстві. *Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я*: тези доп. 28-ї міжнар. наук.-практ. конф. MicroCAD–2020, [28-30 жовтня 2020 р.] : у 5 ч. Ч. 3 / ред. Є. І. Сокол. Харків : Планета-Прінт, 2020. С. 279.

АКТУАЛЬНІСТЬ МАРКЕТИНГОВОГО ПЛАНУВАННЯ

Павленко Є.Ю.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

На практиці управління компаніями керівництво дедалі частіше стикається з проблемою вирішення суперечності між непередбачуваним розвитком ринку та прагненням до стабільного зростання, тому роль планування останнім часом знову починає зростати.

Зміст процесу планування загалом, включаючи маркетингову діяльність, багато в чому залежить від рівня централізації планування та управління, а також від розробленого комплексу маркетингу підприємства. Компанія, що працює на багатьох віддалених ринках, як правило, характеризується високим ступенем незалежності окремих підрозділів у прийнятті рішень. Компанії, специфікою яких є наявність декількох сегментів ринку з невизначеними коливаннями обсягу та структури попиту, високим ступенем ризику в комерційних операціях, агресивними, зростаючими конкурентами.

Річний план затверджується вищим керівництвом організації і на його основі координує маркетингову діяльність у галузі виробництва, фінансів та інших галузей організації. Після затвердження маркетингового плану починається його реалізація.

Система реалізації маркетингового плану з управлінської точки зору складається з: програм дій; організаційної структури; системи прийняття рішень та заохочення; людських ресурсів; управлінського клімату та організаційної культури. Система прийняття рішень та стимулів - це формальні та неформальні робочі процедури, що визначають зміст та логіку процесів планування, збору інформації, розробки бюджету; найм, навчання та моніторинг працівників, а також оцінка та заохочення працівників.

Принципи, якими повинні користуватися підприємства при плануванні своєї маркетингової діяльності: системний підхід до планування; різноманітність типів підприємств, їх цілі та завдання, що випускаються (послуги) породжує різноманітні підходи до організації маркетингового планування; багатовимірний ситуативний характер планування; динамічний, безперервний характер планування, негайне внесення всіх змін у плани, що впливають на діяльність підприємства; наявність концепції її планування.

Підсумовуючи вищесказане, слід зазначити, що ретельний аналіз ринкових факторів та вибір правильної стратегії підприємства можуть подолати негативні тенденції розвитку та підвищити конкурентоспроможність.

Література:

1. Шевченко М.М., Стрельникова Ю.І. Роль стратегічного маркетингового планування на підприємстві. Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я: тези доповідей XXVII міжнародної науково-практичної конференції MicroCAD-2018. Ч. ІІІ. / за ред. проф. Сокола Є.І. Харків. НТУ «ХПІ», 2018. С. 288.

2. Шевченко М.М. Місце комплексу маркетингу в системі маркетингового стратегічного управління. Вісник Національного технічного університету «ХПІ» (економічні науки). Збірник наукових праць. Харків.НТУ «ХПІ», 2018. №37 (1313). С.107-111.

БІЗНЕС-КУЛЬТУРА ТА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Пантелєєв М.С., Запара В.Ю.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Сучасний стан розвитку економіки України сприяє розумінню того, що без посилення соціальної орієнтованості українських підприємств та підприємців, що сприятиме гармонізації відносин в організації і формуванню загальних принципів розвитку сучасної бізнес-культури, є неможливим покращення функціонування економіки України в цілому та вихід сучасних підприємств на міжнародні ринки збуту своєї продукції [1].

Як свідчить світова практика, успішні підприємства характеризуються високим рівнем організаційної культури. Бізнес-культура - це система цінностей та пріоритетів підприємця щодо поведінки його на ринку, взаємовідносин з членами трудового колективу, споживачами, постачальниками та з іншими суб'єктами господарювання [2].

Засобом узгодження інтересів бізнесу та суспільства в щоденній діяльності організації та основою її привабливого іміджу є формування організаційної культури на засадах концепції «Соціальної відповідальності бізнесу» (СВБ). Соціальна відповідальність бізнесу – це відповідальність тих, хто приймає бізнес-рішення, за тих, на кого безпосередньо чи опосередковано ці рішення впливають. Соціальна відповідальність – це концепція, що заохочує компанії враховувати інтереси суспільства, беручи на себе відповідальність за вплив діяльності компанії на споживачів, стейкхолдерів, працівників, громади та довкілля в усіх аспектах своєї діяльності. Впровадження соціальної відповідальності бізнесу як перед суспільством в цілому, так і перед людьми, які працюють в організації – це елемент корпоративної культури. Практичний досвід свідчить, що підвищення рівня СВБ забезпечується за рахунок організаційних та структурних змін [3]. Соціальна спрямованість бізнесу буде більш ефективною та мати системний характер, якщо соціальна відповідальність бізнесу буде включена у стратегію управління підприємством.

Література:

1. Бізнес-комунікації і бізнес-культура підприємництва у міжнародному туризмі / Н. М. Шматько [та ін.] // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Сер. : Економічні науки = Bulletin of the National Technical University "KhPI". Ser. : Economic sciences : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2019. – № 24 (1323). – С. 101-105.

2. Шматько Н. М. Бізнес-культура: основні елементи / Н. М. Шматько // Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я = Information technologies: science, engineering, technology, education, health : наук. вид. : тези доп. 27-ї міжнар. наук.-практ. конф. MicroCAD–2019, [15-17 травня 2019 р.] : у 4 ч. Ч. 3 / ред. Є. І. Сокол. – Харків : НТУ "ХПІ", 2019. – С. 414..

3. Шматько Н. М. Забезпечення якості управління промисловим підприємством за рахунок організаційних змін / Н. М. Шматько // Вчені записки Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського. Сер. : Економіка і управління. – 2020. – Т. 31 (70), № 2. – С. 66-71.

ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА В СИСТЕМІ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Пантелєєв М.С., Левченко Р.Р.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Сьогодні, в умовах ринкових перетворень, особливого значення набувають питання, пов'язані з пошуком новітніх підходів до підвищення ефективності управління підприємством, які спрямовані на відтворення умов їх стійкого стратегічного розвитку та формування адаптивних компетенцій підприємства до змін нестабільного зовнішнього середовища. Вирішенню цих завдань багато в чому сприяє достовірна діагностика фінансового стану підприємства за даними фінансової звітності та обліку, тобто правильне розуміння та своєчасне отримання керівництвом та менеджерами достовірної інформації, необхідної для планування, контролю та прийняття оптимальних управлінських рішень [1]. Ефективне і дієве прийняття рішень менеджерами може гарантувати конкурентну перевагу підприємству. Це може бути досягнуто тільки за рахунок належного використання відповідних інструментів для прийняття рішень [2]. Саме тому, в даний час склалися об'єктивні передумови для застосування в системі управління діяльністю підприємств такого інструмента, як діагностика. При цьому, слід зауважити, що в наступний час все частіше застосовуються управлінські рішення на засадах «синергетичної економіки», «синергетичного ефекту», коли цілі організації формуються з цілей окремих структурних підрозділів чи видів діяльності, або з вимог організаційного зростання [3]. Діагностику фінансового стану здійснюють, використовуючи найрізноманітніші прийоми, методи та моделі. Їх кількість та широта застосовування залежать від конкретних цілей та завдань діагностики.

Існують три основні типи моделей: 1) Дескриптивні – до них належать системи звітних балансів; фінансових звітів; вертикальний, горизонтальний, трендовий, порівняльний, факторний аналіз; система аналітичних коефіцієнтів. 2) Предикативні – це моделі прогностичного характеру, які використовують для прогнозування доходів та прибутку підприємства, його майбутнього фінансового стану. 3) Нормативні – це моделі, які уможливлюють порівняння фактичних результатів діяльності підприємства із нормативними.

Література:

1. Побережна Н. М. Фінансова звітність у системі управління підприємством [Електронний ресурс] / Н. М. Побережна // Східна Європа: економіка, бізнес та управління : електрон. наук. фахове вид. – 2017. – Вип. 6 (11). – С. 335-340. – URI: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/11_2017/65.pdf

2. Кармінська-Бєлоброва М. В. Прийняття управлінських рішень як інструмент підвищення ефективності управління / М. В. Кармінська-Бєлоброва, Н. М. Шматько, М. С. Пантелєєв // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Сер. : Економічні науки = Bulletin of the National Technical University "KhPI". Ser. : Economic sciences : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2020. – № 2. – С. 81-85.

3. Лепейко Т. І., Шматько Н. М. Особливості прояву синергетичних ефектів в українській економіці. Бізнес Інформ=Business Inform, 2012. No 11. С. 6–8

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ОРГАНІЗАЦІЇ

Пантелєєв М.С., Чистякова К.Є.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Одним з ключових факторів успіху підприємства є його персонал – люди, потенціал яких в сучасних умовах реалізується у формі людського капіталу, оцінка і використання якого, з метою ефективного управління, є першорядним завданням для підприємств [1]. На сьогодні, трудові ресурси є основною цінністю суспільства, визначальним чинником інноваційного розвитку та економічного зростання, оскільки конкурентні переваги досягаються не тільки за рахунок матеріальних ресурсів, а й в результаті накопичення і використання знань, інформації, інновацій, джерелом яких виступає людина [2]. Ефективність управління персоналом залежить як від вміння приймати правильні та своєчасні управлінські рішення, так і від формування та удосконалення системи управління працівниками [3]. Саме, формування ефективної системи управляння персоналом надає можливість розробляти та впроваджувати інноваційні технології, нові види продукції, підвищувати рівень фінансових результатів діяльності підприємств та їх конкурентоспроможності. Більш того, в сучасних умовах виникає потреба не тільки в кваліфікованих кадрах, а і в робітниках, які зможуть самостійно, швидко та якісно приймати рішення, адекватно реагувати на зміни, підвищення конкуренції, на стреси та ризики. Ці робітники повинні мати певний рівень креативності тобто креативне мислення [4]. На нашу думку удосконалення системи управління персоналом (УП) повинно бути нерозривно пов'язане по-перше, з забезпеченням інтегрованості УП із загальною стратегією управління підприємством, а по-друге, – повинно забезпечувати взаємозв'язок та взаємодію усіх процесів і субпроцесів УП (основними з яких є його найм, розвиток, оцінювання та винагорода) із загальним стратегічним імперативом підприємства.

Література:

1. Перерва П. Г. Розвиток ринкового потенціалу підприємств на основі ефективного формування і використання людського капіталу / П. Г. Перерва, В. А. Кучинський // Економічний журнал Одеського політехнічного університету = Economic journal Odessa polytechnic university. – 2019. – № 3 (9). – С. 94-103.

2. Побережна Н. М. Трудові ресурси та їх роль в інноваційному розвитку сучасного підприємства / Н. М. Побережна, М. С. Пантелєєв, В. О. Гаркуша // Причорноморські економічні студії. – 2017. – Вип. 17. – С. 122-128..

3. Кармінська-Бєлоброва М. В. Прийняття управлінських рішень як інструмент підвищення ефективності управління / М. В. Кармінська-Бєлоброва, Н. М. Шматько, М. С. Пантелєєв // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Сер. : Економічні науки = Bulletin of the National Technical University "KhPI". Ser. : Economic sciences : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2020. – № 2. – С. 81-85.

4. Шматько Н. Креативне мислення і генерація ідей у контексті стратегічного управління персоналом [Електронний ресурс] / Н. Шматько, М. Пантелєєв, А. Курченко // Адаптивне управління: теорія і практика. Сер. : Економіка : електрон. наук. фахове вид. – 2018. – Вип. 5 (10). – 19 с. – URI: https://amtp.org.ua/index.php/journal2/article/view/101/70

ПЕРПЕКТИВИ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ТА ЦИФРОВІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Парубець О. М.
Національний університет «Чернігівська політехніка», м. Чернігів

Застосування сучасних інформаційних і цифрових технологій у фінансовому секторі України в умовах створення і розвитку електронного урядування, електронної держави, інформаційного суспільства стає вимогою часу. Інформатизація та цифровізація фінансових послуг та операцій сприяє забезпеченню їх прозорості і відкритості, посиленню дієвості державного, муніципального, внутрішньогосподарського та громадського контролю, зменшенню рівня тіньової економіки, викриттю і ліквідації корупційних схем і ризиків. У Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року в напряму «інноваційний розвиток» зазначено такі індикатори його виконання як розвиток ринку FinTech, SupTech&RegTech, а також цифрової економіки, цифрових технологій та платформ регуляторів [1]. На думку експертів ініціативи «Цифрова адженда України» частка цифрової економіки у ВВП України у 2021 р. складе 3 % з поступовим збільшенням у 2030 р. до 65 % [2].

Цифровізація банківської системи України, діджиталізація фінансових установ, електронізація біржової торгівлі сприятимуть зменшенню часу і вартості надання фінансових послуг, підвищенню їх якості у відповідності до вимог споживачів та міжнародних стандартів, розвитку інформаційної взаємодії між регуляторами, органами державної виконавчої влади та споживачами фінансових послуг. Інформаційна та цифрова трансформація фінансового сектору окрім переваг має суттєві недоліки пов'язані з виникненням кібератак на фоні відсутності розвиненої системи вітчизняного кіберстрахування За даними американської компанії Specops Software Україна займає шосте місце в світі за кількістю небезпечних кібератак. У зв'язку з цим першочерговим завданням є гармонізація нормативно-правової бази в сфері регулювання впровадження і розвитку інформаційних та цифрових технологій у фінансовому секторі, класифікації видів страхування кіберризиків та розробки методики відшкодування збитків у випадку здійснення кібератак [3].

Інформатизація та цифровізація фінансового сектору України також потребує значної суми коштів, які можна отримати по лінії міжнародних фінансових організацій та інститутів, а також урядів іноземних держав.

Література:

1.Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року. Рішення Правління Національного банку України від 26 грудня 2019 року№ 1010-рш. URL : https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy3.

2.Україна -2030E — країна з розвинутою цифровою економікою. Український інститут майбутнього. URL : https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html

3. Ільчук В. П., Парубець О. М., Сугоняко Д. О. Інноваційні підходи до розвитку ринку кіберстрахування в Україні. Ефективна економіка. – 2018. – № 5. – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6295

РОЛЬ АУДИТУ У ВИЯВЛЕННІ ШАХРАЙСТВА

Парфентій Л.А., Смоліна К.О.
Сумська філія Харківського національного університету внутрішніх справ, м. Суми

У процесі здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства його працівники і навіть управлінський персонал можуть вдаватися до певних видів фальсифікації та перекручень. Недосконаліть деяких нормативно-правових актів, недостатня ефективність системи фінансового контролю, складність і багатоступеневість фінансово-економічних відносин, некомпетентність, юридична необізнаність, недбалість, безвідповідальність і недоречна довірливість власників, керівників підприємств і приватних осіб зумовлюють можливість здійснення шахрайських дій.

За результатами Всесвітнього дослідження економічних злочинів та шахрайства 2020 (Результати опитування українських компаній) [1] 51% респондентів в Україні постраждали від шахрайства за останні 24 місяці. Цей показник вищий, ніж середній у світі (47%), та зріс порівняно з 48% у 2018 році. Топ 5 видів шахрайства формують: 47% - незаконне привласнення майна, 47% - хабарництво та корупція, 31% - шахрайство з боку клієнтів, 31% - кіберзлочини, 31% - шахрайство у закупівлях. У 25% випадків шахрайські дії здійснювали співробітники організацій, у 41% - третя сторона, ще у 25% випадків мала місце змова між співробітниками і третьою стороною.

Шахрайство є одним з факторів впливу на вірогідність фінансової звітності підприємства, що призводить до втрати довіри громадськості та потенційних клієнтів компанії. Відповідно до міжнародних стандартів аудиту шахрайство — це навмисно неправильне відбиття і подання даних обліку та звітності службовими особами та керівництвом підприємства. Шахрайство полягає в: 1) маніпулюванні рахунками та підробці основних документів, реєстрів бухгалтерського обліку та звітності; 2) навмисних змінах записів в обліку, які спотворюють характер фінансових і господарських операцій з метою порушення законодавства та/або прийнятої на підприємстві облікової політики; 3) навмисному здійсненні неправильної оцінки активів і використанні неправильних методів їх списання.

Варто зазначити, що будь-яке навмисне викривлення фінансової звітності спрямоване на досягнення конкретних цілей окремих осіб або груп осіб. Перш ніж виявляти викривлення та визначати його причину, аудитор повинен чітко розуміти можливі мотиви та особисті цілі шахрайства.

Отже, шахрайство є негативним явищем, існування якого не обмежується певним етапом розвитку ринку, воно поступово змінюється та набуває нових форм і типів. Зменшення кількості випадків шахрайства можна досягти шляхом залучення аудиторів, у тому числі внутрішніх, що б дало змогу ефективно контролювати діяльність підприємства.

Література:

1. Всесвітнє дослідження економічних злочинів та шахрайства 2020. PwC. 2020. URL: https://www.pwc.com/ua/uk/survey/2020/gecs-ua-2020-ukr.pdf (дата звернення: 08.02.2021).

ПРОБЛЕМЫ УКРАИНСКОГО РЫНКА ИСКЛЮЧИТЕЛЬНЫХ ПРАВ

Перерва П.Г., Виниченко А.А., Товажнянская О.И.
Национальный технический университет «Харьковский политехнический институт», г. Харьков

Низкая конкурентоспособность на мировых рынках является следствием технологической отсталости оборудования, что никак не стимулирует развитие не сырьевых секторов экономики Украины. В связи с этим на государственном уровне приняты решения по повышению ответственности регионов за развитие территорий, заявлены новые ориентиры в развитии отраслей высоких технологий, основанных на использовании объектов интеллектуальной собственности**.** Только 8 % роста украинской экономики достигается за счет высокотехнологичных секторов, в то же время в развитых странах мира этот показатель находится на уровне 60 %. Тенденции последних лет говорят о нарастании технологического отставания в подавляющем большинстве сфер народного хозяйства, несмотря на стабилизацию социально-экономического развития страны и укрепление ее бюджета.

Анализ научных литературных данных по проблеме показывает, что уровень капитализации доходов от интеллектуальной собственности в Украине составляет не более 2 процентов. Интеллектуальная собственность, включенная в хозяйственный оборот, в большей своей части не оформлена в патентном ведомстве. По оценкам зарубежных специалистов, нематериальные активы составляют до 30 % стоимости всех активов предприятий в промышленно развитых странах, а для инновационно развивающихся фирм и компаний достигают 70–80 %. Среди инвесторов в этих странах не котируются предприятия с долей нематериальных активов менее 40 % как имеющие недостаточный задел для развития. В Украине из-за плохо поставленного учета и оценки нематериальных активов и интеллектуальной собственности их доля по бухгалтерским документам составляет обычно менее 1 % в активах предприятий.

Проблема оценки интеллектуальной собственности и вовлечения ее в хозяйственный оборот актуальна для предприятия Северо-Восточного промышленного региона. В регионе отсутствуют комплексные статистические данные патентной защиты объектов интеллектуальной собственности и динамики их развития, состояния рынка лицензий; не разработаны показатели оценки состояния и принятия управленческих решений по проблемам защиты и вовлечения объектов интеллектуальной собственности в хозяйственный оборот; не решены вопросы оценки объектов интеллектуальной собственности и включения их в стоимость нематериальных активов, инфраструктура коммерциализации объектов интеллектуальной собственности складывается стихийно и не поддерживается региональными властями, отсутствует законодательная и организационно-методическая база по управлению объектами интеллектуальной собственности региона.

Литература:

1. Pererva P.G., Kocziszky György, Szakaly D., Somosi Veres M. Technology transfer.- Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI», 2012. — 668 p.
2. Ткачова Н.П., Перерва П.Г. Розвиток методів аналізу фактичного стану конкурентних переваг підприємства // Економіка розвитку– 2011. – № 4 (60). – С.116-120.
3. Перерва П.Г. Управління маркетингом на машинобудівному підприємстві // Навч.посібник для інж.-техн.вузів.- Харків : «Основа», 1993.- 288с.
4. Pererva P.G., Tkachev M.M., Kobielieva T.O. Evaluation of holder profits violation of their exclusive rights // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 240-246.
5. Грабченко А.И., Смоловик Р.Ф., Перерва П.Г. Основы маркетинга высоких технологий: Учебное пособие, Харьков: ХГПУ, 1999. - 242с.
6. Перерва П.Г. Самомаркетинг менеджера и бизнесмена. - Ростов н/Д: Феникс, 2003. - 592 с.
7. Pererva P.G., Kocziszky G., Somosi Veres M., Kobielieva T.A. Compliance program: [tutorial] // ed.: P.G.Pererva, G.Kocziszky, M.Veres Somosi.– Kharkov-Miskolc : LTD «Planeta-prynt», 2019.– 689 p.
8. Гончарова Н.П., Яковлев А.И., Перерва П.Г. Маркетинг инновационного процесса // Учебное пособие - К.: ВИРА-Р, 1998. - 267 с.

ОЦІНКА БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Пивавар І.В.
Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця, м. Харків

Бюджет на сьогоднішній день залишається найвагомішим фінансовим інструментом держави, який дозволяє мобілізувати і планомірно розподіляти фінансові потоки у залежності від визначених стратегічних і тактичних цілей розвитку суспільства. Провідною складовою єдиної фінансової політики є бюджетна політика, яка тісно пов’язана з податковою, грошово-кредитною, валютною, інвестиційною, борговою. Саме бюджетна політика відіграє провідну роль у забезпеченні економічної та соціальної стабільності, адже в процесі її формування і реалізації стикаються інтереси різних суб’єктів економічних відносин та різних політичних партій. Бюджетна політика України включає чотири головні складові: політику у сфері державних доходів; державних видатків; державного боргу; бюджетного регулювання та міжбюджетних відносин. Однак центральне місце в системі організації бюджетної політики займають державні видатки, оскільки напрями й обсяги їх здійснення обумовлюють потребу у формуванні державних доходів, виникнення та систему управління державним боргом і є фактором, що враховується під час перерозподілу фінансових ресурсів між бюджетами різних рівнів. Важливим критерієм ефективної бюджетної політики України є рівень виконання бюджетів. Видатки держави є об’єктивно необхідними, оскільки будь-яка функція держави може бути реалізована за умови її фінансування за рахунок коштів бюджету. Державні видатки є інструментом забезпечення справедливого розподілу державних благ із метою досягнення граничного рівня добробуту для кожного члена суспільства. Тому питання оптимізації та підвищення ефективності використання державних видатків сьогодні набувають виняткового значення. Видатки в Україні на науку, освіту, охорону здоров'я, культуру належать до поточних видатків бюджету. Ці галузі практично не мають доходів і свою діяльність провадять на основі видатків відповідних бюджетів. Розміри видатків на їх утримання визначаються спеціальними документами – кошторисами.України впродовж 2011-2020 років, можна стверджувати, що економіка України знаходиться не в найкращому становищі. На це впливає низка факторів, які заключаються, перш за все, в неефективній бюджетній політиці, це випливає на основі аналізу доходної частини бюджету, основним джерелом якої є податки, які складають приблизно 4/5 її частини, що вказує на низький рівень прибутковості державних підприємств, експортних операцій.

Тобто нераціональне використання можливостей тому необхідно раціонально використовувати кошти, а саме залучати в діяльність, яка б приносила прибуток, а не тільки задовольняла інтереси суспільства, адже при збільшенні доходів є перспектива покращення стану життя населення та розвитку економіки.

ОБЛІК ТА ЗВІТНІСТЬ В УПРАВЛІННІ ЗАКЛАДАМИ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ

Побережна Н.М.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Ряд наукових праць [1-3], підтверджують, що функціональний зміст обліково-аналітичного забезпечення в управлінні процесами стратегічного розвитку підприємства, і в тому числі готельно-ресторанного бізнесу, слід характеризувати як надання релевантної облікової та аналітичної інформації управлінському апарату для прийняття рішення у межах стратегії розвитку, з витрачанням мінімальних з точки зору доцільності зусиль на підготовку даних та забезпечення високої гнучкості обліково-аналітичних процесів у випадку зміни стратегії [1, с. 52].

Особливої уваги заслуговує вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення системи управління отриманими доходами та понесеними витратами закладів готельно-ресторанного бізнесу та відображення результатів такого управління у їх фінансовій звітності, яку в свою чергу можна поділити на внутрішню та зовнішню щодо такого закладу.

Згодні з науковцем Євдощаком В.І. [2], який визначає необхідність формування структурованої системи внутрішньої звітності готельно-ресторанних закладів за сегментами відповідальності та пропонує до звітності щодо відображення доходів підприємств готельного бізнесу (ГБ) відносити: Звіти про фактичну реалізацію послуг у межах підприємства ГБ, Звіти про фактично надані послуги підприємства ГБ та окремі Звіти (Звіт по дострокових від'їздах з готелю за період та Звіт по не приїздах згідно з бронню за період) [2]. Таким чином, згенерована обліково-аналітична інформація поступає до системи контролю та внутрішнього аудиту готельно-ресторанного закладу, де вона трансформується, аналізується та стає підґрунтям прийняття ефективних управлінських рішень.

Література:

1. Семенюк Л.В. Обліково-аналітичне забезпечення стратегічного розвитку підприємств ресторанного господарства: дис. …канд. екон. наук : 08.00.09; ЛНУ імені Івана Франка; наук. кер. Бандура З.Л.. – Львів : [б. в.], 2016. – 275 с.

2. Інновації в туризмі: теоретичний аспект / Р.О. Побережний [та ін.] // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки = Bulletin of the National Technical University "KhPI". Economic sciences : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2019. – № 23. – С. 64-69.

3. Євдощак, В. І. Відображення інформації про доходи в облікових регістрах та звітності / Володимир І. Є., Юлія А. М. // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр ТНЕУ «Економічна думка», 2016. – Том 24. – № 2. – С. 147-154.

4. Дослідження та оптимізація економічних процесів в готельно-ресторанному бізнесі : кол. монографія / Т. С. Шовкопляс [та ін.] ; [ред.: Н. В. Якименко-Терещенко, Є. М. Строков] ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". – Харків : НТУ "ХПІ", 2019. – 100 с.

ВИПЛАТИ ПРАЦІВНИКАМ: МЕТОДИЧНІ ПРИЙОМИ ЇХ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ

Побережна Н.М., Поломана М.І.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Дослідження сучасних науковців [1-3] свідчать про те, що одним із основних факторів, що впливають на ефективну діяльність та конкурентоспроможність підприємства, є витрати на оплату праці. Тому, для раціональної організації обліку праці та її оплати на підприємстві необхідно забезпечити певні передумови: сучасну оптимальну організацію і технологію виробництва; наявність висококваліфікованих бухгалтерів та сучасної комп'ютерної техніки; детальне планування праці та заробітної плати [2, с. 95].

Особливої уваги заслуговує внутрішній контроль виплат працівникам, методичні прийоми якого розподіляються на розрахунково-аналітичні, документальні прийоми контролю та методичні прийоми узагальнення та реалізації результатів.

До розрахунково-аналітичних прийомів контролю відносять: економічний аналіз, статистичні розрахунки, економіко-математичні методи, що дозволяє виявити загальний стан контрольованих об'єктів, виявити фактори, що спричинили негативний вплив на результати фінансово-господарської діяльності.

Документальні прийоми контролю складаються з прийомів контролю окремого документа та прийомів контролю господарських операцій з обліку оплати праці та нормативно-правова перевірка.

Група методів узагальнення та реалізації результатів контролю є об'єднанням результатів здійсненого контролю та прийняттям рішень з усунення виявлених недоліків та включає такі прийоми: документування результатів проміжного контролю; групування недоліків; аналітичне групування; слідчо-юридичне обгрунтування; систематизоване групування результатів контролю; прийняття рішень та контроль за виконанням прийнятих рішень

Література:

1. Побережний Р.О. Економічна сутність та місце трудових ресурсів в менеджменті, бухгалтерському обліку та звітності підприємств малого середнього та великого бізнесу / Р.О. Побережний, Н.М. Побережна, О.В. Мелень // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Сер. : Економічні науки = Bulletin of the National Technical University "KhPI". Ser. : Economic sciences: зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2020. – № 2. – 6 с.

2. Брік С.В. Шляхи вдосконалення організації обліку оплати праці на підприємстві / С.В. Брік, Д.В. Дегтяр // Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ» : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес та ефективність виробництва. – Харків : НТУ «ХПІ». – 2015. – № 60 (1169). – С. 94-97..

3. Пантелєєв М.С. Формування ефективної системи мотивації праці персоналу / М.С. Пантелєєв, Р.О. Побережний, В.В. Кір'янчук // Дослідження та оптимізація економічних процесів "Оптимум-2018" : тр. 14-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 5-7 грудня 2018 р. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. – С. 116-118.

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД В УПРАВЛІННІ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Побережний Р.О.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Дослідження сучасних науковців [1-4] свідчать, що в управлінні інноваційною діяльністю сучасних підприємств використовуються багато різних підходів: маркетинговий, адміністративний, системний, комплексний, поведінковий, інтегральний, ситуаційний, функціональний та ін.

Проте на наш погляд, найбільш цілісним підходом є системний підхід, оскільки «…з позиції системного підходу в управлінні, система управління інноваційною діяльністю є сукупністю взаємопов'язаних елементів, які забезпечують цілісність цієї системи, з притаманними їм взаємозв'язками між собою і зовнішнім середовищем, що спрямовані на досягнення цілей діяльності на засадах оптимізації ризиків, витрат і результатів діяльності» [1, с. 21].

Системний підхід в управлінні інноваційною діяльністю застосовують для того, щоб виконувати такі першочергові завдання: встановлення чітких цілей функціонування системи управління інноваційною діяльністю, які повинні оновлюватись у часі і не суперечити загальним цілям підприємства; визначення кількісних і якісних параметрів, які виражають цілі даної системи (величина прибутку, обсяг реалізації продукції (послуг), частка ринку, підвищення іміджу і конкурентоспроможності підприємства загалом); вибір найкращих шляхів досягнення цілей; поширення достовірної інформації за малий проміжок часу; швидке пристосування елементів системи до змін у внутрішньому і зовнішньому середовищі системи управління інноваційною діяльністю і організації загалом; забезпечення прямого і зворотного зв'язку для виявлення й усунення відхилення в інноваційній діяльності та запобігання виникненню таких відхилень[1, с. 22].

Література:

1. Комарницька Н.М. Формування і оцінювання системи управління інноваційною діяльністю підприємства: дис. …канд. екон. наук : 08.00.04; НУ «Львівська політехніка; наук. кер. Князь С.В. – Львів : [б. в.], 2016. – 230 с.

2. Побережний Р.О. Державне регулювання та підтримка інноваційної діяльності / Р.О. Побережний // Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. – № 15 (1291). – С. 105-109.

3. Побережна Н.М. Аналіз факторів впливу на інноваційний розвиток промислових підприємств: практичний аспект / Н.М. Побережна // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету : зб. наук. пр. Сер. : Економіка і менеджмент. – Одеса : МГУ, 2016. – Вип. 21. – С. 81-86.

4. Шматько Н.М. Стратегія розвитку інноваційної політики промислових підприємств: проблеми і перспективи формування / Н.М. Шматько, М.С. Пантелєєв, М.В. Кармінська-Бєлоброва // Управління стратегіями випереджаючого інноваційного розвитку : кол. монографія / заг. ред. Н. С. Ілляшенко. – Суми : Триторія, 2020. – Розд. 4.1. – С. 224-242.

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ НОРМУВАННЯ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ З УРАХУВАННЯМ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ

Погорєлова Т.О.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Доцільність і ефективність будь-якої суспільної праці забезпечується насамперед її раціональною організацією. Раціональна організація праці перш за все вимагає чітко визначених витрат усіх видів ресурсів, що витрачаються у виробництві. Першим кроком на шляху оптимізації витрачання виробничих ресурсів є нормування праці.

Сутність нормування праці полягає в установленні необхідних затрат живої праці на виконання певної роботи за нормальної організації та інтенсивності праці [1].

Норми праці складають основу системи планування роботи підприємства і його підрозділів.

В умовах розвитку ринкових стосунків і поглиблення економічної самостійності підприємств нормування праці набуває великого значення як засіб скорочення витрат живої праці, зниження собівартості продукції, підвищення продуктивності праці [1].

Світовий досвід свідчить, що ефективна робота підприємств в економіці ринкового типу можлива лише за умови високого рівня організації нормування праці. Провідні країни, такі як США, Великобританія, Швеція, Японія, Італія та ін., не лише не знижують вимоги до нормування праці, але і розширюють сферу його застосування. Широко застосовуються методи мікроелементного аналізу і нормування трудових процесів.

Для нормування праці промислово-виробничого персоналу рекомендується застосовувати методику мікроелементного нормування праці на основі методу третього покоління MODAPTS. Використання даного методу дає змогу встановити «розумні норми» праці, налаштувати ритм роботи, здійснити оцінку робіт, визначити найкращі методи укомплектування робочих місць та створює можливість для розробки стандартних процедур та інструкцій [2].

MODAPTS дозволяє створювати норми використання робочого часу без проведення великих досліджень і за короткий термін.

Література:

1. Завіновська Г. Т. Економіка праці. - К.: КНЕУ, 2000. - 134 - 147 с.

2. Денисова А. Метод микроэлементного нормирования труда Modapts/ А. Денисова. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.slideshare.net/ChangeDriverRu/modapts–64304144

ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОПЛАТИ ПРАЦІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Погорєлова Т.О., Борзенкова Д.В.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

В сучасних умовах значна увага привертається до питань неналежного рівня оплати праці та недосконаліть механізму її нарахування. Заробітна плата є вагомим чинником підвищення ефективності працівників та значною мотиваційною складовою їх трудової діяльності. Система оплати праці здійснює вплив на ефективність роботи підприємств та підвищення добробуту населення країни в цілому.

Правильно обрані підприємством сучасні методи та форми оплати праці будуть стимулювати працівників в досягненні високих результатів праці, а це в свою чергу, призведе до зростання ефективності діяльності підприємства в цілому.

Належний процес формування заробітної плати є важливою умовою як економічного зростання та конкурентоспроможності національної економіки, так і забезпечення добробуту та високих стандартів життя суспільства.

Формування заробітної плати має бути однаково важливим для всіх учасників економічних відносин. Так, рівень життя працівника прямо пропорційний зарплаті, яку він отримує; з точки зору роботодавця, належне формування заробітної плати сприяє підвищенню рівня продуктивності компанії; для держави заробітна плата працівників – це джерело надходжень до бюджету та забезпечення належного виконання нею її публічних функцій.

Проте, це твердження є справедливим у тому випадку, коли запроваджено справедливий (суспільно прийнятний) спосіб розподілу доходу між роботодавцем (власником) і найманим працівником, а надходження до бюджету – використовуються державою прозоро та в інтересах усього суспільства. В такому випадку всі сторони виробничих і соціально-трудових відносин мають спільні інтереси – зростання продуктивності підприємств (компаній) і національної економіки загалом, і здатні формувати заробітну плату на їх основі. Ефективна організація оплати праці неможлива без вивчення різноманіття факторів, що впливають на трудову поведінку працівників, без аналізу інформації про реальний вплив цих факторів, про наслідки їх дії.

Система оплати праці у сучасних умовах представляється у багатьох випадках як багатофакторна модель, у цілому по підприємству вона складається з суми індивідуальних оплат праці кожного працівника.

Література:

1. Грішнова О.А. Економіка праці та соціально - трудові відносини : Підручник / О.А. Грішнова; 4-те вид., оновлене.– К.: Знання, 2009. – 291 с.

2. Коваленко О.В. Вдосконалення системи оплати праці на підприємстві [Текст] / О.В. Коваленко // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2014. – Випуск 8. – С. 60-66.

3. Тертичний О.О. Сучасні системи оплати праці / О.О. Тертичний // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2013. – № 2. – С. 62-67.

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ДИВЕРСИФІКАЦІЙНОГО ЗРОСТАННЯ ПІДПРИЄМСТВА

Пожидаєва-Литвиненко О.В., Брінь П.В.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Одним з основних трендів сучасного стратегічного менеджменту є активне використання диверсифікації господарської діяльності. У широкому розумінні під диверсифікацією слід розуміти розширення напрямів діяльності підприємства; виробництво продукції/надання послуг у різних сегментах ринку [1]. Даний тип зростання за звичай використовується у ситуації, коли усі можливості збільшення обсягів збуту на поточному ринку компанії вже вичерпано, тому менеджмент намагається залучити принципово нових клієнтів. На відміну від компанії з однією стратегічною зоною господарювання диверсифікована компанія у додаток до набору бізнес-стратегій повинна мати корпоративну стратегію, яка буде об'єднувати усі сфери діяльності підприємства у єдине ціле [2].

Вдало реалізована стратегія диверсифікації матиме велику кількість переваг, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності підприємства у цілому [3]. До основних переваг слід віднести: (1) зменшення витрат за рахунок ефекту синергії, (2) зменшення ризику господарської діяльності у цілому, (3) збільшення потенційних клієнтів організації. У той же час у ризик реалізації стратегії диверсифікації є також достатньо великим. Підприємство може зіштовхнутися з новими для нього проблемами, які пов'язані з відсутністю досвіду у певних сферах бізнесу, а у випадку диверсифікації шляхом вертикальної інтеграції до цього буде ще додаватися ризик збільшення бар'єрів виходу з певної галузі [4]. То ж зауважимо, що впровадження стратегії диверсифікації потребує ґрунтовного аналізу внутрішніх змінних компанії та її зовнішнього оточення.

Література:

1. Брінь П.В. Диверсифікація господарської діяльності підприємства / П.В. Брінь, Л.О. Переходова // Вісник НТУ «ХПІ». – 2013. – №69 (1042). – С. 172−175.

2 Брінь П. В. Особливості організації зв'язків з громадськістю для диверсифікованої компанії / П. В. Брінь, А. В. Грицовець, Н. М. Меченкова // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Сер. : Актуальні проблеми розвитку українського суспільства: зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2020. – № 1. – С. 81-85.

3 Брінь П.В. Оцінка конкурентоспроможності стратегічної зони господарювання диверсифікованого підприємства [Електронний ресурс]/П.В. Брінь, О.В. Прохоренко , М.С. Васильченко// Приазовський економічний вісник.- 2018.-№ 6 (11).- С.103-106 Режим доступу: http://pev.kpu.ua/vypusk-6-11

4 Брінь П. В. Транзакційні витрати при використанні стратегії вертикальної інтеграції / П. В. Брінь // Научные труды Донецкого национального технического университета. Серия экономическая. Выпуск 31-2. – Донецьк : ДонТУ, 2007. – С. 122-128.

ГРАФОАНАЛІТИЧНА МОДЕЛЬ «КВАДРАТ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА»: СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ПАРАМЕТРІВ ОЦІНЮВАННЯ

Попова А. Г., Ларка Л. С.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Для підвищення ступеню обґрунтованості ресурсної політики підприємства доцільно будувати графоаналітичну модель «квадрат потенціалу», за допомогою якого можна визначити, наскільки ефективно використовуються на підприємстві виробничі, кадрові, маркетингові та фінансові ресурси. Про ефективне використання ресурсів свідчитиме форма чотирикутника, що наближається до квадрату. Якщо спостерігатимемо викривлення сторін цього чотирикутника, це свідчить про незбалансованість управління ресурсами на підприємстві. Перевагами графоаналітичної моделі «квадрат потенціалу» є можливість кількісного виміру ефективності використання ресурсів підприємства, а також комплексний аналіз складових потенціалу підприємства, оскільки сторони чотирикутника відображають основні сфери управління підприємством.

Діагностування виробничого потенціалу доцільно проводити за такими параметрами: фондовіддача основних фондів підприємства; організація закупки ресурсів; достатність енергетичних ресурсів; контроль за використання виробничих ресурсів; частка НДДКР у загальному обсязі робіт; достатність виробничих ресурсів.

Діагностування кадрового потенціалу доцільно проводити за такими параметрами: організаційне забезпечення кадрів; фінансове забезпечення кадрів; мотиваційне забезпечення кадрів; інформаційне забезпечення кадрів; науково-методичне забезпечення кадрів; можливості професійного зростання.

Діагностування кадрового потенціалу доцільно проводити за такими параметрами: асортимент продукції або послуг підприємства; цінова політика; збутова політика; комунікаційна політика; управління маркетинговою діяльністю; проведення маркетингових досліджень.

Діагностування фінансового потенціалу доцільно проводити за такими параметрами: коефіцієнт покриття; коефіцієнт швидкої ліквідності; коефіцієнт фінансової автономії; коефіцієнт фінансового ризику; коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості; коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості.

Література:

1. Ларка Л. С., Донець Н.М., Сіренко М. О. Стратегія управління потенціалом підприємства як складова його стратегічного набору. *Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" Темат. вип. : Технічний прогрес і ефективність виробництва*. 2013. № 20 (993). С. 159-163.

2. Ларка Л. С., Нелюб К. П. Бізнес-планування в системі економічного управління підприємством. *Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ"*. 2016. № 27 (1199). С. 3-7.

3. Товкайло А. К., Ларка Л.С. Управління потенціалом як складова економічного управління підприємством. *Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта*, здоров'я: тези доп. 27-ї міжнар. наук.-практ. конф. MicroCAD–2019, [15-17 травня 2019 р.] : Ч. 3 / ред. Є. І. Сокол. Харків : НТУ "ХПІ", 2019. С. 376.

КОНТРОЛЬ ВИТРАТ ЗА ЦЕНТРАМИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Потапенко Д.В., Теличко Г.С.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

На підприємствах з випуску сокової продукції мають реалізовуватися процедури, які дозволять одержати достовірну інформації з обліку витрат виробництва. Отже, має бути розроблена та реалізовуватися певна програма внутрішнього контролю, яка дозволить контролювати та попередити виникнення невиправданих та непередбачених витрат. Програми внутрішнього контролю витрат виробництва ТОВ «Сандора» включає перевірку: достовірності синтетичного обліку аналітичному обліку; правильності віднесення матеріальних витрат, витрат на оплату праці, відрахувань на соціальні заходи і сум нарахованої амортизації на основні засоби на собівартість продукції; дотримання вибраного методу обліку витрат підприємства тощо.

При наявності технологічного переділу у процесі виготовлення продукції актуальним є формування багаторівневої системи управління та контролю витрат. Перший рівень включає виробничі підрозділи, де сировина проходить певні технологічні переділи за стадіями: підготовки води, стадія купажування сиропу; стадія збагачення вуглекислим газом та розлив у ПЕТ-пляшки. Другий рівень - це автоматизоване робоче місце бухгалтера, де здійснюється облік витрат виробництва, облік матеріальних витрат, облік заробітної плати, облік основних засобів, облік реалізації продукції. Третій рівень контролю включає керівний апарат підприємства, який через єдину базу даних, яка містить обліково-економічну інформацію, здійснює загальний контроль процесу виробництва (рис. 1).

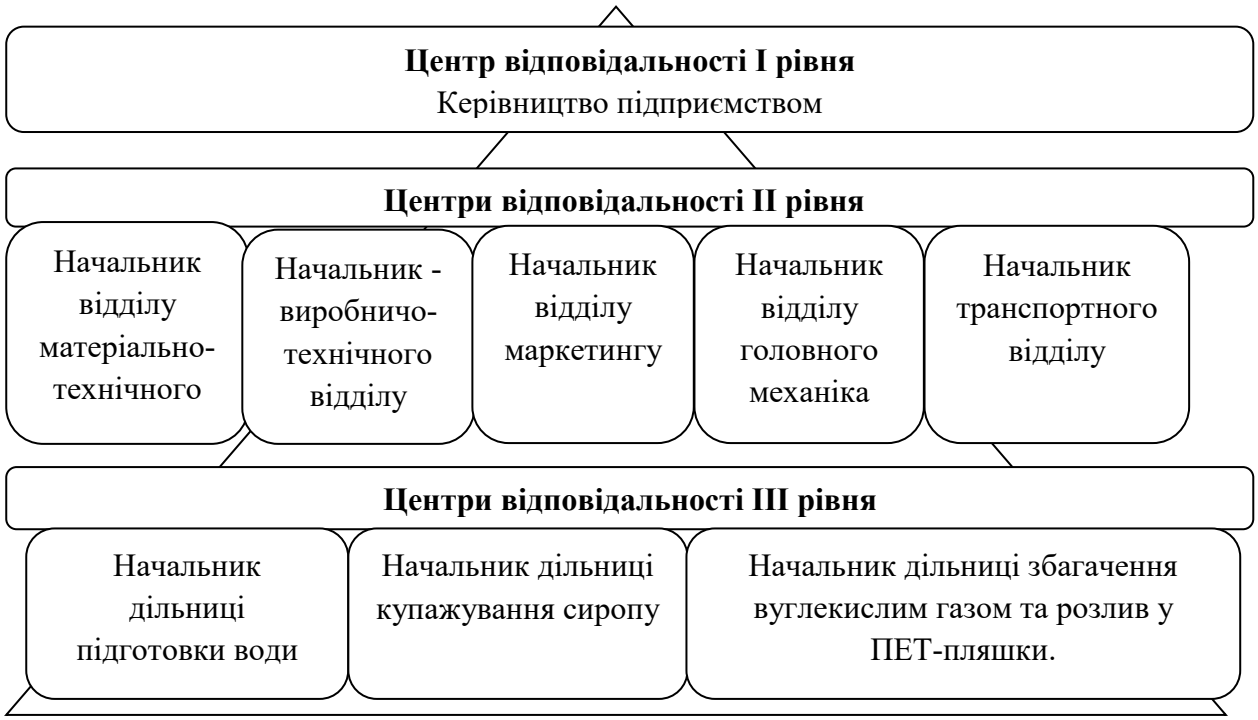

Рисунок 1 – Склад центрів відповідальності для цілей обліку і внутрішнього контролю витрат виробництва ТОВ «Сандора»

МАРКЕТИНГОВІ ПЕРСПЕКТИВИ ВИВЕДЕННЯ НА РИНОК НАПІВФАБРИКАТУ АНТИАНЕМІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ

Прядко О.М., Тарасов І.Ю.
Харківський державний університет харчування та торгівлі, м. Харків

Пандемія COVID-19 привернула увагу населення до питань здоров'я і емоційного благополуччя. Це спонукало зацікавленості споживачів до так званих «функціональних» виробів, які є не лише смачними, але і можуть покращити самопочуття завдяки вмісту додаткових корисних інгредієнтів, наприклад, вітамінів, мікроелементів, екстрактів рослин тощо.

Недостатнє надходження мікронутрієнтів до організму людини негативно позначається на показниках фізичного розвитку, захворюваності, сприяє поступовому розвитку обмінних порушень, хронічних захворювань і, зрештою, перешкоджає формуванню здорового покоління. Одним із особливо небезпечних у цьому відношенні є дефіцит заліза, який спостерігається в даний час у 70…100% вагітних жінок. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) у світі 3,6 млрд. людей (30% населення земної кулі) страждають на дефіцит заліза, а 1,8 млрд - залізодефіцитною анемією (з них 80% вагітні жінки). У явній або прихованій формі цей дефіцит відмічений у половини дітей раннього віку і у третини зовні здорових жінок статевозрілого віку.

У ХДУХТ розроблено бісквітний напівфабрикат, що містить гемове залізо в легкозасвоюваній формі для профілактики залізодефіцитних станів шляхом використання дієтичної добавки Нутріо-гем»». Для виявлення потенційного попиту на інноваційний товар проводилось маркетингове дослідження, а саме опитування потенційних споживачів з використанням онлайн-опитування на платформі GoogleForms. Усього було опитано 400 респондентів. За результатами опитування недостатність заліза в організмі мають 39% опитаних.

Найбільш доцільним для вирішення цієї проблеми 56% респондентів вважають необхідність купувати продукти харчування, збагачені залізом; 29% згодні на лікарські препарати; 11% будуть вживати звичайні продукти харчування і 4% відповіли інше. 29% респондентів згодні спробувати інноваційний продукт з додаванням дієтичної добавки, і вважають що це буде корисно для здоров'я людини. Виходячи з цього існує два напрями подолання дефіциту заліза в харчуванні населення – медикаментозний та немедикаментозний, який має на увазі оптимізацію раціонів харчування, за рахунок розширення асортименту харчових продуктів, збагачених залізом шляхом введення до їх складу залізовмісних дієтичних добавок.

В Україні спостерігається тренд на здорове харчування - збільшення у відсотковому вираженні частки здорових продуктів у продуктовому кошику пересічного українського споживача. Згідно з результатами опитування, наш потенційний споживач готовий придбати продукт, який би влаштував його за основними, найважливішими характеристиками.

АКТУАЛЬНІСТЬ МЕТОДІВ ДОСЛІДЖЕНЬ ДЛЯ ВПРОВАДЖЕННЯ СТАРТАПІВ

Пуцко Д. В., Кубатко О.В.
«Сумський державний університет», м. Суми

Метою роботи є обґрунтування доцільності використання методів досліджень стартап-проектів на стійкість, значимість, «міцність». Об'єкт дослідження: створення стартап-проекту Інноваційні ідеї, стартап проекти безпосередньо впливають на привабливість країни для інвестиційних супроводжень. Для самої країни є вкрай необхідним та важливим впровадження стартапів для підтримки бізнесів (малого та середнього), а також за для інноваційного розвитку діяльності підприємств. На сьогодні Україна в рейтингу серед країн, що розвиваються з високим економічним потенціалом.

Якщо розглядати стартап, як інноваційний комерційний проект необхідно використовувати такі методи досліджень: експертна оцінка, графове моделювання організаційних структур, системний підхід, групування, а також методи економічного і економетричного аналізу. Для отримання аналітичної/статистичної інформації використовують такі методи: фінансова звітність, внутрішня, бухгалтерська звітності підприємств, а також власні розрахунки. Метод порівняння допомагає визначити конкурентоспроможність, за допомогою цього можна визначити переваги та недоліки в порівнянні з вже існуючими проектами.

Метод синтезу дає змогу сформувати цілісну перспективу сильних та вразливих сторін проекту. Статистичний аналіз прогнозованих показників діяльності підприємства надає змогу виявити наступні показники: витрати (постійні та змінні), рентабельність. За допомогою методу прогнозування можна визначити період окупності проекту.

Спираючись на результати проведених аналізів за допомогою вище зазначених методів, підприємці-початківці зможуть чіткіше сформувати суть проекту для споживачів, проаналізувати етапи розвитку стартап проекту, його фінансові аспекти та методи оцінки.

Кожен стартап та кожна інноваційна ідея мають формуватися послідовно та структуровано, проте зберігаючи креативний замисел. Велика кількість методів існує на сьогоднішній день, які допомагають сформувати ідею стартапа системно. Так як через велику невизначеність всі стартапи залишаються високо-ризикованими, перш ніж вкладати кошти у проект, ідею необхідно ретельно протестувати «на міцність», висуваючи всі припущення під сумнів, а також намагатися спростувати гіпотетичними ситуаціями та питаннями аргументи стартапу. В результаті проходження стартапом подібного випробування, він має право на життя.

ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

П'ятак Т.В., Борзенко В.І.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

В ринкових умовах успішне функціонування кожного підприємства значною мірою залежить від рівня стійкості його фінансового стану. Якщо підприємство фінансово стійке, воно має низку переваг перед іншими підприємствами для залучення інвестицій, отримання кредитів, у виборі контрагентів, у підборі кваліфікованого персоналу. Чим вищим є рівень фінансової стійкості підприємства, тим більш незалежним воно є від зміни ринкової кон'юнктури і тим менший ризик опинитися на межі банкрутства.

В роботі розглядається фінансова стійкість підприємства як комплексна, багатофакторна, економічна категорію, яка відображає досягнення стану фінансової рівноваги і здатність не лише утримувати на відповідному рівні протягом деякого часу основні показники діяльності підприємства, але й створювати умови для подальшого розширення його діяльності.

Для цього пропонується використати ієрархічну модель, за якою кожному рівню фінансової стійкості підприємства відповідає певний фінансовий стан. В ієрархічній моделі фінансовий стан підприємства може бути абсолютно стійким, нормальним, нестійким та кризовим. Під впливом внутрішніх і зовнішніх факторів фінансовий стан підприємства з часом може змінюватися, в залежності від інтенсивності переходів з рівня на рівень ієрархічній моделі.

Показано зв'язок між ієрархічними рівнями фінансової стійкості підприємства та можливими її змінами під впливом різних факторів. Для кожного рівня ієрархії фінансової стійкості визначаються величини інтегрального показника та показники фінансової стійкості підприємства. В якості вихідного інтегрального показника для кожного рівня ієрархії визначається рентабельність власного капіталу, на який в діяльності підприємства впливає сукупність незалежних факторів [1].

Ієрархічна модель управління фінансовою стійкістю підприємства надає можливість створити найбільш сприятливі умови для переходу з рівня на рівень: при падінні фінансової стійкості визначити тенденцію переходу від абсолютно стійкого до нормального, від нормального до нестійкого і після нього до кризового стану, а при підвищенні рівня фінансової стійкості розглядається можливість переходу спочатку на абсолютно стійкий рівень, потім на нормальний фінансовий стан і, таким чином, визначити оптимальний рівень фінансової стійкості.

Література:

1. Борзенко В.І., П'ятак Т.В., Власова Н.О. Прогнозування фінансових результатів підприємства на основі моделювання його фінансової стійкості. Актуальные научные исследования в современном мире. Переяслав-Хмельницкий, 2015. Вып.8. Ч.3. С.43-48.

ПОБУДОВА ТРЕКШН КАРТИ ДЛЯ ІНВЕСТОРІВ НА ЗАРУБІЖНОМУ РИНКУ

Рабаі Абделалі, Татаринцева Ю.Л.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

В роботі розглянуті питання побудови трекшн карти для інвесторів на зарубіжних ринках. Вихід на нові ринки, запуск нової лінійки продуктів вимагає чималих інвестицій. Підприємства, які бажають залучити інвесторів до своїх проектів мають побудувати трекшн карту, яка відображає ключові показники їх діяльності. Цей інструмент зарекомендував себе на світовому ринку, тому є актуальним для застосування на підприємствах що потребують інвестицій.

Трекшн карта відображає прогрес зростання бізнесу. Коли компанію запитують, який у неї трекшн, необхідно розповісти про прогрес. Він може вимірюватися в будь-яких розумних метриках – виручці, зокрема кількості замовлень, аудиторії, кількості клієнтів. Фінансові показники – метрики, які особливо важливі: сума на рахунку в банку, поточний burnrate (перевищення витрат над доходами), час, що залишився у компанії для виходу на окупність, при поточних показниках доходів. Спілкування з інвесторами має буди максимально інформативним. Набір метрик для трекшн карти може змінюватись. Актуальність побудови трекшн карти пояснюється можливістю своєчасного реагування на відсутність зростання очікуваних метрик; вона мобілізувати і впорядкувати роботу команди. Після трекшн-мітингу в голові у співробітників будується план за завданнями на найближчі 2-3 тижні.

Методологія використання трекшн карти передбачає трекш мітінги, що складаються з етапів:1) аналіз метрик; 2) гіпотези і результати (необхідно відповісти на питання: що планували змінити; на що це мало вплинути (які метрики і показники); що зробили для цього; що з цього вийшло); 3) Артефакти – це створений руками або розумом людини об'єкт, візуальний доказ роботи, наприклад, воронка продажів, принтскрін відправленої розсилки, відгук про роботу, відео, фотографії з промоакції; це привід для гордості, своєрідний мотиватор для команди; 4) висновки та плани на наступний період.

Більшість компаній постійно вимірюють і аналізують свій трекшн. Інвестори, як правило, хочуть отримувати ці дані щомісяця. Але компанії часто ведуть дані ще й на щотижневій основі – для себе. У місяцях різна кількість днів, тому різниця між лютим і березнем, наприклад, може бути в десять відсотків. Щотижнева динаміка більш наочна, крім того, вона скрашує сезонність. Але дивитися трекшн за кілька років зручніше в щомісячному форматі.

Який рівень трекшену має досягати компанія, щоб зацікавити інвестора? Це питання, що залежить від стадії і вимог конкретних інвесторів. Зрозуміло, що з нуля рости легко. Тому для початківця проекту показники повинні становити сотні відсотків на рік. Більшість інвесторів не розглядає проекти із зростанням нижчим за 50 відсотків на рік. Це пояснюється необхідністю корекції на ті портфельні проекти, які не зможуть вирости.

АНТИКРИЗОВА СТРАТЕГІЯ В ДЕРЖАВНОМУ РЕГУЛЮВАННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Радченко Л.П.
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди, м. Харків

Структурні зміни глобального характеру, економічні та фінансові кризи, які значно загострились під впливом пандемії COVID-19, погіршення бюджетно-боргових зобов'язань між провідними країнами світу, свідчать про те, що в цих умовах особливої актуальності набувають проблеми розробки та реалізації стратегії антикризового регулювання національної економіки. В Україні протягом тривалого періоду мають місце системні та затяжні кризові процеси в економічній, соціальній і політичній сферах життя. Ситуація значно погіршилась у зв'язку з пандемією COVID-19, яка суттєво загострює фінансово-економічний стан країни, відбувається скорочення зайнятості та реального ВВП, значних втрат зазнає корпоративний сектор, страждає малий та середній бізнес, скорочується приплив іноземних інвестицій. Для виправлення ситуації необхідно застосувати державне регулювання з використанням антикризових стратегій. Антикризове регулювання національної економіки в економічній науці трактується як процес цілеспрямованого впливу органів державного управління на упередження, недопущення та мінімізацію негативних наслідків кризових явищ з метою забезпечення сталого економічного розвитку. Можливому попередженню і подоланню криз повинні сприяти в комплексі методи економічного аналізу, прогнозування, соціальні технології, розробка складних інвестиційних проектів та антикризових програм. За умов застосування системного підходу механізм антикризового регулювання національної економіки охоплює послідовне виконання функцій регулювання, що дає змогу досягти певного економічного ефекту та його прояву в системах і процесах. Зміст функцій, які здійснюються в процесі регулювання, залежить від стану національної економіки, розмірів кризи, рівня та якості управлінських структур, а також інших чинників. З метою подолання кризових проявів в економіці України необхідно послідовно реалізовувати стратегію антикризового регулювання та посилити державне втручання у вирішення таких проблем економіки: високі темпи спаду виробництва; однобічність розвитку; хронічний дефіцит державного бюджету; фінансова заборгованість; низький рівень технологій; експорт сировини і енергоресурсів; низький рівень добробуту та якості життя населення. Найважливішими для української економіки повинні бути програми підтримки бізнесу і промисловості, в яких важливе місце мають зниження податків і тарифів для промислових галузей і підтримка експорту, зупинка зростання тарифів держмонополістів, надання максимальної свободи малому й середньому бізнесу, враховуючи інтереси розвитку національної економіки, зокрема, у сфері імпортозаміщення, виробів медичного призначення, виробництві соціально значимої продукції.

МАРКЕТИНГ ЯК ОСНОВА СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Райко Д. В., Ланько О.В.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Маркетинг відіграє ключову роль у декількох областях стратегічного правління. По-перше, він визначає концепцію, що орієнтує стратегію підприємства на вирішення потреб найважливіших споживачів. По-друге, маркетинг надає вихідні дані для виявлення привабливих можливостей ринку й оцінки потенціалу підприємства. Нарешті, у межах кожної окремої стратегічної галузі діяльності підприємства маркетинг допомагає розробляти стратегії виконання задач. Таким чином, маркетинг є основою стратегічного управління, що вимагає системного підходу.

На підставі рисунку 1 можна запропонувати схему маркетингу в системі стратегічного управління маркетинговою діяльністю, що демонструє роль маркетингу в стратегічному управлінні, яка проявляється на всіх рівнях ієрархії управління підприємством – загальному (корпоративному), діловому, функціональному, операційному та доводить первинність маркетингу.

Рис. 1 – Маркетинг у системі стратегічного управління

Тому, розгляд маркетингу як філософії управління може бути правомірним, якщо не вимагає підміни маркетингом стратегії, або навпаки, оскільки кожне з понять має специфіку у використанні та призначені в діяльності підприємства.

ТРАНСФОРМАЦІЯ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА РЕГІОНАЛІЗАЦІЇ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Решетняк Н.Б.[1], Єгорова Ю.В.[2]
[1]Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
[2]Харківський національний університет будівництва та архітектури, м. Харків

Сьогодні міжнародні економічні відносини зазнають певних змін у результаті нових викликів глобалізації та формування транскордонних регіонів на територіях кількох держав. Існування двох взаємопов'язаних і суперечливих процесів - глобалізації та регіоналізації кардинальним чином впливає на розвиток міжнародного бізнесу та його форми. Сучасні науковці розглядають глобалізацію як процес формування світового господарства на основі інтенсифікації міжнародного поділу і кооперації праці, лібералізації економіки, а регіоналізацію як спільну діяльність кількох держав, що призводить до об'єднання їх економік в єдиний регіональний господарський комплекс того чи іншого типу.

Внаслідок глобалізації бізнесові структури мають змогу збільшити обсяг продажу товарів, отримати доступ до ресурсів та інноваційних технологій і, як результат, одержати вищі прибутки. Інноваційними формами міжнародного бізнесу в межах науково-технічної, виробничої та маркетингової діяльності можуть бути визначені франчайзинг, інжиніринг, аутсорсинг, субконтрактинг та офшоринг. Ключовою особливістю сьогодення є використання моделі глобального бізнесу - «нетчайзинг», яка базується на застосуванні мережі Інтернету для закупівель, продажів і підтримки відносин зі споживачами та забезпечує компаніям значні переваги в порівнянні з традиційним експортом або прямими зарубіжними інвестиціями.

Останнім часом однією із основних тенденцій розвитку світової економіки стало утворення регіональних інтеграційних угруповань, які прагнуть об'єднати глобальні та локальні можливості у конкурентній боротьбі. Вихід за державні кордони в регіональних межах надає можливість використання переваг секторального розподілу зон відповідальності бізнесу за той чи інший сегмент ринку.

Отже, кожен із зазначених процесів здійснює свій особливий вплив на міжнародний бізнес, проте домінуючими чинниками зміни його форм стають інновації, знання та інформаційні технології. В цілому, глобалізація та регіоналізація сприяють перетворенню окремих територіальних угруповань на діючих суб'єктів міжнародного бізнесу.

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК «ПОВІЛЬНОГО» СПОЖИВАННЯ І ПІДТРИМКИ НАЦІОНАЛЬНОГО ВИРОБНИКА ЯК ТЕНДЕНЦІЯ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

Решетняк Н. Б., Токар А. В.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Термін «повільне споживання» є частиною соціально-економічного руху Slow life («повільне життя»), основними цілями якого є збереження виробничого біологічного різноманіття, підтримка національного виробника, стимулювання виробництва локальних продуктів і збереження вітчизняних гастрономічних традицій. Національний інститут походження та якості (INAO), який був створений у Франції для захисту місцевих товарів від підробок, встановив три основних вимоги до якості продукції з метою захисту національного виробника: позначення її походження, географічне її зазначення та гарантія традиційності. Також в Європі створена система підтримки місцевих виробників, коли споживачі і фермери об'єднуються, щоб розділити витрати, ризики і врожай. Перше співтовариство з такої підтримки з'явилося в Женеві в 1978 році, а наразі їх вже понад 6000. Згодом цю практику впровадили більше 22 країн по всьому світу. Програма, пов'язана з «повільним вживанням» дозволила фермерам об'єднатися, залучити місцеву громаду, долучити до роботи споживачів і в результаті зберегти своє виробництво і гідну оплату праці, а найголовніше, дозволила розвиватися. Програми розвитку туризму в більшості країн орієнтуються на локальну кухню й продукти. Розвиток підприємств, унікальних для тієї або іншої місцевості, є особливо важливим у країнах, що зробили туризм основою своєї економіки. Наприклад, 10 % ВВП Нової Зеландії та 10 % зайнятості населення приходяться на туристичну галузь. У контексті досліджуваної проблеми реалізується проект Presidium, створений для збереження не тільки продуктів, а й цілих екосистем, ендеміків, продуктів, традицій збору або вилову, обробки та виробництва, які знаходяться на межі зникнення. Цей метод є втіленням в місцеві виробництва принципів сталого розвитку за фінансової допомоги влади. Під кожен продукт створюються програми навчання і стимулювання ощадливого споживання. Цей проект зберігає більше 500 продуктів по всьому світу та охоплює 13 тисяч виробників. Пандемія виявила взаємозалежність між добробутом локальних спільнот і невеликих місцевих підприємців. Уряди низки країн розробляють пакети засобів для підтримки малого бізнесу. А в деяких інших державах, крім кредитів і дотацій, запроваджуються програми, що стимулюють попит на товари й послуги, які виробляє місцевий бізнес.

Проблема, якій присвячена дана публікація, не всебічно дослідженою. Подальшого вивчення вимагає такий її аспект як співвідношення процесу глобалізації світової економіки і особливостей розвитку національних економік.

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Рибальченко І.А., Кочетова Т.І.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Кожне підприємство прагне оцінити та покращити ефективність своєї виробничої та фінансової діяльності щоб правильно планувати основні напрямки та умови своєї роботи та займати стабільну позицію на ринку. Одним із напрямів підвищення конкурентоспроможності та ефективності власної діяльності є пошук шляхів поліпшення фінансового стану.

Фінансовий стан – це складна, інтегрована за багатьма показниками характеристика діяльності підприємства в певному періоді, що відображає ступінь забезпеченості підприємства фінансовими ресурсами, раціональності їх розміщення, забезпеченості власними оборотними коштами для своєчасного проведення розрахунків за своїми зобов'язаннями та здійснення ефективної господарської діяльності в майбутньому. Мета, яка полягає у пошуку та використанні шляхів удосконалення фінансового стану, — забезпечення зростання ринкової вартості підприємства в довгостроковому періоді.

Першочерговим етапом у покращенні фінансового стану підприємства є пошук оптимального співвідношення власного і позикового капіталу, яке б забезпечило мінімальний фінансовий ризик за максимальної рентабельності власного капіталу. Така оптимізація реалізується за допомогою оперативного механізму фінансової стабілізації — системи заходів, спрямованих, з одного боку, на зменшення фінансових зобов'язань, а з іншого, на збільшення грошових активів, що забезпечують ці зобов'язання. Іншим напрямком є збільшення грошових коштів на рахунку підприємства, що підвищить коефіцієнт абсолютної ліквідності. Досягти збільшення грошових коштів можливо за рахунок реалізації зайвих виробничих фондів, стягнення дебіторської заборгованості. Особливу увагу необхідно звернути на приховані резерви які не використовуються у робочому процесі, проте можуть буди джерелом доходу для підприємства. Наступним етапом покращення фінансового стану є оптимізація виробництва та методів збуту. Елементами цієї стадії може бути розширення асортименту продукції, механізація та автоматизація виробництва, розробка та застосування прогресивних, високопродуктивних технологій, заміна та модернізація застарілого обладнання. Важливим є підвищення вимог та застосування вхідного контролю за якістю сировини, яка надходить від постачальників та матеріалів, комплектуючих виробів та напівфабрикатів.

Отже, удосконалення фінансового стану є метою кожного підприємства. Досягти цього можливо шляхом підвищення результативності розміщення та використання ресурсів. Тут дуже важливим є систематичне та детальне аналізування динаміки показників фінансового стану підприємства для вчасного виявлення проблем та пошуку шляхів мобілізації прихованих ресурсів.

УПРАВЛІННЯ МІЖНАРОДНИМ БРЕНДОМ ПІДПРИЄМСТВА

Рогозна В.С., Клепікова С.В.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

В роботі розглянуто питання щодо моделей та методів управління міжнародним брендом. Питання є актуальним, адже з розвитком глобалізації та економічної інтернаціоналізації між країнами простежується прагнення компаній розвиватися в світових масштабах, ніж локально. Правильний підхід до управління брендом відіграє у цьому щонайбільшу роль, адже від того, які інструменти та методи компанія вирішить використати, буде залежати сприйняття покупцями бренду і, як наслідок, успіх самого підприємства з фінансової точки зору. Для успішного управління міжнародним брендом бренд-стратег прагне знайти конкретні переваги, які бренд надає споживачеві, а також діапазон цінностей, який представляє бренд [1, с. 42].

Уніфікованої стратегії управління брендом не існує, адже вибір інструментів та методів залежить як від специфіки самої компанії, її продукту чи послуги, так і від характерних рис ринків, на яких підприємство функціонує. Проте певні спеціалісти виділяють дві моделі, на яких базується розвиток та управлянні брендом, а саме: англо-американська (західна) або японська (східна) моделі.

Для західної моделі характерними є незалежні бренди, які отримали назву індивідуальних брендів. Головним фактором є випуск декількох товарів, що позиціонують себе окремо як від інших, так і від компанії виробника. З таких умов, у західній моделі вкладаються значні кошти у рекламу – як перспективу отримання майбутніх прибутків, хоча вона не завжди себе виправдовує. Виходячи з цього, стає зрозумілим підхід у японській моделі бренд-менеджменту: головним тут є не окремий бренд, а компанія, що його виробляє. З цієї позиції у рекламі брендів частіше використовують логотип компанії. Тобто на перше місце виходить імідж компанії, а не окремого бренду [2, с. 61].

Таким чином управління брендом передбачає створення його унікальності з акцентом на саму компанію, або на продукт чи послугу, що в свою чергу має різні підходи до позиціонування та сегментації ринку. Однак ці елементи хоч і життєво важливі, але не єдині. Розгляд управління брендом виключно з точки зору цих аспектів суттєво зменшує життєвий цикл бренду. Ось чому, якщо компанія планує використовувати бренд як стратегічний інструмент, вона повинна провести величезну кількість різноманітних заходів, включаючи аналіз ринку та планування бренду, його властивостей та характеристик. Для того, щоб розробити цілісний бренд, стратегія повинна враховувати всі рівні управління маркетингом та залучати всі підрозділи компанії.

Література:

1. Mihajlović L.C., Trajković S (2020). Journal of Process Management – New Technologies, International, Vol. 8, No 2, pages 38-44.
2. Любчук, В. (2020). Бренд-менеджмент як вид управлінської діяльності. Соціологічні студії, 1(16), с. 57–63.

АНАЛІЗ СТАНУ РИНКУ ПОЛІГРАФІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ

Романчик А.В.
Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця, м. Харків

Поліграфічна промисловість є однією з ключових фігур видавничо-поліграфічної галузі, яка займає визначне місце в економіці України. Загальний обсяг ринку поліграфічної продукції України на 2019 р оцінювався в 1,8 млрд. грн. Загалом видавничо-поліграфічний комплекс нашої країни сьогодні - це понад 1000 книжкових видавництв та видавничих організацій, 3000 редакцій друкованих засобів масової інформації, понад 2000 поліграфічних підприємств, 6 заводів поліграфічного машинобудування. Наукове та матеріальне забезпечення галузі здійснюють два науково-дослідні інститути, проектні та науково-виробничі центри на підприємствах. У структурі галузі провідне місце займає м. Київ, де розташована найбільша частка видавничо-поліграфічних підприємств, на другому місці — Харківська область, далі йдуть Дніпропетровська та Львівська області.

Поліграфічна промисловість в Україні розвивається величезними темпами. В умовах жорсткої конкуренції поліграфічні підприємства намагаються стежити за всіма інноваційними рішеннями і новими продуктами, які з'являються на поліграфічному ринку. Сьогодні майже усі поліграфічні підприємства, які знаходяться у приватній власності, мають найновіше обладнання для друку, що дозволяє їм вдало конкурувати на ринку з іншими підприємствами цієї галузі.

Нові технологічні процеси докорінно змінили характер роботи підприємств галузі. Повсякденне використання комп'ютерної техніки, удосконалення існуючого та поява принципово нового обладнання та матеріалів призвели до удосконалення технологічних процесів виготовлення продукції, шо посприяло можливості виготовлення високоякісних товарів та помітному підвищенню продуктивності праці.

У 2018 році частка цифрового друку в обсязі друкованої та пакувальної продукції у вартісних показниках становила 13,9%, але лише 2,5% в обсязі виробництва. У 2020 році частка цифрового друку склала вже 17,4% у вартісному показнику і 3,4% в обсязі виробництва.

Серед факторів, що чинять вплив на розвиток поліграфічної галузі України, можна виділити:

- підвищення попиту на якісний друк;
- стрімкий розвиток ринку рекламної друкованої продукції;
- переорієнтація підприємств на задоволення потреб невеликих цільових груп споживачів;
- посилення конкурентної боротьби між вузькоспеціалізованими поліграфічними підприємтсвами;
- збільшення кількості підприємств, що пропонують широку номенклатуру послуг;
- модернізація матеріально-технічної бази поліграфічних підприємств.

ВПЛИВ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НА РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ БІЗНЕСУ

Романчик Т.В.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Сучасні умови ведення бізнесу вимагають від компаній використання кардинально нових методів залучення уваги до своєї діяльності з боку споживачів і контрагентів, зміцнення ринкових позицій. В якості одного з способів позитивного впливу на репутацію компаній є надання ними додаткових вигід, якими є соціальні ініціативи. Корпоративна соціальна відповідальність сьогодні стає умовою відповідності практики вітчизняного бізнесу вимогам міжнародних стандартів.

Ефективність впровадження принципів соціальної відповідальності бізнесу формується на основі системного підходу, з урахуванням інтересів трьох груп учасників - персоналу компанії, споживачів її продукції, а також громадських і державних структур. Користь, що отримується суспільством і споживачами, не викликає сумніву. Дискусію викликає питання ефективності витрат на забезпечення і розвиток соціальної відповідальності бізнесу для самого підприємства. На думку представників бізнесу, КСВ позитивно впливає на показники прибутковості компаній. Згідно дослідження Economist Intelligence Unit, розвиток практики впровадження КСВ призводить до збільшення виручки в середньому на 16% і до збільшення прибутку на 16%. Однак, успіх компаній на ринку визначається сьогодні не тільки показниками рентабельності. В сучасних умовах результативність бізнесу багато в чому залежить від іміджу організації, лояльності клієнтів, взаємовідносин з контрагентами. Корпоративну соціальну відповідальність можна розглядати, як інструмент зміцнення ринкової позиції підприємства. Недотримання мінімального обов'язкового рівня вимог тягне за собою втрату іміджу підприємства, зниження його ринкового рейтингу. Навпаки, підвищення рівня соціальної відповідальності понад обов'язковий можна розглядати як інвестиційний ресурс, що іноді окупається протягом ряду років. При цьому ефективність КСВ слід розглядати з в двох аспектах: економічному і психологічному. Психологічний вплив потенційно має сприяти залученню уваги споживачів до компанії і розвитку їх лояльності. А тому психологічний ефект за рахунок підвищення довіри до компанії з боку споживачів, ділових партнерів, держави, поліпшення репутації, зміцнення бренду організації сприяє зростанню економічного ефекту.

Література:

1. Романчик Т.В., Потоцкая Т. С., Шереметьева Е. И. Методы формирования и поддержания ценности бренда. Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки). зб. наук. пр. Х.: НТУ«ХПІ». 2019. URL: http://es.khpi.edu.ua/issue/view/10632.

2. Романчик Т.В. Место коммуникаций в теории экономической безопасности. Research and Innovation: Collection of scientific articles. - Yunona Publishing, New York, USA, 2019. С. 104-107. URL: http://conferencii.com/files/archive/2019-02.pdf

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ВЕБ-РІТЕЙЛУ

Романчик Т.В.[1], Романчик А.В.[2]
[1]Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», [2]Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця, м. Харків

Комп'ютерні технології, ставши невід'ємною частиною життя сучасного суспільства, проникли також у сферу рітейлу. Електронна комерція відкриває нові можливості для всіх учасників ринкової взаємодії (і для продавців, і для покупців, і для посередницьких і інших комерційних організацій), що веде до зміни бізнес-процесів. Розвитку електронної комерції серйозний поштовх дала пандемія-2020. Відбулося вибухове зростання інтернет-магазинів, в зв'язку з чим взаємодія покупець-продавець вимушено перемістилася в мережі інтернет. Під час пандемії COVID-19, відповідно до загальносвітової тенденції, український рітейл почав адаптуватися до сучасних реалій і, слідуючи за споживачем, перемістився на веб-майданчики, освоюючи нові інструменти ведення бізнесу. Серед основних змін, що відбулися у відношенні споживачів до інтернет-торгівлі, слід зазначити:

- карантинні обмеження стимулювали все більше українців купувати товари онлайн, не виходячи з дому;
- збільшення позитивного досвіду придбань в мережі призвело до підвищення довіри до купівлі онлайн;
- почали стиратися регіональні відмінності ступеня популярності інтернет-торгівлі, що призвело до збільшення частки продавців у невеликих населених пунктах. Якщо в 2017 році 80% веб-майданчиків розміщувалося в столиці і регіональних центрах, в 2019 році на частку великих міст приходилося 70% торгових інтернет-майданчиків, то сьогодні такі відмінності майже відсутні;
- збільшився відсоток людей старшого віку, готових здійснювати покупки онлайн;
- сьогодні ступінь розвитку електронної комерції залежить від ступеня проникнення інтернету і числа користувачів.

Різке підвищення купівельної активності в онлайн фундаментально вплинуло на трансформацію самого рітейлу. Підприємства вимушені сьогодні освоювати нові технології взаємодії зі споживачами, опановувати інструменти інтернет маркетингу, складати нові логістичні ланцюги. Розвиток онлайн-каналів продажів став необхідною умовою підтримання працездатності бізнесу.

Література:

1. Романчик Т.В. Просування в системі маркетингових комунікацій: методологічні підходи. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки)*. Зб. наук. пр. Х. : НТУ «ХПІ», 2017. С. 26-29.

2. Романчик Т.В., Зубков О. Г. , Підоря Ю. О. Сучасні тенденції маркетингових комунікацій у віртуальному просторі. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки)*. Зб. наук. пр. Х.: НТУ«ХПІ». 2019. URL: http://es.khpi.edu.ua/article/view/182872

ЗАСТОСУВАННЯ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ БЕЗПЕКИ БАНКІВСЬКОГО ПЛАТІЖНОГО СЕРЕДОВИЩА В УКРАЇНІ

Садчикова І.В.
Національний університет «Чернігівська політехніка», м. Чернігів

Розвиток і поширення безготівкових розрахунків автоматично зменшує готівкове навантаження на фінансову систему країни, що гарантує зростання ліквідності і підвищення капіталізації банківського сектору та фінансової системи в цілому. Зростання популярності і різноманіття технологій безготівкових розрахунків у світі створюють сприятливі умови для їх поширення в Україні, де вже існує позитивна динаміка користування ними. Впровадження в банківську діяльність сучасних інформаційно-комунікаційних технологій потребує від комерційних банків особливу увагу звертати на фінансову безпеку задля збереження як клієнтів, так і фінансової стабільності самої установи.

В Україні найбільша кількість постраждалих від викрадення грошей, припадає саме на шахрайство з платіжними карткам. Оскільки, шахраїв можна поділити на тих, які націлені на приватних клієнтів банківських установ та на саму фінансову структуру, то щоб уникнути ризику втрати грошей внаслідок кібератаки, необхідно дотримуватися простих правил користування програмного забезпечення.

Для приватних клієнтів банку: не переходити за підозрілими посиланнями; не відкривати і не зберігати незнайомі файли на своєму пристрої; бути обережними під час використання загальнодоступних мереж Wi-Fi; завантажувати додатки Інтернет-банкінгу з Google Play Market, або iOS App Store; використовувати для платежів лише веб-сайти, які починаються з HTTPS: //, вони мають систему захисту 3D Secure; ніколи нікому не розголошувати свої паролі, CVV чи PIN-коди - навіть родичам та друзям [1].

Для банківської установи: інвестувати в регулярні навчання з інформованості про кібербезпеку для працівників; регулярне проведення тестових фішинг-атак, щоб переконатися, що працівники знають, як розрізняти фішинг-листи; при використанні хмарних сервісів електронної пошти, необхідно переконатися, що є встановлений спеціальний захист від спам-атак електронної пошти; переконатися, що всі рівні корпоративного програмного забезпечення надійно захищене - від основних центрів обробки даних до спеціалізованих систем; для АТМ та POS використовувати рішення, розроблені спеціально для цих систем, які захищають навіть пристрої зі слабким або застарілим обладнанням [1].

Література:

1. Офіційний звіт кібератак від «Лабораторії Касперського» за 2018 рік. [Електронний ресурс]. URL: https://securelist.com/financial-cyberthreats-in-2018/89788/.

СИСТЕМА ЕКОНОМІЧНОЇ ЛОГІСТИКИ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ РИНКУ КАПІТАЛІВ УКРАЇНИ

Самусь П.О., Білоцерківський О.Б.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Логістичне забезпечення діяльності такого складного механізму як ринок капіталів потребує розгляду різних елементів економічної логістики як окремо, так і у сукупності. На нашу думку, економічна логістика ринку капіталів може містити два рівня: 1) узагальнюючий, економічна логістика ринку капіталів, як основне поняття роботи, в межах якого проводиться подальший аналіз інструментів впливу та категорій організації діяльності; 2) уточнення організаційних категорій, з яких складається основне поняття. Другий рівень містить такі елементи: 1) фінансова логістика, яка відповідає за рух грошових коштів і фінансових деривативів, а також їх зберігання на рахунках біржових резидентів. Для реалізації цілей фінансова логістика потребує такого інструменту як інтеграція в додатки банків важелів взаємодії, використовуючи керування власним акаунтом, зокрема інвестиційним портфелем для фізичних осіб, чи фінансовою політикою підприємства на біржі для юридичних осіб; 2) комерційна логістика, яка в контексті розвитку ринку капіталів розуміється як спосіб доставки товару, що у нашому випадку є фінансовим деривативом. Забезпечення доступу до такого товару відбувається за рахунок таких інструментів: пряма інтеграція в додатки банків партнерів; створення власного веб-порталу та додатку для мобільного доступу до нього. Комерційна логістика фінансових інструментів на ринку капіталів має вигляд каталогу з класифікацією (довгострокові кредити, інвестиції, акції, облігації) та конкурентним представництвом у вигляді вільного ринку для кожного елементу класифікації, з доступом для кожного учасника біржі; 3) сервісна логістика, яка обслуговує елементи фінансової та комерційної логістики, а також виступає елементом, що пов'язує системи ринку капіталів, через який користувачі отримують додаткові необхідні послуги, наприклад аналіз тенденцій, динамічні звіти (річні, квартальні) за визначеними факторами, поради та актуальні новини ринку капіталів та ін. Сервісна логістика може виступати як додатковий елемент комерціалізації діяльності біржі за умови низьких відсоткових ставок на проведення операцій та високої вартості на її послуги; 4) інформаційна логістика, яка займається сповіщенням користувачів про актуальні новини технічного, політичного, економічного та іншого характерів, що мають значний вплив на діяльність ринку. Забезпеченням її діяльності займаються статистичний та плановий відділи біржі, формуючи базу даних резидентів біржі та компаній, що на ній торгують.

Література:

1. Білоцерківський О.Б., Брінь П.В., Замула О.О., Ширяєва Н.В. Логістика : навч. посіб. Харків, 2010. 152 с.

МОДЕЛЬ ВПЛИВУ ФАКТОРІВ НА ЗНИЖЕННЯ ПРИБУТКУ ІНТЕРНЕТ-МАГАЗИНУ

Сергієнко О.А., Соколова Н.О.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Організація торгових операцій за допомогою глобальних комп'ютерних мереж знаходиться в центрі уваги багатьох фахівців. Швидко зростаюча інтернет аудиторія є новим ринком збуту для компаній самого різного профілю. Аналізуючи показники діяльності інтернет–магазину "Lu boutique", було виявлено, що у відділі закупівлі дорогої продукції є збитковим один з напрямів – брендовий одяг. У межах дослідження побудована модель впливу факторів на зниження прибутку. Основними чинниками, які були виділені в процесі дослідження причин збитковості відділу, стали наступні: *X1* – відсоток реалізації товару (за місяць); *X2* – середня вартість закупу 1 кілограму одягу (у грн); *X3* – витрати на одну гривну отриманого (зробленого) товару (у грн); *X4* – витрата сировини (тканини) на однин кілограм одягу (у долях); *X5* – вартість затраченої електроенергії (у грн); *Y* – збитки інтернет магазину за даним напрямом (у грн). Для побудови регресійної моделі було реалізовано метод покрокового виключення, у результаті чого отримані наступні результати (рис. 1).

Regression Summary for Dependent Variable: Y

Continue...

R= ,97752996 RI= ,95556482 Adjusted RI= ,95043769
F(3,26)=186,37 p<,00000 Std.Error of estimate: 3273,3

N=30	BETA	St. Err. of BETA	B	St. Err. of B	t(26)	p-level
Intercpt			-58261,9	14954,89	-3,89584	,000613
X1	-,101745	,043035	-56,7	23,98	-2,36421	,025819
X2	,545389	,118642	12,1	2,62	4,59693	,000097
X4	,421881	,116949	807,6	223,88	3,60739	,001290

Рис. 1. Результати покрокової моделі регресії оцінювання збитків

Рівняння множинної регресії за методологією покрокового виключення має наступний вигляд:

$$y = -58261{,}9 - 56{,}7 * X1 + 12{,}1 * X2 + 807{,}6 * X4 \quad (1)$$

Показники якості моделі підтверджують її достовірність та адекватність Отже, на основі побудованої регресії можна здійснювати прогнозування змін факторів впливу на рівень прибутку магазину, оскільки визначено, що для досліджуваного інтернет–магазину "Lu boutique" в першу чергу, на рівень збитків впливає чинник – витрата сировини (тканини) на однин кілограм одягу, відсоток реалізації одягу та вартість закупу 1 кілограму одягу.

На основі здійсненого моделювання та аналізу роботи веб–ресурсу і показників трафіку сайту стає можливим визачити шляхи підвищення ефективності управління інтернет–магазином. Результати роботи можуть бути впроваджені у системах електронної комерції на мікроекономічному рівні.

Література:

1. Сергієнко О. А., Шапран О. Є., Соснов І. І. Методи і моделі аналізу ефективності систем електронної комерції. Бізнес Інформ. 2019. №11. С. 140–149.

АНТИКРИЗОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

Сергієнко О.А., Швець А.Д.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

У сучасних карантинних умовах компанії вимушені пристосовуються до мінливих потреб своїх співробітників, споживачів і постачальників, вирішуючи при цьому фінансові та операційні проблеми. Необхідність розробки ефективної антикризової стратегії та мінімізації збитків зумовлює актуальність даної роботи.

Антикризове управління - це найважливіший компонент загальної стратегії корпоративного менеджменту [1]. Антикризове управління відрізняється від управління ризиками, яке вимагає оцінки потенційних загроз і пошуку найкращого способу їх уникнути: в антикризовому управлінні загроза вже виникла, і з нею підприємству потрібно впоратись [2]. Для впровадження ефективної моделі антикризового управління потрібно: максимально швидко визначити тип кризи, з яким зіткнулося підприємство; оцінити вплив кризи на підприємство; розробити антикризові заходи. З метою забезпечення стійкості підприємств в посткризовому світі можна запропонувати наступні рекомендації стратегічної спрямованості антикризової політики (рис. 1):

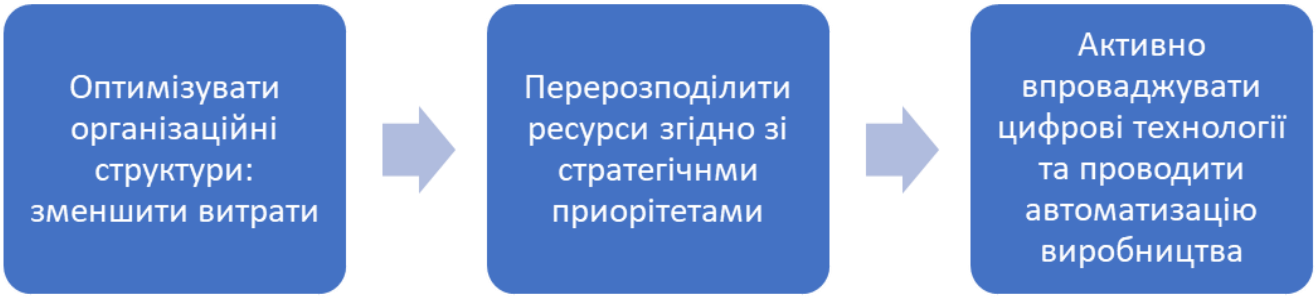

Рис. 1: Рекомендований напрямок антикризової політики підприємства

Щоб підтримувати нову стратегічну антикризову модель, необхідно неухильно впроваджувати методи управління змінами в умовах кризи та бути бути гнучкими. Поточна криза не повинна викликати занепокоєння, оскільки вона може стати для підприємств стимулом до розробки більш ефективного плану майбутніх стратегічних рішень.

Література:

1. Trofimova N.N. Klyuchevye problemy sovremennogo korporativnogo upravleniya predpriyatiyami real'nogo sektora ekonomiki [Key problems of modern corporate management of enterprises in the real sector of the economy]. Strategii biznesa [Business Strategies], 2020, vol. 8, no. 3, pp. 70-74.

2. Harvey W.S. How to manage the reputation of your business during the pandemic. The European Business Review. Available at: https://www.europeanbusinessreview.com.

ПЕРЕВАГИ ОФШОРИНГУ В ОРГАНІЗАЦІЇ І РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ

Синіговець О.М.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Нові умови ведення бізнесу вимагають нових бізнес-принципів, бізнес моделей, відповідності в поєднанні швидкості реагування і стабільності. Розвиток шляхом створення зон випереджального розвитку, вільної торгівлі, інноваційних кластерів, міжнародного співробітництва на основі корпоративних відносин власності при розвитку права корпорації і цінних паперів, застосування офшорних зон є позитивним проявом, передумовою включення у світові взаємозв'язки. Офшоринг визначається як ефективний та інноваційний спосіб ведення бізнесу в умовах глобалізації, оптимізації при забезпеченні конкурентних переваг на світовому і регіональному рівнях. Офшоринг має неоднозначне визначення і зараз знаходить нове осмислення у забезпеченні найбільш вигідних відносин в умовах прискореного взаємопроникнення економік, інтегрування в загальний світовий економічний простір, залучення значних ресурсів у світову економіку. Його метою є включення у глобальну систему міжнародних інвестицій, збереження активів, забезпечення стабільності, покращення управління і розвиток окремих сегментів бізнесу, отримання пільг, забезпечення конфіденційності, уможливлення глобальних пулів талантів. Великі транснаціональні компанії отримують вигоду від офшорного аутсорсингу, компанія «Cisco» інвестувала у структурування, розширення підприємства з розробки технологій в Індії. Завдяки сучасним технологіям він стає перевагою і малих компаній, стартапів. Згідно рейтингу процесів, які передаються на офшоринг, домінує IT-офшоринг. Український офшоринговий ринок в основному представлений IT-проектами. Офшоринг стає тактикою виживання компаній на світовому і внутрішньому ринках, аутсорсинг набуває стратегічного значення. Порівнюючи з аутсорсингом більше практикується офшоринг. Офшорингова стратегія дозволяє компаніям знижувати витрати, збільшувати капіталізацію компаній, зростати і розвиватися більш швидкими темпами [1]. Компанії розробляють свою стратегію офшорингу, застосовуючи як інструмент підвищення капіталізації і мінімізації витрат; передачі бізнес-процесів стороннім організаціям і їх оптимізації; створення доданої вартості, інноваційності, можливостей зростання і розвитку. Наслідки пандемії вплинули на бізнес, призвівши операції до мінімуму, надав ефективніше резервувати ресурси, краще оптимізувати бізнес-процеси при зростанні офшорингу і аутсорсингу бізнес-процедур. Офшоринг здатний принести вигоди в довгостроковій перспективі. Виходячи з досвіду провідних компаній офшоринг повинен стати ефективним механізмом змін старих, низькорентабельних сфер діяльності, вивільнення капіталу і людських ресурсів для розвитку нових напрямів.

Література:

1. Offshoring: Is It a Win-Win Game? / McKinsey Global Institute. San Francisco, August 2003. URL: https://www.mckinsey.com/featured-insights/employment-and-growth/offshoring-is-it-a-win-win-game

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЇХ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

Сідельнікова І.В.
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С .Сковороди, м. Харків

Активізація інноваційної діяльності аграрних підприємств є одним із ключових факторів підвищення їх конкурентоспроможності та забезпечення ефективного розвитку аграрної галузі загалом. Роль інновацій в економіці та розвитку аграрних підприємств, необхідність та проблеми їх впровадження, а також вплив на конкурентоспроможність суб'єктів аграрного господарювання досліджено в працях багатьох вітчизняних учених [1; 2]. Однак з огляду на стрімкі зміни економічних умов, що відбуваються останнім часом, питання інноваційної діяльності аграрних підприємств вимагає подальших наукових досліджень.

У економічній науці конкурентоспроможність розглядається як комплекс економічних, науково-технічних, виробничих, організаційних, управлінських й інших факторів, що реалізуються в товарах і послугах, які успішно конкурують як на внутрішніх, так і на світових ринках. Досягнення і підвищення конкурентоспроможності, особливо в системі глобального світового господарства, потребує посилення інноваційного спрямування виробників аграрної продукції. Як показують дослідження, стан інноваційної діяльності вітчизняних аграрних підприємств є незадовільним. Існує багато невирішених проблем ефективного використання інновацій та їх упровадження, що супроводжується втратою конкурентоспроможності не тільки на міжнародному, але й на національному і регіональному рівнях. Підтримуючи думку експертів, вважаємо, що головною причиною гальмування інноваційного розвитку є брак фінансових ресурсів, а також ряд інших чинників, зокрема, спад платоспроможного попиту на вітчизняну аграрну продукцію з боку держави та підприємницького сектору, непривабливість вітчизняних аграрних підприємств для іноземних інвесторів, негативний вплив інфляційних процесів, високі відсоткові ставки за банківські кредити, неплатоспроможність замовників, економічні ризики, недосконала нормативно-правова база регулювання інноваційної діяльності, яка є фрагментарною, нецілісною і суперечливою, та інші фактори [3].

Розв'язання ж цих проблем буде сприяти активізації інноваційної діяльності аграрних підприємств, що у свою чергу, дасть змогу підвищити їхню конкурентоспроможність.

Література:

1. Ільїн В., Ільїна О. Конкурентоспроможність аграрних підприємств на інвестиційно-інноваційних засадах в умовах глобалізації : монографія. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2016. 497 с.

2. Лупенко Ю. О., Патика Н. І. Роль інновацій у забезпеченні конкурентоспроможності України на світових ринках сільськогосподарської продукції. *Агросвіт*. 2019. № 11. С. 16–23.

3. Полегенька М. А. Особливості інноваційної діяльності в агропромислових підприємствах України. *Агросвіт*. 2017. № 6. С. 49–54.

ОРІЄНТИРИ ТА ПРОБЛЕМИ ЗДІЙСНЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Сітак І. Л., Кісельов А.Д.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Інвестиційна діяльність підприємства - важлива невід'ємна частина його загальної господарської діяльності. Невід'ємною частиною інвестиційної діяльності будь-якого діючого підприємства є розробка інвестиційної стратегії, яку можна представити як комплексний план розвитку інвестиційної діяльності підприємства, проходження якого в довгостроковій перспективі повинно привести до досягнення інвестиційних цілей і отримання очікуваного інвестиційного ефекту. Інвестиційна стратегія визначає пріоритети напрямів і форм інвестиційної діяльності підприємства, характер формування інвестиційних ресурсів і послідовність етапів реалізації довгострокових інвестиційних цілей, що забезпечують передбачений загальний розвиток підприємства; забезпечення реалізації та оцінки нових інвестиційних можливостей, що виникають під впливом внутрішніх і зовнішніх змін середовища функціонування; можливості порівняти переваги в інвестиційній діяльності щодо конкурентів.

Одним з основних перешкод на шляху до економічного зростання і розвитку українських підприємств стає повільний процес інноваційних перетворень.

Для вирішення проблеми підвищення ефективності управління інвестиціями на українських підприємствах в процесі інвестиційного планування слід прогнозувати досягнення найбільш важливих орієнтирів: концентрація наявних ресурсів підприємства для виконання поставлених інвестиційних завдань і раціональне використання ресурсів, що залучаються в якості інвестицій; аналіз і вдосконалення взаємозв'язків і взаємовідносин із зовнішнім середовищем; внутрішня узгодженість і чітка координація всіх структурних підрозділів підприємства, котрі задіяні в інвестиційному процесі; організаційне передбачення, обґрунтованість прогнозів, вироблення адекватної стратегії, що забезпечує його виживання і ефективний розвиток в майбутньому і своєчасна реалізація інвестиційних пропозицій.

Розглядаючи проблеми розвитку інвестиційної діяльності українських підприємств, особливо слід відзначити недостатню урегульованість процесу інвестування з точки зору законодавства. Також слід брати до уваги таку причину, як неефективність структури акціонерного капіталу, головними ознаками якого є: концентрація великого капіталу в руках юридичних, а не фізичних осіб; зосередження основних пакетів акцій в руках однієї особи; підпорядкування виробничого підприємства інтересам підприємств посередників.

Вирішення зазначених вище проблем знаходиться в області послідовного застосування на практиці основних принципів системи стратегічного управління інвестиційною діяльністю підприємств.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СТАРТАПІВ В УКРАЇНІ

Сітак І.Л., Кульбашна Д.Д.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Стартап - це принципово нова організація, найчастіше провідна діяльність котрої в IT - або інтернет - сфері. Головною характеристикою стартапу є наявність потенціалу для стрімкого зростання, який досягається створенням нових сегментів ринку або пропозицією абсолютно оригінальних, інноваційних товарів / послуг. Неодмінними елементами будь-якого стартапу є принципово нова бізнесідея, розроблений під неї бізнес-план і певнне джерело фінансування. Будь-який стартап характеризується інноваційністю, швидким темпом розвитку і високим ризиком банкрутства.

На цьому етапі сучасної економіки України бізнесу розвиток українських стартапів значно зріс. Ці стартапи зросли дуже швидко і мають багато користувачів. Однак низький інтерес країни до сучасних інноваційних проектів змусив молоді компанії співпрацювати з іноземними інвесторами, які допомагають реалізовувати проекти та підвищують конкурентоспроможність. Це обумовлює необхідність сприяти ефективному функціонуванню стартапів в Україні, встановлювати механізми підвищення ефективності їх діяльності на внутрішньому ринку та визнавати важливість інноваційних технологій для успішного розвитку українських підприємств. Головною перешкодою для розвитку українських стартапів є відсутність клієнтів, які бажають придбати кінцевий продукт.

Не можна залишити без уваги той факт, що відмінною рисою українського ринку стартапів є наявність великої кількості проектів-аналогів успішних західних проектів. Крім того, необхідно відзначити, що в даний час економіка нашої країни переживає стан кризи, позиковий капітал дорожчає, що негативно впливає на діяльність стартапу. Це знижує в цілому активну фінансову діяльність на ринку, негативно впливає на фінансову стійкість стартапів, збільшує ризик втрати платоспроможності стартапу і ймовірність його майбутнього банкрутства.

Розвиток українських стартапів вимагає збалансованої та ефективної державної підтримки малого бізнесу у сферах інновацій та венчурного капіталу у таких сферах: створення системи гарантування та інвестиційного страхування; ведення національної реєстрації установ, що працюють у сфері венчурного капіталу; організація системи підготовки менеджерів з інновацій; забезпечення захисту прав інтелектуальної власності компанії; створення ефективного механізму формування та використання ризикових фондів; створення нормативної баз для нагляду за правовідносинами у сфері інноваційних інвестицій; розробка процедури входу на українські ринки іноземного капіталу; розробка методів оцінки ринкових перспектив комерціалізації технологічної продукції в процесі впровадження на підприємстві.

ПРИНЦИПИ РОЗРОБКИ КОМПЛЕКС МАРКЕТИНГУ ПІДПРИЄМСТВА

Сітак І.Л., Сюсікалов К.С.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Поняття «комплекс маркетингу підприємства» має на меті різнобічну і цілеспрямовану роботу в області виробництва і ринку, що виступає як система узгодження можливостей підприємства і наявного попиту, що забезпечує задоволення потреб, як споживачів, так і виробника.

Для досягнення основної мети комплексу маркетингу необхідно забезпечити реалізацію наступних завдань: надання широкого вибору супутніх продукції послуг (технічного обслуговування, консультацій і конкретної допомоги в освоєнні продукції та інших видів супроводу, аж до утилізації виробів, що вийшли з ладу); забезпечення максимального задоволення особистих і суспільних потреб; забезпечення високої якості продукції, досягнення її конкурентоспроможного рівня, включаючи встановлення доступних для споживача цін на продукцію і її сервісне обслуговування; максимальне підвищення якості життя та досягнення добробуту суспільства.

Виконання цих завдань забезпечується безперервним вивченням кон'юнктури ринку та динаміки попиту на продукцію, постійним аналізом зміни цін, вивченням і прогнозуванням купівельної спроможності споживачів, широким використанням маркетингових засобів залучення споживачів, включаючи спеціальні рекламні кампаній і роботу з громадськістю (public relations), створенням спеціальних структур на підприємстві і ефективним управлінням персоналом, зайнятим в системі маркетингу.

Досвід, застосування комплексу маркетингу і узагальнення найбільш результативних прикладів його ефективності дозволяють сформулювати основні принципи практичної діяльності в цій галузі: безперервне комплексне вивчення ринку, його кон'юнктури, тенденцій розвитку. В першу чергу це відноситься до вивчення споживачів (їх інтересів, фінансової та купівельної спроможності), цін і цінової політики на цьому ринку, аналізу конкурентів, умов поставок; сегментація ринку, що дозволяє встановити орієнтири лише на ту його частину, яку визначає продукція і ніша ринку, найбільш ефективно займана продукцією; адаптація до ринку, тобто гнучке реагування підприємства на всі зміни ринкової кон'юнктури; постійне оновлення продукції і пов'язане з цим оновлення промислового виробництва, політику просування товару, методів збуту (принцип інновацій). Необхідно постійно аналізувати ступінь задоволення продукцією, коливання попиту на неї і оперативно застосовувати заходи по її оновленню; вдосконалення системи просування і збуту, до якої, перш за все, необхідно віднести ефективну рекламу і public relations, продумані методи поставки і реалізації продукції, оперативний і доступний післяпродажний сервіс.

КРИТЕРІЇ ОПТИМІЗАЦІЇ СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Сітак І. Л., Третьяк Д.С.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Дослідження проблем оптимізації структури капіталу та визначення шляхів їх вирішення є актуальним завданням стратегічного і фінансового менеджменту. При цьому, виявлення особливостей формування структури капіталу українських компаній необхідно для реалізації стратегій їх довгострокового розвитку. Адже структура капіталу має прямий вплив на фінансові результати підприємства та визначає багато аспектів його діяльності. Управління структурою капіталу полягає в створенні змішаної структури, що представляє собою таке оптимальне співвідношення власних і позикових коштів, при якому мінімізуються загальні капітальні витрати і максимізує ринкова вартість обраної компанії.

При визначенні оптимальної структури капіталу підприємства можна виділити наступні основні критерії:

- політика фінансування активів. Формування структури капіталу компанії з урахуванням зазначеного критерію ґрунтується на вивченні співвідношень між статтями активу і пасиву балансу і дозволяє визначити необхідну величину і частку тих чи інших джерел фінансування;
- вартість компанії. У світі існує безліч теорій, які розглядають взаємозв'язок вартості компанії і структури капіталу. В цьому випадку оптимальною структурою визнається та, при якій максимізується ринкова вартість компанії;
- вартість капіталу. Як відомо, позиковий капітал, як і власний, мають для підприємства свою вартість обслуговування, то тут під оптимальною структурою капіталу розуміється структура, яка мінімізує вартість капіталу.
- ризики. Підприємству за період свого існування доводиться нести і долати різні види ризиків. Це може бути ризик банкрутства, ризик часткового або повного неповернення позикових коштів, ризик обслуговування боргу (невиплати відсотків).
- рентабельність. За рахунок ефекту фінансового важеля використання позикових коштів може вести до збільшення рентабельності власного капіталу підприємства. Оптимальна структура капіталу в цьому випадку збільшує рентабельність компанії, таким чином, з'являється можливість придбати максимальний прибуток при поточному рівні власних коштів.

Оптимізація структури капіталу є невід'ємною частиною в системі управління фінансовою стійкістю сучасної компанії. Структура капіталу, механізм функціонування та його формування на підприємстві тісно пов'язані з його успішним розвитком і ефективною діяльністю. Для досягнення бажаних кінцевих результатів менеджерам і власникам необхідно пам'ятати, що в основі виникнення і подальшої діяльності компанії лежать обрані ними джерела інвестицій, їх склад і співвідношення в структурі капіталу.

СУЧАСНІ АСПЕКТИ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Скляр М.О., Івахненко А.В.
Національний технічний університет «Харківский політехнічний інститут», м. Харків

Глобалізація світової економіки в даний час спонукає до виходу підприємства на зовнішні ринки. Підприємства, які хочуть здійснювати діяльність на зовнішніх ринках і мають намір домогтися успіху в конкурентній боротьбі, повинні розробляти стратегічні заходи з глобальної точки зору і планувати свою діяльність в міжнародному масштабі. Для цього важливо виходити за рамки розробки стратегій діяльності на національному ринку. Зовнішні ринки надають нові можливості збуту продукції, залучення нових клієнтів, зниження ризиків збитків, підвищення конкурентоспроможності.

Актуальність даної теми полягає в тому, що вітчизняні підприємства у процесі освоєння зовнішніх ринків стикаються з низкою факторів для подавання яких необхідне застосування сучасних методів стратегічного управління і конкурентного аналізу. Комплексне застосування цих стратегічних заходів зумовлює успішність зовнішньоекономічної діяльності.

Серед сучасних авторів, які присвятили дослідження стратегічному плануванню зовнішньоекономічної діяльності Армстронг Г., Володькіна М., Гребельник О., Портер М., Котлер Ф., Бутенко Н., Дідківський М., Андрійчук В., Кириченко О. та інші.

Розвиток технологій і зниження торговельних бар'єрів додають можливості розвитку зовнішньоекономічної діяльності з необхідністю стратегічного поанування ЗЕД. Це дозволяє зменшити ризики та підвищити прибутковість.

Вибір стратегії виходу пов’язаний, насамперед, із роллю і масштабами ЗЕД для конкретного підприємства. Для проникнення на зовнішні ринки підприємство повинно вибрати такі сфери, в яких його база дає переваги і які отримали не достатній розвиток в закордонних країнах. Не менш важливим є виявлення потреб майбутніх клієнтів та особливостей ринку. Існує значна кількість стратегій проникнення на зовнішній ринок, завдяки аналізу діяльності фірми, її потенціалу та конкурентоспроможності дозволить обрати найбільш задовільну.

РОЛЬ ЕКОЛОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙ В УПРАВЛІННІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМ ПІДПРИЄМСТВОМ

Смігунова О.В., Безсмертна Д.В.
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка, м. Харків

В ринкових умовах господарювання ціна на продукцію формується головним чином через співвідношення попиту і пропозиції. За таких умов підприємства можуть реально впливати на підвищення ефективності виробництва за рахунок зниження собівартості одиниці виробленої продукції. Комплекс заходів підвищення економічної ефективності виробництва зернових культур включає поліпшення використання земельних ресурсів на основі підвищення її родючості і зростання урожайності сільськогосподарських культур. Питання поліпшення родючості земель ефективно вирішується в господарстві завдяки застосування технологій органічного землеробства [1,2].

За аналітичними даними зарубіжних науковців приріст урожайності зернових культур залежить в однаковій мірі як від впровадження нових сортів, так і від удосконалення технології вирощування. Досягнення урожайності зернових культур на рівні європейських країн та збільшення обсягів виробництва зерна можливе за умови обов'язкового застосування інтенсивних технологій, що передбачають використання сортів високоінтенсивного типу вітчизняної і зарубіжної селекції.

Звичайно, на кожному етапі здійснення господарської діяльності керівництво сільськогосподарського підприємства має зважати на екологічні чинники, особливо в процесі впровадження інновацій.

Наразі вагомим чинником, що обмежує економічне зростання сільськогосподарського виробництва, є постійно зростаючі екологічні вимоги як до процесу виробництва, так і якості виробленої продукції, тому значну роль в системі сільськогосподарських інновацій відведено екологічним інноваціям. Екологічні інновації – нововведення, здійснювані в межах впроваджуваних технологічних, організаційних або маркетингових інновацій, що сприяють зниженню чи запобіганню негативного впливу на навколишнє природне середовище, збалансуванню економічних, екологічних та громадських інтересів.

Література:

1. Миненко С. И., Дудник Е.В. Органическое сельское хозяйство как источник повышения конкурентоспособности Украины на международной арене. "Актуальные проблемы инновационного развития и кадрового обеспечения АПК". Материалы VII Международной научно-практической конференции. Минск: БГАТУ. 4-5 июня 2020р. С.96-101.

2. Смігунова О. В., Ільїн О.А Стан та перспективи розвитку виробництва органічної продукції в України. Український журнал прикладної економіки. 2020. Том 5. № 4. С. 98 – 105.

КРИТЕРІЇ СЕГМЕНТАЦІЇ РИНКУ ПРОМИСЛОВОЇ ПРОДУКЦІЇ

Соколова Л.В.
Харківський національний університет радіоелектроніки, м. Харків

У сучасних нестабільних умовах господарювання зростає роль маркетингових досліджень, які за визначенням Американської асоціації маркетингу є функцією, що є з'єднувальною ланкою між споживачем, клієнтом, громадськістю і товаровиробником за допомогою інформації. Остання використовується для з'ясування та визначення маркетингових проблем; для генерування, поліпшення й оцінювання маркетингових дій; для моніторингу маркетингової діяльності; для поліпшення розуміння маркетингу як процесу.

Необхідність проведення маркетингових досліджень особливо відчувають товаровиробники продукції промислового призначення. Але маркетинг засобів виробництва, об'єктів капітального будівництва має відмінні особливості від маркетингу продукції споживання. У чому вони полягають? Як відомо, одним із основних напрямів маркетингових досліджень є вивчення ринку за складовою «дослідження попиту» [1]. Вивчення попиту полягає у рішенні певної сукупності задач, перш за все, пов'язаних із сегментацією ринку, яка є процесом угрупування споживачів в окремі групи згідно із обраними критеріями. На ринку споживчої продукції розрізняють критерії сегментації за такими ознаками, як: географічні, демографічні, психографічні, соціально-економічні, параметри поведінки, культурні [2]. Сегментація ринку промислової продукції має певні особливості, які обумовлені головним чином тим, що покупцем виступає персона, якій певна компанія-замовник, так звана Buying-Center (центр закупівель), делегує повноваження купувати продукцію [3]. Критеріями сегментації такого ринку є: виробничо-економічні критерії – технологічний процес, галузь, розмір фірми, економічний регіон; особливості запиту споживачів – комплектація, швидкість поставок, якість обладнання, вимого до параметрів обладнання; специфіка організації закупівель – умова оплати, методи розрахунків, централізація та децентралізація розрахунків, разові або довгострокові поставки; особисті характеристики представників компаній-замовників [4]. Отже основною відмінністю сегментації ринку засобів виробництва є те, що структурувати процес прийняття рішення щодо купівлі тут значно складніше.

Література:

1. Гаркавенко С. С. Маркетинг: підручн. 7-е вид. К. : *Лібра*, 2010. 720 с.

2. Соколова, Л. В., Верясова, Г. М. Маркетингові дослідження споживацьких переваг на регіональному ринку : monograph Modern problems of the economy of development in the context of the world transformational changes. Opole : The Academy of Management and Administration in Opole, 2013. P. 81-92.

3. В чому полягають особливості сегментації ринків засобів... . URL: https://pidru4niki.com/1029022852334/marketing/v_chomu_polyagayut_osoblivosti_segmentatsiyi_rinkiv_zasobiv_virobnitstva.

4. Лавров С. Н., Злобин С. Ю. Основы маркетинга промышленных объектов. URL: www. http://livelib.ru › book › 1001.

«ЗОЛОТЕ ПРАВИЛО ЕКОНОМІКИ» ЯК ІНДИКАТОР ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Соколова Л. В., Аль-Фахор Ескндер Суліаман Салти
Харківський національний університет радіоелектроніки, м. Харків

У теперішній час суб'єкти господарської діяльності – промислові підприємства функціонують в умовах нестабільного, мінливого, невизначеного зовнішнього середовища [1]. Характерними рисами сучасних підприємств є мобільна адаптація до викликів ринку, інноваційна спрямованість, ділова активність, динамізм розвитку.

Ділова активність підприємства є комплексною характеристикою, яка втілює різні аспекти його виробничо-господарської та ринкової діяльності. Вона визначається як ринковою позицією підприємства, репутацією його ділових відносин, так й ефективністю та активністю інноваційно-інвестиційної діяльності. Отже, ділова активність у цілому характеризується динамікою певної сукупності показників, позитивна динаміка зміни яких сприяє зміцненню фінансового стану підприємства [2]. Враховуючи це, необхідно визнати, що для оцінки ділової активності підприємства поряд із фінансовими коефіцієнтами доцільно використовувати співвідношення темпів зміни основних показників його розвитку, яке у фінансовому аналізі дістало назву «золотого правила економіки». Фахівці у сфері фінансового аналізу вважають «золоте правило економіки» найбільш загальним вираженням темпів зміни ділової активності і розглядають його як процес співвідношення темпів зміни ряду фінансово-економічних показників. Це правило базується на розгляді ділової активності як категорії, що характеризує рівень ефективності використання вкладених ресурсів в динаміці. «Золоте правило економіки» можна записати у вигляді таких нерівностей: 1) ланцюговий темп зростання чистого прибутку підприємства (ТЗЧП) повинен бути більш за ланцюговий темп зростання чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (ТЗЧД); 2) ТЗЧД повинен бути більш за ланцюговий темп зростання власного капіталу підприємства (ТЗВК); 3) ТЗВК повинен бути більш за ланцюговий темп зростання активів підприємства (ТЗА); 4) ТЗА повинен бути більш за 100 % [3]. Дотримання цього правила сприятиме забезпеченню розвитку і фінансової стабільності підприємства.

Література:

1. Соколова Л. В. Теоретико-методологічна платформа розробки системи адаптації підприємств до змін зовнішнього середовища. *Проблеми економіки*. 2016. № 3. С. 206-211. URL:http://openarchive.nure.ua/handle/document/7879.

Застосування «золотого правила економіки» для оцінки... URL: http://www.agrosvit.info/pdf/16_2014/8.pdf.

2. Д'яченко І. І. Методичне забезпечення аналізу ділової активності підприємства. *Управління розвитком*. 2014. № 10. С. 140-142. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uproz_2014_10_54.

3. Застосування «золотого правила економіки» для оцінки... URL: http://www.agrosvit.info/pdf/16_2014/8.pdf.

СВІТОВИЙ РИНОК ЛОКОМОТИВІВ

Соснов І.І., Шапран Є.М.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

В останні роки надзвичайно високий попит на тяговий рухомий склад привів до зростання портфелів замовлень компаній-виробників і збільшення термінів поставок для операторів і лізингових компаній. Це сталося через те, що деякі лізингові компанії розмістили спекулятивні замовлення, не забезпечені конкретними контрактами зі споживачами, щоб мінімізувати терміни поставок нових локомотивів. З огляду на загальнопоширене час виконання замовлення протягом року або двох, ці локомотиви надійшли на ринок як раз після того, як почався спад попиту. Тому лізингові компанії зіткнулися з проблемами пошуку орендарів для таких безконтрактних локомотивів. Ця ситуація особливо загострена, зокрема, в сегменті мультисистемних електровозів: було розміщено багато замовлень, і деякі компанії, включаючи операторів, тепер намагаються їх пролонгувати, зрушити терміни поставок або скоротити розміри замовлень. В цілому загальносвітовий обсяг закупівель нових локомотивів оцінюється величиною порядку 7,1 млн. Євро на рік. На утримання, технічне обслуговування і модернізацію локомотивного парку залізниць світу, що нараховує приблизно 120 тис. тепловозів і 45 тис. електровозів (всього 165 тис. од., рис. 1), щорічно витрачається близько 10 млн. євро. Прогнозується, що до 2022 року обсяг ринку буде зменшуватися, головним чином, через зниження попиту на транспортні послуги. Відновлення ринку очікується починаючи з 2023, зростання попиту на нові тепловози оцінюється в розмірі 2% на рік, на нові електровози - 1,2% на рік. Розподіл поставок нових локомотивів в 2016 - 2020 рр. по компаніям-виробникам показано на рис. 2 [1].

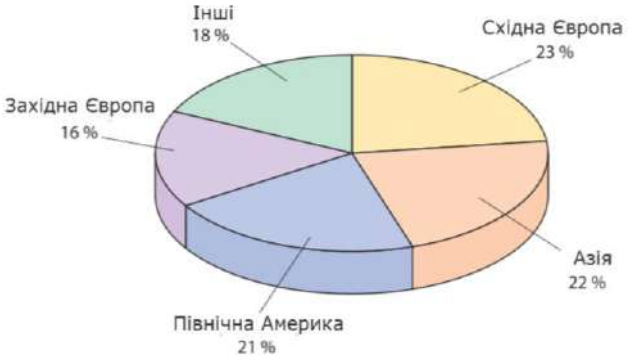

Рисунок 1 - Розподіл парку виробників локомотивів по регіонах світу

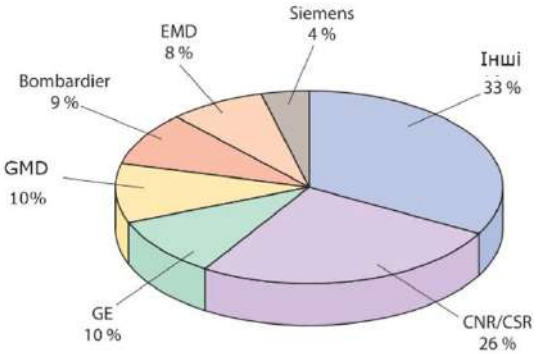

Рисунок 2 - Частки найбільших-на ринку локомотивів в 2016 - 2020 рр.

Література:

1. T. Schuchmann. International Railway Journal, 2020, № 11,p. 31 – 34; матеріали компанії SCI Verkehr.

НЕОБХІДНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

Степаненко Н.О.
Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця, м. Харків

На сьогодні одним із головних факторів, що впливають на економічні процеси, є фактор поширення пандемії COVID-19. У відповідь на пандемію COVID-19 відбулись суттєві зміни в житті багатьох країн світу, зокрема України. Так, на початку 2020 року було оголошено загальний надзвичайний стан в цілому в країнах або окремих регіонах чи областях. Санітарно-епідеміологічні заходи запроваджені майже у всіх країнах (карантинні зони, контроль температури, скасування масових заходов, закриття навчальних закладів та заборона на культурні розваги). Також, було встановлено обмеження на в'їзд / виїзд до країн та пересування всередині країн. Ці безпрецедентні кроки призвели до уповільнення економічного розвитку країн світу, включаючи і Україну.

За даними МВФ, падіння світової економіки за 2020 рік складає 3%. У свою чергу, Україна традиційно вразливіша до економічних криз: ВВП поступово падає порівняно з 2019 роком. Так, динаміка внутрішніх цін у 2020 році, не зважаючи на період певної невизначеності в настроях суб'єктів господарювання, пов'язаної із карантином, в цілому більшою мірою є нижчою ніж за останні роки. Тимчасове зниження попиту внаслідок карантинних обмежень економічної діяльності (а саме, це стосується торгівлі) за умови збереження потенціалу пропозиції товарів та послуг, що мають необхідність відносно швидкої реалізації, переважно обмежувало зростання споживчих цін, за виключенням точкових позицій у продуктах харчування.

Однією із головних ознак економічної кризи є зростання рівня безробіття. Цілком очікуваним упродовж періоду пандемії в світі та в Україні є збіднінння населення. Частина компаній проводить скорочення працівників або відправляє у відпустку за власний рахунок. Отже, ухвалюючи антикризові проекти для подолання наслідків пандемії, народні депутати також передбачили, що карантин може стати підставою для отримання допомоги з часткового безробіття.

Падіння економіки України є наслідком глобальних потрясінь: основна несприятлива ситуація для українських товарних ринків, закриття товарних ринків для українських експортерів, зміна світових виробничих ланцюжків. Підприємці обмежені у своїх діях у зв'язку із введенням карантину та режиму надзвичайної ситуації в Україні.

Отже, з поширенням пандемії COVID-19, в Україні посилено роль державного управління в надзвичайних ситуаціях, а також встановлені обмеження щодо працевлаштування та введені нові дистанційні форми праці та освіти. Держава повинна ввести в дію різноманітні програми розвитку підприємництва, призупинення росту безробіття, вдосконалення роботи фінансово-кредитної системи та прийняти антикризові управлінські рішення щодо спаду економіки.

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ПАТТЕРН ДЛЯ ВИБОРУ ОПТИМАЛЬНИХ РІШЕНЬ

Степуріна С. О., Сидоренко Р. Р.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

В роботі розглянуто питання щодо шляхів підвищення прибутковості підприємства харчової промисловості. Основними критеріями, на які зорієнтовано управління діяльністю об'єкта дослідження, є зростання обсягів продажів та частки ринку, які сприяють підвищенню прибутковості підприємства. Також компанія «КОГР» враховує ключові фінансові показники – рентабельність виробництва і рентабельність продажів. Ці критерії застосовано на першому та другому рівні побудови дерева цілей.

Рисунок 1 – Дерево цілей з вибору шляхів розвитку компанії «КОГР»

З метою визначення ваги критеріїв (*W*) та впливу завдань на їх досягнення (V) було залучено групу експертів – фахівців ТОВ «Санжарська фабрика круасанів» у кількості 50 осіб. Результати експертних оцінок використано у подальших розрахунках.

Наступним етапом є визначення коефіцієнтів зв'язку за формулою:

$r_{ij} = \sum_0^K W_{ij} V_{ij}$, де *i* – рівень, на якому перебуває завдання; *j* – завдання.

Далі у дослідженні проведено розрахунки інтегральних коефіцієнтів зв'язку завдань за формулою: $R_{ij} = \prod_i^{G=i} r_{ij}$, де r_{ij} – загальний коефіцієнт зв'язку для j-того завдання, що лежить на *i*-тому рівні; *G* – кількість рівнів ієрархії дерева цілей; r_{ij} – коефіцієнт зв'язку для *j*-того завдання, що лежить на і-тому рівні.

Виходячи з розрахунків видно, що оптимальним для досягнення мети є другий комплекс управлінських впливів, який містить такі рішення: виготовлення напівфабрикатів та налагодження рекламної діяльності.

АДАПТАЦІЯ ТА ПЕРЕПРОФІЛЮВАННЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ КАРАНТИНУ

Стригуль А.А., Кармінська-Бєлоброва М.В.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Вже майже рік Україна знаходиться у стані карантину. Множинні обмеження, що накладаються урядом для захисту своїх громадян, безпосередньо впливають на ведення бізнесу і стан справ на підприємствах. Часом посилення цих обмежень (а іноді і їх пом'якшення) змушують малий і середній бізнес швидко реагувати на нові правила. Деякі підприємства в результаті можуть повністю поміняти свою внутрішню структуру, щоб краще адаптуватися до умов вічно мінливого непостійного середовища. Також необхідно врахувати, наскільки сильно часом б'є ізоляція по економічному стану окремих галузей малого та середнього бізнесу (особливо якщо говорити про готельний і ресторанний бізнес). Іноді зволікання або неможливість швидко пристосуватися до нових правил гри призводять до повного закриття і банкрутства таких підприємств. Це може бути викликано не тільки погіршенням загального економічного клімату, а й нездатністю команди управління до швидкого реагування на зміну умов. Таким чином підприємства знаходяться у непостійному середовищі, де вчасно прийняте рішення може стати запорукою їх виживання.

Слід зазначити, що уряд всіляко дбає і намагається зберегти сегмент малого та середнього бізнесу шляхом запровадження фінансової допомоги або ж оголошення податкових канікул на час особливо жорстких обмежень. Однак же, на жаль, підприємства, стан яких був особливо нестабільним під час введення карантину, на кінець все одно закриваються.

При всіх труднощах, малому і середньому бізнесу доводиться адаптуватися під нове середовище, знаходити альтернативи, нові рішення і розробляти плани по мінімізації можливих збитків від світової пандемії. Це підштовхує їх часом до суттєвого перетворення. Наприклад, введення карантинних заходів та ізоляції призвело до тісної співпраці кур'єрських фірм і бізнесів зі сфери швидкого харчування. Таким чином введення карантинних заходів підштовхнуло малий і середній бізнес до розвитку і модернізації. Часом рішення, що приймаються керівниками, можуть призводити і до повного перепрофілювання їх бізнесу, оскільки попередня модель ведення справ могла здатися їм збитковою у нових умовах. Тому введення карантинних заходів можна розглядати не тільки з деструктивної для економіки сторони, але і як стимул необхідного розвитку, при відсутності якого можна втратити не тільки весь накопичений капітал, але і бізнес в цілому.

Література:

1. Korneyev M., Pylypenko A., Popov O., Shmatko N. (2019). Organized management of decentralized economic production systems with joint implementation of development projects. Eastern-European Journal of Enterprise Technologies, 4/3 (100), pp. 22 – 35. https://doi.org/10.15587/1729-4061.2019.175765

ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ МАРКЕТИНГ-МЕНЕДЖМЕНТА ТУРИЗМА

Ткачева Н.П., Перерва П.Г., Чернышова Д.В.
Национальный технический университет «ХПИ», г. Харьков

Туризм является крупнейшим бизнес-сектором мировой экономики, чьи высокие темпы развития и большие объемы денежных поступлений активно влияют на различные секторы экономики. Как социально-экономическое явление он сочетает в себе рыночные аспекты экономических связей и социально ориентированные цели развития общества. В современных условиях туризм превратился в один из ведущих секторов мирового хозяйства. Во многих странах мира он является высокодоходной и наиболее динамично развивающейся отраслью экономики и играет важную роль в стимулировании социальной сферы, культуры, политической и физической среды, способствует наращиванию экономического благосостояния граждан.

По данным Всемирной туристской организации, число туристов на планете ежегодно увеличивается на 4-6%, что выдвигает туризм на передовые рубежи мировых инновационных процессов. Характеризуя значение туризма как отрасли рыночной экономики, необходимо отметить его социальную значимость, возрастающую роль в духовном и физическом развитии личности, формировании уровня и качества жизни. Через воспитательную функцию туризма происходит формирование чувства коллективизма, нравственных и эстетических качеств; через образовательную - закрепление и пополнение знаний по краеведению, природоведению, истории, знакомство с культурой и традициями своей страны и народов мира; через оздоровительную - соблюдение оптимального режима нагрузок, использование благотворного воздействия природных факторов на состояние организма, развитие адаптационных возможностей, поддержание организма на достаточно высоком уровне физической подготовленности. В Украине туризм стал отраслью, наиболее привлекательной для предпринимательства. Туризм, ставший отраслью народного хозяйства, определяет постоянную потребность в кадрах, владеющих экономическими знаниями, в том числе маркетингом-менеджментом туризма. И в этой концепция маркетинг-менеджмент окажет отрасли ткризма неоценимую услугу.

Литература:

1. Pererva P.G., Kocziszky György, Szakaly D., Somosi Veres M. Technology transfer.- Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI», 2012. — 668 p.

2. Ткачова Н.П., Перерва П.Г. Розвиток методів аналізу фактичного стану конкурентних переваг підприємства // Економіка розвитку– 2011.– № 4 (60).– С.116-120.

3. Перерва П.Г. Управління маркетингом на машинобудівному підприємстві // Навч.посібник для інж.-техн.вузів.- Харків : «Основа», 1993.- 288с.

4. Pererva P.G., Tkachev M.M., Kobielieva T.O. Evaluation of holder profits violation of their exclusive rights // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 240-246.

5. Грабченко А.И., Смоловик Р.Ф., Перерва П.Г. Основы маркетинга высоких технологий: Учебное пособие, Харьков : ХГПУ, 1999.- 242с.

6. Перерва П.Г. Самомаркетинг менеджера и бизнесмена.- Ростов н/Д: Феникс, 2003. - 592 с.

7. Pererva P.G., Kocziszky G., Somosi Veres M., Kobielieva T.A. Compliance program: [tutorial] // ed.: P.G.Pererva, G.Kocziszky, M.Veres Somosi.– Kharkov-Miskolc : LTD «Planeta-prynt», 2019.– 689 p.

8. Гочарова Н.П., Яковлев А.И., Перерва П.Г. Маркетинг инновационного процесса // Учебное пособие - К.: ВИРА-Р, 1998.- 267 с.

ЗАРУБЕЖНОЕ ПРАВО В СФЕРЕ ТРАНСФЕРА ТЕХНОЛОГИЙ

Ткачов М.М., Перерва П.Г., Івченко М.О.
Национальный технический университет «Харьковский политехнический институт», г. Харьков

Правовое обеспечение сферы трансфера технологий (ТТ) можно проиллюстрировать на примере развития законодательства США в данной области. Цель законодательства и политики США в сфере трансфера технологий – содействие трансферу технологий, которые разработаны за счет средств федерального бюджета, для обеспечения устойчивого роста экономики США и повышения конкурентоспособности американской промышленности. Законодательные акты США в сфере трансфера технологий, регулируют следующий круг взаимоотношений в данной области: привлечение зарубежных специалистов и организаций для решения технологических проблем, стоящих перед американской промышленностью; трансфер технологий как обязанность; передача технологий, разработанных за счет средств федерального бюджета, американской промышленности; передача технологий, разработанных за счет средств федерального бюджета, малому бизнесу; распространение информации в сфере ТТ; ввод в действие типового соглашения о совместных НИОКР; создание организаций, ответственных за ТТ и обеспечение их финансирования; права собственности на изобретения и вознаграждения за использование изобретений. В США сфера ТТ регулируется 27 законодательными актами.

Характер действующего законодательства сильно отличается в разных странах. Тогда как в Австрии в Закон о патентах и Закон об университетах были внесены изменения, Германии потребовалось изменить свое законодательство в отношении служебных изобретений. В некоторых европейских странах, таких как Бельгия и Германия, право собственности может стать предметом отдельного договора между институтом и исследователем. Инициативы по дальнейшей гармонизации на европейском уровне пока не продвинулись, поэтому «европейский правовой ландшафт» не однороден. С точки зрения европейской законодательной практики, ответственность и стимулы всегда рассматриваются как тесно связанные между собой.

Литература:

1. Pererva P.G., Kocziszky György, Szakaly D., Somosi Veres M. Technology transfer.- Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI», 2012. — 668 p.

2. Ткачова Н.П., Перерва П.Г. Розвиток методів аналізу фактичного стану конкурентних переваг підприємства // Економіка розвитку– 2011. – № 4 (60). – С.116-120.

3. Грабченко А.И., Смоловик Р.Ф., Перерва П.Г. Основы маркетинга высоких технологий: Учебное пособие, Харьков: ХГПУ, 1999. - 242с.

4. Перерва П.Г. Самомаркетинг менеджера и бизнесмена. - Ростов н/Д: Феникс, 2003. - 592 с.

5. Pererva P.G., Kocziszky G., Somosi Veres M., Kobielieva T.A. Compliance program: [tutorial] // ed.: P.G.Pererva, G.Kocziszky, M.Veres Somosi.– Kharkov-Miskolc : LTD «Planeta-prynt», 2019.– 689 p.

6. Перерва П.Г. Управління маркетингом на машинобудівному підприємстві // Навч.посібник для інж.-техн.вузів.- Харків : «Основа», 1993.- 288с.

7. Гочарова Н.П., Яковлев А.И., Перерва П.Г. Маркетинг инновационного процесса // Учебное пособие - К.: ВИРА-Р, 1998. - 267 с.

8. Pererva P.G., Tkachev M.M., Kobielieva T.O. Evaluation of holder profits violation of their exclusive rights // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 240-246.

РОЗВИТОК МЕТОДИЧНИХ ЗАСАД АНТИКРИЗОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Торой Іллка, Косенко А.В.
Університет прикладних наук Савонія, м. Куопіо

Дослідження сутності поняття «криза», «санація», «реструктуризація», «антикризовий менеджмент» в наукових працях дозволяє констатувати, що існує два основних підходи до визначення поняття кризи і кризової ситуації на підприємстві. Згідно першого поняття кризи безпосередньо пов'язане з неплатежоспроможністю і банкрутством підприємства. Інші визначають кризу як будь-яку подію, що порушує рівновагу в системі – підприємстві. Об'єднавши ці два підходи, пропонуємо сформувати поняття *кризи* як процес, що виникає в результаті загострення протиріч в системі, що виводить її із стану рівноваги і здатний привести до неможливості функціонування.

Найбільше поширення при проведенні процедури оздоровлення кризових підприємств знайшли комплексні поняття - «антикризовий менеджмент», «санація», «реструктуризація». На думку авторів, термін «*антикризовий менеджмент*» можна трактувати як організований на постійній основі менеджмент підприємства, що розглядає сукупність економічних відносин із приводу виявлення ознак кризового стану підприємства і його запобігання. Теоретичне дослідження дефініції «реструктуризація», дозволили авторам напрацювати своє бачення цього терміну, яке може бути зведене до наступного: *реструктуризація* - це процес взаємозв'язаних змін в структурі активів, пасивів і (або) функцій підприємства, направлений на подолання (запобігання) кризи в розвитку підприємства забезпечення його платоспроможності, стійкої довгострокової діяльності, реалізацію нових потенційних можливостей прибуткового зростання**.** Такий підхід до визначення терміну «реструктуризація» є більш точним, за рахунок включення в нього ряду важоливих характеристик, які стосується всього підприємства в цілому, а не його окремих ланок.

Література:

1. Ткачова Н.П., Перерва П.Г. Розвиток методів аналізу фактичного стану конкурентних переваг підприємства // Економіка розвитку– 2011. – № 4 (60). – С.116-120.
2. Грабченко А.И., Смоловик Р.Ф., Перерва П.Г. Основы маркетинга высоких технологий: Учебное пособие, Харьков: ХГПУ, 1999. - 242с.
3. Перерва П.Г. Самомаркетинг менеджера и бизнесмена. - Ростов н/Д: Феникс, 2003. - 592 с.
4. Pererva P.G., Kocziszky G., Somosi Veres M., Kobielieva T.A. Compliance program: [tutorial] // ed.: P.G.Pererva, G.Kocziszky, M.Veres Somosi.– Kharkov-Miskolc : LTD «Planeta-prynt», 2019.– 689 p.
5. Гочарова Н.П., Яковлев А.И., Перерва П.Г. Маркетинг инновационного процесса // Учебное пособие - К.: ВИРА-Р, 1998. - 267 с.
6. Перерва П.Г. Управління маркетингом на машинобудівному підприємстві // Навч.посібник для інж.-техн.вузів.- Харків : «Основа», 1993.- 288с.
7. Pererva P.G., Kocziszky György, Szakaly D., Somosi Veres M. Technology transfer.- Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI», 2012. — 668 p.
8. Pererva P.G., Tkachev M.M., Kobielieva T.O. Evaluation of holder profits violation of their exclusive rights // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 240-246.

СУЧАСНИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ ОЦІНКИ БІЗНЕСУ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Угрімова І.В.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Оцінка бізнесу - це визначення вартості підприємства як майнового комплексу, який здатен приносити прибуток своїм власникам. При проведенні оцінки визначається вартість всіх активів компанії: нерухомого майна, машин і устаткування, запасів на складах, нематеріальних активів, фінансових вкладень. Окремо оцінюється ефективність роботи підприємства, її минулі, справжні і майбутні доходи, перспективи розвитку і конкурентне середовище на ринку. Потім проводиться порівняння підприємства з іншими, аналогами. На підставі такого комплексного аналізу визначається реальна оцінка бізнесу.

Досвід Європейських країн свідчить про те, що найчастіше використовують такі підходи та методи оцінки бізнесу:

1. Мультиплікатори прибутку, які зазвичай використовуються для оцінки бізнесу з усталеною прибутковою історією. В такому методі використовується EBITDA (прибуток до вирахування відсотків, податків та амортизації) - термін, який по суті визначає грошовий прибуток бізнесу.

2. Дисконтований грошовий потік - оцінка базується на прогнозі грошових потоків на кілька років уперед плюс залишкова вартість бізнесу. Потім поточна вартість обчислюється за дисконтною ставкою, щоб вартість бізнесу могла бути встановлена в сучасних умовах.

3. Вартість входу - цей метод оцінки відображає витрати на створення бізнесу з нуля, враховуються витрати на придбання активів, набір та навчання персоналу, розробку продуктів, нарощування клієнтської бази, тощо (все це є вихідною точкою для оцінки).

4. «На основі активів» - цей метод оцінки найбільше підходить для підприємств, що мають значну кількість матеріальних активів, однак цей метод не враховує майбутні прибутки і заснований на сумі активів за вирахуванням зобов'язань.

5. Галузеві правила - там, де купівля та продаж бізнесу є загальним явищем, можуть бути складені певні загальногалузеві правила. Наприклад, кількість торгових точок для бізнесу агентства нерухомості. Ці правила є емпіричними.

Під час процесу оцінки пропонується враховувати ряд інших факторів, це може допомогти значно підвищити або зменшити вартість бізнесу, залежно від їх значущості, це в першу чергу:

1) Потенціал зростання.
2) Зовнішні фактори.
3) Нематеріальні активи.
4) Обставини, що оточують оцінку.

Незважаючи на те, що оцінку бізнесу проводить широке коло практикуючих фахівців, цей процес все ще потребує покращення. Фахівці різних країн надають перевагу різним підходам та методам оцінки бізнесу.

МОДЕРНІЗАЦІЯ ВЗАЄМОДІЇ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ З КЛІЄНТАМИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID 19

Філіпішина Л.М., Ляшок І.О.
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова, м. Миколаїв

В умовах пандемії COVID-19 впровадження інноваційних цифрових продуктів та послуг стає критично важливим для фінансових посередників, як страхові компанії. Вже сьогодні стає зрозумілим, що цей процес буде не винятковим, а стане ітеративним. Серед прямих наслідків пандемії очікується зменшення обсягу ВВП України, зниження ділової активності та купівельної спроможності страхувальників, що призведе до зменшення страхових премій і комісійних доходів, зниження ліквідності й платоспроможності страховиків. На думку засновників Broker insurance group, близько 30% страхових компаній, які сьогодні працюють в Україні, припинять свою діяльність [3].

Вплив фінансової кризи на страховий ринок, спричиненої пандемією, можна розглядати за: а) оптимістичним сценарієм – як природні катастрофи середніх розмірів, які закладаються у фінансові моделі діяльності учасників страхового і перестрахувального ринку; б) за песимістичним сценарієм, коли очікувані збитки призведуть до збитковості 200- річного рівня [2].

У міжнародній практиці страхування, випадки захворювань, які пов'язані з масовими епідеміями або пандеміями і вимагають застосування комплексу карантинних заходів, як правило, є форс-мажорними і не вважаються страховими, тобто страхові компанії мають законні підстави для відмови у страховій виплаті[1]. Надзвичайні обставини спонукають страховиків до модернізації взаємодії з клієнтами в напрямку: сприяння інноваціям, пов'язаним з оперативним розглядом претензій, віддаленою комунікацією, включаючи електронну документацію, розширення варіантів телемедицини, перегляду страхових випадків та винятків й обмежень стосовно страхування перерв у виробництві, що виникають внаслідок обмеження доступу на об'єкт страхування (для готелів та торгових центрів); відшкодування витрат на усунення забруднення майна (забруднення вірусами, коли виникає необхідність у дезінфекції); розширення специфічних видів страхування відповідальності (претензії від клієнтів та співробітників готелів, ресторанів, авіакомпаній через нездатність захистити їх від зараження COVID-19) та ін.

Література:

1. Блінов А. Вірус рецесії: чим обернеться епідемія COVID-19 і хто постраждає найбільше. URL: https://www.slovoidilo.ua/2020/03/18/pogljad/ekonomika/virus-recesiyi-chym-obernetsya-epidemiya-covid-19-xto-postrazhdaye-najbilshe.

2. Бояринова К. О., Дергачова В. В., Кравченко М. О., Копішинська К. О. Аналіз прогнозів впливу пандемії коронавірусу на економіку України та сусідніх країн. *Бізнес Інформ*. 2020. №7. С. 8.

3. Залізко В. Д., Новак Даріуш Войцех, Кухта П. В., Микула Р. В. Вплив COVID-19 на інноваційний розвиток економіки України та Польщі: сучасний стан і перспективи. *Бізнес Інформ*. 2020. №4. С. 79.

УПРАВЛІННЯ ЗМІНАМИ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Фощій М. Д., Фощій П. М.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Кожне підприємство, в тому числі і промислове, знаходиться в процесі безперервних змін, так як його здатність до виживання в динамічній обстановці ставиться під загрозу. Від того, наскільки ретельно сплановані і якісно реалізовані зміни, залежить ефективність функціонування промислових підприємств в цілому. Тому актуальними є проблеми управління змінами на промислових підприємствах.

На основі аналізу літератури, в тому числі [1-2] виділено послідовність заходів з управління змінами на промислових підприємствах:

Етап 1 – Створення стартового майданчика: створення аналітичної групи; діагноз ситуації, вибір методів подолання опору; створення атмосфери підтримки; організація допомоги зовнішніх стейкхолдерів.

Етап 2 – Планування процесу зміни: визначення пріоритетності проблем; документальне оформлення процесів, що відбуваються на промисловому підприємстві; вироблення прийомів управління змінами.

Етап 3 – Розподіл відповідальності: документальний поділ поточних і стратегічних заходів; поділ відповідальності між усіма стейхолдерами; визначення системи контролю; розробка системи винагороди за успішну роботу.

Етап 4 – Ресурсне забезпечення змін: визначення джерел фінансування; навчання необхідного персоналу; забезпечення менеджерам можливості впливати на процес прийняття рішень по питанням, що належать до їх безпосередньої діяльності.

Етап 5 – Реалізація обраної стратегії: формування сприятливої фінансового, соціальної та психологічної атмосфери; реалізація плану дій.

Представлені науково-практичні рекомендації можна вважати універсальними для промислових підприємств, але на всіх стадіях управління організаційними змінами обов'язковим є врахування специфіки та унікальності кожного підприємства, що дозволяє або скоротити кількість кроків, або додати і уточнити ряд етапів.

Література:

1. Турчіна С.Г. Система управління змінами як складник успішного розвитку підприємств / С. Г. Турчіна // *Східна Європа: економіка, бізнес та управління.* Дніпро : ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництвата архітектури», 2017. Вип. 3 (08). С. 199–203.

2. Лісун Я.В. Механізм управління стратегічними змінами як інструмент капіталізації підприємницької діяльності / Я.В. Лісун, О.О. Гайдей // *Стратегічні імперативи сучасного менеджменту.* К : КНЕУ, 2012. Ч. 2. С. 472–479.

ЕКОНОМІЧНІ ТА ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У БОРОТЬБІ З КОРУПЦІЄЮ

Харченко Д. В. Кубатко О.В.
«Сумський державний університет», м. Суми

Кожний із нас хоче гарно жити. Головною проблемою країн світу є корупція, рівень якої досі залишається надвисоким. Одним зі шляхів досягнення кращого життя є її подолання. Адже корупція перешкоджає прогресу країн з перехідною економікою, розкрадаючи такі необхідні ресурси у тих, хто намагається будувати державу.

Корупція згадується як одна з основних перешкод для розвитку. Всесвітній банк, ООН та інші міжнародні організації постійно говорять, що з нею потрібно боротися, хабарництво - це погано. Країни з вищим її рівнем в середньому є біднішими, вони менше витрачають на людський капітал, тобто на освіту, на здоров'я, і більше - на військові потреби.

За підсумками 2020 року індекс сприйняття корупції [1], який розраховується міжнародною організацією Transparency International [2], показав, що найменш корумпованими країнами є: Нова Зеландія та Данія, які розділили перше місце. А от високий рівень посіли: Південний Судан та Сомалі. Україна зайняла 117 місце, серед 180. За останні вісім років тільки 22 країни значно поліпшили свої показники, включаючи Грецію, Гайани й Естонію. За той же період 21 країна значно знизила свої оцінки, в тому числі Канада, Австралія і Нікарагуа. В інших 137 - рівень корупції практично не змінюється. Чому корупція така поширена? Відзначимо такі її фактори (чинники): низька заробітна плата; недосконала законодавча база і відсутність або неефективні дії антикорупційних органів; бюрократія.

У світі ще не придумали єдиного рецепту для боротьби з хабарництвом. Повністю позбутися корупціонерів шляхом каральних та мотиваційних методів - неможливо. Але з появою цифрових технологій розкриваються значно ефективніші способи запобіганню корупції.

Цифрові технології дозволяють реалізувати раніше недоступні в публічному управлінні та правовому регулюванні організаційні, стимулюючі, обмежувальні заходи, ефективність яких принципово вище традиційних методів антикорупційної політики.

У нашій роботі досліджуються головні причини корупції та інструменти її подолання в різних країнах. Хоча хабарництво має багато проявів, а його подолання не просте, але цілком досяжне, і є пропозиції щодо методів боротьби з корупцією та вдосконалення інструментів її подолання.

Література:

1. Індекс сприйняття корупції країн світу: веб-сайт. URL: https://www.transparency.org/en/press/2020-corruption-perceptions-index-reveals-widespread-corruption-is-weakening-covid-19-response-threatening-global-recovery

2.Міжнародна організація Transparency International: веб-сайт. URL: https://www.transparency.org/en

УДОСКОНАЛЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ОСВІТНІМИ ПОСЛУГАМИ В УКРАЇНІ

Чайкова О.І, Звонко А.А.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м.Харків

Рівень шкільної освіти та її якість надають суттєвий вплив на подальший розвиток кожної людини. В Україні на законодавчому рівні держава гарантує доступність і безоплатність навчання. Станом на 2018-2019 навчальний рік попит на освіту задовольняли 15,5 тис. шкіл і 14,9 тис. закладів шкільної освіти. У порівнянні з 2010-2011 н.р. їх кількість знизилася на 20,9%, що пов'язано насамперед із закриттям шкіл в сільській місцевості [1]. Також спостерігається поступове збільшення кількості учнів. У 2018-2019 н.р. такі заклади освіти відвідувала 32,8 тис. учнів, що на 19,5% більше, в порівнянні з 2017-2018 н.р. Майже з потрійною перевагою над іншими містами за кількістю приватних шкіл лідирує Київ і область, в якому налічується 66 таких навчальних закладів. Другими за кількістю недержавних шкіл йде Одеса і Харків, а Львів посідає третє місце. На розвиток ринку крім демографії та рівня доходів, впливає ще ряд факторів, таких як завантаженість класів, підходи до освіти, а також технічні можливості приватних шкіл. Державні заклади не завжди можуть задовольнити попит на навчання, що призводить до перенавантаження шкіл.

Незважаючи на те, що з кожним роком в Україні ринок активно росте, існує і ряд факторів, які стримують цей розвиток. Перш за все, сюди відносяться міфи про якість освіти в приватних школах. Серед українців поширена думка, що приватні школи дають менш якісну освіту. Ще один фактор – відсутність вчителів нового типу мислення. Приватні школи позиціонують себе, як заклади, які надають сучасну освіту. Але головним бар'єром залишається висока вартість навчання. Цікавим феноменом, що відображає цю нову модель взаємодії держави з приватними школами, є Швеція, в якій при 17% охоплення школярів послугами приватних шкіл 100% всіх коштів в системі загальної освіти складають державні витрати. Можна зафіксувати, що відмінності між державними та приватними школами в країнах світу часто не так істотні, як в нашій країні. В середньому по країнах ОЕСР на одного педагогічного працівника в приватних школах припадає 12 учнів, в державних – 13 (значення для України 5 і 11, відповідно) [2].

Сучасні приватні школи займають лідируючу позицію, адже саме за їхньої ініціативи виносяться на широке обговорення та проходять експериментальну апробацію питання трансформації освітнього середовища сучасної школи з урахуванням світових тенденцій і української практики, шукаються шляхи вдосконалення стратегічного управління освітніми послугами в Україні з урахуванням європейського досвіду.

Література:

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – URL: http://www.ukrstat.gov.ua/

2. Щорічні доповіді «Education at a Glance» [Електронний ресурс]. – URL: https://www.oecd-ilibrary.org/education / education-at-a-glance_19991487

ВИЗНАЧЕННЯ ПЕРЕОЦІНЕНОСТІ / НЕДООЦІНЕНОСТІ Ф'ЮЧЕРСІВ НА ДЕЯКІ ФОНДОВІ ІНДЕКСИ

Чернова Н.Л.
Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця, м. Харків

У структурі інвестиційного портфеля як правило містяться активи, що характеризуються різним рівнем ризику. До інструментів ризику перш за все відносять акції та похідні від них фінансові інструменти, такі як ф'ючерси на фондові індекси. Приймаючи рішення про включення ф'ючерсів на фондові індекси в портфель в конкретний момент часу, необхідно спиратися на результати фундаментального аналізу цих активів. Це передбачає визначення набору екзогенних факторів, що впливають на динаміку зазначеного активу, побудову відповідної структурної моделі, визначення прогнозних значень активу і порівняння їх з поточними значеннями.

Фактори, що впливають на динаміку фондового індексу, можна поділити на зовнішні і внутрішні. До зовнішніх факторів відносять довгострокові цикли світової економічної системи, кон'юнктуру товарних ринків, ринку золота, ринку нерухомості як альтернативних джерел вкладення коштів. Група внутрішніх факторів включає рівень ділової активності в економіці, валовий внутрішній продукт, рівень інфляції, рівень процентних ставок, сальдо платіжного балансу, пропозицію грошей, рівень монетизації економіки, курс національної валюти та інш. Серед групи внутрішніх факторів спостерігаються досить сильні парні кореляційні зв’язки.

Для того, щоб позбутися мультиколінеарності і одночасно зберегти економічну інтерпретацію отриманих результатів, потрібно включити в модель мінімально можливе число комбінованих факторів, отриманих з вихідних. Відповідні моделі була побудовані для ф'ючерсів на фондові індекси деяких розвинених країн (США, Німеччина, Японія, Великобританія) і країн, що розвиваються (Індія, Бразилія, Мексика, Тайвань). В результаті експериментів зі складом екзогенних факторів найкращі результати були отримані для моделі виду:

$$INDEX_FUTURES=f\ (M2/GDP;\ CAP/GDP),$$

де M2 – грошовий агрегат M2, GDP – валовий внутрішній продукт в номінальному вираженні, CAP - індекс капіталізації фондового ринку.

За допомогою вказаних моделей отримані прогнозні оцінки ціни ф'ючерсу на відповідний фондовий індекс. Для цього в модель підставлені поточні значення індексу капіталізації фондового ринку, який розраховується щодня. Показники ж грошової маси і ВВП перераховуються раз в квартал, тому вони були спрогнозовані методом середнього темпу росту.

В результаті проведених розрахунків отримані наступні показники процентного відхилення спостереженого значення від передбаченого: США: + 6,5%, Німеччина: + 13,0%, Японія: -10,9%, Великобританія: + 2,3%, Індія:- 22,5%, Бразилія: + 15,1%, Мексика: + 18,4%. Таким чином, в аналізований момент часу відносно недооціненими є активи Японії і Індії.

ІНКЛЮЗИВНІСТЬ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ СФЕРИ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ЖИТТЯ ЛЮДЕЙ

Черчик Л.М.
Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

Туристично-рекреаційна сфера задовольняє досить широкий спектр людських потреб, що визначають якість життя. Ці потреби можна класифікувати відповідно до рівнів піраміди потреб А. Маслоу, а саме:

- фізіологічні потреби – відтворення фізичних та психоемоційних затрат;
- потреби у безпеці – забезпечення соціальних гарантій задоволення потреб у санаторно-курортному лікуванні, реабілітації, оздоровленні, профілактиці професійних захворювань, що спрямовані на самозбереження;
- соціальні потреби – задоволення потреби у спілкуванні, підвищенні культурного й інтелектуального рівня, духовного розвитку, що відбувається та інтенсифікується у процесі рекреаційних занять, подорожей;
- потреби у повазі – досить часто рекреаційні заняття відображають соціальний статус особи, підкреслюють його, дають можливість проявити творчі, фізичні здібності, що формує певний рівень поваги оточуючих;
- рекреаційні заняття можуть бути засобом самовираження, самореалізації, самоактуалізації.

Ця класифікація не враховує рівні організації людей, яким відповідають відповідні групи потреб:

1) індивід – особисті, індивідуальні потреби, які мають широкий діапазон і різні пріоритети, що полягають у необхідності поліпшення здоров'я, відпочинку, спілкуванні, розвагах, творчій діяльності, зміні видів діяльності, пізнанні світу, отриманні досвіду, естетичного задоволення, подоланні перешкод тощо;

2) група – групові потреби, які актуалізуються тому, що основним споживачем рекреаційних послуг та ресурсів стає сім'я, колектив або частина колективу організацій, закладів, населення сіл, міст. Отже, виникає потреба в рекреаційних ресурсах та територіях, які задовольнили б в комплексі такі потреби. Зокрема: виховання та оздоровлення дітей, відновлення їх сил під час канікул; профілактика професійних захворювань, лікування або реабілітація працівників промислового підприємства; оздоровлення, відпочинок працівників та членів їх сімей; фізичний розвиток, подорожі людей зі спільними інтересами та хобі;

3) суспільство – суспільні потреби випливають із завдань, що стоять перед суспільством загалом: збереження здоров'я людей, зростання їх життєвого рівня, формування всебічно розвиненої особистості.

Суспільна значимість здоров'я та розвитку людей, якості їх життя, вимагає як доступності найбільш важливих рекреаційних послуг від певних закладів (профілакторіїв, санаторіїв, курортів, будинків відпочинку), так і доступності рекреаційних ресурсів для самоорганізації відпочинку, подорожей.

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА

Чечуй К.С., Єршова Н.Ю.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Витрати виробництва є одним із критеріїв розвитку підприємств, які слід розглядати як відносну змінну величину, динаміка якої в часі залежить від сукупності зовнішньоекономічних і внутрішньовиробничих факторів [1-3]. Зокрема, п.1 НП(С)БО 1 визначають витрати як скорочення економічних вигод з вибуттям активів чи збільшенням зобов'язань, котрі призводять до скорочення власного капіталу, за виключенням зменшення капіталу за рахунок вилучення або розподілення власниками. Згідно Податкового кодексу України витрати – це будь-яка сума платника податку у будь-якій формі, що здійснюється як компенсація вартості товарів, робіт чи послуг, котрі виробляються платником податку з метою подальшого використання у власній підприємницькій діяльності. Управління розвитком підприємств за критерієм витрат виробництва може формуватись на основі їх мінімізації при забезпеченні визначених обсягів виробництва, якості продукції, що виробляється. У концепції управління витратами на виробництво сільськогосподарської продукції необхідною умовою є проведення індикативного аналізу, як методу економічних досліджень, що полягає у виявленні динаміки і тенденцій зміни показників витрат та їх інтегрованості в систему забезпечення економічної стійкості господарюючого суб'єкта та дотримання його економічних інтересів [4-7].

Література:

1. Єршова Н. Ю. Системний підхід до дослідження організації стратегічного управлінського обліку. *Науковий вісник Херсонського державного університету.* Сер.: Економічні науки. 2017. Вип. 22(2). С. 120-125.

2. Єршова Н.Ю. Інтегрована система обліково-аналітичного забезпечення процесів розробки та реалізації стратегій розвитку підприємства / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/23806/1/

3. Кондратьєв Б. О., Єршова Н. Ю. Інформаційне забезпечення управління діяльністю підприємства: теоретичні та практичні аспекти удосконалення http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/48071/1/Kondratiev_Informatsiine_zabezpechennia_2020.pdf

2. Єршова Н. Ю. Розвиток методологічних основ формування інтегрованої звітності. *Науковий вісник Ужгородського університету.* Серія : Економіка. 2016. Вип. 1 (47). С. 451–459.

3. Єршова Н.Ю. Методичний підхід до створення комплексної системи антикризового управління промисловим підприємством в сучасних умовах. *Вісник НТУ «ХПІ». Технічний прогрес і ефективність виробництва.* – Харків : НТУ «ХПІ». 2006. № 13(1). С. 113–116.

4. Єршова Н. Ю. Методичний підхід до оцінювання стратегічної стійкості підприємств на основі інформаційної платформи стратегічного управлінського обліку. *Економічний аналіз.* 2016. Том. 23. №2. С. 51-59.

7. Білецький О. Ю. Аналіз конкурентних стратегій ТНК в умовах глобалізації економічної діяльності. *Економічний аналіз.* 2015. Т. 21. № 2. С. 36–41.

НАУКОВІ АСПЕКТИ КЛАСИФІКАЦІЇ ІННОВАЦІЙ НА РИНКУ КРЕДИТНИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ

Наталія Чийпеш

Національний університет «Чернігівська політехніка», м. Чернігів

Ринок кредитних послуг постійно висуває нові вимоги до роботи фінансових установ, змушуючи тим самим запроваджувати нові послуги, в яких буде зацікавлений споживач. В даний час одним з головних факторів успішної кредитної діяльності є впровадження інновацій і в процес надання фінансових послуг, і у власну роботу кредитних установ.

Поняття "інновація" (від англ. "innovation") введено в науковий обіг вченим Й.Шумпетером. Під інновацією розуміли зміну з метою впровадження і використання нового вигляду споживчих товарів, нових виробничих, транспортних засобів, ринків і форм організації у виробництві [3].

З часом інновації почали розробляти і у межах кредитного ринку, що сприяло виокремленню кредитних інновацій в окрему категорію. П. Друкер вважає, що кредитні інновації - це нові або докорінно модифіковані послуги або продукти, що надаються споживачам і приймаються ними, сучасні технології, що впроваджуються в кредитний процес, включаючи інфокомунікаційні технології, що дозволяють вивчати економічний чи соціальний ефект [2].

Для обґрунтування різновидів сучасних інновацій, що використовуються на ринку кредитних послуг, вивчення їх сутності та особливостей впливу на якість кредитних послуг, необхідно чітко окреслити типи кредитних інновацій.

Дослідивши види кредитних інновацій, виокремили наступні класифікаційні ознаки: 1) щодо часового аспекту виділяють нові, оперативні, перспективні [18]; 2) за причинами зародження: стратегічні та реактивні; 3) за обсягом впливу виділяють точкові та системні; 4) за результатами науково-дослідних розробок виділяють наукові, технічні, технологічні та інформаційні; 5) за темпами впровадження: швидкі, уповільнені, наростаючі, затухаючі, рівномірні та стрибкові; 6) за результативністю: високі, низькі та стабільні; 7) за ефективністю поділяються на економічні та соціальні; 8) за глибиною внесених змін виділяють радикальні, вдосконалюючі та модифікаційні; 9) за видами установ, якими впроваджуються поділяються на інновації банківських установ і інновації небанківських установ [1, 4].

Отже, вищезазначені типи інновацій дозволяють точніше структурувати інноваційні процеси в кредитній установі та чіткіше уявити, що саме змінюється, який характер змін, а також те, який ми плануємо отримати кінцевий результат. Перевага певного виду інновацій визначає тип і напрямок розвитку кредитної установи.

Література:

1. Вікулов В. С. Концептуальний підхід до розробки інноваційної стратегій комерційного банку. Фінансовий менеджмент. 2010. № 5. С. 106

2. Друкер П. Бізнес та інновації / Пер. з англ. МВД «Вільямс», 2009. 411с.

3. Дубина М., Садчикова І., Чийпеш Н. Концептуальні положення розгляду сутності дефініцій «інновація», «фінансова інновація» та «кредитна інновація». Проблеми і перспективи економіки та управління. 2019. № 4 (20). С. 320-334

4. Кох Л.В. Інновації в банківському бізнесі. СПб: Изд-во Політех. ун-ту, 2009. 249с

ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЇ МІЖНАРОДНОГО МАРКЕТИНГУ ПІДПРИЄМСТВА

Шарова А. О.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Маркетингова стратегія – це маркетингові заходи компанії зі сталого просування своїх товарів на ринок, включаючи визначення цілей, аналіз, планування маркетингових заходів, моніторинг. Міжнародна маркетингова стратегія розробляється на основі дослідження та прогнозування кон'юнктури товарного ринку, вивчення товарів, покупців, конкурентів та представляє собою раціональну логічну побудову, керуючись якою організація розраховує вирішити свої маркетингові задачі.

Стратегія являє собою план досягнення цих цілей, в якому мають бути відображені всі елементи маркетингу, фінансові ресурси, виробничі можливості. В основі стратегії маркетингу лежать п'ять стратегічних концепцій: вибір цільових ринків; сегментація ринку, тобто виділення конкурентних цільових ринків в рамках сукупного; вибір методів виходу на них; вибір методів і засобів маркетингу; визначення часу виходу на ринок.

При виборі концепції підприємства потрібно враховувати фактори формування маркетингової стратегії, серед яких вирішальне значення мають: постачальники, які забезпечують підприємство ресурсами для виробництва, серед яких необхідно знайти тих, хто надасть найкращу якість за найменшу плату; посередники, які оцінять свої послуги за прийнятну ціну; технологічне вивчення процесу виробництва, а також застосування на практиці передових новаторських технологій; соціально-економічні фактори, коли необхідно враховувати потреби ринку, а також цінову політику виробленої продукції підприємства.

Стратегія міжнародного маркетингу підприємства розробляється для досягнення цілей та задач підприємства-експортера по кожному окремому ринку на певний період часу для здійснення ефективної виробничо-комерційної діяльності з урахуванням впливу факторів зовнішнього середовища та сильних сторін підприємства.

Література:

1. Шевченко М.М. Місце комплексу маркетингу в системі маркетингового стратегічного управління. Вісник Національного технічного університету «ХПІ» (економічні науки). Збірник наукових праць. Харків.НТУ «ХПІ», 2018. №37 (1313). С.107-111.

2. Ємцов Є.В., Шевченко М.М. Стратегія ЗЕД промислового підприємства на глобальних ринках. Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут". Харків.НТУ «ХПІ», 2014. №66. С.71-76.

3. Литвин А.П., Шевченко М.Н. Тенденции развития международного маркетинга для предприятий Украины. Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я: тези доповідей XXVII міжнародної науково-практичної конференції MicroCAD-2018,: Ч. ІІІ. / за ред. проф. Сокола Є.І. Харків.НТУ «ХПІ», 2018. С.189

4. Яневич М. Стратегічне управління підприємством на маркетингових засадах. Українська наука: минуле, сучасне майбутнє , 2010. № 14/15. С. 330.

ОСОБЕННОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ БРОКЕРОВ ПРИ ТРАНСФЕРЕ И КОММЕРЦИАЛИЗАЦИИ ТЕХНОЛОГИЙ

Шводиауэр Г., Перерва П.Г., Ивченко М.О.
Магдебургский университет Отто-фон-Геррике, г. Магдебург

Обычно передача технологий от разработчика потребителю проходит с участием посредника, которого называют брокером. Его основная задача состоит в систематическом поиске технологий с большим коммерческим потенциалом, подготовке их к предъявлению потенциальному потребителю, что часто называют «упаковкой технологии», участии в переговорах и подготовке соглашения по передаче технологии. Брокер может заниматься поиском технологии и по заказу. В последнее время многими специалистами одной из самых эффективных схем трансфера признается так называемое «двойное брокерство». Оно позволяет в какой-то степени понизить барьеры для транснационального трансфера и увеличить осведомленность сторон о состоянии рынков. Оно дает возможность украинским производителям технологий выяснить спрос на западных рынках, а западным компаниям выяснить технологические возможности украинских разработчиков. Идея схемы «двойного брокерства» состоит в том, что в процессе передачи технологии участвуют два посредника. Один из них ведет свою деятельность за пределами Украины: изучает потребности западных рынков в технологиях; разрабатывает форму и процедуру представления проекта; предлагает прошедшие экспертизу проекты покупателям или инвесторам; продвигает технологию средствами коммуникаций. Другой посредник, брокер с украинской стороны, действует на основе поученной от зарубежного брокера информации о спросе: собирает банк технологий; снимает юридический риск, проверяя наличие права собственности на технологию тех людей, которые ее представляют; представляет интересы авторов во время переговоров, в процессе переписки; участвует в защите интеллектуальной собственности.

Брокеры осуществляют свою деятельность на основе соглашение (обязательно содержит условия конфиденциальности), имеющей ограничение по сроку и территории действия.

Литература:

1. Pererva P.G., Kocziszky György, Szakaly D., Somosi Veres M. Technology transfer.- Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI», 2012. — 668 p.
2. Ткачова Н.П., Перерва П.Г. Розвиток методів аналізу фактичного стану конкурентних переваг підприємства // Економіка розвитку– 2011. – № 4 (60). – С.116-120.
3. Перерва П.Г. Управління маркетингом на машинобудівному підприємстві // Навч.посібник для інж.-техн.вузів.- Харків : «Основа», 1993.- 288с.
4. Гочарова Н.П., Яковлев А.И., Перерва П.Г. Маркетинг инновационного процесса // Учебное пособие - К.: ВИРА-Р, 1998. - 267 с.
5. Pererva P.G., Tkachev M.M., Kobielieva T.O. Evaluation of holder profits violation of their exclusive rights // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 2. – С. 240-246.
6. Грабченко А.И., Смоловик Р.Ф., Перерва П.Г. Основы маркетинга высоких технологий: Учебное пособие, Харьков: ХГПУ, 1999. - 242с.
7. Перерва П.Г. Самомаркетинг менеджера и бизнесмена. - Ростов н/Д: Феникс, 2003. - 592 с.
8. Pererva P.G., Kocziszky G., Somosi Veres M., Kobielieva T.A. Compliance program: [tutorial] // ed.: P.G.Pererva, G.Kocziszky, M.Veres Somosi.– Kharkov-Miskolc : LTD «Planeta-prynt», 2019.– 689 p.

УПРАВЛІННЯ БРЕНДОМ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Шептуха О.М., Лаптєва А.Ю.
Харківський національний університет будівництва та архітектури, м. Харків

Запорукою успіху сучасного підприємства є вже не стільки наявність у нього прогресивних виробничих потужностей або інших матеріальних ресурсів, скільки розвиненість його інноваційного та інтелектуального капіталу, який включає в себе як нематеріальні активи, так і знання, і досвід конкретних людей.

Згідно Американської асоціації маркетингу, «бренд – це назва, термін, дизайн, символ або будь-яка інша властивість продукту або послуги, яка відрізняє та ідентифікує продавця від товарів або послуг його конкурентів» [1]. Але і таке визначення не можна вважати повним, оскільки воно являє собою роздроблення бренду на його окремі елементи і не дає розуміння, чому ж в такому випадку бренд відрізняється від торгової марки. Тому важливо підкреслити, що бренд - це не просто сукупність зовнішніх атрибутів продукту, а також і очікування, асоціації, які виникають у свідомості споживача при згадці про певну марку товару або послуги.

Таким чином, капітал бренду відображає суб'єктивну оцінку марки споживачем, вона виходить далеко за рамки сприйняття лише фізичних властивостей продукту і складається з відносин, асоціацій, обізнаності про марку і лояльності до неї.

Відзначимо, що створення сильного бренду можливо лише з урахуванням високої якості продукту, де менеджмент підприємства піклується і про внутрішній, і про зовнішній зміст продукту. При цьому ключовим в управлінні є забезпечення взаємозв'язку між загальною стратегією розвитку компанії і брендинговою стратегією, яка розробляється в тісному взаємозв'язку з корпоративною стратегією [2].

Для перспективного розвитку бренду важливо оперувати зваженим аналізом середовища бренду, на основі якого проводиться вибір стратегії його управління і де врахована стадія розвитку бренду і компанії , а також ємність самого ринку.

Підводячи підсумки вищесказаного, відзначимо, що багатоступінчастий аналіз середовища бренду дозволяє приймати системні і обґрунтовані рішення в області його розвитку. Створюючи бренд, необхідно, в першу чергу, сформулювати його ідею, місію і бачення майбутнього продукту, досліджувати ринок і можливості підприємства, створити бренд-платформу, а потім комерціалізувати сам проєкт і неодмінно вести систему контролю і моніторингу.

Література:

1. American Marketing Association. URL: https://www.ama.org/ (дата звернення 25.02.2021).

2. Корінько О.М., Оголь Д.В., Шевченко Н.О. Управління брендом у системі управління маркетинговою діяльністю підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. Вип. 20. 2017. С. 368-372.

ВОПРОСЫ МОТИВАЦИИ ПЕРСОНАЛА ПРЕДПРИЯТИЯ

Шимпф Карин, Перерва П.Г., Косенко А.В.
Магдебургський университет, г.Магдебург

Мотивация персонала промышленного предприятия представляет собой мощный стимулирующий инструмент в его экономическом механизме. Применяемые в современной хозяйственной практике системы стимулов достаточно разнообразны и зависят от множества условий как объективного характера (экономическое положение в стране, уровень безработицы, цены, состояние социального страхования и т.п.), так и от более частных обстоятельств (квалификационный уровень сотрудников, их чисто человеческие черты, возраст, психологический климат). Научные и учебные издания по менеджменту содержат довольно подробный анализ и переработку в соответствии с современными условиями классических теорий мотивации, а так же разработку новых.

Особого внимания заслуживает подход к управлению персоналом, принятый в стратегическом управлении, основанный на ролевом подходе к взаимодействию человека и организации. На наш взгляд, все перечисленные теории можно применять в украинских условиях, только необходимо анализировать особенности конкретных людей, группы людей, к которым применяется мотивация, и, исходя из этого, выбирать необходимый метод мотивации. При этом необходимо учесть, что структура потребностей в нашем обществе, равно как и основные факторы деятельности, в силу кризисного и переходного состояния общества имеют ряд особенностей (неудовлетворение у большей части первичных потребностей, но в то же время способность людей работать без оплаты труда, основываясь либо на вторичных потребностях либо на привычке и т.п.), поэтому, применяя какие-либо методы мотивации, основываясь как на содержательных, так и на процессуальных теориях, необходимо подстраивать их под конкретную ситуацию и характеристики трудового коллектива.

Мотивация в управлении персоналом понимается как процесс активизации мотивов работников (внутренняя мотивация) и создания стимулов (внешняя мотивация) для их побуждения к эффективному труду. Целью мотивации является формирование комплекса условий, побуждающих человека к осуществлению действий, направленных на достижение цели с максимальным эффектом. Процесс мотивации упрощенно может быть разбит на следующие этапы: выявление потребностей, формирование и развитие мотивов, управление ими с целью изменения поведения людей, необходимого для реализации целей, корректировка мотивационного процесса в зависимости от степени достижения результатов.

ОГЛЯД ДЖЕРЕЛ СТАТИСТИКИ ЦИФРОВОГО МАРКЕТИНГУ ДЛЯ МІЖНАРОДНИХ КОМПАНІЙ

Ширяєва Н.В., Шукшина К.Р., Іванов А.О.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харків

У фокусі сучасних клієнт-орієнтованих конкурентних стратегій є застосування цифрових технологій. За останні роки ринок інтернет послуг значно поширився. Особливо динамічно в останнє десятиліття розвивалися електронні ринки в секторах B2C, B2B та C2C [1]. Інтернет-маркетологи використовують статистику цифрового маркетингу. Отримані данні дозволяють перевірити зростання рівня прийняття клієнтами новітніх цифрових платформ та технологій, сформулювати бізнес-підстави для інвестицій у маркетинг та дозволити порівняти зростання компанії та ефективність з конкурентами. Звісно, тисячі джерел пропонують статистичні звіти, але багато з них містять застарілу або неповну інформацію. Розглянемо найпопулярніші джерела статистики цифрового маркетингу [2].

1. International Telecomms Union. ITU зібрав статистику по країнах з найбільшим обсягом вибірки. За допомогою цього ресурсу можна отримати загальну картину використання цифрових пристроїв та тенденцій за континентами. ITU вважається одним із вагомих та повних ресурсів.

2. Global WebIndex - це платна послуга, яка дає уявлення про використання споживачами соціальних мереж у всьому світі та різних країнах із власної 18-мільйонної групи (найбільша у світі), але регулярно містить у своєму блозі дуже конкретну статистику в соціальних мережах. Вони припинили випускати звіти на Slideshare, щоб заохотити придбати свій підписний продукт, але вони часто роблять їх доступними за допомогою звіту Slideshare від We We Social / Data reportal Slideshare reports.

3. Similar Web - це безкоштовний інструмент для порівняльного аналізу кількості відвідувань сайтів та використання мобільних додатків. Він показує джерела трафіку для окремих сайтів (добре для студентських проектів) з категоріями та ключовими словами в платній версії Pro.

4. Для отримання детальної інформації про використання споживачів Інтернету та витрати на рекламу за країнами, прес-релізи comScore, що узагальнюють панельні дані, є одним із найкращих джерел статистики.

5. European Union Marketing Statistics. Сайт статистики ЄС Eurostat є найкращим джерелом загального європейського використання цифрових технологій та в окремих країнах. Сторінка інформаційного суспільства - найкраща відправна точка.

Література:

1. Данько Т. В. Високотехнологічний маркетинг на світових ринках // Менеджмент, маркетинг та інтелектуальний капітал в глобальному економічному просторі. [Монографія під наук. ред. П.Г. Перерви, О.І. Савченко, В.Л. Товажнянського]. – Х.: «Цифрова друкарня №1», 2012. – с. 474 – 488.

2. Chaffey D. Digital marketing statistics sources to inform your marketing strategy. [Internet access] URL: https://www.smartinsights.com/marketplace-analysis/customer-analysis/digital-marketing-statistics-sources/ - 2020.

ЦИФРОВІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ

Шкодіна І.В., Павленко А. О.
Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна, м. Харків

Пандемія коронавірусу продемонструвала, наскільки важливими є цифровізація бізнесу для бізнесу. В сучасних умовах цифрові трансформації стають дедалі складнішими, і нова хвиля загострення конкуренції на світових ринках стане викликом для багатьох підприємств, які не квапились розробляти цифрові стратегії для вдосконалення свого бізнесу. Досягнення цифрових технологій (Інтернет речей, 5G, штучний інтелект, блокчейн) відкрили нові можливості для створення вартості. Наприклад, застосування технологій із використанням штучного інтелекту оцифровує бізнес-процеси, здійснює швидку аналітику даних, особливо великих наборів даних, сприяє продуктивності, масштабованості бізнесу, комбінує різні набори даних для швидкого аналізу, які помагають приймати ефективні рішення. Враховуючи, що цифрова трансформація - це структурна перебудова організації та її ланцюжків створення вартості, то використання штучного інтелекту стає каталізатором цифрової трансформації бізнесу. У 2020 році 80% підприємств прискорили цифрову трансформацію свого бізнесу [1]. Проте, багато організацій стикаються з багатьма бар'єрами, які заважають впровадженню цифрових стратегій.

Важливим елементом цифрових стратегій бізнесу мають стати методи design thinking, які будуть допомагати швидше адаптувати бізнес-процеси до післякризового стану «нової нормальності». В цьому аспекті важливо створити гнучку корпоративну культуру, яка буде готова до цифрових технологій та швидкого реагування на швидкоплинні умови. В умовах посткоронавірусного світу для вибору партнерів важливим стане соціальна складова. Згідно із Індексом цифрової трансформації Dell 2020, понад 20% опитаних компаній не мають надійних екосистем-партнерів, щоб забезпечити цифрову трансформацію [1]. Враховуючи наскільки важливі ділові екосистеми та партнерства для цифрової трансформації бізнесу, важливим є покращення додаткових навичок та прихильність до нових цінностей. В той же час, компанії, які розглядають лише питання короткострокового прибутку та не розробляють моделі довгострокового розвитку, які б включали дотримання прав співробітників, соціальну відповідальність та захист довкілля, сьогодні втрачають набагато більше.

Література:

1. Digital Transformation Index 2020. URL: https://www.delltechnologies.com/en-us/perspectives/digital-transformation-index.htm#pdf-overlay=/en-us/collaterals/unauth/briefs-handouts/solutions/dt-index-2020-executive-summary.pdf (дата звертання 13.03.2021).

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Шматько Н.М., Кузьменко Н.С.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Завданням управління персоналом є пізнання закономірностей і факторів поводження і їхнє застосування в досягненні цілей організації з обліком особистих і групових інтересів персоналу. В ідеалі - це створення організації, що працює на принципі співробітництва, у якій оптимально з'єднується рух до загально організаційних, групових і індивідуальних цілей [1,2].

Управління персоналом полягає у формуванні:

– системи керування персоналом;
– плануванні кадрової роботи;
– розробці оперативного плану кадрової роботи;
– проводці маркетингу персоналу;
– визначенні кадрового потенціалу й потреби організації в персоналі;
– обліку й нормуванні чисельності персоналу.

У загальному виді управління персоналом, будучи однієї з функцій процесу управління, охоплює наступні сфери [3]:

– аналіз змісту роботи кожного працівника організації;
– планування потреби в персоналі;
– підбор, створення бази даних на кандидатів, відбір персоналу;
– наймання й звільнення працівників;
– управління оплатою праці працівників;
– оцінка ефективності роботи;
– комунікації в організації;
– навчання, розвиток, планування кар'єри працівників;
– техніка безпеки.

Ефективне функціонування систем управління в кризових ситуаціях залежить повністю від харизматичних особистостей. Кадрова політика - складова стратегії виходу підприємства із кризи; визначає характер взаємин керівництва організації з його персоналом, детермінуючі принципи управління як засадні правила, якими потрібно керуватися в реалізації концепції управління персоналом.

Література:

1. Кармінська-Бєлоброва М. В. Прийняття управлінських рішень як інструмент підвищення ефективності управління / М. В. Кармінська-Бєлоброва, Н. М. Шматько, М. С. Пантелєєв // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Сер. : Економічні науки = Bulletin of the National Technical University "KhPI". Ser. : Economic sciences : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2020. – № 2. – С. 81-85.

2. Korneyev M., Pylypenko A., Popov O., Shmatko N. (2019). Organized management of decentralized economic production systems with joint implementation of development projects. Eastern-European Journal of Enterprise Technologies, 4/3 (100), pp. 22 – 35. https://doi.org/10.15587/1729-4061.2019.175765

3. Пантєлєєва І.В., Шматько Н.М. Сучасний стан економічного розвитку мікроГЕС у світі. Вісник НТУ «ХПІ». 2016. № 47 (1219). С. 101-104.

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПЕРСОНАЛУ В ОПЕРАЦІЙНОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ

Шматько Н.М., Сахацька Є.І.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Внутрішня атмосфера організації містить в собі не лише налагоджену спільну роботу співробітників, а й конкуренцію. В будь-якому робочому колективі присутня конкуренція. Більше того, вона присутня в різних видах взаємовідносин. Вона не несе в собі негативних рис, адже цей аспект може вплинути на розвиток саме колективу. Проте, необхідно, щоб вона була коректною. Звісно, важливим є те, чи несе конкуренція позитивний вплив на розвиток співробітників. Це може бути і бажання розвиватися та добувати нових знань, застосовуючи це на практиці, прагнення допомагати розвиватися колегам. Характер конкуренції розглядає менеджер та впливає на неї. Керувати людьми, які постійно змагаються, не завжди просто, та набагато складніше підтримувати здорову атмосферу в такому колективі [1,2].

Звичайно, конкуренція в робочому колективі має ряд переваг. По-перше, у керівника відпадає необхідність постійно вигадувати нові способи мотивації своїх колег. Вони повністю мотивовані своїм бажанням бути першими, зробити більше роботи, отримати за це свою винагороду. По-друге, конкуруючий колектив постійно перебуває в розвитку, поповненні своїх знань і умінь новими знаннями, вивчає щось нове. По-третє, нові ідеї розвиваються з великою ефективність і швидкістю. В умовах конкуренції думається і робиться швидше. Зростання продуктивності праці в такому колективі дуже висока. Можна заощадити свій бюджет і час на оцінці персоналу, адже в умовах конкуренції ці процеси протікають самі по собі [3,4].

Якщо говорити про конкуренцію в операційному менеджменті, то необхідно розглянути таке поняття, як конкурентоспроможність персоналу. Ми вважаємо, що це реальні та потенційні здатності, професійна та ділова компетентність, ініціативність, винахідливість, також почуття відповідальності, які є індивідуальними, відмінними від інших працівників і дозволяють витримувати конкуренцію в операційній системі. На конкурентоспроможність персоналу впливають не тільки психофізіологічні, соціальні та моральні аспекти, а й певний елемент задоволеності робітника своєю працею.

Література:

1. Черноіванова Г.С., Шматько Н.М. Форми організації інноваційної діяльності у ринкових умовах України. Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ»: зб. наук. пр. Тем ат. вип.: Технічний прогрес та ефективність виробництва. Харків: НТУ «ХПІ». 2010. No 8. С. 191–198.

2. Шматько Н.М. Підходи до формування синергетичного ефекту в економіці [Текст] / Н.М.Шматько// Вісник економіки транспорту і промисловості: Збірник науково-практичних статей. – Х. УкрДАЗТ –2013. – № 43. – С. 103–106

3. Конкуренція в колективі: плюси та мінуси [Електронний ресурс].- Режим доступу: https://jobs.ua/rus/articles/konkurentsiya-v-kollektive-plyusyi-i-minusyi-13083

4. Кармінська-Бєлоброва М. В. Прийняття управлінських рішень як інструмент підвищення ефективності управління / М. В. Кармінська-Бєлоброва, Н. М. Шматько, М. С. Пантелєєв // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Сер. : Економічні науки = Bulletin of the National Technical University "KhPI". Ser. : Economic sciences : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2020. – № 2. – С. 81-85.

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Шматько Н.М., Яргіна Ю.І.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Існують дві основні концепції стратегії розвитку підприємства – філософську та організаційно-управлінську. Філософська концепція наголошує на загальному значенні стратегії для підприємства. Стратегія розглядається як філософія, якою має керуватися організація. У сучасній літературі існують певні принципи розробки стратегії розвитку підприємства, які ми відобразимо у таблиці.

Таблиця – Принципи формування стратегії розвитку підприємства [1].

Принципи	Роз'яснення
Орієнтація на довгострокові глобальні цілі підприємства	господарська система та економічні інтереси його власників
Багатоваріантність можливих напрямків розвитку	обумовлена динамічністю зовнішнього середовища підприємства
Безперервність розробки стратегії	постійна адаптація до змін, що відбуваються у внутрішньому та зовнішньому середовищі
Комплексність розробки стратегії	узгодженість стратегічних рішень за окремими напрямками діяльності підприємства, видами ресурсів, функціями

Стратегію можна визначити як шаблон логічної, послідовної поведінки, яка складається на підприємстві свідомо чи стихійно, як найважливіший елемент самовизначення підприємства чи організації. У такому контексті вона тісно пов'язана з характеристиками та особливостями організаційної культури, має, як правило, всі її переваги й недоліки, дає змогу більш ґрунтовно формулювати соціальні стратегії загалом і елементи соціальних напрямків у стратегіях іншого типу [2]. У літературі є наступне визначення стратегії: «стратегія – це довготерміновий курс розвитку фірми, спосіб досягнення цілей, який вона визначає для себе, керуючись власними міркуваннями в межах своєї політики. Існують основні стратегії розвитку підприємства, тобто еталонні, які ґрунтуються на чотирьох підходах до зростання і пов'язані зі зміною існуючого стану на бажаний одного чи кількох з п'яти елементів: ринку, продукту, технології, галузі, положення фірми всередині галузі.

Література:

1. Кармінська-Бєлоброва М. В. Прийняття управлінських рішень як інструмент підвищення ефективності управління / М. В. Кармінська-Бєлоброва, Н. М. Шматько, М. С. Пантелєєв // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Сер.: Економічні науки = Bulletin of the National Technical University "KhPI". Ser. : Economic sciences : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2020. – № 2. – С. 81-85.

2. Korneyev M., Pylypenko A., Popov O., Shmatko N. (2019). Organized management of decentralized economic production systems with joint implementation of development projects. Eastern-European Journal of Enterprise Technologies, 4/3 (100), pp. 22 – 35. https://doi.org/10.15587/1729-4061.2019.175765

РЕІНЖИНІРИНГ ЯК СКЛАДОВА АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ

Шуміло О.С.
Харківський національний університет будівництва та архітектури, м. Харків

У сучасних трансформаційних умовах господарювання на діяльність підприємств впливає значна кількість чинників, що можуть спричинити кризову ситуацію вт їх для їх діяльності. Вирішення цієї проблеми полягає у введені антикризового управління на підприємствах з новими гнучкими ефективними практиками управління.

Взагалі антикризове управління підприємством – це комплексна система управління підприємством, що направлена на усунення можливих і наявних проблем в його діяльності шляхом розроблення і реалізації спеціальної програми з використанням всього потенціалу підприємства шляхом використання різноманітних принципів, форм та методів недопущення чи ліквідація кризових явищ [1].

Існує значна кількість методів антикризового управління, які можна застосовувати залежно від параметрів кризового явища та кризової ситуації.
Одним із сучасних ефективних методів антикризового управління підприємством, що заслуговує на увагу і набуває активного розвитку у сучасному економічному середовищі як інструмент антикризового управління підприємством є реінжиніринг.

Суть реінжинірингу полягає у перепроектуванні бізнес-процесів підприємства за рахунок скорочення зайвих ланок та операцій в бізнес-процесах, зайвих витрат часу та інших ресурсів. Реінжиніринг дозволяє досягти різкого підвищення показників ефективності діяльності, таких як продуктивність праці, час обслуговування чи виготовлення продукції, собівартість тощо [2].

Отже, реінжиніринг як сукупність інструментів управління підприємством має оптимізувати внутрішні процеси діяльності підприємства, мінімізує витрати підприємства та підвищує ефективність господарської діяльності на основі нововведень із підвищення рівня конкурентоспроможності у сучасному трансформаційному середовищі.

Література:

1. Москаленко Л.А., ХринюкО.С. Методи антикризового управління підприємством Електроний ресурс. / Режим доступу: https://ela.kpi.ua/bitstream

2. Науменко А.П., Гаврило Т.О. Антикризове управління підприємством Електронний ресурс. / Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc,

МОДЕЛІ ВЗАЄМОДІЇ ЛЮДИНИ В РАМКАХ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Юр'єва І.А.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Кожна людина має своє уявлення про особисту соціальну відповідальність, яка визначається її цінностями, настановами, сформованими завдяки родині, суспільству, державі, освіті, діяльності тощо та вилились у певну соціальну поведінку. Відповідальність за себе та свої дії посіла перше місце через розуміння її впливу на інші складові прояву соціальної відповідальності людини – за роботу, близьких, суспільство та людство – це відповідальність перед Богом, відповідальність за кожне життя, природу, майбутнє покоління, свою країну, моральний образ, дані обіцянки, а також внутрішні переконання та цінності людини.

Соціальну відповідальність визначено як чинник запровадження сталого розвитку. Прояви соціальної відповідальності людини:

– постійний особистісний розвиток;

– високий професіоналізм, якості працівника;

– готовність брати на себе відповідальність за свою сім'ю, розвиток міста (села), регіону, країни;

– адекватна поведінка, не завдання шкоди, допомога слабким, милосердя;

– бажання відрізнитися, формування позитивного особистісного іміджу;

– діяльність, яка відповідає вимогам суспільства і відповідним чином оцінюється самою особистістю;

– поведінка, яка не завдає шкоди здоров'ю людей та природі, не сприяє скороченню життя;

– екологічній відповідальності, розумний егоїзм.

Соціальна відповідальність виступає соціальним механізмом контролю, що складається з таких структурних елементів:

– архаїчний елемент, який включає менталітет, традиції, звичаї, норми;

– соціальний елемент, який включає зовнішні норми, правила, закони;

– світоглядний елемент, який складається з цінностей, настанов, моральних принципів та переконань.

Література:

1. Юр'єва І.А., Бєгунов А.І., Голєніщева Т.Ю. Аналіз соціально відповідальної поведінки та трудових відносин на підприємстві. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (Економічні науки).* 2017. № 29 (1200). С. 9–13.

ОПТИМІЗАЦІЯ ФОНДУ ОПЛАТИ ПРАЦІ НА ОСНОВІ ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ГРЕЙДІВ

Якименко-Терещенко Н.В., Гордієнко Н. О.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Грейдингова система оплати праці ґрунтується на тому, що роботодавець оплачує результат роботи працівників враховуючи результати їх праці, кваліфікацію і досвід. Застосування системи грейдів допомагає управляти фондом оплати праці і робить систему нарахування заробітної плати гнучкою, а також упорядковує дисбаланс заробітної плати на підприємстві [1].

Для кожного підприємства система грейдів є унікальною і розробляється з урахуванням всіх особливостей діяльності. Головним при грейдовій системі є мотиваційний елемент (чітко і лаконічно зазначені умови переведення працівника на вищий грейд). Тому процес підвищення в посаді для працівників стає легшим, кожен володіє необхідною інформацією та знає, що йому необхідно зробити для цього. Грейдовая система дозволяє оптимізувати витрати на заробітну плату і в той же час підвищити якість і продуктивність праці кожного працівника підприємства. Як показує зарубіжний досвід, застосування грейдової системи сприяє зниженню витрат на оплату праці в середньому на 30 % (рис. 1).

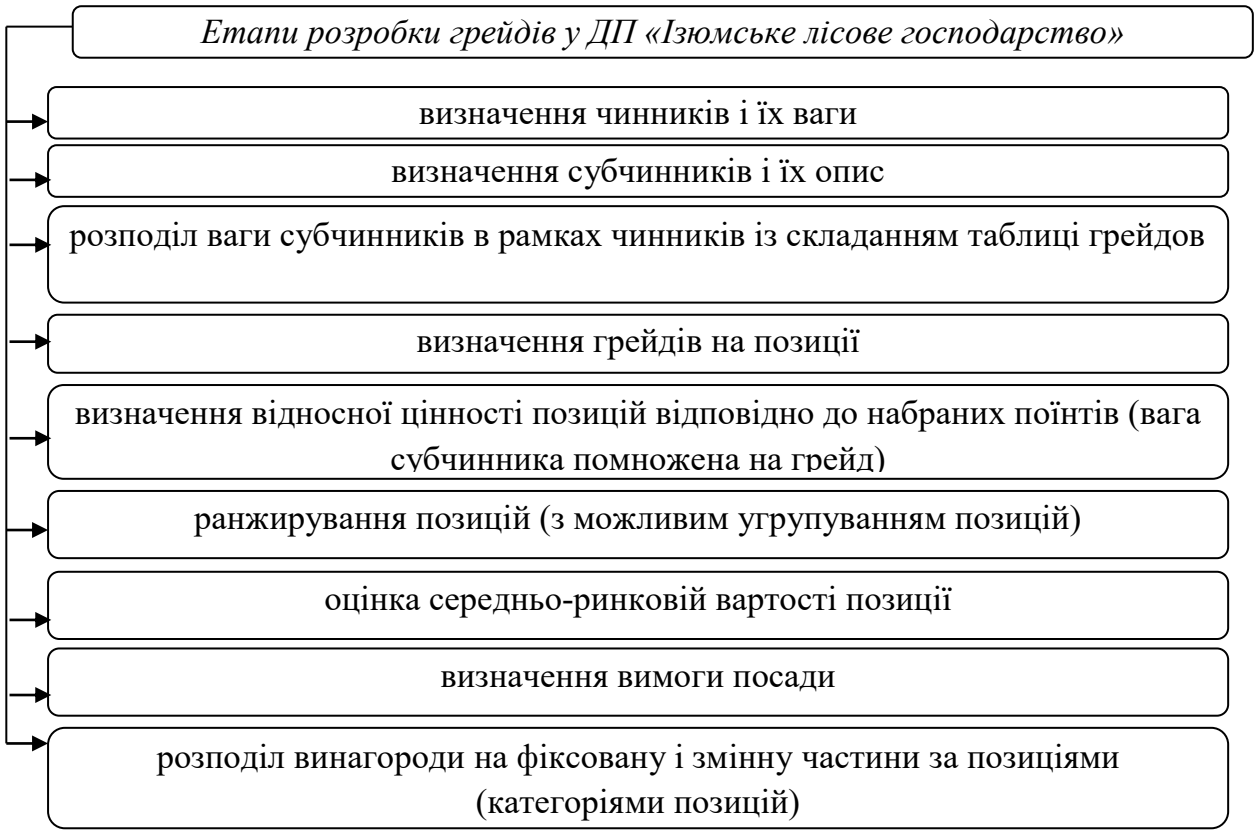

Рисунок – Етапи розробки грейдів у ДП «Ізюмське лісове господарство»

Література:

1. Гуцаленко Л. В., Костюк А.О. Система грейдування - управлінський механізм мотивації праці. *Ефективна економіка.* URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2019/8.pdf.

МЕТОДИ ОЦІНКИ ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Яковлев В.І., Тан Лінлін
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Оцінка виробничого потенціалу машинобудівних підприємство серед науковців завжди викликало багато питань. Головною задачею виробничого потенціалу на кожному підприємстві є створення конкурентоздатної продукції при мінімальних витратах, саме тому компанії постійно шукають нові резерви для оновлення виробничого потенціалу. Складний структурний склад виробничого потенціалу і особлива важливість за допомогою якої відбувається врахування взаємозв'язку його елементів, які вимагають розробки методів оцінки та обліку якісно різнорідних ресурсів для встановлення їх результуючої величини при будь-яких співвідношеннях структурних елементів [1].

Науковці Ю.В. Тюленєва, О.Л. Сичков вважають, що стосується оцінки виробничого потенціалу, то для підприємства варто понад усе прорахувати зміни у: матеріальних ресурсах, трудових ресурсах, основних засобах та ін. Також доцільно застосовувати факторні моделі та діагностику прогнозування діяльності. Від правильно здійсненої оцінки виробничого потенціалу підприємства залежатиме ефективне використання та розвиток потенціалу підприємства, що допоможе здобути поставлені перед підприємством цілі [2].

Вчений Сергієнко Т.І. формулює оцінку виробничого потенціалу, як всеосяжну систему показників, причому в основу конструювання такої системи має бути покладена структурна модель, що враховує не тільки фактичну динаміку, а й теоретичні передумови[3].

Отже, як видно підходи щодо оцінки виробничого потенціалу машинобудівних підприємств в першу чергу залежить від того на основі яких ресурсних показників буде проводити дослідження керівники підприємства або науковці, слід також зазначити, що для повної оцінки де-кількох підприємств необхідно використовувати один і той же метод розрахунку, саме на основі цього можна буде спостерігати на скільки підприємства випереджає або відстає від своїх головних конкурентів.

Література:

1. Горяча О.Л. Піходи до визначення й оцінки виробничого потенціалу промислових підприємств. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу* №2 (18) 2012р. с.65-69

2. Тюленєва Ю.В. Оцінка ефективності управління виробничим потенціалом підприємства / Ю.В. Тюленєва, О.Л. Сичков // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2015р. – Вип. 5. – С. 126-129.

3. Сергієнко Т.І. Вимірювання величини і рівня ефективності використання виробничого потенціалу підприємства. // Гуманітарний вісник ЗДІА № 52, 2013 р.

КОРПОРАТИВНЕ НАВЧАННЯ ПЕРСОНАЛУ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ

Яценко О.М., Горбунов М.П.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Зі змінами умов ведення бізнесу відповідно відбувається трансформація поглядів на корпоративну культуру підприємства. Дослідники вважають її дієвим інструментом у сфері управління, що дає змогу керувати персоналом, підвищувати конкурентоспроможність, ефективно здійснювати позитивні зміни [1]. Поряд з такими структурними елементами, як психологічна складова, організаційна поведінка, система мотивації, матеріальна складова, явище соціалізації, управлінська складова, все більше вчених до структури корпоративної культури включають інтелектуальну складову [2]. Саме інтелектуальний капітал має сприяти досягненню конкурентних переваг в управлінні. Освічені, компетентні працівники, в свою чергу, здатні до самовдосконалення, прояву ініціативи та кращого сприйняття цінностей організації.

Основою навчання персоналу, поряд з передачею професійних знань, має стати надання розуміння поточного стану діяльності підприємства, підвищення рівня мотивації, породження прихильного ставлення до організації, залучення до активної діяльності. Найбільшої популярності у вітчизняних менеджерів набули наступні методи інтерактивного навчання: неімітаційні – семінар-диспут, дискусія з поділом на опонуючі групи, навчально-теоретична конференція, колоквіум, круглий стіл, програмне навчання; імітаційні (неігрові) – розв'язання практичних ситуацій (кейс-метод), імітаційні вправи (баскет-метод); (ігрові) – корпоративний тренін, ділова гра [3].

На жаль, значна кількість керівників не приділяють достатньо уваги розвитку корпоративної культури. Адже в умовах посилення євроінтеграційних процесів правильна робота в цьому напрямку має сприяти підвищенню конкурентоспроможності й створенню позитивного іміджу підприємства.

Література:

1. Апостолюк О. Корпоративна культура як інструмент ефективного менеджменту підприємства в підвищенні його конкурентоспроможності / О. Апостолюк // Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. 2016. – № 2. – С. 68–73. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/echcenu_2016_2_14.

2. Овчаренко М.І. Організаційно-економічні засади управління розвитком корпоративної культури промислових підприємств : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 / Овчаренко Максим Іванович. – Суми, 2014. – 235 с. – Режим доступу : https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/37161.

3. Хілуха О. А. Інтерактивні методи корпоративного навчання та формування компетентностей персоналу / О. А. Хілуха // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. – 2019. – Вип. 33. – С. 150-153. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2019_33_31.

АНАЛІЗ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ МОДЕЛЕЙ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР

Яцина В. В., Яцина М.Г.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Управління організацією являє собою складний процес, що є своєрідним фундаментом для ефективного функціонування фірми. Тому невід'ємною складовою успіху компанії в майбутньому є організація керування та своєчасний моніторинг всіх процесів на підприємстві. Як відомо, тип організаційної моделі безпосередньо впливає на рівень ієрархії, формує розвиток команди фахівців, показує командний ланцюжок, що допомагає визначити обов'язки всіх членів, а також залежить від типу виробляємого продукту. Розробка вірної моделі організації підприємства потребує чіткого бачення підприємницького процесу від управлінської структури компанії.

На сьогоднішній день найпоширенішого розвитку набули наступні типи організаційних структур:

- централізовані (вертикальні): лінійна, лінійно-штабна, функціональна;
- децентралізовані (горизонтальні): дивізіональна, матрична, проектна.

Враховуючи сучасні реалії, а саме швидкість зміни потреб споживачів, постійне впровадження технологічних новацій в підприємницьку діяльність, що значно посилює рівень конкуренції між продавцями, скорочення життєвих циклів продукції, нестабільне економічне становище внаслідок загальносвітових криз та пандемій, на нашу думку, найбільш успішний організаційний менеджмент може здійснюватися в умовах децентралізованих моделей з горизонтальним типом управління.

Особливої уваги заслуговує матрична організаційна модель, що поєднує у собі елементи ієрархічного будування взаємовідносин у компанії одночасно з можливістю гнучкого пристосування до швидкої координації нових завдань. Сучасний бізнес найчастіше використовує змішані моделі управління, успішно впроваджуючи їх успішне функціонування. Але принцип формування підрозділів повинен концентруватися на ключових компетенціях, тобто, всередині горизонтального управління повинні існувати так звані «осередки», що виконують тільки їм притаманні функції та побудовані за принципом вертикальних моделей.

Вибір моделі залежить від розміру компанії, виду діяльності, життєвого циклу продукту та асортиментного ряду, фінансових складових, потреби у кваліфікованих кадрах та багатьох інших факторів.

Тому, якщо компанія тільки завойовує своє становище на ринку, структура її підрозділів може бути набагато менше, ніж у успішної та відомої фірми. Бажано також обираючи організаційну модель, використовувати принцип аналогії, тобто, вивчати досвід компаній, що займаються аналогічною або близькою за типом підприємницькою діяльністю. Це надасть можливість уникнути зайвих витрат на випробування різних варіантів організації структури підприємства.

СЕКЦІЯ 15. НАВКОЛОЗЕМНИЙ КОСМІЧНИЙ ПРОСТІР. РАДІОФІЗИКА ТА ІОНОСФЕРА

DEPENDENCE OF ELECTRON DENSITY ON SOLAR ACTIVITY BY GRINCHENKO MODEL

S.V. Grinchenko
Institute of Ionosphere, Kharkiv

The Grinchenko Model (GM) is meant for the calculation of the ionospheric parameters. The special feature of GM model is using of empirical global model of ion and electron temperatures SGMTiTe (Simple Global Model of Ti, Te) for theoretical simulation of altitude profiles of electron density and plasma velocity in the F2 region. Both models are currently being developed by the author. The SGMTiTe model enters into the structure of GM model as subroutine of program code written in Visual Fortran.

The input parameters of the GM model are: number of day in a year, altitude, geographic latitude and longitude, local or universal time, average $F_{10.7}$ index of solar activity, value of $F_{10.7}$ index in the previous day, value of $F_{10.7}$ index on the calculating day and averaged value of A_p index in 24 hours before the calculating time.

The analysis of dependence of altitude profile of electron density and velocity of plasma movement on solar activity is carried out. The simulating calculations were done for the winter and summer solstices, as well as the spring and autumn equinoxes at the point of the Incoherent Scatter Radar of the Institute of ionosphere. All three mentioned values of $F_{10.7}$ index were equal to 72 or 100. The magnetic index $A_p = 2$. The local time was 12 hours.

Comparison with the similar calculations by empirical ionospheric models IRI and NeQuick shows a better correspondence of the GM model calculations to the current conceptions of ionosphere morphology.

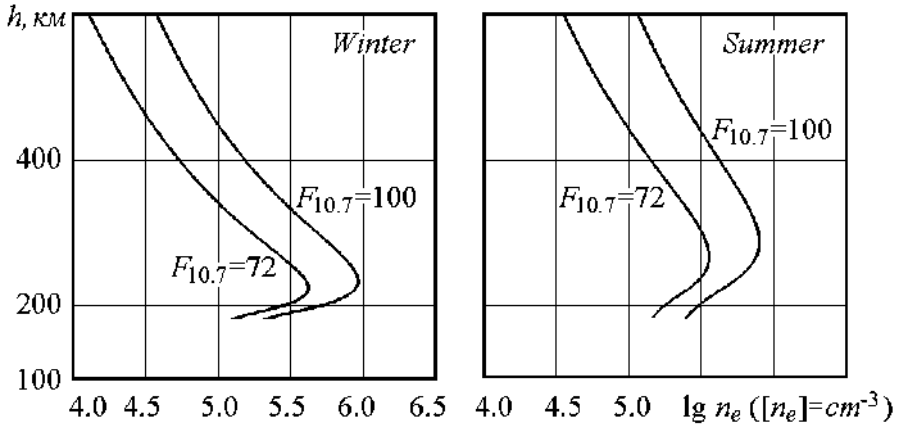

ПОПЕРЕДНІ РЕЗУЛЬТАТИ АНАЛІЗУ ДАНИХ, ОТРИМАНИХ ЗА ДОПОМОГОЮ ПЕРМАНЕНТНОЇ ДВОЧАСТОТНОЇ ГНСС-СТАНЦІЇ, ЩО ВСТАНОВЛЕНО В ОБСЕРВАТОРІЇ ІНСТИТУТУ ІОНОСФЕРИ

Богомаз О. В.
Інститут іоносфери, м. Харків

Наприкінці 2017 р. в обсерваторії Інституту іоносфери (близько м. Зміїв Харківської обл.) встановлено двочастотну ГНСС-станцію EPSBase-6GG на базі плати NovAtel OEM615-D2S-R0G-550 та антени NovAtel GNSS-802 (які розроблені NovAtel Inc., м. Калгарі, Канада, що є одним із світових лідерів з розробки, виробництва та впровадження компонентів та комплексів, пов'язаних з ГНСС). Станція приймає сигнали супутників GPS та ГЛОНАСС. Аналізуючи затримки цих сигналів, що обумовлені проходженням їх через іоносферу, можна отримувати оцінки повного вмісту електронів (Total Electron Content, TEC).

З 29 листопада 2017 р. по 17 березня 2021 р. отримано дані за 1078 діб роботи станції (31, 278, 349, 344 та 76 діб у 2017, 2018, 2019, 2020 та 2021 рр. відповідно).

Для визначення координат встановленої станції було розроблено програмне забезпечення на мові Python, яке зчитало заголовки отриманих за допомогою станції впродовж періоду з 26 квітня 2018 р. по 8 квітня 2020 р. файлів у форматі RINEX версії 2 та зберегло N=13598 оцінок координат станції у геоцентричній декартовій системі (X, Y, Z), виконало усереднення координат за формулами $\overline{X} = \sqrt[N]{\prod_{n=1}^{N} X_n}$, $\overline{Y} = \sqrt[N]{\prod_{n=1}^{N} Y_n}$ та $\overline{Z} = \sqrt[N]{\prod_{n=1}^{N} Z_n}$, а також здійснило переведення цих усереднених координат з декартової системи до географічної (широта, довгота та висота) із використанням моделі геоїду, що використовується у міжнародній системі геодезичних параметрів Землі WGS 84. Отримані координати: X=3333057.25709 м, Y=2447939.03151 м, Z=4839668.19392 м (49°40.597′ пн. ш., 36°17.709′ сх. д., 100.77 м). Додатково проведено оцінку координат станції за даними, отриманими за спокійних геомагнітних умов (K_p=0). Значення індексів K_p (отримані в GeoForschungsZentrum, м. Потсдам, Німеччина) для періоду, що розглядався, були попередньо скачані з сайту World Data Center for Geomagnetism, м. Кіото, Японія (http://wdc.kugi.kyoto-u.ac.jp/kp/index.html). Усереднені координати станції за 3391 оцінкою координат, що отримано за спокійних геомагнітних умов: X=3333057.27173 м, Y=2447939.04869 м, Z=4839668.22233 м (49°40.597′ пн. ш., 36°17.709′ сх. д., 100.80 м).

Значення TEC, отримані за даними станції, встановленої в обсерваторії Інституту іоносфери, успішно валідовані шляхом порівняння зі значеннями TEC, отриманими за результатами обробки даних станції KHAR (м. Харків) за єдиною методикою та із використанням однакового програмного забезпечення. Порівняння проводилося для періоду 1–3 березня 2018 р. Обробка даних ГНСС-станцій відбувалася у програмі GPS_Gopi (https://seemala.blogspot.com/).

РОЗРОБКА ПРОПОЗИЦІЙ ПО ПРИЙОМУ РАДІОІМПУЛЬСІВ В УМОВАХ ІНТЕНСИВНОГО ШУМУ І ДОППЛЕРІВСЬКОГО ЗСУВУ ЧАСТОТИ

Брезгунов О.В.[1], Брезгунов С.О.[2]
[1]Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків
[2]Часний підприємець - інженер, м. Київ

Мета розробки – підвищити стійкість прийому радіоімпульсів в умовах інтенсивного шуму і допплерівського зсуву частоти.

У системах зв'язку і радіолокації здійснюється прийом радіоімпульсів $S(t)$, які в умовах впливу на них інтенсивного шуму $n(t)$ і при виникненні ефекту Допплера при передачі, змінюють свої параметри. Для фільтрації, прийнятого сигналу $S^*(t)=S(t)+n(t)$ в умовах, коли відома тільки смуга частот Δf, в якій може перебувати сигнал, що займає смугу частот $\Delta f_S << \Delta f$, можна здійснити багатоканальну вузькосмугову частотну фільтрацію радіоімпульсу. При розміщенні в смузі частот Δf N смугових фільтрів, що перекриваються по частоті, з смугою пропускання $\Delta f_Ф = (1…1{,}5)\Delta f$, з'являється можливість орієнтовно визначити значення, зміненої в каналі передачі несучої частоти f_0', і здійснити частотну фільтрацію прийнятого радіоімпульсу, затриманого в лінії затримки на час його зміненої тривалості τ', в смузі частот $\Delta f_Ф << \Delta f$. Зменшення смуги частот $\Delta f_Ф$ при фільтрації імпульсу може знизити потужність шумів $P_Ш$, яка при рівномірному розподілі спектральної щільності потужності шуму N_0 має значення $P_Ш=\Delta f_Ф \cdot N_0$, в $\sim \Delta f/\Delta f_Ф$ разів, якщо середнє значення частоти $f_{0Ф}$ смуги пропускання $\Delta f_Ф$ фільтру рівняється f_0'. Частини спектру частот Δf_S можуть потрапити в смуги частот двох фільтрів $Ф_i$ і $Ф_j$, коли вони перекриваються по частоті. Вибравши канал з фільтром, де вихідний сигнал максимальний, можна визначити значення f_0' з похибкою ε до $\Delta f_Ф /2$. Виграш у відношенні потужності сигналу до потужності шуму P_S/P_n при визначенні значення f_0' зросте в $\Delta f/2\Delta f_Ф$ … $\Delta f/\Delta f_Ф$ разів щодо варіанту з фільтрацією в смузі Δf. Однак, ε можна ще зменшити.

Ідея полягає в складанні $S^*(t)$, затриманого на час обробки, з сигналами $S^*(t)$ ($S^*_i(t)$ … $S^*_j(t)$), затриманими відносно нього на різний час, більшій інтервалу автокореляції шуму, обчисленні енергії цих результатів складання, вибору максимального результату $S^*(t)_{\Sigma MAX}$, який відповідає періоду $T=1/f_0''$ сигналу $S^*(t)$, і/або мінімального $S^*(t)_{\Sigma MIN}$, який відповідає часу $T/2$, визначенні уточненого значення несучої f_0'' і фільтрації затриманого $S^*(t)_{\Sigma MAX}$ фільтром з $\Delta f_Ф=\Delta f_S$ при $f_0''=f_{0Ф}$.

Виграш в співвідношенні P_S/P_n при фільтрації радіоімпульсу, який займає смугу частот Δf_S, в порівнянні з фільтрацією в смузі Δf складе $\sim 2\Delta f/\Delta f_S$.

РЕАКЦІЯ ІОНОСФЕРИ НАД ХАРКОВОМ НА ГЕОКОСМІЧНУ БУРЮ 23–24 ВЕРЕСНЯ 2020 р. В ПЕРІОД НИЗЬКОЇ АКТИВНОСТІ СОНЦЯ

Ємельянов Л. Я., Кацко С. В.
Інститут іоносфери НАН і МОН України, м. Харків

Дослідження впливу геокосмічних бур на іоносферну плазму є актуальною задачею. Особливо це стосується процесів в іоносфері під час бур в період низької сонячної активності, оскільки такі події спостерігаються нечасто.

Мета роботи – аналіз висотно-часових варіацій параметрів іоносфери над Україною під час помірної геомагнітної бурі (індекс $Kp_{\max} = 6–$) 24 вересня 2020 р. В дні спостережень (22, 23, 24 вересня) індекс сонячної активності $E_{10.7}$ складав відповідно 72, 73, 74. Вимірювання іоносферних параметрів проводилися за допомогою радара некогерентного розсіяння Інституту іоносфери (м. Харків) та цифрового іонозонда Радіоастрономічного інституту НАН України, що розташовані в Іоносферній обсерваторії Інституту іоносфери.

Помірна магнітна буря 24 вересня 2020 р. – найпотужніша магнітна буря за 2020 рік. Причина виникнення бурі – взаємодія магнітосфери з високошвидкісним сонячним вітром, що надходить із корональної діри на Сонці. Магнітна буря розпочалась приблизно о 03:00 UT 24 вересня. Саме в цей час концентрація протонів у потоці плазми досягла $18 \cdot 10^6$ м$^{-3}$, а компонента міжпланетного магнітного поля B_z почала поступово зменшуватися. Індекс геомагнітної активності K_p досягнув свого максимуму 6– у проміжку часу 06:00–09:00 UT, мінімум індексу D_{st} становив –40 нТл о 10:00 UT. Швидкість сонячного вітру цього дня досягала 500–550 км/с.

Аналіз часових варіацій H-компоненти геомагнітного поля та геомагнітного індексу D_{st} свідчить про те, що 24 вересня в магнітосфері Землі зафіксовано дві поступові суббурі, які над Україною супроводжувалися позитивним і негативним іоносферним збуренням відповідно. Під час позитивного іоносферного збурення критична частота f_oF2 збільшилась із 5.2 до 6.5 МГц, а під час негативного збурення f_oF2 зменшилась із 4 до 2.8 МГц. Збільшення f_oF2 супроводжувалося підйомом шару F2 на 50 км, після чого відбувся спад висоти максимуму шару F2 (h_mF2). Перед початком другої (негативної) фази бурі знову спостерігався підйом h_mF2 з 290 до 320 км. З настанням негативної фази висота h_mF2 знову зменшилась на 30–50 км.

23 вересня часові варіації вертикальної складової швидкості руху іоносферної плазми V_z були характерними для спокійних умов в іоносфері. Як зазвичай, спостерігався ранковий «максимум» V_z на висотах h >300 км зі зміною напрямку руху плазми зі спадного (V_z<0) на висхідний (V_z>0). 24 вересня характер добового ходу V_z значно змінився. Якщо на $h \geq 470$ км величина ранкового екстремуму була такою ж, як в попередній день, то на нижчих висотах вона була значно більшою, а на висотах 198–300 км ранковий «максимум» V_z також спостерігався, на відміну від 23 вересня. Спостерігалися відхилення в варіаціях V_z в сторону «мінімуму» з екстремумами о 12:15 UT на всіх досліджуваних висотах і в сторону «максимуму» з екстремумами в моменти часу від 14:30 до 15:00 на висотах від 530 до 198 км. З ростом висоти величина відхилень V_z збільшувалася.

РОЗРОБКА МЕТОДИКИ ВИЗНАЧЕННЯ ПАРАМЕТРІВ ЗОНДУВАЛЬНОГО СИГНАЛУ З ВИКОРИСТАННЯМ ПІДСИСТЕМИ ПРИЙМАННЯ, ЗАПИСУ ТА ОБРОБКИ СИГНАЛУ НА ПРОМІЖНІЙ ЧАСТОТІ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ТОЧНОСТІ ВИМІРЮВАННЯ ШВИДКОСТІ РУХУ ІОНОСФЕРНОЇ ПЛАЗМИ

Ємельянов Л. Я., Мірошніков А. Є.
Інститут іоносфери НАН і МОН України, м. Харків

Похибка визначення швидкості руху іоносферної плазми методом некогерентного розсіяння (НР) обумовлюється головним чином статистичним характером НР сигналу та шуму, а також залежить від апаратурних факторів. Одним із найбільш вагомих факторів є розподіл протягом зондувального радіоімпульсного сигналу напруги огинаючої сигналу та його несної частоти. Використання когерентної побудови систем радару дає можливість визначення малих (одиниці–десятки герц) доплерівських зсувів спектра сигналу, тоді як робоча (несна) частота радара складає сотні–тисячі мегагерц (для харківського радара НР – 158 МГц). Навіть невелике відхилення несної частоти (що найчастіше викликано перехідними процесами в радіопередавачі на початку зондувального сигналу) може привести до значних похибок вимірювання швидкості руху іоносферної плазми.

Метою роботи є розробка і впровадження методики визначення параметрів зондувального сигналу з використанням підсистеми приймання, запису та обробки сигналу на проміжній частоті (ПЧ) для корекції швидкості руху плазми, що вимірюється.

Методика полягає в прийманні зондувального сигналу за допомогою контрольної антени і додаткового каналу радіоприймача (із забезпеченням необхідних широкосмуговості та лінійності тракту, відсутності шуму та бланкування приймача) і в специфічній обробці. Підсистема оперує даними, що оцифровані з частотою, рівно в 4 рази більшою ніж проміжна частота радіоприймача, а сусідні цифрові відліки є в квадратурній залежності.

Розроблено алгоритмічне і програмне забезпечення для 3-х запропонованих варіантів: з використанням виміряних квадратурних складових кореляційних функцій сигналу, з використанням алгоритму і відповідної програми для визначення частоти заповнення за набігом фаз протягом декількох періодів сигналу на ПЧ, з використанням алгоритму і відповідної програми визначення частоти заповнення на кожному періоді зондувального сигналу. Варіанти було апробовано для окремих радіолокаційних розгорток, а також з використанням інформації для всіх 1464 розгорток протягом сеансу вимірювань тривалістю 1 мін. Для кожного випадку було оптимізовано параметри для розрахунку. Проведено моделювання та аналіз варіантів. Найбільш прийнятним виявився третій варіант, який дає значення нестабільності частоти заповнення протягом усього зондувального радіоімпульсу через відсутність зміщення часу, яке є притаманним при розрахунках за кореляційною функцією або набігом фаз.

Проведено обчислення огинаючої зондувального сигналу, нестабільності частоти заповнення протягом його тривалості, а також визначення середньої похибки і пов'язаного з нею значення корекції швидкості руху іоносферної плазми.

ПОРІВНЯННЯ ВАРІАЦІЙ КРИТИЧНОЇ ЧАСТОТИ ШАРУ F2 ЗА ДАНИМИ ІОНОЗОНДІВ ПОБЛИЗУ ХАРКОВА І ТРОМСЬО ЗА СПОКІЙНИХ І ЗБУРЕНИХ УМОВ

Живолуп Т. Г., Панасенко С. В.
Інститут іоносфери НАН і МОН України, м. Харків

Вивчення варіацій критичної частоти шару F2 (f_oF2) в різноманітні сезони та за різних рівнів сонячної і магнітної активності в середніх та високих широтах становить великий науковий інтерес.

Нами було проведено порівняння часових варіацій f_oF2 на часовому інтервалі 02:45 – 16:45 UT за даними іонозондів біля м. Тромсьо і м. Харкова у магнітоспокійну добу 22 вересня 2020 р. У магнітоспокійний день 22.09.2020 р. значення f_oF2 над Харковом перевищували значення f_oF2 над Тромсьо на всьому часовому інтервалі спільних спостережень 02:45 – 16:45 UT.

Над Харковом зі сходом Сонця о 03:23 UT спостерігалося швидке зростання f_oF2 до свого локального максимального значення, а також були виявлені квазіперіодичні коливання f_oF2 в інтервалі часу 02:45 – 16:45 UT. В Тромсьо зі сходом Сонця о 04:31 UT також спостерігалося швидке зростання f_oF2 до свого локального максимального значення і мали місце квазіперіодичні коливання f_oF2, що відбувалися з меншою амплітудою у порівнянні з коливаннями f_oF2 над Харковом. О 15:30 UT над Харковом спостерігався заходний локальний максимум f_oF2 (захід Сонця – о 15:27 UT), і після 15:30 UT f_oF2 повільно зменшувалася до свого локального мінімуму, що дорівнював 4.2 МГц о 16:45 UT. Над Тромсьо, як і над Харковом, спостерігався передзаходний локальний максимум f_oF2 о 16:00 UT (захід Сонця в Тромсьо 22.09.2020 р. – о 16:35 UT). Після заходу Сонця в Тромсьо f_oF2 швидко зменшилася до свого локального мінімального значення 3.2 МГц о 16:45 UT.

Під час магнітного збурення, яке відбулося в високих широтах 23.09. 2020 р. в період 09:00 – 15:00 UT значення f_oF2 для Тромсьо перевищували значення f_oF2 над Харковом на часовому інтервалі 10:45 – 12:15 UT. Значення f_oF2 над Тромсьо о 11:00 UT перевищувало значення f_oF2 над Харковом на 0,6 МГц (в 1,12 рази), а значення f_oF2 о 12:00 UT – на 0,38 МГц (в 1,07 рази).

В магнітозбурену добу над Тромсьо було виявлено квазіперіодичні коливання f_oF2, що мали меншу амплітуду в порівнянні з коливаннями f_oF2 над Харковом. Крім того, над Тромсьо квазіперіодичні коливання f_oF2 були майже нейтралізовані після початку сильного магнітного збурення в високих широтах.

Впродовж 23.09.2020 р. і над Харковом, і над Тромсьо не спостерігалися передзаходні максимуми f_oF2 (захід Сонця над Харковом – о 15:24 UT, над Тромсьо – о 16:31 UT).

ІОНОСФЕРНІ ЕФЕКТИ НАД ХАРКОВОМ ПІД ЧАС СЛАБКОГО МАГНІТОСФЕРНОГО ЗБУРЕННЯ 18 ГРУДНЯ 2019 Р.

Кацко С.В., Ємельянов Л.Я.
Інститут іоносфери НАН і МОН України, м. Харків

Представлено результати експериментальних досліджень варіацій параметрів іоносферної плазми час слабкої магнітної бурі 18 грудня 2019 р. Спостереження проводилися 16–18 грудня за допомогою радара некогерентного розсіяння, розташованого в іоносферній обсерваторії Інституту іоносфери (м. Харків). Дані результати дослідження припадають на період початку (грудень 2019 р.) 25-го циклу сонячної активності.

Магнітне збурення виникло в результаті взаємодії магнітосфери з сонячним вітром високої швидкості, що надходив із корональної діри на Сонці. 18 грудня близько 02:30 UT концентрація протонів у потоці плазми стрімко досягла $33.3 \cdot 10^6$ м$^{-3}$. Компонента міжпланетного магнітного поля B_z почала зменшуватися з 3.2 нТл о 09:26 UT і залишалася від'ємною майже до 10:00 UT. Магнітна буря почалася близько 10:30 UT. Після 13:00 UT швидкість сонячного вітру зросла до 520–540 км/с, а індекс геомагнітної активності K_p досягнув максимуму 4 у проміжку часу 15:00–18:00 UT, що характерно для слабкої магнітної бурі. Негативне відхилення індексу D_{st} було незначним, –25 нТл.

Над Харковом магнітна буря 18 грудня викликала два позитивних іоносферних збурення: перше тривалістю близько 6 годин, а друге – менше 5 годин. Під час першого позитивного збурення відносне відхилення критичної частоти δf_oF2 перевищувало +30% (а в деякі моменти часу було більше +40%), під час другої позитивної фази δf_oF2 досягало +(25–35)%. Збільшення концентрація електронів у максимумі шару F2 під час першого збурення становило 1.4–2.5 рази, а під час другого збурення – 1.6–1.9 рази. Висота максимуму шару F2 під час першого збурення збільшилась на 20–30 км, а під час другого – на 40–50 км.

18 грудня з 03:15 до 06:45 UT зареєстровано помітну зміну добових варіацій швидкості вертикального руху плазми V_z, яка проявилася в зменшенні швидкості висхідного руху плазми на висотах, більших 360 км, і збільшенні модуля спадного руху на всіх досліджуваних висотах з подальшим відновленням V_z. Аналогічні зміни у варіаціях V_z виявлені в період з 14:00 до 20:00 UT.

МОДЕЛИРОВАНИЕ ВАРИАЦИЙ ПАРАМЕТРОВ ДИНАМИЧЕСКИХ И ТЕПЛОВЫХ ПРОЦЕССОВ В ИОНОСФЕРЕ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ДАННЫХ РАДАРА НЕКОГЕРЕНТНОГО РАССЕЯНИЯ В ХАРЬКОВЕ

Колодяжный В.В., Ляшенко М.В.
Институт ионосферы НАН и МОН Украины, г. Харьков

Известно, что на высотах области F2 ионосферы (250–350 км) и выше, процессы переноса плазмы и энергии становятся более существенными, чем фотохимические процессы образования и исчезновения заряженных частиц. Поэтому, динамические процессы играют важную роль в формировании высотного профиля концентрации электронов в целом, и области F2 ионосферы в частности, следовательно, моделирование состояния ионосферы является одной из актуальных задач современной геофизики.

Целью данной работы является моделирование вариаций параметров динамических и тепловых процессов в ионосферной плазме с использованием экспериментальных данных радара некогерентного рассеяния (НР) в Харькове. Радар НР в Харькове является единственным и наиболее информативным источником сведений о состоянии околоземного космического пространства над центрально-европейским регионом.

Для расчетов параметров нейтральной атмосферы привлекалась эмпирическая модель NRLMSISE-00 [1]. Моделирование вариаций параметров было выполнено для периодов, близких к весенним и осенним равноденствиям, летним и зимним солнцестояниям в 2017–2019 гг. Практически все рассматриваемые периоды характеризовались спокойными геомагнитными условиями и низкой солнечной активностью.

Используя данные параметров ионосферы, полученные на харьковском радаре НР, известные теоретические соотношения, а также данные модели нейтральной атмосферы NRLMSISE-00, было выполнено моделирование следующих параметров физических процессов в ионосфере: v_d – скорости переноса заряженных частиц за счет амбиполярной диффузии; Q/N – энергии, подводимой к электронам; Π_T – потока тепла, переносимого электронами из плазмосферы в ионосферу; w – скорости эквивалентного нейтрального ветра.

Представлен анализ высотно-временных и сезонных вариаций параметров физических процессов в ионосфере в период минимума 24-го цикла солнечной активности.

Полученные результаты моделирования высотно-временных вариаций параметров динамических и тепловых процессов в ионосфере могут быть использованы для дальнейшего развития региональной модели ионосферы CERIM IION.

Литература:

1. Picone J. M. NRLMSISE-00 empirical model of the atmosphere: Statistical comparisons and scientific issues / J. M. Picone, A. E. Hedin, D. P. Drob, A. C. Aikin // J. Geophys. Res. – 2002. – Vol. 107, № A12. – P. 1–16.

РОЗРОБКА ТА МОДЕЛЮВАННЯ MATLAB-МОДЕЛІ СИЛОВОГО АКТИВНОГО ФІЛЬТРУ ДЛЯ ФОРМУВАЧІВ ПОТУЖНИХ ЗОНДУЮЧИХ ІМПУЛЬСІВ

Левон О.О.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Розроблена Matlab-модель силового активного фільтру (САФ) паралельного типу з нелінійним навантаженням - формувачем потужних зондуючих імпульсів представлена на рис.1. Matlab-модель включає інвертор напруги - САФ, блок цифрової обробки, ємнісний накопичувач, блок розподілу імпульсів та навантаження - потужний формувач зондуючих імпульсів [1].

Використовуючи розроблену Matlab-модель, було досліджено наступні залежності та характеристики:

- енергетичні характеристики формувача (реактивна потужність, коефіцієнт потужності у вузлі підключення формувача та САФ до мережі);
- вищі гармоніки струму, які генерує формувач в мережу живлення;
- зміна ККД формувача при підключенні силового активного фільтру до мережі живлення;
- зміна реактивної потужності і коефіцієнта потужності у вузлі підключення силового фільтру до мережі живлення при різних рівнях споживання реактивної потужності формувачем.

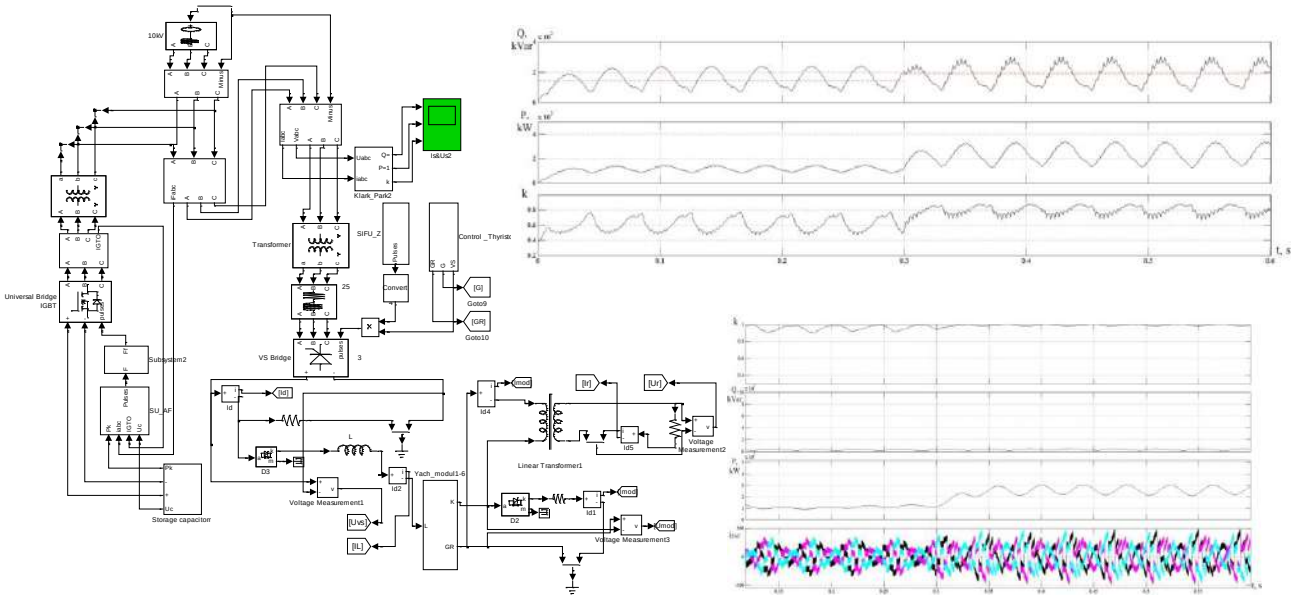

Рисунок 1. Розроблена Matlab-модель системи САФ - формувач потужних зондуючих імпульсів та перехідні процеси при зміні реактивної потужності навантаження

Література:

1. Emelyanov L.Y., Zhivolup T.G. "History of the development of IS radars and founding of the Institute of Ionosphere in Ukraine". – *History of Geo- and Space Sciences*. – Vol. 4. – 2013. – Pp. 7-17. doi:10.5194/hgss-4-7-2013

СПІЛЬНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ІОНОСФЕРНИХ ПРОЦЕСІВ У СЕРЕДНІХ І ВИСОКИХ ШИРОТАХ ВПРОДОВЖ 23 – 24 ВЕРЕСНЯ 2020 р. З ВИКОРИСТАННЯМ РАДАРІВ НЕКОГЕРЕНТНОГО РОЗСІЯННЯ

Панасенко С. В.[1], Дзюбанов Д. А.[2]

[1]Інститут іоносфери НАН і МОН України,

[2]Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Протягом 23 – 24 вересня 2020 р. проведено скоординовані вимірювання параметрів іоносферної плазми у середніх широтах над м. Харків (Україна) та у високих широтах над м. Тромсьо (Норвегія) у період осіннього рівнодення під час магнітоспокійних і магнітозбурених умов з використанням радарів некогерентного розсіяння (НР).

В магнітозбурений день 24 вересня 2020 р. в інтервалі часу 15 – 20 EEST відбулося зменшення концентрації електронів над Харковом, що скоріше всього вказує на початок позитивної фази іоносферного збурення. В цей же час відбулося зростання температури електронів на висотах 350 – 400 км до 3000 – 3200 К. Таким чином, навіть результати експрес-аналізу показали значну відмінність між параметрами середньоширотної іоносфери за спокійних і збурених умов.

Проведено дослідження проявів рухомих іоносферних збурень (РІЗ) у висотно-часових варіаціях потужності НР сигналу, прийнятого радаром Інституту іоносфери, в діапазонах періодів 60 – 120 хв для 23 і 24 вересня 2020 р. Було встановлено, що в обидва дні підсилення відносних амплітуд РІЗ спостерігалося поблизу сонячних термінаторів. Хвильова активність у магнітозбурену добу була дещо вищою. Максимальні значення відносних амплітуд складали 0.1 – 0.2 (10 – 20%) і спостерігались на висотах 180 – 250 км за спокійних умов. В той же час, у магнітозбурену добу ці значення досягали 0.3 – 0.4 (30 – 40 %) і були зареєстровані на більших висотах (200 – 280 км). Скоріш за все, нами також виявлено великомасштабні збурення, що поширювалися з високих у середні широти.

Оскільки з технічних причин експеримент у високих широтах закінчився близько 14:00 UT 24 вересня, нам не вдалося прослідкувати зміну в поведінці іоносферних параметрів у вечірні години, коли мав місце максимальний вплив магнітної бурі. Однак, було встановлено, що температура електронів у магнітозбурену добу була дещо вищою у ранкові часи.

Нами також було виконано порівняння параметрів хвильових процесів у високих широтах під час спокійних і збурених умов. Встановлено, що у магнітозбурену добу РІЗ спостерігалися на більших висотах у ранковий час. Відносні амплітуди переважаючих коливань над Тромсьо становили 0.3 – 0.4 (30 – 40%). Як і над Харковом, збільшення енергетики хвильових процесів мало місце поблизу часів проходження сонячних термінаторів. Аналіз ліній однакової фази вказав на те, що РІЗ були викликані внутрішніми гравітаційними хвилями, що поширювалися з нижніх висот. Джерела таких хвиль, скоріш всього, знаходяться у мезосфері та нижній термосфері.

РОЗРОБКА ПРОЦЕДУРИ АНАЛІЗУ ЕФЕКТИВНОСТІ МЕТОДІВ ЦИФРОВОЇ ФІЛЬТРАЦІЇ СИГНАЛУ НЕКОГЕРЕНТНОГО РОЗСІЯННЯ

Пуляєв В.О.
Інститут іоносфери НАН і МОН України, м. Харків

Мета розробки – створення процедури, призначеної для перевірки на ефективність методів розпізнавання та придушення у вхідному сигналі, які реєструє радар некогерентного розсіяння (НР), шумів і імпульсних завад.

Згідно з методикою, запропонованою в [1], пристрій обробки радара НР може розраховувати значення обвідної (з використанням двох сусідніх відліків, що представляють собою квадратурні складові) прийнятих сигналів, розсіяних на неоднорідностях іоносферної плазми. Можливості сучасної комп'ютерної техніки дають можливість їх фіксації на протязі кожної розгортки. Наступне використання цих цифрових відліків, отриманих за допомогою швидкісного аналого-цифрового перетворення сигналу з дуже малим кроком дискретизації (десятки тисяч чисел впродовж радіолокаційної розгортки дальності), дає перспективу в тому, щоб по результатам проведення експерименту здійснювати допоміжну адаптивну цифрову фільтрацію даних, підбираючи характеристики фільтрів для кожного висотного діапазону, щоб отримати максимально можливе відношення сигнал/шум. З метою випробувань методів виділення сигналу НР пропонується розробка, спрямована на створення програмно-алгоритмічної процедури, яка дозволяє контролювати ефективність дії впроваджуваних дослідниками методів цифрової фільтрації.

Суть даної процедури в тому, щоб по заданому дослідником амплітудно-частотному і фазо-частотному спектрам за допомогою аналітичних виразів з використанням ряду Фур'є синтезувати відповідну їм модель сигналу розсіяння. Вона можливість для запуску наступних процедур обробки, а саме: 1) згідно з вибраним відношення q сигнал/шум на сигнал можна накладати як випадковий шум, так і імпульсні завади; 2) можна розраховувати АКФ як корисного сигналу, шуму, так і суміші сигнал+шум; 3) зворотнім перетворенням Фур'є отримувати АЧ і ФЧ спектрів суміші. Вказані характеристики як еталонні в наступних кроках призначені для порівняння з аналогічними характеристиками, але отриманими після використання методів цифрової фільтрації.

В процесі розробки даної процедури складено програму, яка наочно, з використанням елементів комп'ютерної графіки реалізує вказані кроки. Проведено тестування розробленої програми з перевіркою її алгоритму на валідність.

Література:

1. Пуляєв В.О., Ємельянов Л.Я., Рогожкін Є.В., Мірошніков А.Є. Спосіб визначення висотного розподілу радіальної складової швидкості руху плазми методом НР // Патент України на корисну модель №131859 від 11.02.2019 р. Бюл. № 3/2019.

ПОРІВНЯННЯ ВПЛИВУ СОНЯЧНОЇ АКТИВНОСТІ НА ПОВНИЙ ЕЛЕКТРОННИЙ ВМІСТ В ІОНОСФЕРІ ТА НА ПАРАМЕТРИ ВЧ СИГНАЛІВ НА ОДНОСКАЧКОВИХ РАДІОТРАСАХ

Резниченко А.І.[1], Колосков А.В.[1,2], Дзюбанов Д.А.[3,4]

[1]Радіоастрономічний інститут НАН України, м. Харків,
[2]Національний Антарктичний Науковий центр України, м. Київ,
[3]Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», [4]Інститут іоносфери НАН і МОН України, м. Харків

Пасивні радіофізичні методи патрулювання навколоземного космічного простору та іоносфери зокрема являються досить актуальними і не потребують відносно великих витрат у порівняні з активними методами. Пасивні методи використовують для зондування вже існуюче електромагнітне випромінювання техногенного або природного походження. В даній роботі проведено обробку та аналіз даних, отриманих починаючи з 2013 року методами визначення повного електронного вмісту (ПЕВ) іоносфери по даним стаціонарних приймачів супутникових сигналів глобальної навігаційної системи (GPS) та системи похилого пасивного ВЧ зондування, розробленої в Радіоастрономічному інституті (РІ) НАН України. Досліджено можливість прояву сонячної активності у поведінці ПЕВ та у параметрах прийнятих ВЧ сигналах на двох радіотрасах. У системі похилого зондування використовувалося випромінення ВЧ радіостанції служби точного часу РВМ на частоті 9,996 МГц. Прийом ВЧ сигналів відбувався у двох приймальних пунктах – в м. Тромсе (Норвегія) та в Низькочастотній обсерваторії РІ НАНУ (НЧО) в сел. Мартове (Харківська обл., Україна). Приймачі GPS, дані яких використано для оцінки ПЕВ, розташовані у середніх точках радіотрас – РВМ-Тромсе та РВМ-НЧО. Аналіз поведніки інтенсивності прийнятих ВЧ сигналів від РВМ та аналіз варіацій ПЕВ виявив залежність від індексу сонячної активності F10,7. Збурені іоносферні умови під час змін сонячної активності проявляються в варіаціях ПЕВ та в інтенсивності прийнятих ВЧ сигналів у вигляді квазіперіодичних структур з періодами близькими до періоду обертання Сонця – 27 днів.

МЕТОДИКА ЦИФРОВОГО ПЕРЕТВОРЕННЯ РАДІОЛОКАЦІЙНИХ СИГНАЛІВ

Рогожкін Є.В., Под'ячий Ю.І., Ємельянов Л.Я.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Наведено результати дослідження цифрового представлення радіолокаційних сигналів з метою істотного зменшення частоти дискретизації аналогового сигналу при обробці відбиття від точкових об'єктів і від розподілених цілей на проміжній частоті. Розроблена методика дискретного перетворення радіолокаційних сигналів може бути застосована як для іоносферних радарів некогерентного розсіяння, так і для традиційних когерентних РЛС. Кінцевою метою досліджень є розробка методу істотного зменшення частоти дискретизації, що дозволяє знизити число відліків, які підлягають подальшій обробці, і, як наслідок, збільшити час на виконання операцій подальшої обробки в реальному часі.

Модифікація цифрового перетворення заснована на виведеному положенні, що при будь-якій кількості n рівновіддалених відліків синусоїдального сигналу з одиничною амплітудою, які припадають на інтервал, кратний непарному числу N періодів, сума їх квадратів незалежно від фази першого відліку визначається виразом $\sum_{i=0}^{n-1} u_i^2 = n/2$.

На рисунку показано приклади дискретизації синусоїдального сигналу для числа відліків $n = 4$ на часових інтервалах тривалості $N = 1, 3, 5, 7$ періодів радіолокаційного сигнала. Оскільки фаза початкового відліку може бути довільною, для наочності вона обрана рівною нулю. Правильний результат цифрового перетворення можна отримати за допомогою чотирьох відліків ($n = 4$) на часовому інтервалі в один період ($n = 4$; $N = 1$; $\Delta t = T / 4$) і на інтервалі в сім періодів ($n = 4$; $N = 7$; $\Delta t = 7T / 4$). Очевидно, що частота дискретизації в другому випадку в сім разів менше. З рисунка також видно (другий рядок знизу), що два будь-яких сусідніх відліків пов'язані квадратурним співвідношенням незалежно від значення N, якщо воно непарне.

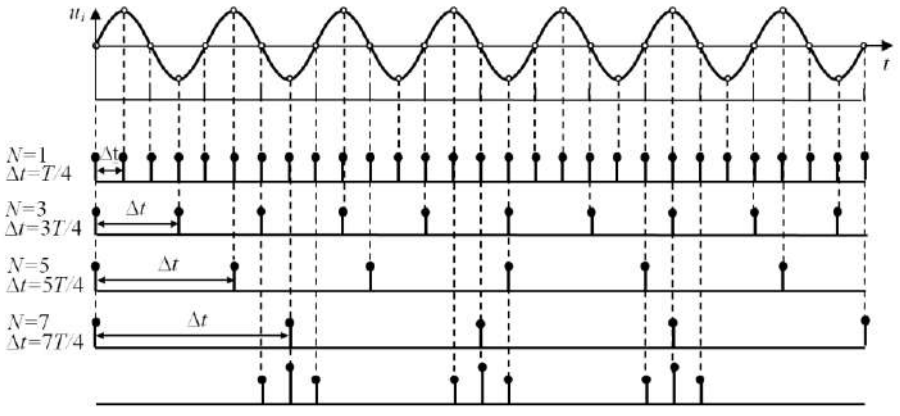

Часова діаграма слідування імпульсів опитування АЦП

МУЛЬТИІНСТРУМЕНТАЛЬНІ ДОСЛІДЖЕННЯ РЕАКЦІЇ ІОНОСФЕРИ НА СЛАБКУ ГЕОМАГНІТНУ БУРЮ 28-30 ЖОВТНЯ 2008 р. В ЄВРОПЕЙСЬКО-АФРИКАНСЬКОМУ ДОВГОТНОМУ СЕКТОРІ

Шульга М.О.[1,2], Котов Д.В.[1], Богомаз О.В.[1], Резниченко А.І.[3]

[1]Інститут іоносфери НАН і МОН України,
[2]Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
[3]Радіоастрономічний інститут НАН України, м. Харків

Мінімум 23-го циклу сонячної активності (СА) характеризувався як незвично спокійний і тривалий період, який тривав з ~ 2006 по 2010 роки і досяг найнижчих значень геомагнітної активності в 2008-2009 роках. Такий своєрідний період викликав великий науковий інтерес з приводу ролі такої низької СА на фізичні процеси, що відбуваються на Сонці, в системі магнітосфера-плазмосфера-іоносфера-термосфера і космічну погоду в цілому. Добре відомо, що під час фази спаду сонячного циклу і поблизу його мінімумів найчастіше саме корональні діри є домінуючим явищем на Сонці, які є джерелом високошвидкісних потоків сонячного вітру (HSS). На відміну від корональних викидів сонячної маси (CME), які викликають сильні геомагнітні бурі, взаємодія HSS з магнітосферою Землі викликає в основному магнітні бурі слабкої та середньої інтенсивності. При цьому в деяких випадках накопичувальний ефект HSS може бути набагато сильнішими ніж ефект CME.

В даній роботі проведено дослідження проявів слабкої геомагнітної бурі 28-30 жовтня 2008 р., викликаною HSS, у варіаціях параметрів іоносферної плазми (h_mF_2, N_mF_2) в європейсько-африканському довготному секторі. Для цього були залучені експериментальні дані одержані за допомогою радара некогерентного розсіяння (НР) та іонозонду, розміщених в Україні (обсерваторія Інституту іоносфери), станцій вертикального зондування розташованих в різних геомагнітних широтах європейсько-африканського сектору, а також результати фізичного моделювання іоносфери.

Порівняльний аналіз добових та широтних варіацій концентрації електронів в максимумі області F2 іоносфери у північній і південній півкулях дозволив виявити, що концентрація електронів у середньоширотному регіоні північної півкулі збільшувалася у нічні години 28-29 жовтня 2008 р. майже в 2 рази (аномальне нічне збільшення параметру N_mF_2). Цікавою особливістю отриманих результатів є наявність асиметрії у поведінці електронної концентрації N_mF_2 для різних півкуль. Приведено основні гіпотези щодо основних фізичних механізмів, які могли призвести до такої реакції N_mF_2: термосферні вітри, проникнення електричних полів магнітосферного походження, посилення низхідних потоків іонів водню H^+ із плазмосфери в іоносферу в нічні години.

СЕКЦІЯ 16. ПРИРОДООХОРОННІ ТЕХНОЛОГІЇ, ПРОФЕСІЙНА БЕЗПЕКА ТА ЗДОРОВ'Я

OPPORTUNITIES FOR PHOTOVOLTAIC MODULES RECYCLING PROCESS IMPROVEMENTS

Katenin V.D., Samoilenko N.M.
National Technical University
"Kharkiv Polytechnic Institute", Kharkiv

Photovoltaic (PV) technology is one of the most promising technologies for enhancing energy security and softening climate change. Globally, there has been significant growth in the PV sector and Ukraine has also seen substantial growth in it as well. In the period from 2015 to 2019 alone, the capacity of solar energy facilities in Ukraine has quadrupled. [1]

However, as the number of solar installations has increased, so too has the number of solar panels that have reached their end of life (EOL). With this in mind, it is becoming increasingly important to improve the recycling efficiency of EOL solar panels.

There are a few areas for PV modules recycling process improvements, but the main aims are: higher recovery rate, higher quality of recovered materials, higher reuse for recovered materials in PV sector, higher environment-friendly and economical rates.

Firstly, most recycling facilities in EU have a recovery rate of about 80%, but even today with the usage of the latest technology recovery rates of 90 – 95% are already achievable. When it comes to improving the quality of the recovered materials, the most important thing in this is the approach where recovered materials should be recycled into products for which the quality and value are equal to or higher than the original materials. Ideally, the materials recovered should be used in PV modules as much as possible to promote circular economy. These approaches helps to increase both economical rates and environmental safety.

Overall, the recycling of EOL PV modules has already become an influential branch in environmental protection sector and so new technologies that improve process efficiency, economics, recovery and recycling rates, and environmental performance gradually increase their importance.

References:

1. Інформація щодо потужності та обсягів виробництва електроенергії об'єктами відновлюваної електроенергетики, яким встановлено «зелений» тариф (станом на 01.10.2019): https://saee.gov.ua/sites/default/files/VDE%20III.pdf (дата звернення 13.03.2021)

ON THE REALIZATION OF THE RIGHT OF UKRAINIANS TO LIVE IN SAFE ENVIRONMENTAL CONDITIONS

Shevchenko A.S.[1], Gavrylov E.V.[2], Gavrylova S.A.[2]
[1]Kharkiv Regional Institute of Public Health Services,
[2]Kharkiv City Notary District, Kharkiv

The right to live in safe environmental conditions is guaranteed by the Constitution of Ukraine (Art. 16 [1]): the state undertakes to ensure "ecological balance on the territory of Ukraine, to overcome the consequences of the Chernobyl disaster ... to preserve the gene pool of the Ukrainian people". In Ukraine, all the necessary laws on environmental safety have been adopted, all the necessary management structures have been created to implement these promises. Operational guidance on eliminating the consequences of technogenic, environmental and radiation accidents and disasters is carried out by deputy commissions and the National Security and Defense Council of Ukraine. However, in the Environmental Performance Index in 2020, Ukraine ranked 60th out of 180, with a total score of 49.5 out of 100 possible [2]. The assessment of general sanitation and the quality of drinking water put Ukraine in 66th place in the rating (55.1 points), in terms of air quality – in 86th place (39.8 points), in terms of heavy metal pollution – in 42nd place (69.3 points), in biodiversity and assessment of the human habitat – in 139th place (37.7 points).

Another environmental rating of Ukraine in 2020, based on data from state statistics of Ukraine [3], calls Kiev, Dnepropetrovsk and Donetsk regions the most "dirtiest" regions of Ukraine, and Chernivtsi, Zhytomyr and Zacarpattia regions – the most prosperous.

The biggest environmental problems, which Ukraine pays insufficient attention to, can be considered the barbaric deforestation of Western Ukraine, insufficient wastewater treatment with subsequent pollution of open water basins of Ukraine with industrial pollutants and human waste products, and the lack of a state strategy for the disposal of household waste. Issues that receive sufficient attention, however, in the solution of which significant progress has not been achieved – elimination of the long-term consequences of the Chernobyl accident, climate change and maintaining the quality of agricultural land. To solve the second group of problems, significant financial resources will be required, the first group - the political will of the country's leadership.

References:

1. Constitution of Ukraine: Law was issued 28.06.1996 No. 254k/96-VR, valid. Database "Ukrainian Legislation" / VVR of Ukraine, 1996, No. 30, Art. 141 [Internet, accessed: March 13, 2021]: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр [In Ukrainian].

2. Ukraine in Environmental Performance Index // Yale University [Internet, accessed: March 13, 2021]: https://epi.yale.edu/epi-results/2020/country/ukr.

3. Baturin A., Bondar M., Kovalchuk G., Koroleva E., et al. You can live, but not everywhere. What the environmental rating of regions of Ukraine 2021 told // Focus, February 19, 2021. [Internet, accessed: March 13, 2021]: https://is.gd/7tCLxW [In Russian].

ANALYSIS OF CURRENT CONDITION HEAT BALANCE PUBLIC INSTITUTION (PI), REGIONAL CENTRE OF EXTRACURRICULAR EDUCATION (RCEE) AND WORK WITH TALENTED YOUTH (WTY) IN C. SUMY AND HIS INFLUENCE ON COMPONENTS OF THE ENVIRONMENT.

Svirska O. S., Kondratenko O. M.
National University of Civil Defence of Ukraine, Kharkiv

There was considered a question of efficiency system for supplying heat in Public Institution, Regional Centre of extracurricular education and Work with talented youth in c. Sumy, as one of the ways heat pollution surrounding environment. The researching was based on the example of PI RCEE and WTY and continuing it, was made the schema of ccurrent status heat balance and highlight the main sources of pollution environment due to heat energy. It can be seen on the plan, where heat energy transport from system supplying heat and in the area where can be consumption heat. We have a possibility to see it on the draft [1–2].

It include the next definitions: A – the storage of fuel; B – atmosphere; C – lithosphere; B – hydrosphere; E – environment; F – heat generation station; G, I – coolant pipeline; H – subject; Qheat – thermal energy in the return pipe of the heating system, J; Ql – lower heat of combustion of fuel, J; Qlt – heat loss during transportation, J; Qlc – heat loss due to incomplete fuel combustion, J; Qout – thermal energy at the outlet of the object, J; ΣQlt – total heat losses in facilities, J;

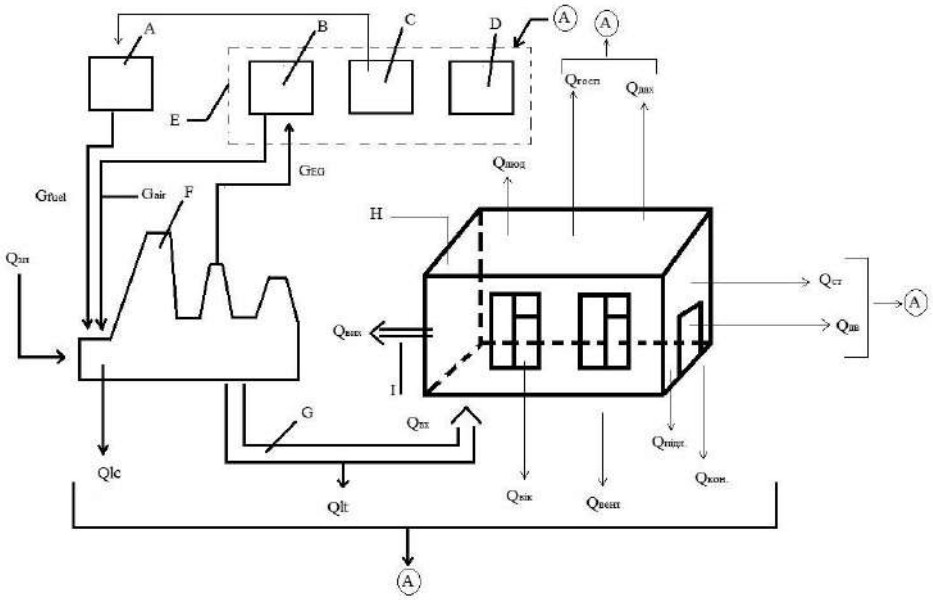

Draft – 1 The schema of ccurrent status heat balance of PI RCEE and WTY
Sources of information

References:

1. Аверьянов В.К., Повышение эффективности централизованного теплоснабжения существующего жилого фонда. Санкт-петербург: АВОК, 2018. 145 с.

2. Вамболь С.О., Строков О.П., Вамболь В.В., Кондратенко О.М. Сучасні способи підвищення екологічної безпеки експлуатації енергетичних установок: монографія. Харків: Стиль-Издат (ФОП Бровін О.В.), 2015. 212 с.

ПРОБЛЕМА ЗАСМІЧЕННЯ СВІТОВОГО ОКЕАНУ ПЛАСТИКОВИМИ ВІДХОДАМИ

Березуцька Н.Л.
Харківський національний університет радіоелектроніки, м. Харків

У роботі розглянуто питання щодо забруднення світового океану пластиковим сміттям.

Масове виробництва пластику почалося усього 60 років тому. За цей час обсяг його випуску зріс у 180 разів (дані наведені Plastics Europe). Тільки пляшок для води виготовляють до 480 млрд. за рік. При цьому, на переробку надходить усього 9 % пластика, ще 12 % спалюється, а 79 % потрапляє на звалища та в навколишнє середовище. На початок 2018 року у світі виробляється близько 380 млн. тон пластику. Усього ж з 1950 року по 2018 рік було вироблено близько 6,3 млрд. тон. Якщо нічого не зміниться, то до 2050 року на планеті буде 12 млрд. тон пластикового сміття. Забруднення планети відходами пластику перетворюється на справжню екологічну катастрофу.

Океани приймають на себе основний удар пластикового забруднення: через кругообіг течії в них утворюються «сміттєві острови» - по два у Атлантичному и Тихому і один у Індійському океані. Найбільш запущеною вважається на півночі Тихого океану. Вона має назву велика тихоокеанська сміттєва пляма (*Great Pacific Garbage Patch*, англ. *Eastern Garbage Patch*, англ. *Pacific Trash Vortex*). Розташована між 135°—155° західної довготи та 35°—42° північної широти. На цій ділянці сконцентровано надзвичайно щільні масиви пластику та інших відходів, занесених водами Північно-Тихоокеанської системи течій.

Площа сміттєвої плями різні дослідники оцінюють від 700 тис. до 15 млн км^2, тобто найменша оцінка перевершує площу України на 20%.

Суспензія з пластикових частинок нагадує зоопланктон, і медузи або риби можуть прийняти їх за їжу. Велика кількість довговічного пластику (кришки і кільця від пляшок, одноразові запальнички) опиняється в шлунках морських птахів і тварин, зокрема, бокоплавів, морських черепах та чорноногих альбатросів. Окрім прямої шкоди тваринам, відходи, що плавають, можуть вбирати з води органічні забруднювачі, включаючи ПХБ (поліхлоровані біфеніли), ДДТ (дихлордифенилтрихлорметилметан), ПБДЕ (полібромовані дифенилові ефіри) і ПАУ (поліароматичні вуглеводні). Деякі з цих речовин не лише токсичні — але й мають подібний до гормону естрадіолу вплив, що призводить до гормональних збоїв у живих істот.

Література:

1.Пластикова епідемія: рух на знищення планети. Чи можливо ще запобігти наближенню екологічної катастрофи? / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ecolog-ua.com/news/plastykova-epidemiya-ruh-na-znyshchennya-planety-chy-mozhlyvo-shche-zapobigty-nablyzhennyu

СТАНДАРТИ ЖИТТЯ - МАЙБУТНЄ ЛЮДСТВА

Березуцький В. В., Ільїнська О. І.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Пандемія захворювання на COVID-19 у 2019-2021 роках, змінила погляди людства на питання життя та праці. Якщо до цього часу нормування та стандартизація торкались тільки питань організації праці, то з 2020 року ці підходи було поширено на усі види діяльності людини, у тому числі і у звичайному побуті. Держави прийняли закони та ввели нормування щодо обов'язкового використання засобів захисту органів дихання, санітарно-гігієнічних правил щодо миття та дезінфекції рук. Змінились і норми проїзду у транспорті та відвідування закладів культури тощо. Якщо аналізувати, як це було до пандемії, то про необхідність дотримання санітарно-гігієнічних правил вели розмову в основному на підприємствах та відстежували це служби безпеки праці, а деякі працівники не дуже поспішали це виконувати, то на теперішній час свідомість багатьох людей змінилась. Виходить, що для того, щоб змінити свідомість та заставити виконувати норми та правила, необхідно, щоб люди побачили на власні очі до чого може призвести не виконання санітарно-гігієнічних вимог. Однак, це коштувало Україні більш, ніж 27 тис. померлих людей та велику кількість людей, що постраждали через цю хворобу та мають негативні наслідки. Необхідно зазначити, що це дієвий спосіб довести необхідність виконання норм та правил, але дуже жахливий.

Інформаційний потік, щодо кількості захворілих на COVID-19, населення України і світу отримує щоденно, і це має певний вплив, та допомагає керівництву держави виконувати протиепідемічні заходи, які введено практично на рівні стандартів. На теперішній час переглядаються усі нормативні документи з охорони праці. В ці документи додаються питання та роз'яснення щодо організації робіт в умовах карантину, обмежень пересування та відвідування офісів, проведення нарад та конференцій тощо.

Приймаючи до уваги масштабність та наслідки пандемії, слід зазначити, що світ не був готовий до таких подій, а може не хотів бачити (передбачати) ймовірність такої ситуації. Неготовність до такої ситуації проявилась у тому, що з початку пандемії не було достатньої кількості засобів захисту органів дихання (масок) та спеціального одягу для працівників медичних, рятувальних та інших державних служб. Звертаючи увагу на зазначене вище, необхідно на теперішній час розпочати розробку стандартів життя населення, де треба затвердити не тільки теперішні зміни, а врахувати і наступні можливі ситуації. Стандарти життя населення, повинне бути введено на державному рівні, як додаток до основного закону України – Конституції, та інших законів. У стандартах треба чітко прописати вимоги, які повинне виконувати населення країни, щодо проживання у певних умовах, які відбивають стан небезпеки для здоров'я.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЧИСТОТИ ПОВІТРЯ РОБОЧОЇ ЗОНИ В ГАЛЬВАНІЧНОМУ ЦЕХУ

Бондаренко Т.С., Деркач С.Є., Османова О.В.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

В роботі розглянуті заходи щодо забезпечення чистоти повітря робочої зони в гальванічному цеху, а саме:

- усунення контакту працюючих зі шкідливими речовинами (механізація процесів завантаження та розвантаження виробів, що захищаються покриттям - застосування автооператорів, автоматизація процесу);
- заміна процесів, які є джерелами появи шкідливих та небезпечних факторів – виготовлення електролітів в окремих приміщеннях з послідуючою подачею їх у ванни по трубопроводу або насосом;
- для зменшення виносу електролітів та винесення шкідливих газів та парів з поверхні гальванічних та травильних ванн рекомендується застосування поплавків (пластмасових кульок);
- у нічних час ванни укриваються кришками;
- футеровка ванн пластикатом або вініпластом або виготовлення їх із поліпропілену, як це практикується у країнах ЄС та США;
- заміна токсичних електролітів менш токсичними (рекомендуємо замінити CrO_3 на сіль $Na_2Cr_2O_7$ у якої Cr має таку ж валентність 6, але у процесі дисоціації солі Cr^{+6} перетворюється у Cr^{+3} менш токсичний);
- застосування засобів індивідуального захисту згідно ДСТУ 7239:2011:
  - спецодяг;
  - захисні окуляри;
  - гумові чоботи, рукавиці;
  - протигази фільтруючи, респіратори, прогумові фартухи;
  - застосування індиферентних мазій та кремів після роботи;
  - застосування вентиляції (природної та тучної - загальнообмінної припливно-витяжної, місцевої витяжної для уловлювання шкідливих виділень у місці їх утворення, аварійної витяжної);
  - попередні та періодичні медогляди;
  - так як використовуються речовини 1,2 класів небезпеки- проводять їх непрірівній контроль у повітрі робочій зоні за допомогою газоаналізаторів.

Для заміщення виділеного від ванн повітря організується механічний приток у верхню зону під перекриття (20-25%) з рівномірним розподілом по усьому приміщенню.

Швидкість притоку повинна бути малою (не більше 2 м/с). Необхідно подавати не більше 2000 $м^3$ повітря за годину на кожні 15 $м^2$ площі підлоги основного виробничого приміщення.

ВИВЧЕННЯ СКЛАДУ СТІЧНИХ ВОД МАШИНОБУДІВНОГО ПІДПРИЄМСТВА ТА МЕТОДІВ ЇХ ОЧИСТКИ

Босюк А.С.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Основним напрямком використання води на підприємствах машинобудівного комплексу є: охолодження чи підігрів вихідних матеріалів та продукції, деталей і вузлів технологічного обладнання; приготування різних технологічних розчинів; промивання, збагачення та очищення вихідних матеріалів або продукції; господарського та побутового призначення [с.229, 1]. У складі таких вод переважають: нітрити, нітрати, сульфати, сульфіди, хлориди, фосфати, а також жири, нафтопродукти та завислі речовини.

Для прикладу, джерелами забруднення стічних вод у ливарних цехах служать установки гідравлічного та електрогідравлічного очищення литва, вологого очищення повітря, гідрорегенерації відпрацьованих формівних сумішей [с.229, 1].

Неочищені стічні води – є однією із причин забруднення навколишнього середовища підприємствами машинобудування, які скидаються у водоймища та порушують біорівновагу.

Для очищення стічних вод промислових підприємств застосовують механічні методи (проціджування, відстоювання стічних вод у відстійниках з використанням або без використання хімічних реагентів залежно від складу стоків; фільтрування), хімічні (нейтралізація, коагуляція, флокуляція), фізико-хімічні (флотація, сорбція, екстракція, евапорація, а також електрохімічні методи, пов'язані з накладенням електричного поля – електрокоагуляція, електрофлотація), комбіновані [с.20, 2].

Для вибору методу обробки води слід звернути увагу на фазовий стан речовини. Незалежно від типу стоків і місця їхнього утворення фазово-дисперсна характеристика домішок дає можливість запропонувати для кожної групи класифікації конкретний специфічний метод переробки.

Література:

1. Мальований М.С., Боголюбов В.М., Шаніна Т.П., Шмандій В.М., Сафранов Т.А. Техноекологія: підручник / За ред. М.С.Мальованого. − Львів: Національний університет «Львівська політехніка», 2013. – 424 с.

2. Айрапетян Т. С. Конспект лекцій з дисципліни «Технологія очистки промислових стічних вод» для студентів 4 курсу денної та 5 курсу заочної форм навчання напряму підготовки 6.060103 – Гідротехніка (Водні ресурси), фахове спрямування «Раціональне використання і охорона водних ресурсів» / Т. С. Айрапетян ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. – 73 с

ЗАСТОСУВАННЯ ЗАСОБІВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ ЦІЛЕЙ КОНТРОЛЮ РІВНЯ ПРОФЕСІЙНОЇ НАДІЙНОСТІ ЛЮДИНИ-ОПЕРАТОРА

Брусенцов В.Г., Брусенцов О.В., Костиркін О.В.
Український державний університет залізничного транспорту, м. Харків

В роботі розглянуті питання застосування штучних нейронних мереж для цілей контролю рівня професійної надійності людини-оператора, який є найважливішим фактором промислової безпеки. З вини «людського фактору» відбувається до 80% аварійних ситуацій в системі Укрзалізниці, схоже становище і в інших галузях. У зв'язку з цим актуальною є проблема об'єктивної оцінки цього рівня.

Складність проблеми в тому, що необхідно отримати єдину оцінку комплексної величини, що складається з якісно різнорідних складових. У таких випадках можуть працювати методи кластерного аналізу, але більш ефективні методи штучних нейронних мереж.

Це пов'язано з тим, що вони мають ряд важливих властивостей:

• мережа, використовуючи здатність навчання на безлічі прикладів, здатна вирішувати завдання, в яких невідомі закономірності розвитку ситуації і залежності між вхідними та вихідними даними. Нейронні мережі не програмуються, а навчаються на прикладах. Після пред'явлення вхідних сигналів (можливо, разом з необхідними виходами) мережа налаштовує свої параметри таким чином, щоб забезпечувати необхідну реакцію. Традиційні математичні методи та експертні системи в таких випадках набагато менш ефективні;

• мережа має стійкість до шумів у вхідних даних, що дає можливість роботи при наявності великого числа неінформативних, шумових вхідних сигналів. При цьому немає необхідності робити їх попередній відсів, нейронна мережа сама визначить їх малу придатність для вирішення завдання і відкине їх. Ця внутрішньо притаманна здатність "бачити" образ крізь шум і спотворення дуже важлива для розпізнавання образів. Важливо відзначити, що штучна нейронна мережа робить узагальнення автоматично завдяки своїй структурі, а не за допомогою використання "людського інтелекту" в формі спеціально написаних комп'ютерних програм. Це допомагає уникнути реакції нейронних мереж на викиди і артефакти.

• Нейронні мережі мають здатність адаптуватися до змін навколишнього середовища. Зокрема, нейронні мережі, навчені діяти в певному середовищі, можуть бути легко перевчити для роботи в умовах незначних коливань параметрів середовища.

В роботі показано застосування штучних нейронних мереж для оцінки однієї складової рівня професійної надійності, а саме рівня функціональної надійності людини-оператора.

ПРИНЦИПОВА СХЕМА ОЧИСТКИ СТІЧНИХ ВОД ТА ЗНЕВОДНЕННЯ ТОНКОДИСПЕРСНИХ ШЛАМІВ

Брянкін О. С., Шестопалов О. В.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Сучасні підприємства, незважаючи на наявність замкнених водооборотних циклів, не є екологічно безпечним. Основним недоліком систем оборотного водопостачання, наприклад, металургійних підприємств, є наявність продувки, яка складає до 10% від витрати циркулюючої води в системі. Була запропонована схема очищення стічних вод та шламів від дрібнодисперсних завислих часток (рис. 1), яка дозволяє попередити скид шламу.

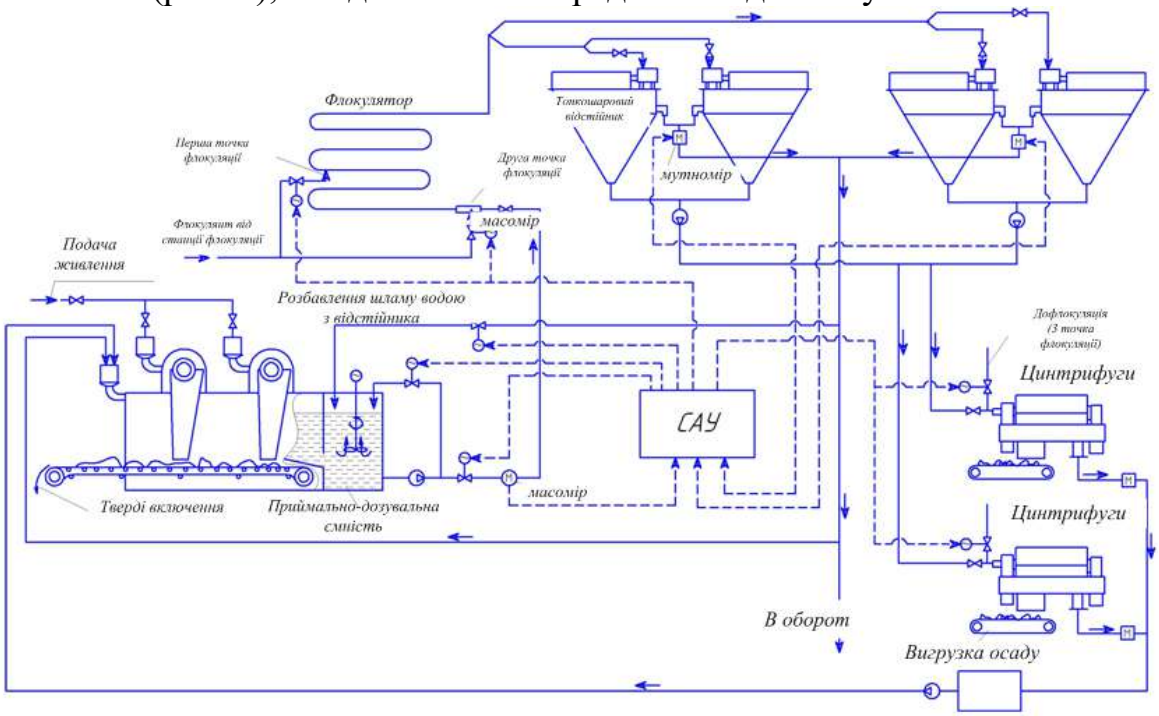

Рисунок 1 – Принципова схема очистки та зневоднення шламів

Згідно схеми шлам або стічна вода подається в приймально-дозувальну ємність де здійснюється коригування концентрації твердої фази і доведення її до оптимальної шляхом розбавлення освітленою у відстійнику водою. Потім цей потік через масомір, призначений для визначення концентрації твердої, насосом направляється у флокулятор. Очищення від завислих речовин проводиться методом відстоювання в тонкошарових відстійниках. Їх кількість та розміри залежить від продуктивності проектуємого Модуля. Інтенсифікація процесів осадження завислих речовин у відстійнику відбувається за рахунок застосування флокулянтів і попередньої підготовки шламових вод по концентрації речовин. Якість освітлення води у відстійнику безперервно контролюватися мутноміром. АСУ Модуля за показниками мутноміру та масоміру може корегувати дозування кількості флокулянтів або ступінь розбалення вихідної стічної води. Згущений продукт кожного тонкошарового відстійника подається на зневоднення в центрифуги.

ВПРОВАДЖЕННЯ РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ ПІДПРИЄМСТВА

Букатенко Н. О., Лісогор О.С.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Для удосконалення система управління охороною праці (СУОП) підприємства, поліпшення умов праці на підприємстві, зменшення кількості робочих місць зі шкідливими та небезпечними умовами праці, зменшення рівня профзахворюваності та травматизму пропонується такі заходи:

1. Впровадити ризик-орієнтований підхід (РОП) у систему керування підприємством та у СУОП підприємства.
2. Проводити залучення працівників у процес забезпечення безпеки праці, підвищувати їх культуру безпеки.
3. Ввести систему маркування небезпек та блокування обладнання.
4. Автоматизувати облік, звітування та інший документообіг, що стосується охорони праці за допомогою сучасних програм. Налагодити швидкий та ефективний канал зв'язку між учасниками СУОП, залучаючи всіх учасників та складові частини СУОП.

Впровадження РОП на підприємстві дасть такий очікуваний результат, як забезпечення розроблення механізму формування та функціонування дієвої системи запобігання виробничим ризикам і заохочення до створення безпечних і здорових умов праці:

- підвищенню рівня захисту життя та здоров'я працівників;
- зниженню рівня та зменшенню частоти виробничого травматизму, аварій та професійних захворювань;
- формуванню культури безпеки та гігієни праці;
- підвищенню ефективності діяльності інспекції праці на підприємстві;
- запровадженню ефективної системи виявлення небезпечних ситуацій, нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, повідомленню про такі факти всім складовим частинам СУОП з метою кращої обізнаності працівників, керівників про стан охорони праці;
- підвищенню відповідальності роботодавців за створення належних умов праці та безпечного виробничого середовища;
- запровадженню механізму покращення умов безпеки та гігієни праці для працівників і відповідних економічних стимулів.

РОП передбачає реорганізацію підходів в області безпеки на виробництві, що включає в себе: проведення ідентифікації небезпек і оцінка ризиків; підготовка і своєчасна актуалізація карти ризиків, відомості оцінки значущих ризиків і карти небезпечних факторів; підготовка плану усунення ризиків на базі відомості оцінки значущих ризиків; забезпечення візуалізації безпеки на дільницях і по всьому підприємству, згідно карти ризиків, карти небезпечних факторів і вимог компанії; планування бюджету на усунення ризиків і небезпечних ситуацій; оповіщення персоналу з питань ризиків.

ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ СТАНУ ОХОРОНИ ПРАЦІ НА ЗАЛІЗНИЧНОМУ ТРАНСПОРТІ

Ворожбіян М.І., Іващенко М.Ю.
Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова, м. Харків

Виробничий травматизм та професійні захворювання є основним показником стану охорони праці на будь-якому підприємстві. Виходячи із статистики, одним з найгірших є стан охорони праці в транспортній галузі. При цьому найбільший відсоток нещасних випадків (понад 67 %) припадає на залізничний транспорт та його підприємства. Це обумовлено особливістю цієї галузі, при цьому до основних причин виникнення виробничого травматизму на залізниці відносяться: технічні (до 6 %); організаційні (до 70 %); психофізіологічні (до 24 %).

Безумовно, однією з причин такого стану охорони праці є матеріально-технічне забезпечення «Укрзалізниці» та її підприємств. Модернізація галузі потребує великих коштів і певного часу, тому на сьогоднішній день потрібно покращувати хоча би ті напрямки, які є менш затратними, в першу чергу організаційні заходи, так як найбільший відсоток випадків травмувань пов'язано з не виконанням вимог інструкцій з охорони праці. На залізничному транспорті велика кількість видів робіт виконується на коліях без припинення руху поїздів, що є дуже небезпечним чинником. Особливо цей чинник характерний для працівників дистанції сигналізації та зв'язку. Статистика травмувань по професіям говорить про те, що серед робітників, які працюють на непостійних робочих місцях, або у відрядженнях, виробничий травматизм складає до 10 % від загальної кількості.

Наявність такого стану охорони праці свідчить про необхідність певних заходів, в першу чергу при підготовці інженерних кадрів у ВНЗ потрібно приділяти більше уваги питанням охорони праці. Необхідно збільшити кількість навчальних годин з охорони праці та вимоги до перевірки знань, а на підприємствах «Укрзалізниці» для всіх категорій працюючих, незважаючи на їх стаж роботи, особливо у керівників робіт на непостійних місцях роботи, проводити навчання з охорони праці та системну перевірку знань.

До психофізіологічних факторів небезпек, що також є суттєвою причиною травмувань, слід віднести наявність змінної роботи, порушення біологічного ритму та рейсові відрядження, що безумовно є додатковим навантаженням на організм. В результаті чого можуть виникнути помилки у виконанні робочих операцій, тому потрібно приділяти більше уваги контролю психофізіологічному стану працівників, особливо при виконанні відповідальних робіт.

Незважаючи на те, що загальний рівень виробничого травматизму скорочується, це не можна врахувати, як позитивну динаміку. Скорочення травматизму здійснюється при скороченні виробництва, при цьому темпи скорочення безпосередньо виробництва більш високі. А якщо віднести ці показники, наприклад, до одиниці вартості продукції, яка випускається, або послуги, які надаються, то цей показник буде один із найгірших в Європі.

ШЛЯХИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ АВАРІЙНИХ СИТУАЦІЙ НА ІНЖЕНЕРНИХ МЕРЕЖАХ ВОДОПОСТАЧАННЯ ТА ВОДОВІДВЕДЕННЯ

Гадаєва Ю.С., Райко В.Ф.

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Особливістю існуючих систем водовідведення є їх деревовидні структури, загальноприйняті в усіх країнах, економічні і зручні в експлуатації. Але з позицій надійності вони не найкращі. Аварії на об'єктах водопостачання негативно позначаються на екології, здатні викликати забруднення води, і як наслідок — спалахи інфекційних захворювань, підняття рівня ґрунтових вод та ін. Тому на часі і стало питання їх надійності та екологічної безпеки.

За даними Держбуду України, при загальній протяжності каналізаційних мереж України 59745 км повністю вичерпали свій амортизаційний ресурс 8640 км і 7555 км знаходяться в аварійному стані. У каналізаційних системах працюють 9739 насосних агрегатів, з них 3335 абсолютно зношені, а 3056 вимагають термінової заміни. Як свідчать дані, по м. Харків експлуатується 2142,8 км водоводів і водопровідних мереж, а протяжність технічно зношених водоводів і водопровідних мереж системи становить 1080,4 км (41,1%). Разом з тим, щорічно на каналізаційних мережах країни відбувається більше 43 000 аварій в рік. В середньому це становить більше двох аварій в рік на 1 км, що значно перевищує аналогічний показник в країнах Європи. Основними причинами аварій на мережах водопроводу та каналізації є: зношеність мереж, застаріле обладнання, погано очищені або неочищені стічні води, природні явища. Зокрема, у 1995 р. аварія у м. Харків на Диканівських очисних спорудах була однією з найбільших техногенних катастроф за всю новітню історію України. За останні роки ситуація з аварійністю в Харківській області на мережах водопроводу та каналізації залишається все такою ж критичною. Руйнуються трубопроводи, виходить з ладу обладнання, на очисних спорудах тисячі кубометрів каналізаційних стоків потрапляють в річки. Тільки за останній місяць відбулося 14 пошкоджень і 3 великих аварії на мережах водопроводу. Проблеми з аварійністю водопровідного господарства, викликають стурбованість і потребують вирішення не тільки в регіоні, а й на рівні держави. Для вирішення вказаних проблем може бути використаний Європейський досвід. Наприклад, у Польщі за період з 2005 до 2016 р.р. замінили понад 70 тис.км мереж, щорічно будується 3 тис. км водопровідних та понад 5 тис. км. каналізаційних систем, працює 1800 модернізованих водопостачальних підприємств. У Європі в рік використовується приблизно 40 тис. км пластмасових труб і їх частка в системах внутрішніх трубопровідних мереж становить 20-40%. Тому основними шляхами попередження аварійних ситуацій на інженерних мережах водопостачання та водовідведення є прискорена модернізація водопровідного господарства, якісна очистка стоків, вдосконалення системи реагування та завчасного прогнозування можливості виникнення аварій.

Література:

1. Д.Ф.Гончаренко. Експлуатація, ремонт і відновлення мереж водовідведення. [Електронний ресурс]: Консум.Фірма.

ОХОРОНА ПРАЦІ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Горбенко В. В., Бондаренко Т.С., Хохлов А. Г.
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків

В даний час більше 80 % основних фондів підприємств України давно виробили свій ресурс. Робота на зношеному обладнанні тягне за собою підвищену аварійність, що супроводжується нещасними випадками. При таких обставинах на багатьох підприємствах охороні праці приділяється недостатня увага. Пояснюється це тим, що для керівника підприємства головною метою є досягнення максимального прибутку в короткий термін при недотриманні елементарних норм в області охорони праці.

Тому, актуальним для нинішнього покоління управлінців є обґрунтування значущості та необхідності вирішення питань, щодо управління охороною праці на підприємстві.

У країнах Європейського союзу піднімається питання про культуру охорони праці, яка є одним з головних елементів управління підприємством. Досвід світових компаній показує, що керівники вищої ланки охорону праці вважають одним з головних пріоритетів. Так, з десятка показників діяльності підприємства вимоги щодо охорони праці стоять після кваліфікації та компетентності персоналу. Правовою основою діючої державної системи охорони праці в США є закон про безпеку праці на виробництві, прийнятий в 1970 році. Цим законом було засновано Федеральне агентство Управління безпеки праці на виробництві, яке стало основним виконавчим органом, що забезпечує виконання законів на всій території США [1].

Охорона праці в сучасному світі має величезне значення. Дотримання її принципів дозволяє вирішити цілий ряд завдань, серед яких:

- гарантований захист співробітників підприємства від шкідливих і небезпечних факторів, що впливають на їх здоров'я;
- зниження витрат на забезпечення виробничого процесу;
- виключення економічних збитків через втрату робочого часу;
- виключення фінансових санкцій контролюючих органів;
- підвищення продуктивності і якості праці [2].

Таким чином, охорона праці є найважливішим елемент соціальної політики сучасної держави. Без дотримання законів з охорони праці, а також без модернізації заходів щодо забезпечення безпечних умов праці на підприємствах неможливо досягти ефективного розвитку промисловості.

Література:

1. Fundamentals of American Law/ New York University Scool of Law. N.Y., 1998. P.472
2. Безопасность жизнедеятельности: учеб. пособие. 3-е изд., испр. и доп./ под ред. О.Н. Русака. – СПб: Изд-во «Лань» - 448 с.

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДІВ ЗАХИСТУ ПРАЦЮЮЧИХ У ГАЛЬВАНІЧНИХ ЦЕХАХ

Горбенко В. В., Кузьменко О. О., Бондаренко Т. С.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Існують різні засоби захисту металів від корозії. Одним з найбільш поширених є нанесення гальванічних покриттів. Шар металу, який нанесено гальванічним способом значно підвищує зносостійкість виробів, їх електропровідність, захищає від корозії, поліпшує зовнішній вигляд [1].

Однак слід зазначити, що сучасне гальванічне виробництво займає одне з лідируючих місць серед забруднювачів повітря робочої зони, яке відрізняється підвищеною вологістю, значною концентрацією шкідливих парів і газів, дисперсних туманів і бризок електролітів. Фізична праця гальваніка також пов'язана із значними загальними і локальними статичними і динамічними навантаженнями. При цьому значно знижується продуктивність праці працівників і погіршується якість продукції, що випускається.

В даний час використовується в гальваніці до 350 різних хімічних сполук, серед яких отруйні ціанисті сполуки, фосфорні солі, свинець, ртуть, хром, нікель, мідь, їдкі хімічні речовини. Професійні захворювання (астма, алергія, виразка внутрішніх органів, сліпота і втрата нюху), які одержує обслуговуючий персонал в цих цехах, в значній мірі пов'язані з впливом на людину шкідливих виробничих факторів. Вплив на здоров'я людини оказують рідинні, газоподібні і пилові аерозолі. Оскільки в процесі гальванічного виробництва працівники наражаються на небезпеку, то необхідно розробляти і впроваджувати заходи щодо зменшення впливу шкідливих і небезпечних факторів на здоров'я працівників.

В даний час одним з можливих виходів з ситуації, що склалася, є вдосконалення системи очищення повітря робочої зони за рахунок вентиляції. Однак, використовування різних видів вентиляції не дозволяє в повній мірі знизити небезпечні і шкідливі фактори, що впливають на працівників.

Тому, залишається актуальною задачею вибір методів захисту робітників, що працюють у гальванічних цехах.

Слід підходити до вирішення проблеми комплексно. А саме, сумісно з вентиляцією (загально обмінною і місцевою) необхідно активно використовувати транспортних роботів (ТР). Технологічний процес з їх застосуванням найбільш безпечний, тому що дозволяє не тільки істотно знизити статичні та динамічні навантаження, але і виключити перебування працівника поруч з гальванічною ванною [2].

Література:

1 Организация гальванического производства. Виноградов С.С., М «Глобус» 2005 год.
2 https://www.bibliofond.ru/view.aspx?id=785414

ВПЛИВ МАШИНОБУДІВЕЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ НА ЕКОЛОГІЮ УКРАЇНИ

Гуренко І.В., Теплова Р.О.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Машинобудівний комплекс України займається випуском величезної кількості різноманітної продукції. , На проблеми екологічного характеру впливає не стільки виробничий профіль заводів, скільки технічний рівень виробництва.

В машинобудуванні ливарне виробництво вважається одним з найнебезпечніших виробництв. При виробництві чавуну виділяються такі речовини як оксид вуглецю, пил, оксиди азоту та сірки. Так само в водостічні води викидаються формувальні суміші. Зварювальне виробництво згубно впливає на атмосферу, при цьому технологічному процесі виробляються шкідливі пари зварювальної аерозолі, марганець, мідь і сірка, а також шестивалентний хром. Найбільш екологічно небезпечним залишається гальванічне виробництво. В даному виробництві застосовуються кислоти, солі важких металів. При гальванічному процесі застосовуються такі процеси, як нікелювання, цинкування, хромування. В даному процесі бере участь велика кількість рідини, при цьому робочі розчини (електроліти), скидаються із стічними водами в річки. В навколишнє середовище потрапляють такі шкідливі речовини, як ртуть, свинець, кадмій і ін.

При викиданні всіх цих шкідливих речовин страждає не тільки екологія в цілому, але і населення. Всі відходи дуже токсичні і можуть викликати злоякісні захворювання, можуть викликати мутації, народження хворих дітей, алергічні реакції та ін.

Таким чином підприємства машинобудування разом зі стічними водами викидаються такі шкідливі речовини, як сульфати, хлориди, нафтопродукти, ціаніди, солі, фосфор і багато іншого; в атмосферу такі шкідливі речовини, як діоксид сірки і оксид вуглецю, а також безліч інших шкідливих домішок. Забруднення ґрунту відбувається шляхом викиду таких відходів, як стружка, зола, тирсу, шлаки, опади.

На де яких машинобудівних підприємствах України по поліпшенню екологічної ситуації ведуться роботи з впровадження сучасних технологій, які можуть зменшити шкідливі відходи виробництва; поліпшення системи фільтрації стічних вод підприємства; переробка та утилізація шкідливих речовин підприємств; введення систем моніторингу і контролю екології місцевості.

Але, багато підприємств не дотримуються вимог екологічної безпеки, тому заходи щодо забезпечення екологічної безпеки України, що нині вживаються державою, є переважно некоординованими і далеко не завжди матеріально та фінансово забезпеченими. І, як наслідок, не дають бажаного результату в оздоровленні навколишнього середовища.

ОЦІНКА ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ВІДХОДІВ ГАЛЬВАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА

Даценко В.В.
Харківський національний автомобільно-дорожній університет, м. Харків

В наш час особливо складну проблему технолого-екологічного та санітарно-гігієнічного характеру представляють стічні води і шлами гальванічних виробництв, що накопичуються на машинобудівних підприємствах. Відходи гальванічних виробництв є одним з найбільш токсичних відходів, головними забруднювачами яких є важкі метали. Хімічний склад відпрацьованих електролітів і шламів гальванічних виробництв коливається у досить широких межах і залежить від призначення і технологічних параметрів процесів виробництва. Однак є набір обов'язкових компонентів − сполуки важких металів, які представляють реальну екологічну загрозу через високу токсичність, а тому заслуговують більш детального вивчення.

Мета: запропонувати науково-методичні підходи оцінки ступеня екологічної безпеки відходів гальванічного виробництва для навколишнього природного середовища. Завдання: в лабораторних умовах змоделювати систему «Гальваношлам − природний об'єкт» і провести оцінку її санітарно-токсикологічних властивостей за розробленою методикою.

Представлена в роботі методика оцінки санітарно-токсикологічних властивостей відходів гальванічних виробництв дозволяє оцінити небезпеку гальваношламів як одного з видів промислових відходів, що містять важкі метали, за наступними напрямками: визначення хімічного складу, виявлення розчинних мінералів, оцінка міграційної, біологічної активності та фітотоксичності іонів важких металів, що надходять з гальваношламів до ґрунту.

За допомогою хімічних, фізико-хімічних і біологічних методів дослідження проведено оцінку санітарно-токсикологічних властивостей змодельованої системи «Гальваношлам − природний об'єкт» за розробленою методикою на прикладі модельного мідно-цинкового шламу. Визначено мінерали, що містять важкі метали і які при тривалій взаємодії з навколишнім середовищем можуть утворити легкорозчинні токсичні сполуки.

Вивчено водно-міграційну активність іонів Cu^{2+} і Zn^{2+}, що входять до складу гальваношламів. Досліджено особливості розподілу і міграції важких металів у ґрунтах після забруднення їх гальваношламом. Визначено основні кількісні показники потенційної фітотоксичності гальваношламів.

Імовірнісний прогноз небезпеки гальваношламів для навколишнього природного середовища за пропонованою методикою може бути застосований природоохоронними і проектними організаціями при проведенні агроекологічного моніторингу, а також при виборі та плануванні місць розміщення відходів.

ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ БОЙОВОГО КОНФЛІКТУ НА СХОДІ УКРАЇНИ

Древаль О.М., Шмикова В.А.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

На протязі останніх десятиріч Донбас ототожнювали як найбільш техногенно навантажену територію України та Європи, де розташовувалося близько 4500 потенційно небезпечних об'єктів.

Військовий конфлікт, що відбувається там зараз, призвів до цілого ряду небезпечних впливів на природне середовище регіону, бойові дії значно збільшили ризики виникнення аварійних ситуацій на промислових підприємствах та інфраструктурних об'єктах.

Випадки пошкодження інфраструктури та відключення від електропостачання вугледобувних підприємств призводить до зупинок систем водовідведення шахтних вод та в ряді випадків – до повного затоплення шахт.

Особливу загрозу становить підтоплення шахт, які використовувались як сховища відходів. Радіаційне забруднення підземних вод може спричинити підтоплення шахти «Юний комунар», де в 1979 році було здійснено підземний ядерний вибух.

Наслідком масштабного затоплення шахт може стати підтоплення навколишніх територій і просідання поверхні, яке виведе з експлуатації споруди і комунікації, у тому числі підземні газопроводи, каналізаційні та водопровідні системи. Підтоплення шахт призводить до забруднення підземних та поверхневих вод залізом, хлоридами, сульфатами, іншими мінеральними солями і важкими металами.

Порушення роботи комунальних очисних споруд супроводжується аварійними скидами забруднюючих речовин у водні об'єкти, що призводить до підвищення в них концентрації азоту і фосфору.

Внаслідок проведення бойових маневрів або військових навчань, будівництва фортифікаційних споруд, вибухів та загорання боєприпасів, відбувається порушення поверхневого шару ґрунтів. Використання земель, пошкоджених унаслідок бойових дій, буде ускладнено необхідністю їх рекультивації, розмінування територій та знешкодження боєприпасів.

Внаслідок лісових пожеж, механічних пошкоджень та незаконних вирубок втрачена велика частина лісових та лісозахисних насаджень. Це призведе до критичного зниження лісистості в регіоні та зниження полезахисних, ґрунтозахисних, водоохоронних та рекреаційних функцій лісів.

Внаслідок конфлікту постраждало біля 50 об'єктів природно-заповідного фонду Донецької і Луганської областей. В регіоні відзначаються зміни в біорізноманітті, що становить загрозу санітарно-епідемічному стані територій та сільському господарству.

ПИТАННЯ МЕНЕДЖМЕНТУ АВАРІЙНИХ СИТУАЦІЙ ПІДПРИЄМСТВ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Євтушенко Н.С., Денищенко Л.В.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

В XXI сторіччі світова економіка продовжує шлях до глобалізації, а держави світу – спеціалізуватися на виробництві певних товарів та послуг. Одна з галузей, що об'єднують світ та є присутніми у всіх країнах – це галузь гостинності, що поєднує в собі всі послуги, що супроводжують туристів впродовж всього часу, що він перебуває не за місцем свого проживання. Найбільшу частину часу туристи та інші подорожуючі проводять в готелях, які забезпечують їм можливість ночівлі, відпочинку, харчування та низки додаткових послуг. Якість таких послуг мають комплексний характер, серед яких чи не найважливішою є забезпечення безпеки гостей та персоналу. Здавалось би, що організація безпечного перебування повинна бути на першому місці серед показників рівня готелю та управління ним, але низка пожеж в засобах тимчасового проживання (готелі та дитячі табори) в України змусила визнати, що стан протипожежної безпеки та відношення до його організації є незадовільними. Готовність до аварійних ситуацій, що можуть виникнути в закладі тимчасового перебування та правильності реагування керівництва та персоналу на їх появу є надзвичайного важливим фактором його безпечного та якісного функціонування. Організацію правильного та системного менеджменту безпеки праці розглянуто та запропоновано до впровадження міжнародним стандартом ISO-45001. Перевага цього стандарту в тому, що його положення можуть бути застосовані на будь-яких підприємствах за розміром, галуззю, повністю інтегруються в загальну систему менеджменту.

Разом з ідентифікацією можливостей виникнення аварійних ситуацій, необхідно визначити і можливості запобігання травм та захворювань. Важливим пунктом організації безпеки в готелі є періодичні перевірка, аналіз та оцінка готовності персоналу готелю до реагування на надзвичайні ситуації. План реагування в аварійних ситуаціях має такі складові: найменування та опис дій, що повинні виконуватись під час виникнення аварій; способи ідентифікації можливих нещасних випадків; визначення посадової особи, яка повинна керувати діями персоналу та гостей під час аварій; протокол дій та обов'язків персоналу; дії з ідентифікації небезпечних матеріалів та станів; порядок взаємодії з органами місцевого самоврядування, службами порятунку.

Ймовірні причини аварійних станів потрібно визначати за допомогою оцінки ризиків, розгляду та аналізу помилкових дій працівників та підрядників під час виконання ними відповідних до посади та спеціальності обов'язків, випадків недотримання вимог промислової безпеки. Для більш повноцінного та раціонального складання визначених планів та процедур доцільно запрошувати фахівців з охорони здоров'я та безпеки праці та спеціалістів, що можуть надати якісні консультації по необхідним питанням менеджменту безпеки діяльності.

ОЦІНКА ТЕХНОГЕННОГО РИЗИКУ ТЕХНІЧНО СКЛАДНИХ ВИРОБНИЧИХ ОБ'ЄКТІВ МАШИНОБУДУВАННЯ

Євтушенко Н.С., Семенов Є.О.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

До технічно складних виробничих об'єктів відносять небезпечні виробничі об'єкти. Складові небезпечного виробничого об'єкта – ділянки, установки, цеху, сховища або інші складові, які об'єднують технічні пристрої або їх сукупність за технологічним принципом і входять до складу небезпечного виробничого об'єкта. Відмови складних виробничих об'єктів можуть стати джерелом техногенних надзвичайних ситуацій. Економічні, екологічні та соціальні наслідки подібних подій обумовлюють необхідність удосконалення наукових основ аналізу техногенних ризиків та забезпечення техногенної безпеки.

Реалізація експертної системи оцінки техногенного ризику небезпечних виробничих об'єктів проводиться за наступним алгоритмом:

– виявлення особливостей техногенних ризиків в технічно складних виробничих системах. Ідентифікація факторів, що впливають на безпеку людино-машинних систем: визначення можливих видів відмов складових частин і вироби в цілому, вивчення їх причини, механізми та умови виникнення і розвитку; можливих несприятливих наслідків виникнення виявлених відмов, провести якісний аналіз тяжкості наслідків відмов і/або кількісну оцінку їх критичності. Аналіз технічної документації;

– розробка методики підготовки і використання даних для аналізу ризиків, працездатності і діагностування виробів для своєчасного виявлення і локалізації його відмов, обґрунтовують необхідність введення додаткових засобів і методів сигналізації, контролю і діагностування;

– вивчення впливу аналізу ризиків на ефективне функціонування підприємств машинобудівного комплексу. Проведення аналізу можливих (спостережуваних) помилок персоналу при експлуатації, технічному обслуговуванні та ремонті виробів, оцінюють їх можливі наслідки, аналіз вдосконалення людино-машинних систем. Систематизація даних у вигляді схем і таблиць;

– розробка критеріїв безпеки технічно складних виробничих об'єктів;

– формування нормативно-правової бази за такими чинниками безпеки досліджуваних об'єктів.

Практична значимість застосування експертної оцінки техногенного ризику технічно складних виробничих об'єктів на підприємствах машинобудівного комплексу визначається підвищенням точності кількісної оцінки ризику, з'являється можливість одночасно враховувати десятки розрізнених вхідних параметрів, використовується велика база даних про об'єкт, знижується кваліфікаційний рівень користувача, зменшується трудомісткість виконуваних оціночних робіт.

ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАБРУДНЕННЯ ҐРУНТІВ ВАЖКИМИ МЕТАЛАМИ ПОБЛИЗУ ЗМІЇВСЬКОЇ ТЕС

Ігнатенко М.І., Хоботова Е.Б.

Харківський національний автомобільно-дорожній університет, м. Харків

За масштабами впливу на навколишнє середовище (НС) теплова енергетика посідає одне з перших місць. У Харківській області одним з найбільших забруднювачів НС є Зміївська ТЕС. Викиди ТЕС в основному осідають на ґрунт. Вивчення вмісту ВМ у ґрунтах необхідне для контролю за станом НС, охорони його від забруднення. Тому метою роботи було визначення розповсюдження ВМ від Зміївської ТЕС, вивчення процесів акумуляції ВМ у ґрунтах даної території і впливу pH на ці процеси. Територія для дослідження обрана з урахуванням наявності різних типів ґрунтів і відстані від об'єкта забруднення (від 300 м до 25 км). Для дослідження були обрані ВМ різного класу небезпеки: 1-й – Pb, Zn, Cd; 2-й – Co, Ni, Cu, Cr; 3-й – V, Sr.

Концентрації ВМ у водних витяжках з ґрунту визначали атомно-емісійним спектральним аналізом, атомно-абсорбційним аналізом і методом капілярного електрофорезу. Для визначення складу твердої неорганічної частини ґрунтів використаний рентгенофазового аналіз. Завдяки послідовному аналізу ґрунтів були визначені такі малорозчинні сполуки у зразках: $Zn_2V_2O_7$, $Zn_3(VO_4)_2$, $Zn(VO_3)_2$, $Pb(VO_3)_2$, $4PbO{\cdot}V_2O_5$, $Pb_3(VO_4)_2$, $PbCrO_4$, $PbCr_2O_7$, $SrCrO_4$, $SrCr_2O_7$, $Sr(VO_3)_2$, $Ni_2V_2O_7$.

Рухомість ВМ визначається в будь-якому ґрунті значенням pH, оскільки катіонні форми більш рухомі в кислому середовищі, а аніоногени – в ґрунтах з підвищеним значенням pH. Розглянуто залежність pH від макроскладу ґрунтів і вплив деяких ВМ на pH середовища. Найбільший коефіцієнт кореляції між pH ґрунту і мікроелементами встановлений для Fe, Al, Si.

Аналіз отриманих даних щодо вмісту ВМ в ґрунтах поблизу Зміївської ТЕС показав, що найбільш поширеними забруднювачами території району є Cu, Sr, Co, V, Cr. Рівень забруднення визначався при порівнянні отриманих результатів вмісту елементів з кларковими значеннями для ґрунтів. Для визначення ступеня забрудненості використано коефіцієнт концентрування забруднення ґрунту $K_c = C/ГДК$, де C – загальний вміст забруднюючих речовин, а ГДК – їх гранично-допустима концентрація. Згідно з отриманими результатами всі досліджені ґрунти відносяться до сильнозабруднених. У наведеному ряді вказано діапазон значень K_c, а в дужках – значення K_c в 10 км від Зміївської ТЕС: V 0,05-2 (0,13); Co 0,5-6 (1); Cu 2-16,7 (4,7); Ni 1-12,5 (1,5); Pb 0,2-1,6 (0,38); $Pb_{рух}$ 1-8,3 (2); Cr 1,7-33,3 (0,43); Zn 0,5-6 (0,52). Встановлено, що в 10 км ґрунт є сильнозабрудненим за Cu і рухомою формою Pb. За Co і Ni він середньозабруднений, за іншими металами рівень забруднення ще нижчий.

Таким чином, найбільш забрудненою є територія в радіусі 10 км від Зміївської ТЕС. Основними забруднювачами є Cu, Sr, Co, V, Cr. Оскільки V і Cr є аніоногенами, кислотні залишки утворюються в слаболужних ґрунтах і з ВМ утворюють нерозчинні або малорозчинні сполуки, що сприяє їх накопиченню. Дана закономірність встановлена і для Cu, Sr, Co.

ВРАХУВАННЯ МАСОВОГО ГОДИННОГО ВИКИДУ ПОЛІЦИКЛІЧНИХ АРОМАТИЧНИХ ВУГЛЕВОДНІВ В КРИТЕРІАЛЬНОМУ ОЦІНЮВАННІ РІВНЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЕКСПЛУАТАЦІЇ АВТОТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ З ПОРШНЕВИМ ДВЗ

Капінос Е.В., Ткаченко О.О., Кондратенко О.М.
Національний університет цивільного захисту України, м. Харків

У дослідженні запропоновано підходи до визначення значень масових годинних викидів поліциклічних ароматичних вуглеводнів (ПАВ) разом з бензо (а)піреном (Б(а)П) у потоці відпрацьованих газів (ВГ) дизельних поршневих ДВЗ як полютантів. Результати такого дослідження наведено на рис. 1,а і б.

Такі результати використано у якості вихідних даних для здійснення критеріального оцінювання рівня екологічної безпеки (ЕБ) процесу безаварійної експлуатації автотранспортних засобів (АТЗ) з поршневим ДВЗ з використанням математичного апарату комплексного паливно-екологічного критерію проф. Ігоря Прасаданова K_{fe} та інтегрального індексу екологохімічного оцінювання проф. Павла Каніла Φ. Результати такого дослідження наведено на рис. 1,в і г.

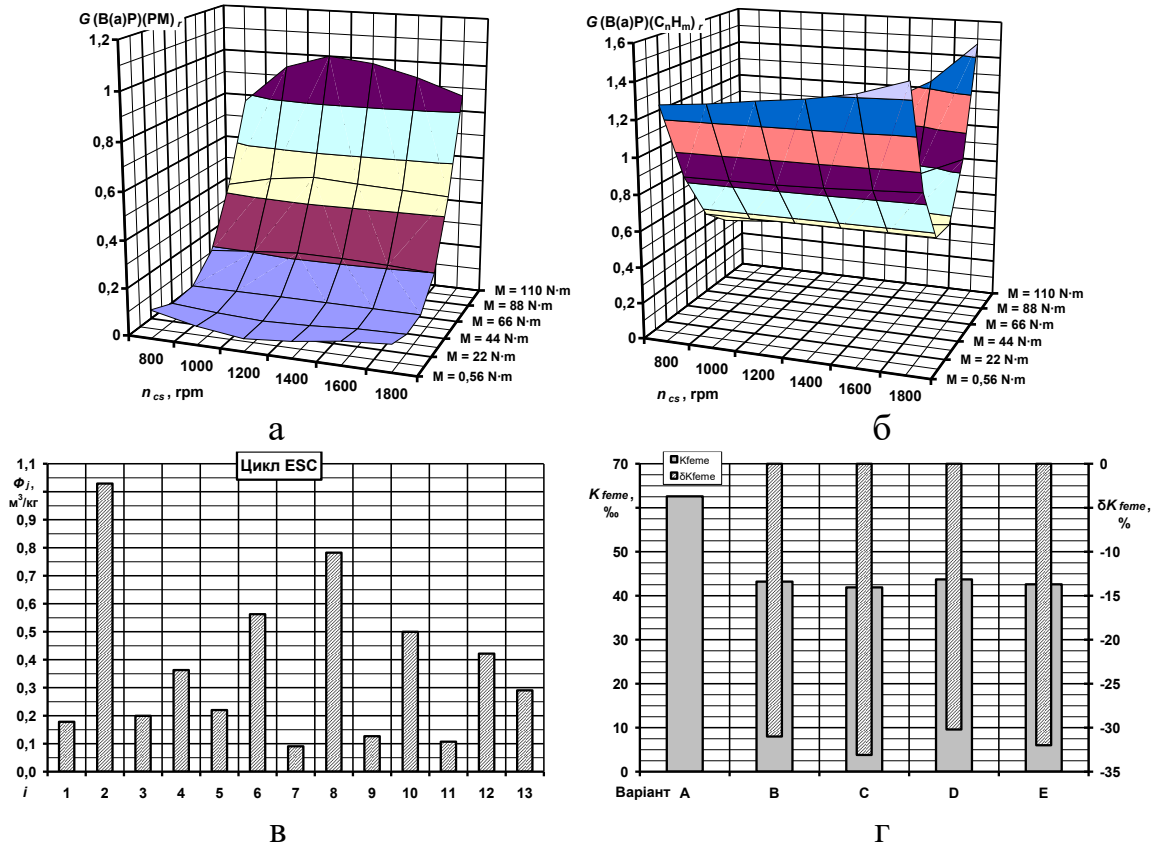

Рисунок 1 – Результати дослідження

Література:

1. Кондратенко О.М., Колосков В.Ю., Деркач Ю.Ф., Коваленко С.А. Фізичне і математичне моделювання процесів у фільтрах твердих частинок у практиці критеріального оцінювання рівня екологічної безпеки : монографія. Харків: Стиль-Издат (ФОП Бровін О.В.), 2020. 522 с. ISBN 978-617-7912-64-3.

ВДОСКОНАЛЕННЯ РОЗРАХУНКУ РЕЗУЛЬТАТІВ ТЕСТУ AVEM

Кіряк А.О., Перова І. Г.
Харківський національний університет радіоелектроніки, м. Харків

В роботі розглядається питання вдосконалення німецького тесту AVEM (професійне вигорання та вдоволеність працею) серед викладачів медичних ВУЗів та працівників швидкої медичної допомоги.

Вихідні бали для кожної з 11 шкал обчислюються незалежно. Елементи з позитивними твердженнями додаються, з негативними – віднімаються. Після цього за кожне негативне твердження в цій шкалі додається по 6 балів.

Сума балів по кожній шкалі конвертується у шкалу станайн (не обов'язковий крок). Один з 4 типів професійної поведінки присвоюється випробуваному індивідуально на основі їх балів по кожній з 11 шкал. Найскладніша частина проведення тесту – метод виявлення типу поведінки.

У цьому дослідженні ми обстежили 85 працівників швидкої допомоги обох статей, віком від 20 до 78 років зі стажем від 1 місяця до 48 років. Для розрахунку результатів в цьому випадку був прийнятий наступний метод: сумарні бали по кожній з 11 шкал порівнювали з їх стандартними значеннями [1] для 4 типів індивідуально. Для кожної з 11 шкал були обрані найбільш відповідні типи. Тож, кожному випробуваному був присвоєний список з 11 типів. Потім в якості остаточного рішення з цього предмету був обраний найбільш частий тип.

Описаний метод досить наївний і не позбавлений недоліків:

По-перше, він розглядає кожну з 11 функцій індивідуально. Це може привести до неадекватної діагностики, тому що 4 типи професійної поведінки визначаються як унікальні моделі, що включають всі особливості відразу [1]. Пропоноване поліпшення полягає в трактуванні цієї проблеми як проблеми класифікації по 11 вимірам, тому можна використовувати більш складні варіанти, наприклад - алгоритм KNN. Починаючи з 4 зумовлених точок в просторі 11D (навчальний набір), для кожного нового запису x обчислюються евклідові відстані до вже класифікованих записів, потім x присвоюється того ж класу, що і запис з найменшим значенням відстані.

По-друге ці 4 стандартних типи були спочатку виведені з досліджень, проведених на вчителях. Оскільки для інших професій розподіл типів інший, проблема може включати і завдання класифікації, і незалежну кластеризацію.

Література:

1. Ронгинская, Т. И. Синдром выгорания в социальных профессиях / Т. И. Ронгинская // Психологический журнал. – 2002. – Т. 23. №3. – С. 85-95.

ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПРОЦЕСУ ЕКСПЛУАТАЦІЇ ЕНЕРГОУСТАНОВОК З ПОРШНЕВИМ ДВЗ ЗА ДОПОМОГОЮ ІНДЕКСУ ЕКОЛОГОХІМІЧНОЇ ОЦІНКИ

Кондратенко О.М., Коваленко С.А.

Національний університет цивільного захисту України, м. Харків

У дослідженні проаналізовано, вдосконалено і застосовано математичний апарат індексу екологохімічної оцінки проф. Каніла *Ф*. Значення індексу *Ф* визначаються за формулою (1) [1]. Результати дослідження проілюстровано на рис. 1. Це розподіл значень індексу *Ф* по полю робочих режимів автотракторного дизельного двигуна 2Ч10,5/12.

$$F_j = 10^{-3} \cdot \left\{ \left(\frac{M_{CO}}{[CO]} + \frac{M_{CH}}{[CH]} + a \cdot \frac{M_{NO_2}}{[NO_2]} + b \cdot \frac{M_{Сж}}{[Сж]} \right) + \left(c \cdot \frac{M_{SO_2}}{[SO_2]} + d \cdot \frac{\Sigma KA_{(ВГ)}}{[Б(a)П]} \right) \right\}_{ВИП} \quad (1)$$

де $[i] = [\text{ГДК}_i]_{СД}$; a = 3,0; b = 3,0; c = 2,0; d = 4,0 – коефіцієнти, що враховують подальше посилення сумарного впливу токсичних і канцерогенних речовин у складі ВГ ПДВЗ на людину.

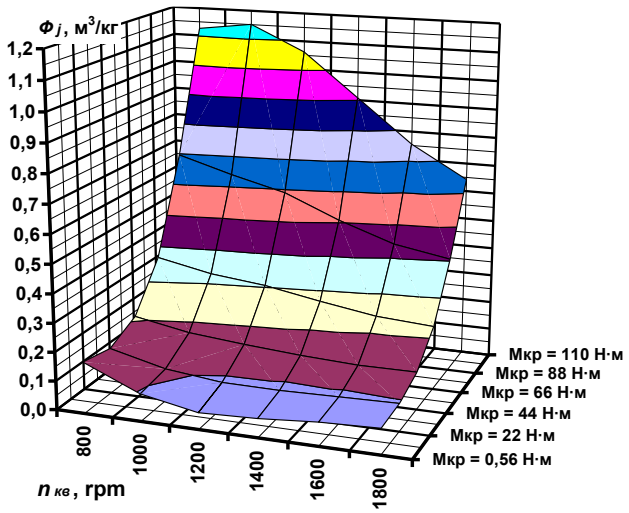

Рисунок 1 – Результати дослідження

Як можна бачити на рис. 1, значення індексу *Ф* тим більші, чим нижчим є рівень екологічної безпеки процесу експлуатації такого технічного об'єкту, тобто при використанні значення індексу *Ф* у якості цільової функції при оптимізаційних дослідженнях, його слід мінімізувати, на відміну від значень комплексного паливно-екологічного критерію проф. Парсаданова K_{fe} та узагальненої функції бажаності Харрінгтона *D* [2].

Література:

1. Каніло П.М., Бей І.С., Ровенський О.І. Автомобіль та навколишнє середовище. Харків: Прапор, 2000. 304 с.

2. Кондратенко О.М., Колосков В.Ю., Деркач Ю.Ф., Коваленко С.А. Фізичне і математичне моделювання процесів у фільтрах твердих частинок у практиці критеріального оцінювання рівня екологічної безпеки : монографія. Харків: Стиль-Издат (ФОП Бровін О.В.), 2020. 522 с. ISBN 978-617-7912-64-3.

СОНЯЧНА ЕНЕРГЕТИКА ЯК АЛЬТЕРНАТИВНЕ ДЖЕРЕЛО ЕНЕРГІЇ

Кондратенко О.М., Кондратенко А.Ю.
Національний університет цивільного захисту України, м.Харків

Людству необхідно все більше й більше енергії, отримати яку за рахунок невідновлюваних джерел у недалекому майбутньому буде важко чи взагалі неможливо. Якщо врахувати так звані геологічні запаси, які будуть своєчасно розвідані, а експлуатація їх не затримується, то, з урахуванням все зростаючого рівня витрат енергії, органічного палива може вистачити ще років на 100-150. Причому тільки вугілля ще довгий час може зберігати своє місце в енергетичному балансі. Проте використання його супроводжується високим рівнем забруднення атмосфери Землі. Ядерна енергетика, яка на сьогодні має значно більше сировинних ресурсів ніж органічне паливо.

Але сьогодні, на думку багатьох фахівців, вона вже не може вважатися перспективним видом енергії через високий ризик радіоактивного забруднення навколишнього середовища, що проявилося в серії техногенних аварій та катастроф. Тому у світі все більше звертають увагу на використання так званих відновлюваних джерел енергії - тепла Землі, енергії вітру, припливів та відпливів, біогазу, сонячного випромінювання, тощо. Практично всі ці джерела енергії повністю зумовлені прямою дією Сонця. Серед зазначених джерел одним із найбільш перспективних є пряме перетворення сонячного випромінювання в електрику в напівпровідникових сонячних елементах.

Енергія випромінювання Сонця - є основним джерелом енергії атмосферних процесів; вона вимірюється кількістю тепла і виражається в мегаджоулях на 1 м². Оскільки її запаси практично невичерпні, її відносять до поновлюваних енергоресурсів.

На сьогоднішній день індустрія, яка пов'язана з виробництвом сонячних батарей, переживає неабиякий бум. Серед головних переваг сонячної енергії — її вічність і виняткова екологічна чистота. Головне - використовувати сонячну енергію так, щоб її вартість була мінімальна або взагалі дорівнювала нулю. В міру вдосконалювання технологій і подорожчання традиційних енергоресурсів ця енергія буде знаходити все нові і нові області застосування.

Для України найперспективнішими наразі є два основних напрями використання сонячної енергії для перетворення в теплову та електричну енергію.Таким чином, застосування альтернативних джерел енергії, в першу чергу, сонячної енергетики, без сумніву принесе тільки користь. Потенційні можливості енергетики, заснованої на використовуванні безпосередньо сонячного випромінювання, надзвичайно великі. Використовування всього лише 0,0125 % кількості енергії Сонця могло б забезпечити всі сьогоднішні потреби світової енергетики, а використовування 0,5% повністю покрити потреби на перспективу.

РОЗРОБКА АЛГОРИТМУ УПРАВЛІННЯ РІВНЕМ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПРОЦЕСУ ЕКСПЛУАТАЦІЇ ЕНЕРГОУСТАНОВОК З ПОРШНЕВИМ ДВЗ ТРИВАЛОГО ТЕРМІНУ ЕКСПЛУАТАЦІЇ

Кондратенко О.М.

Національний університет цивільного захисту України, м. Харків

У дослідженні розробленого алгоритм управління рівнем екологічної безпеки (ЕБ) процесу експлуатації енергоустановок (ЕУ) з поршневим двигуном внутрішнього згоряння (ПДВЗ), що перебувають у експлуатації тривалий час та не відповідають чинним вимогам екологічного законодавства України [1], який наведено на рис. 1. Алгоритм передбачає прийняття управлінських рішень електронною системою автоматичного керування (ЕСАК) ЕУ з ПДВЗ на основі значення ідентифікатора рівня ЕБ *ESL*, що обирається за психофізичною шкалою і характеристичною картою за значенням індикатора ЕБ ЖЦ ЕУ Ω_{LC}, який для обраного етапу ЖЦ визначається значенням індикатора ЕБ ЕУ Ω_{PP}, що у випадку наявності лише одного ПДВЗ визначається значенням індикатора екобезпеки ПДВЗ і його ТЗНС Ω_{RICE}, яке і складають значення інтегративного показника рівня ЕБ процесу експлуатації ЕУ з ПДВЗ D_{RICE} та індексу ефективності функціонування ТЗНС I_{RICE}.

КРОК 1 —►			КРОК 2 —►	КРОК 3 —►	КРОК 4 —►	КРОК 5 —►	КРОК 6 —►
Рівень ІІІА			Рівень ІІІА	Рівень ІІІВ	Рівень ІІІВ	Рівень ІІІВ	Рівень ІІІВ
«Джерело вихідних даних»			«Первинний набір вихідних даних»	«Обробка вихідних даних»	«Формули перерахунку»	«Значення факторів ЕБ та їх вагомість»	«Точність отримання значень факторів ЕБ»
a. Нормативи, довідники, паспорти a.1. Екологічні нормативи. a.2. Стандарти на моторне паливо. a.3. Моделі експлуатації. a.4. Паспорти ЗВТ, довідники	**b. Результати експериментальних досліджень на МВС** b.1. ПДВЗ b.2. НП. b.3. ЗВТ. b.4. ФТЧ.	**c. Результати моделювання** c.1. Фізичне моделювання на БДУ. c.2. Математична модель ΔP_{DPF}. c.3. Математична модель $K_{c2}(G(PM))$. c.4. атематична модель ΔG^{*}_{fuel}.	**a.** $[g_e(k)]$, Q_{TF}, ΔP_{DPF}; n_{ei}, M, WF; σ_i, f. **b.** n_{ei}, M; $C(NO_x)$, $C(C_nH_m)$; $C(CO)$, C_e, N_D, K; BSU, HSN; S_{mi}, z_{mi}, G_{fuel}, G_{air}; B_0; t_0; φ_0; t_{EG}. **c.** ΔP_{TMC}; ΔP_{DPF} = $f(\Delta P_{TMC}(n_{ei}, M), t_{TF}; L_{DPF}; \tau_{TRF})$; $K_{c2}(G(PM))$ = $f(n_{ei}, M; L_{DPF}, \tau_{TRF})$; ΔG^{*}_{fuel} = $f(n_{ei}, M; \Delta P_{DPF}, G_{fuel})$	N_e = $f(n_{ei}; M)$; G_{EG} = $f(G_{fuel}; G_{air})$; g_{mEG} = $= f(G_{EG}; S_{mi}; z_{mi})$; $[G(k)]$ = $= f(g_e(k); N_e)$	N_D = $f(C_e; K; BSU; HSN)$; $G(PM)$ = $= f(N_D; C(C_nH_m), G_{fuel}; G_{air})$; $G(k)$ = $= f(C(k); B_0, J_0, \varphi_0)$, k = $[NO_x; C_nH_m; CO]$	K_e = $f(G_{fuel}; G(PM), G(NO_x); G(C_nH_m); G(CO); Q_H; WF; \sigma_i; f)$, A_{fuel} = $f(\partial K_e / \partial G_{fuel}, \partial K_e / \partial G(k); Q_H; WF; \sigma_i; f)$; $G(k)$, $A(k)$, k = $[SO_x; CO_2; CO_{2SH}; H_2O; B(a)P; PAH; CG; RB; Q; \eta_e]$	δK_e; δG_{fuel}; $\delta G(k)$; $\delta A(k)$; k = $[G_{fuel}; PM; NO_x; C_nH_m; CO; SO_x; CO_2; CO_{2SH}; H_2O; B(a)P; PAH; CG; RB; Q; \eta_e]$; $G(PM) \pm \delta G(PM) - -\beta(p; q; N; K_{reg})$
КРОК 7 —►	КРОК 8 —►	КРОК 9 —►	КРОК 10 —►	КРОК 11—►	КРОК 12 —► КРОК 1		
Рівень ІІВ	Рівень ІІС	Рівень ІІС	Рівень ІІС	Рівень ІС	Рівень ІА		
«Еталонні значення факторів ЕБ»	«Часткові функції бажаності факторів ЕБ та її вагомість»	«Критерій рівня ЕБ ПДВЗ та індекс ефективності роботи ТЗНС»	«Рівень ЕБ експлуатації ЕУ з ПДВЗ»	«Управління ПДВЗ, ТЗНС, рівнем ЕБ»	«Об'єкти управління»		
$r(K_e)_{opt}$, $r(K_e)_{dv}$ = $= f(K_e; [G(k)](EURO))$, $r(G(k))_{opt}$, $r(G(k))_{dv}$ = $= f(G(k); [G(k)](EURO))$, $r(A(k))_{opt}$, $r(A(k))_{dv}$ = $= f(A(k); [A(k)](EURO))$, k = $[G_{fuel}; PM; NO_x; C_nH_m; CO; SO_x; CO_2; CO_{2SH}; H_2O; B(a)P; PAH; CG; RB; Q; \eta_e]$	$d(K_e)$ = $f(K_e; a(K_e); b(K_e))$, $d(G(k))$ = $f(G(k); a(G(k)); b(G(k)))$, $u(G(k))$ = $f(A(k))$, k = $[K_e; G_{fuel}; PM; NO_x; C_nH_m; CO; SO_x; CO_2; CO_{2SH}; H_2O; B(a)P; PAH; CG; RB; Q; \eta_e]$	D_{RICE} = $f(d(K_e))$, $d(G(k))$; $u(G(k))$; k = $[SO_x, CO_2, CO_{2SH}; H_2O; B(a)P; PAH; CG; RB; Q; \eta_e]$; I_{EPT} = $f(I_{SEL}; WF_{ED})$; I_{ED} = $f(\Delta P_{TD}, \Delta G^{*}_{fuelED})$; WF_{ED} = $f(A(k)_{ED}, \Sigma A(k))$	Ω_{LC} = $f(\Omega_{PP}; \tau_{ei}; I)$, Ω_{PP} = $f(\Omega_{RICE}; N_e; n)$; Ω_{RICE} = $f(D_{RICE}, I_{EPT})$; ESL = $f(\Omega_{RICE}; [\Omega_{RICE}])$,	ESL = 1 → AFEP = OFF; ESL = 2 → AFEP = EPT; ESL = 3 → AFEP = ELEESL; ESL = 4 → AFEP = IESL; ESL = 5 → AFEP = PLEESL	**ЕУ з ПДВЗ та ЕСАК** REG_1 = $f(I_{DPF}, [I_{DPF}])$; REG_2 = $f(\tau_{TRP1}; [\tau_{TRP1}])$; REN = $f(\tau_{TRP2}, [\tau_{TRP2}])$ REG_1, REG_2; REN = [ON, READY; OFF]	**СУЕБ та ЕСАК:** ВО типу А – для газоподібних полютантів; ВО типу В – для рідких полютантів; ВО типу С – для твердих відходів; ВО типу D – для факторів впливу	**НПС:** Атмосфера; Гідросфера; Літосфера; Біосфера

Рисунок 1 – Алгоритм управління рівнем ЕБ процесу експлуатації ЕУ з ПДВЗ

Література:

1. Кондратенко О.М., Колосков В.Ю., Деркач Ю.Ф., Коваленко С.А. Фізичне і математичне моделювання процесів у фільтрах твердих частинок у практиці критеріального оцінювання рівня екологічної безпеки : монографія. Харків: Стиль-Издат (ФОП Бровін О.В.), 2020. 522 с. ISBN 978-617-7912-64-3.

ВИЗНАЧЕННЯ УНІВЕРСАЛЬНОГО ПОКАЗНИКА НЕБЕЗПЕКИ ЛИВАРНОЇ ЛАБОРАТОРІЇ

Макаренко В.В., Варава І.В.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

У багатьох країнах світу визнана ефективність системи управління охороною праці з урахуванням ризик-орієнтованого підходу [1]. Керування ризиками допомагає в прийнятті рішень в умовах невизначеності і можливості виникнення подій або обставин, що впливають на безпеку праці. Мета керування ризиком – це зменшення травматизму на виробництві, випадків загибелі людей, покращення умов праці, зменшення впливу «людського фактору» на безпеку, мінімізація наслідків нещасних випадків, професійних захворювань і т.д.

Для прогнозування розвитку несприятливих обставин у навчально-дослідній ливарній лабораторії навчального закладу був визначений універсальний показник небезпеки, що дозволить комплексно оцінити, з точки зору безпеки праці, обладнання лабораторії, шкідливі та небезпечні фактори робочого середовища та особливості технологічного процесу. Основною задачею було виявити найбільш небезпечне обладнання та небезпечні зони перебування робітників в процесі плавлення сірого чавуна. Виявити специфічні шкідливі та небезпечні фактори, які діють на робітників ливарної лабораторії під час трудового процесу. Проведено розрахунок ризик-індикаторів, як універсального показника небезпеки для обладнання та визначення показника кількості працюючих, яка одночасно піддається одним і тим же шкідливим та небезпечним чинникам на всіх технологічних етапах ливарного виробництва. Розрахункові данні ризик–індикаторів з урахуванням технологічного обладнання та кількості працюючих, які обслуговують дане обладнання дозволили визначити групу професійного ризику за ступеням тяжкості наслідків та рівня ризику для кожного робочого місця. Аналізуючи отримані данні можливо зробити висновок, що найбільш небезпечним виявилась ділянка обрубника, яка належить до 3 групи професійного ризику, де ризик середній, а робоче місце потребує поліпшення якомога швидше. Це є сигналом для керівника звернути увагу на обладнання, технологічний процес або засоби захисту від дії шкідливих та небезпечних виробничих факторів які при постійній роботі викликають порушення здоров'я, приводять к травмам та профзахворюванням. Перевагою цього методу є то, що досить швидко можливо отримати загальну картину небезпек на виробництві та ранжирувати заходи та засоби захисту, які потрібно впроваджувати фахівцям з відділу безпеки праці.

Література:

1. Н. Чумакова, О. Цибульська Ризик-орієнтований підхід в Україні. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://ohoronapraci.kiev.ua/rizik-oriyentovaniy -pidhid/, (дата звернення 23.10.2019).

ПРОФЕСІЙНІ ЗАХВОРЮВАННЯ ПРАЦІВНИКІВ ГАЛЬВАНІЧНИХ ЦЕХІВ

Максименко О.А., Шкуро І.В.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Гальванічна обробка полягає у нанесення тонкого шару металу на поверхню металевого предмета з метою захисту від корозії, підвищення зносостійкості, в декоративних цілях і т. д.

При гальванічної обробці використовують процеси приготування і коректування електролітів, обробки поверхні і нанесення гальванічних покриттів, які характеризуються різноманіттям застосовуваних хімічних речовин: солі нікелю, міді, цинку, кадмію, хрому та інших металів, хромовий ангідрид, нітрит натрію, ціанисті солі, солі амонію, формальдегід, поверхнево-активні речовини, луги, кислоти та інші шкідливі речовини. При недотриманні техніки безпеки та запобіжних заходів шкідливі речовини можуть надходити в організм людини через органи дихання, шкіру і травний тракт.

Вдихання шкідливих речовин у вигляді газів, парів або аерозолів призводить до ураження верхніх дихальних шляхів і загальнотоксичному впливу при всмоктуванні речовин через кров. Наприклад, вдихання парів соляної та азотної кислот призводить до ураження слизової оболонки носоглотки і гортані, що може привести до хронічних захворювань (риніт, фарингіту, бронхіту) і руйнування зубної емалі.

При виконанні ручних операцій шкідливі речовини проникають через шкіру. Вплив кислот і лугів може викликати роздратування або опіки шкіри. Опіки лугами протікають значно важче. Крім того, луги володіють яскраво вираженим знежирюючий вплив на шкіру, що призводить до порушення її захисних функцій і в результаті одночасного або подальшого контакту з хромом і нікелем, сприяє розвитку шкірних захворювань (екземи, дерматитів).

У травний тракт шкідливі речовини можуть надходити в організм працюючих з водою, їжею і при палінні. Через небезпеку гострого отруєння із важкими наслідками необхідно постійну увагу і дотримання правил особистої гігієни.

Найбільш токсичні ***хром*** та його сполуки. Вони мають шкідливий вплив на печінку, нирки, травну, серцево-судинну систему, шкіру і слизові оболонки. У працюючих з хромом та його сполуками можуть виникати кашель, нежить, чхання аж до кровотеч з носа, виразки тканин верхніх дихальних шляхів, перфорація носової перегородки. При впливі на шкіру навіть слабких розчинів хромових з'єднань починаються виразки, дерматит, екзема.

При роботі з ***содою кальцинованої*** спостерігаються виявлення слизової носа, подібно виникають при дії сполук хрому. Вдихання пилу може викликати подразнення дихальних шляхів, кон'юктивіт. При тривалій роботі з розчинами можливі: екземи, роздратування шкіри. Концентрований розчин соди кальцинованої викликає опік, некроз, а в подальшому помутніння рогівки.

Становлять небезпеку солі ***нікелю*** (сірчанокислий, солянокислий нікель). При їх впливі запалюється слизова оболонка носа, а при тривалому впливі з'являються ознаки бронхіальної астми. Алергічне дію солей нікелю особливо сильно може проявитися після контакту з лугами і розчинниками, знежирюючи шкіру.

Мідь і її солі можуть вражати зуби, слизову оболонку рота, привести до подразнення шкіри, виразці шлунку; з'єднання цинку - до поразки слизових носа, мови, ясен.

У виробництві гальванопокриття широко застосовують ***ціанисті з'єднання***. При постійному контакті з ціанистими солями можуть виникнути ураження шкіри, що супроводжуються сверблячкою, виразками,хронічної екземою. Вдихання парів синильної кислоти або ціаністого водню небезпечно! У початковій стадії відзначається металевийприсмак у роті, слинотеча, почервоніння очей, нудота, блювота,задишка, пульсація скроневих артерій, судоми. при триваломувпливі цих речовин настає швидка втрата свідомості і припинення дихання.

Пари ***аміаку*** сильно подразнюють слизові оболонки очей та органів дихання, а також шкірні покриви. Пари аміаку викликають рясне сльозотеча, біль в очах, хімічний опік кон'юктіви та рогівки, втрату зору, напади кашлю, почервоніння та свербіж шкіри. При зіткненні зрідженого аміаку і його розчинів з шкірою виникає печіння, можливий хімічний опік з бульбашками, виразками. Крім того, зріджений аміак при випаровуванні поглинає тепло, і при зіткненні зі шкірою виникає обмороження різного ступеня

Вплив хімічних речовині з'єднань в умовах високих температур значно посилюється. При високій температурі повітря розширюються шкірні судини, посилюється потовиділення, частішає дихання працюючого, що прискорює проникнення шкідливих речовин в організм. Крім того, при високій температурі збільшуються швидкість випаровування і летючість речовин, що сприяє зростанню концентрації забруднень в повітрі робочої зони.

Поряд з хімічними небезпечними і шкідливими факторами технологічний процес нанесення гальванопокриття характеризується і фізичними факторами: шумом, вібрацією, ураженням електричного струму і ін.

На робочих місцях гальваніка при нанесенні хрому, кадмію, міді, цинку, нікелю можливі рівні шуму до 86 дБ (А),що до швидкої стомлюваності, зниження продуктивності праці, надає шкідливий вплив на органи слуху, нервову систему. Тривала дія шуму може призводити до гіпертонічної хвороби, приглухуватості та інших захворювань.

Література:

1. Виноградов С.С. Промывные операции в гальваническом производстве. М.: Глобус, 2007. – 157с.

2. Виноградов С.С. «Организация гальванического производства. Оборудование, расчет производства, нормирование». Под ред. проф.В.Н. Кудрявцева Изд.2-е, перераб. и доп. – М., «Глобус», 2005. – 240 с.

ОСОБЛИВОСТІ БЕЗПЕКИ ПРАЦІ ПРИ МЕХАНІЧНІЙ ОБРОБЦІ МАТЕРІАЛІВ РІЗАННЯМ

Мезенцева І.О., Мирошниченко В.В.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

При механічній обробці металів, пластмас і інших матеріалів на металорізальних верстатах (токарних, фрезерних, свердлильних, заточних та ін.) виникає ряд фізичних, хімічних, біологічних та психофізіологічних небезпечних та шкідливих виробничих факторів.

Фізичні небезпечні чинники це: частини виробничого обладнання, що рухаються, вироби та заготовки, що пересуваються, стружка матеріалів, що обробляється, осколки інструментів, підвищена температура поверхні обладнання, підвищена напруга у мережі. До шкідливих фізичних небезпечних чинників відносять: підвищену запиленість і загазованість повітря робочої зони, високий рівень шуму та вібрації, наявність прямої та відбитої блискості, підвищена пульсація світлового потоку.

До психофізіологічних шкідливих виробничих факторів можна віднести: фізичні навантаження при установці, закріпленні і зніманні великогабаритних деталей, перенапруження та монотонність праці. До біологічних факторів відносять хвороботворні мікроорганізми і бактерії, що з'являються при роботі зі змащувально-охолоджуючими рідинами (ЗОР). При обробці пластмас відбувається інтенсивне її нагрівання і в повітря робочої зони поступає складна суміш пари, газів і аерозолів, що можна віднести до хімічних шкідливих виробничих факторів.

Детальний аналіз виробничого травматизму у галузі машинобудування, зокрема при об механічній обробці матеріалів різанням, наведений у роботі [1]. Відповідно до НПАОП 0.00-1.68-13 [2] повинні виконуватися вимоги до робочих місць верстатників, вимоги до охорони праці під час технологічних процесів. Розглянемо деякі вимоги безпеки, що дозволять запобігти впливу шкідливих та небезпечних факторів на працюючих при обробці матеріалів різанням.

Верстати та обладнання необхідно забезпечити пристроями (екранами) - для запобігання небезпеки травмування верстатника, стружкою, що відлітає, та ЗОР. Передачі (пасові, ланцюгові, зубчасті та ін.), які розміщені поза корпусами верстатів і становлять небезпеку травмування людей, повинні мати огородження. Внутрішні поверхні дверцят, необхідно фарбувати в жовтий колір. Засоби захисту виробничого обладнання повинні відповідати вимогам ГОСТ 12.2.062-81; ДСТУЕ № 1088:2003; ДСТУЕ № 1037:2003; ДСТУЕ № 953:2003.

Література:

1. Мезенцева І.О., Любченко І.М., Мовмига Н.Є. Огляд професійних захворювань на підприємствах машинобудівного профілю / І.О. Мезенцева, І.М. Любченко, Н.Є. Мовмига // Матеріали ІХ-ї міжнародної науково-методичної конференції НТУ «ХПІ» «Безпека людини у сучасних умовах», Харків, 7-8 грудня 2017.

2. НПАОП 0.00-1.68-13. Правила охорони праці під час холодного оброблення металів.

ВИРОБНИЧИЙ ТРАВМАТИЗМ В КОВАЛЬСЬКО-ПРЕСОВОМУ ВИРОБНИЦТВІ

Мовмига Н.Є., Медвідь Д.В.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Одним із головних завдань охорони праці на виробництві є профілактика виробничого травматизму і як результат - попередження нещасних випадків на підприємстві. Чинники травматизму можуть бути самими різними, адже вірогідність виникнення у працівника конкретної виробничої травми безпосередньо залежить від виду трудової діяльності, особливостей того чи іншого підприємства, а також від рівня підготовленості і захищеності робочих місць відповідно до вимог охорони праці, сукупності ряду інших причин.

Виробничий травматизм спричиняє величезні суспільні втрати, негативно впливає на економіку країн, рівень життя суспільства. Кількість нещасних випадків на виробництві в світі складає близько 125 млн. чоловік щорічно, з них приблизно 220 тис. летальних. За статистичними даними кожну секунду в світі на виробництві травмується 4 особи; кожні три хвилини внаслідок нещасного випадку або професійного захворювання у світі помирає одна людина. В Україні кожні 8 хвилин травмується одна людина і кожні 5 годин помирає одна людина. За кількістю нещасних випадків на 1000 працюючих Україна займає провідне місце серед економічно розвинених країн - 0,104 (Великобританія - 0,016, Японія - 0,02, Швеція - 0,032, Фінляндії - 0,038, ФРН - 0,08).

Основна причина погіршення стану безпеки та охорони праці в Україні - несприятлива економічна ситуація, яка ускладнює вирішення цілої низки конкретних проблем (повільна заміна морально і фізично застарілого обладнання, повсюдне скорочення або повне припинення фінансування та матеріально-технічного забезпечення заходів щодо безпеки виробництва та охорони праці на всіх рівнях управління).

Державна служба України з питань праці оприлюднила на своєму офіційному сайті інфографіку щодо стану виробничого травматизму за І півріччя 2020 року. Серед причин нещасних випадків зі смертельним наслідком переважають (58,7%) організаційні. Тобто, працівники нехтують вимогами інструкцій з охорони праці, порушують правила безпеки та технологічного процесу. Друге місце в антирейтингу (26,4%) посідають психофізичні, техногенні, природні, екологічні та соціальні причини. На третьому місці — технічні (14,9%). Загалом від початку 2020 року стан виробничого травматизму різко зріс. За перше півріччя поточного року на підприємствах і в організаціях виробничі травми отримали 2298 особи, зокрема 208 — смертельні [5].

Ковальсько-пресові цеха відрізняються великою кількістю небезпечних і шкідливих виробничих факторів. У ковальсько-пресових цехах виготовляються поковки і штамповки для деталей і виробів машинобудування. Виробничий процес в ковальсько-пресових цехах складається з окремих технологічних операцій: різання холодних заготовок металу, а іноді і правки заготовок,

нагріву металу під кування або гаряче штампування в нагрівальних печах до температури 1100 – 1250°С; кування металу на молотах різного типу (парових, повітряних, механічних, приводних і ін.) і на кувальних машинах; штампування, вирубки або правки кованих виробів на гарячих пресах (механічних, гідравлічних і ін.). В процесі роботи на коваля можуть впливати наступні небезпечні і шкідливі виробничі фактори: рухомі частини виробничого обладнання; вироби, заготовки, матеріали, що пересуваються; підвищена запиленість та загазованість повітря робочої зони; підвищена температура поверхонь обладнання, матеріалів; підвищена або знижена температура повітря робочої зони; підвищений рівень шуму на робочому місці; підвищений рівень вібрації; частки матеріалів, що відлітають; підвищене значення напруги в електричному ланцюзі, замикання якого може відбутися через тіло людини; недостатня освітленість робочої зони; гострі кромки, задирки на поверхнях заготовок, інструментів та обладнання [1,2,3].

За даними ФСС України за останні роки головними причинами нещасних випадків з важкими наслідками, що сталися при експлуатації металообробного і ковальсько-пресового устаткування, стали: порушення потерпілим трудової та виробничої дисципліни, інструкцій з охорони праці, невиконання керівниками і фахівцями обов'язків з охорони праці, недоліки в навчанні та проведенні інструктажів з охорони праці, експлуатація несправних, невідповідних вимогам безпеки машин, механізмів, устаткування, відсутність, недосконаліть, невідповідність вимогам безпеки, порушення технологічного процесу і залучення потерпілих до роботи не за фахом [4].

Вивчення виробничого травматизму потрібне для його профілактики. Правильне виявлення причин нещасних випадків дозволяє вжити своєчасно заходи по попередженню їх в майбутньому. Крім того, вивчення випадків травматизму дозволяє виявити природу і характер небезпек виробничих процесів, розробити заходи по попередженню їх, усунути повторюваність нещасних випадків і одночасно проводити важливу профілактичну роботу по попередженню нових видів травматизму.

Література:

1. Жидецький В. Ц. Основи охорони праці. Підручник. Львів «Афіша» 2004.

2. Марченко І. Л. Охорона праці в ковальсько-пресових цехах: навчальний посібник. Краматорськ ДДМА, 2009. - 196 с.

3. Ткачук К. Н., Халімовський М. О. та ін. Основи охорони праці. Підручник. Київ «Основа» 2006.

4. Офіційний сайт Фонда соціального страхування України. http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/index.

5. Довідник спеціаліста з охорони праці. Режим доступу: https://www.sop.com.ua/news/2695-analz-virobnichogo-travmatizmu-za-pvrchchya-2020-roku.

ВИРОБНИЧИЙ ТРАВМАТИЗМ В ЕНЕРГЕТИЧНІЙ ГАЛУЗІ

Павленко Д.О., Максименко О.А.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Електроенергетика відіграє важливу роль в народному господарстві та побуті. Але, надаючи величезну допомогу людям, електроенергія таїть у собі небезпеку для тих, хто не знає або нехтує правилами електробезпеки.

Енергетичні установки відносяться до об'єктів з підвищеною небезпекою. Електричний струм, високий тиск і температура, енергонасичене устаткування – це перелік обладнання, яке має досить широке коло вражаючих факторів. На енергетичний комплекс припадає майже 55% нещасних випадків і 58% потерпілих. В процесі трудової діяльності практично кожен працівник підпадає під певні виробничі ризики. Недостатньо проведена профілактична робота відповідальних осіб за стан охорони праці з працівниками, послаблення трудової та технологічної дисципліни, нехтування елементарними правилами техніки безпеки – призводять до настання нещасних випадків на виробництві. Виробничий травматизм є серйозною проблемою у всіх країнах світу. За останні роки спостерігається незначне, але стійке зростання рівня загального травматизму в енергетичній галузі. Основні причини електротравматизму:

— організаційні: порушення правил експлуатації та технічного обслуговування обладнання; недоліки при навчанні робітників безпечним методам праці; несвоєчасна перевірка знань персоналу; використання машин, механізмів і інструменту не за призначенням; невикористання засобів індивідуального захисту; порушення вимог трудової та виробничої дисципліни;

— технічні: недосконалий технологічний процес; конструктивні недоліки обладнання, інструментів та пристосувань; недостатня надійність машин; неналежне виконання технічних заходів для безпечного виконання робіт;

— санітарно-гігієнічні: перевищення запиленості та загазованості повітря робочої зони; недостатнє освітлення; підвищений рівень шуму та вібрації;

— психофізіологічні причини пов'язані з фізіологічним (втомленість), психічним (підвищена дратливість) або хворобливим станом працівників Розробка заходів щодо попередження нещасних випадків – головна мета в галузі охорони праці. Для профілактики виробничого травматизму повинна бути організована підготовка персоналу з питань охорони праці (проведення інструктажів, навчання та перевірки знань вимог охорони праці); підготовка і перепідготовка персоналу з використанням сучасних методів тестування; постійне застосування отриманих знань під час виконання трудових обов'язків.

Реалізація цих заходів в поєднанні з контролем дозволить запобігти значній частині виробничого травматизму в енергетичній галузі.

Література:

1. Жуков Ю.І. Шляхи вдосконалення охорони праці в енергетиці - М.: Колос 2017.

2. Корольов Г.Ф. Виробничий травматизм і методи виявлення його причин.- М.: НІІМАШ, 2017.

БЕЗПЕКА ПРИ РОБОТІ НА МЕТАЛООБРОБНИХ ВЕРСТАТАХ

Панчева Г.М.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

В роботі розглянуті питання безпека праці на металообробних верстатах, вивчені та проаналізовані статистичні данні щодо нещасних випадків на виробництві в Україні. Загальні вимоги безпеки, які пред'являються до металообробних верстатів, визначені державним стандартом, а додаткові вимоги, викликані особливостями їх конструкції та умов експлуатації, вказуються в нормативно-технічній документації на верстати.

Захисні пристрої, огороджувальні зону обробки, повинні захищати працюючого від стружки і змащувально-охолоджувальної рідини. Конструкція захисних пристроїв не повинна обмежувати технологічних можливостей верстата і викликати незручності при роботі, прибиранні, налагодженні, а при відкриванні – не забруднювати підлогу змащувально-охолоджувальною рідиною. У всіх випадках кріплення захисних пристроїв повинно бути надійним і не допускати самовідкривання.

Автомати та напівавтомати обладнають автоматичним блокуванням, що не допускає включення робочого циклу при відкритому захисному кожусі, якщо це може призвести до травмування. Поверхні захисних кожухів, як і самих верстатів, органів управління, верстатних приладдя і пристосувань, не повинні мати гострих країв і задирок, які можуть травмувати працюючого.

Для токарних верстатів товщина матеріалу захисного пристрою збільшується не менш ніж у два рази при обробці заготовки зі швидкістю різання більш 5 м/с. Оглядові вікна в захисних пристроях (екранах) повинні виготовлятися з прозорого спеціального матеріалу в кілька шарів загальною товщиною не менше 10 мм.

Рухомі частини верстатів, агрегатів та інших пристроїв автоматичної лінії, а також інструмент і оброблюваний виріб, огороджують надійними кожухами, що виключають можливість доступу робочого до небезпечної зони під час роботи лінії.

Видалення стружки від місця її утворення за межі автоматичної лінії повинно відбуватися автоматично, наприклад змив її рідиною, використання скребкових конвеєрів, вакуумних пристроїв і т. п.

Державна служба України з питань праці оприлюднила на своєму офіційному сайті інфографіку щодо стану виробничого травматизму за І півріччя 2020 року. Серед причин нещасних випадків зі смертельним наслідком переважають (58, 7%) організаційні. Тобто, працівники нехтують вимогами інструкцій з охорони праці та посадових інструкцій, порушують правила безпеки та технологічного процесу. Друге місце в антирейтингу (26,4%) посідають психофізичні, техногенні, природні, екологічні та соціальні причини. На третьому місці – технічні (14,9%).

Загалом у червні від початку 2020 року стан виробничого травматизму різко зріс. За перше півріччя поточного року на підприємствах і в організаціях виробничі травми отримали 2298 особи, зокрема 208 – смертельні. Наразі додаткову небезпеку становить гостра респіраторна хвороба COVID-19.

Аналіз нещасних випадків фонду соціального страхування за 9 місяців 2020 року: зареєстровано 16 286 повідомлень про нещасні випадки/гострі професійні захворювання (отруєння).

Порівняно з 9 місяцями 2019 року кількість повідомлень про нещасні випадки/гострі професійні захворювання (отруєння) збільшилась у 3,7 раза (з 4 427 до 16 286), кількість нещасні випадки зі смертельним наслідком збільшилась на 4,4 % (з 908 до 948).

На підприємствах України травмовано 54,8 % (2 109) чоловіків та 45,2 % (1 742) жінок від загальної кількості травмованих по Україні.

Ситуація, у якій зараз опинилися підприємства, досить суперечлива: з одного боку, слід нарощувати випуск товарів, з іншого – складність економічних умов не дає можливості суттєво поліпшити умови та підвищити безпеку праці.

За останні роки на підприємствах України за динамічного зростання обсягів виробництва загальна кількість нещасних випадків зменшилася. Зокрема, скоротилася кількість смертельно травмованих серед шахтарів, в агропромисловому комплексі, в житлово-комунальному господарстві, соціально-культурній сфері, нафтогазовидобуванні. Водночас не вдається призупинити зростання смертельного травматизму на транспорті, в будівництві, машинобудуванні, енергетиці, металургії.

Проблема безпеки праці є загальносвітовою. За даними Міжнародної організації праці у світі щороку реєструється 270 млн випадків виробничого травматизму та 160 млн випадків професійних захворювань. У зв'язку з виробничою діяльністю за рік помирають близько 2 млн осіб.

Рівень травматизму і профзахворюваності значно вищий у країнах, що розвиваються, ніж у промислово розвинених. Так, у Європейському Союзі жертвами нещасних випадків і профзахворювань щороку стають близько 10 млн людей, з них майже 8 тис. гинуть.

Статистичні дані свідчать, що у світі кожні 3 хвилини внаслідок виробничої травми чи професійного захворювання помирає одна людина, кожної секунди на виробництві травмуються 4 особи. В Україні – кожні 8 хвилин травмується одна людина, кожні 5 годин внаслідок травм помирає одна людина.

Саме тому збереження життя і здоров'я людини не тільки на виробництві, але й за його межами набуває особливого значення з огляду на соціально-економічні та демографічні аспекти сучасного розвитку нашої держави.

МЕТОДИ ТА ШЛЯХИ ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНОЇ УТИЛІЗАЦІЇ РАДІОЕЛЕКТРОННИХ КОМПОНЕНТІВ ПОБУТОВОЇ ЕЛЕКТРОНІКИ

Приймачук Л.С., Бабенко В.М.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Актуальність даного питання полягає в тому, що наш світ у якому ми живемо сповнений токсичними речовинами, які присутні у радіоелектронних відходах. В даній роботі я розгляну шляхи утилізації телефонів та небезпечних речовин, які в них знаходяться.

Основні токсичні сполуки і хімічні елементи, що утворюються при утилізації електронно-променевих трубок та акумуляторів, з батарей телефонів це фуран, тетрафтолат, сполуки Li, Cr, Zn, Ni, Be, Pb, Cd, Hg а також пластмаси з невеликою кількістю благородних металів. Всі перераховані вище з'єднання, крім золота, яке вже не застосовують в побутової техніці, можуть нанести шкоди ґрунту та навіть підземним водам, руйнуючи їх склад. Нами було опитано 792 осіб стосовно того, чи віддають вони свої зламані та старі телефони в сервісний центр на утилізацію. Результати виявилися невтішними: 88,63% ніколи не здавали телефони, відповідно 11,37% це робили.

Звісно, найперспективнішим шляхом подолання негативного впливу відходів побутової електроніки на довкілля є перехід від полігонного захоронення до промислової переробки, але є перешкодою то що на даний час у малих містах немає можливості здавати електроніку на утилізацію, тому це є загрозою насамперед у більшості міст нашої країни. Основними шляхи утилізації мають стати: створення організацій та пунктів прийому побутової техніки не тільки у великих містах, впровадження нових законів, заохочувальні призи за віддачу своєї електротехніки, та навіть закриття компаній, якщо вони відмовляються ремонтувати та переробляти свої електроприлади. У багатьох країнах Євросоюзу телефони піддаються утилізації та сортуванню, з деяких з них, що були виготовлені на початку сторіччя навіть вилучають малу кількість золота, розбирають на запчастини та перероблять [1]. В процесі переробці переважну кількість деталей сортирують, а інші металеві та полімерні компоненти направляють на вторинну переробку. Основними методами переробки вважаються: повітряна, електростатистична та магнітна сепарації, хімічна утилізація, піроліз, гідрометалургія, біометалургія та газифікація [2]. Ті речовини, які вилучають з телефонів беруть участь у виготовленні багатьох кориснихпродуктів та навіть дорожніх покриттів, Таким чином, тверді побутові відходи мають можливість на рециклінг та використання й надалі.

Література:

1. Кращі європейські практики управління відходами (посібник) / А. Войціховська, О. Кравченко, О. Мелень-Забрамна, М. Панькевич, [за заг. ред. О. Кравченко] — Видавництво «Компанія "Манускрипт"» — Львів, 2019. — 64 с. — ISBN 978-966-2400-74-8.

2. А.С. Клинков, П.С. Беляев, В.Г. Однолько, М.В. Соколов, П.В. Макеев, И.В. Шашков. Учебное пособие: "УТИЛИЗАЦИЯ И ПЕРЕРАБОТКА ТВЁРДЫХ БЫТОВЫХ ОТХОДОВ" Тамбов, Издательство ФГБОУ ВПО «ТГТУ» 2015.

АНАЛІЗ НЕГАТИВНОГО ВПЛИВУ ЗАВОДУ ЗАЛІЗОБЕТОННИХ ВИРОБІВ НА НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ

Решетнік О.О., Горносталь С.А.
Національний університет цивільного захисту України, м. Харків

Активне будівництвj в Україні сприяє розширенню виробництва будівельних матеріалів. Для економіки активізація виробництва має позитивні наслідки, а для навколишнього середовища доволі часто вони є негативними. Причинами цього є недосконаліть технології очищення стічних вод, які надходять після використання в технологічному процесі, та забруднення атмосферного повітря пилом, що виникає при обробці матеріалів. На це впливає застосування застарілих технологій виробництва, відсутність сучасних засобів та пристроїв для зменшення викидів.

Географічно виробництва залізобетонних конструкцій розташовані поблизу крупних населених пунктів, які є основними споживачами готової продукції. Також на місце розташування впливає наявність трудових, сировинних, паливно-енергетичних, водних ресурсів, сейсмічність та рельєф території. Сукупність цих факторів з одного боку позитивно впливає на економіку міст та районів. З іншого боку недосконаліть виробництва сприяє погіршенню екологічної ситуації. Тому розв'язання проблеми вдосконалення технологій захисту навколишнього середовища від негативного впливу заводів по виробництву залізобетонних виробів є актуальним.

Метою дослідження є оцінити вплив заводу залізобетонних виробів на довкілля та запропонувати заходи щодо вдосконалення технології захисту навколишнього середовища. Технологічні процеси, що відбуваються на подібних об'єктах, пов'язані з перетворенням сировини з різними фізико-хімічними властивостями. При цьому використовується складне технологічне обладнання, механізми. Додатковий негативний вплив виникає при завантаженні, перевантажені, розвантаженні матеріалів, їх сортуванні, транспортуванні, змішуванні, формуванні, відвантаженні готової продукції.

Найбільший внесок у забруднення навколишнього середовища від заводу вносить бетонозмішувальний вузол. В процесі приготування бетонної суміші в повітря потрапляє цементний пил. Він представляє собою тонко дисперсний матеріал, містить такі основні компоненти, як вапняк, кремнезем, оксиди сірки, алюмінію, магнію, заліза, натрію, калію, важкі елементи та інше. Пил є канцерогенною речовиною, яка призводить до раку горла, спричиняє функціональні зміни в легенях. Наслідком багаторічного впливу цементного пилу є хвороби легенів, важкість та симптоми яких залежать від типу, складу сировини, рівня запиленості виробництва, тривалості негативного впливу. Для зниження негативного впливу передбачається використання обслуговуючим персоналом засобів індивідуального захисту. Однак цього недостатньо, бо пил, що потрапляє в повітря негативно впливає на гідросферу, потрапляє в ґрунт. Тому необхідно застосовувати заходи, які допоможуть знизити рівень запиленості за зменшити імовірність захворювань.

ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ СОДОВОГО ВИРОБНИЦТВА

Сахнюк Д.М., Бабенко В.М.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

В роботі стисло розглянуто питання екологічних проблем содового виробництва та порівнюються маловідходні технології. Вже з'ясовано, що частина природної сировини використовується досить не раціонально, та складається у вигляді відходів в шламонакопичувачах, так званих «білих морях», а видобуток вапняку проводиться через руйнування унікальних природних ландшафтів. На Стерлітамакском ОАО «Сода» йде знищення природного шихана – поодинокого пагорба, що являє собою залишок бар'єрного рифу, утвореного в теплому морі на початку епохи пермського періоду. На місці шихана утворюється западина, а неподалік від підприємства підіймаються шламонакопичувачі з твердими відходами, займаючи природні землі [1]. Рідкі відходи сполук хлору в період паводку скидаються у водні водойми, забруднюючи природну фауну. Також є проблема забруднення атмосфери при буропідпривних роботах на родовищі вапняку, а також забруднення підземних вод розсолом при розмиванні родовищ кам'яної солі.

Відходами по методу Сальве є дистильована рідна концентрації солей $CaCl_2$ та NaCl (5-6%) і шлам, що складається з $CaCO_3$. Технологія полягає в закачуванні дистильованої рідини в підземні нафтові горизонти на глибину 2-3 кілометра, а тверді відходи (шлам) переробляються в будівельній індустрії на цемент й тощо. Це спосіб дозволяє уникнути утворення «білих морей». Із застосуванням цього методу відходом буде $(NH_4)_2SO_4$ — добриво яке широко застосовується в сільському господарстві.

Задіяні способи, не пов'язані з NH_3, це використання для виробництва соди руд, що містять мінерал нефелін – алюмосилікат натрію і калію каркасної будови $(Na, K)AlSiO_4$. Для його переробки може бути застосований спосіб виробництва глинозему з отриманням в якості побічних продуктів содо-поташного розчину. Переважає цей спосіб тим, що практично відсутні шкідливі викиди та наявність практично необмежених запасів, на відміну від дефіциту природного вапняку для аміачного способу виробництва соди [1]. Серед інших методів отримання соди можна визначити спосіб Юліуса Томсена, який винайшов процес виробництва соди з кріоліту Na_3AlFe [2]. Підтверджено те, що соду можна отримати з будь-якої речовини, де є сполуки натрію. Вся справа в ефективності і конкурентоспроможності та згодом можна очікувати появу нових, більш екологічних технологій соди.

Література:

1. Г.А. Ткач, В.П. Шапорев, В.М. Тітов. Виробництво соди по маловідходній технології // Харків 1998 // Глава 11, ст. 342-351.

2. Шатов А.А. ПРОИЗВОДСТВО КАЛЬЦИНИРОВАННОЙ СОДЫ - ОТ ПРОШЛЫХ К НОВЫМ ТЕХНОЛОГИЯМ // Научное обозрение. Фундаментальные и прикладные исследования. – 2017. – № 1.

РИЗИКИ ЕКСПЛУАТАЦІЇ СИСТЕМ ВОДОВІДВЕДЕННЯ

Селюкова Л.Р., Райко В.Ф.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Щорічно в більшості міст відбуваються при експлуатації інженерних систем нещасні випадки - в оглядових колодязях, підвалах, підземних комунікаціях, що призводить нерідко до загибелі людей внаслідок як різного роду несправностей устаткування, так і зневаги правилами безпеки.

У системах водовідведення найчастіше зустрічаються такі несправності як засмічення і пошкодження трубопроводів, замерзання води в трубах; проникнення неприємних запахів і шкідливих газів у приміщення; сторонній шум в системі водовідведення. У міських водопровідних колодязях знаходяться і гази, які є небезпечними для людини (метан, вуглекислий газ, сірководень, аміак, чадний газ). Сірководень і метан легко спалахують і можуть викликати вибух, саме тому використовувати відкритий вогонь в колодязі або поблизу нього категорично заборонено. Відомий випадок, коли при огляді колодязя загинула ціла бригада робітників з шести чоловік, яка намагалася по черзі надати допомогу першому працівнику, який втратив свідомість внаслідок дії метану, що там скопичився.

З метою забезпечення надійної експлуатації систем водовідведення рекомендують дотримуватися таких правил: обмежити доступ сторонніх осіб до інженерних мереж; систематично перевіряти знання підлеглих і навчати їх безпечним методам роботи; проводити систематичні огляди устаткування і засобів індивідуального захисту, приділяючи особливу увагу безпеці і організації ремонтних і експлуатаційних робіт. Наприклад, забороняється спускатися у колодязь без запобіжного пояса незалежно від наявності в колодязі газу. Відкриті колодязі, люки повинні захищатися, щоб уникнути падіння людей і наїзду транспорту. Засувки в колодязях, приямках рекомендується відкривати і закривати ключем-виделкою на довгій штанзі без спуску працівника в колодязь. Бригада, що виконує роботи в колодязі, повинна складатися не менше, ніж з трьох чоловік. При спуску в колодязь одного працівника, нагорі повинні залишатися двоє інших для подачі інструментів, матеріалів і страховки слюсаря, який перебуває в колодязі; подачі свіжого повітря, якщо при роботі використовується вентилятор, постійно проводити спостереження за працюючим в колодязі.

Таким чином, для мінімізації ризиків при експлуатації інженерних систем водовідведення необхідно постійне проведення профілактичних оглядів, організація системи навчання інженерно-технічних працівників, впровадження сучасних технологій проведення капітальних і поточних ремонтів.

Література:

1. Основні несправності, що виникають при експлуатації систем водовідведення. URL: http://stroy-server.ru/notes/osnovnye-neispravnosti-voznikayushchie-pri-ekspluatatsii-sistem-vodootvedeniya

ВИКОРИСТАННЯ РИЗИК ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ НА ПРИКЛАДІ АВТОМАТНОГО ЦЕХУ МАШИНОБУДІВНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Семенов Є.О.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

На сьогоднящній день в Украні машинобудування залишається однією з провідних галузей країни, продукція якої користується певним попитом в різних країнах. Машинобудівна промисловість суттєво впливає на темпи та напрями науково-технічного прогресу в різних галузях народного господарства, зростання продуктивності праці, інші економічні показники, які визначають ефективність розвитку країни. В одночас певні негативні чинники, які мають місце в країни, скоротили обсяги постачання продукції до традиційних ринків збуту, що суттєво вплинуло на фінансово-господарські показники машинобудівних підприємств. В наш час великим попитом користуються фахівці з питань безпеки праці, що мають компетентності з ризик-орієнтовоного підходу (РОП). Для більшості підприємств ці фахівці є ключовими у впроваджені сучасних безпечних методів безпеки праці системи менеджменту промислового підприємства.

Прикладом об'єкта застосування РОП є машинобудівне підприємство ПАТ «Коннектор» (м. Харків). Об'єктом дослідження було обрано рівень професійної безпеки верстатників та наладчиків автоматного цеху підприємства, який є типовим для нього.

Задачами досліджень було: огляд системи роботи ризик орієнтовного підходу на підприємстві; проведеня ідентифікації небезпек, як етапу аналізу професійного ризику та виконання аналізу та оцінку професійних ризиків оператора та наладчика автоматного цеху; розробка заходів щодо зниження професійних ризиків на підприємстві. Оцінка професійних ризиків виконувалась з застосуванням «п'яти крокової системи».

В результаті зостоування РОП була проведена ідентифікація небезпек виробничої діяльності в автоматному цеху: оператора станків-автоматів поздовжнього точіння; наладчика токарних автоматів та напівавтоматів. Виконано оцінювання небезпек та ранжування ризиків. Визначені найбільш значимі ризики оператора станків-автоматів поздовжнього точіння та наладчика токарних автоматів та напівавтоматів.

Визначена ефективність заходів з покращення умов праці за рахунок підвищення продуктивності праці. В результаті було встановлено, що при впровадженні ризик орієнтовного підходу відбудеться приріст продуктивності праці за рахунок:

– підвищення працездатності;

– зниження трудомісткості продукції (робіт).

Запропоновані заходи щодо зменшення ризику на робочому місці для окремих рівнів системи управління виробництвом і охороною праці.

БЕЗПЕКА ПАСАЖИРІВ ПІД ЧАС АВІАПЕРЕЛЬОТІВ

Твердохлєбова Н.Є., Євтушенко С.Д.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

За статистичними даними авіаційних служб 80% авіакатастроф відбуваються через людський фактор і лише 15% – технічні несправності літака.

Неуважне ставлення до вказівок членів екіпажу і нестача інформації про правила поведінки на борту в нештатних ситуаціях збільшують ризики небезпеки для життя і здоров'я всіх громадян, які перебувають у літаку. Існують основні правила безпечної поведінки в літаку в екстрених ситуаціях.

Під час авіаперельоту може статися аварійна ситуація, результат якої часто залежить від дотримання техніки безпеки всіма пасажирами рейсу. Правила поведінки при аварії в літаку: необхідно правильно пристебнути ремені безпеки (вони повинні охоплювати область стегон, а не живота); уважно слухати вказівки бортпровідників і чітко виконувати отриманий інструктаж; не вставати з пасажирських крісел і не відстібати ремені до повної аварійної зупинки лайнера; після отримання команди евакуації з повітряного корабля діяти швидко, чітко виконуючи розпорядження персоналу; після виходу з літака віддалитися на безпечну відстань.

Займання в авіаційному судні може виникнути через технічну несправність лайнера, що призвела до замикання електрообладнання, а також при недотриманні правил поведінки самими пасажирами, які ігнорують заборону на куріння в салоні. Після посадки на рейс необхідно уважно оглянути салон і запам'ятати, де знаходяться аварійні виходи. Треба порахувати кількість рядів до цього місця, щоб у випадку пожежі в задимленому просторі була можливість швидко зорієнтуватися і дібратися до аварійного виходу. Евакуюватися з літака, що палає, можна в перші 2-3 хвилини, тому дуже важливо не розгубитися в такій ситуації, діяти швидко й усвідомлено. Якщо пожежа сталася ще на злітній смузі, не можна затримуватися у повітряного трапа, необхідно якомога скоріше зістрибнути та віддалитися на безпечну відстань. Щоб не отримати сильні опіки, рекомендується зняти легкозаймистий синтетичний одяг, а відкриті ділянки шкіри по можливості закрити тканиною з натуральних матеріалів. У разі сильного задимлення салону необхідно просуватися до аварійного виходу, пригнувшись до підлоги. Органи дихання краще закрити хусткою або будь-якою іншою ганчіркою, змоченою у воді. У літаку є люки, які не можна відкривати під час пожежі. Це може посилити полум'я і привести до більш трагічних наслідків.

Усунення безпосередніх і супутніх причин авіаційної події знижує ймовірність її повторення.

Література:

1. Толокнєєв С.А., Твердохлєбова Н.Є. Напрямки забезпечення безпеки польотів в Україні: матеріали XV регіональної студентської наукової конференції ["Харківщина, студентство, екологія"], /Харків: НТУ "ХПІ", 2013. 200 с. С.60-61.

ОТРИМАННЯ ЕТАЛОННИХ ЗНАЧЕНЬ КОМПЛЕКСНОГО ПАЛИВНО-ЕКОЛОГІЧНОГО КРИТЕРІЮ ТА КОЕФІЦІЄНТУ ВАГОМОСТІ ЙОГО ПАЛИВНОЇ СКЛАДОВОЇ ДЛЯ РІЗНИХ РІВНІВ ВИМОГ EURO

Ткаченко О.О., Капінос Е.В., Кондратенко О.М.
Національний університет цивільного захисту України, м. Харків

У дослідженні запропоновано підхід до визначення еталонних значень комплексного паливно-екологічного критерію проф. Парсаданова як реперних точок психофізичної шкали відповідної йому часткової функції бажаності. Розподіл еталонних значень критерію K_{fe} по полю робочих режимів дизеля 2Ч10,5/12 для крайніх рівнів EURO I та VI проілюстрований на рис. 1,а і б.

Також у дослідженні запропоновано підхід до визначення еталонних значень вагомості паливної складової цього критерію у залежності від значень рівня екологічних нормативів EURO, ефективного ККД двигуна η_e та нижчої теплотворної здатності моторного палива H_u. Такі дані наведено на рис. 1,в та описано формулою (1) [1].

$$A_{fuel} = (((G_{fuel}(\eta_e) + 2 \cdot \sigma \cdot f \cdot \Sigma(A_k \cdot G_k)(\text{EURO}))^2 - \\ - 2 \cdot \sigma \cdot f \cdot \Sigma(A_k \cdot G_k)(\text{EURO})^2)/(\sigma \cdot f \cdot G_{fuel}(\eta_e)^2). \quad (1)$$

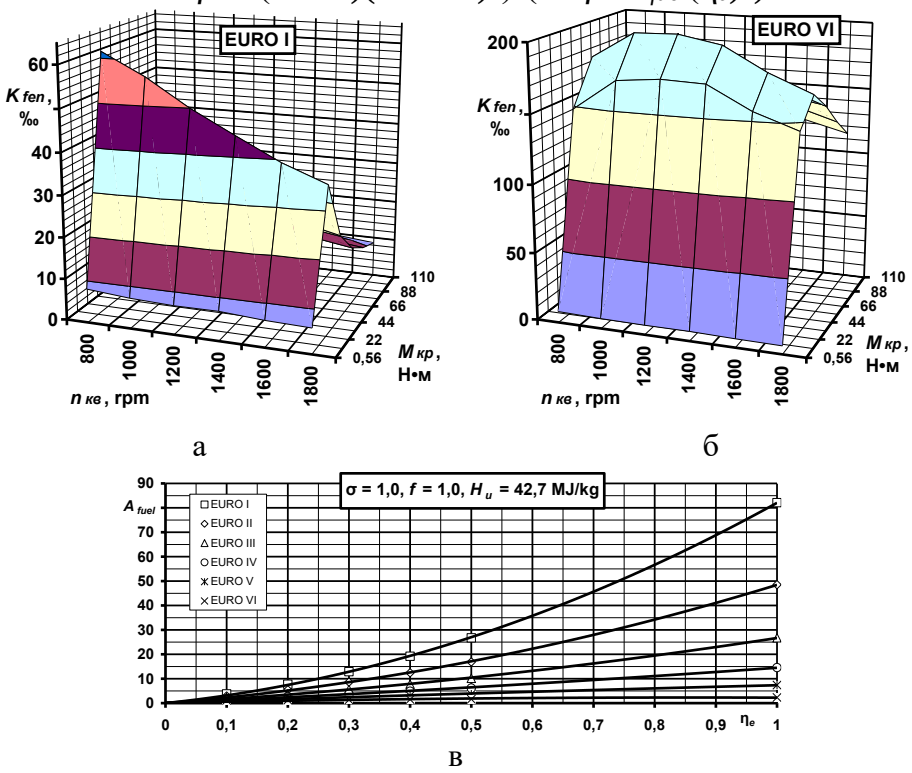

а б в

Рисунок 1 – Розподіл еталонних значень критерію K_{fe} по полю робочих режимів дизеля 2Ч10,5/12 для крайніх рівнів EURO I (а) та VI (б) графіки залежності значення величини A_{fuel} від значень ефективного ККД двигуна η_e за фіксованого значення рівня норм EURO (в)

Література:

1. Кондратенко О.М., Колосков В.Ю., Деркач Ю.Ф., Коваленко С.А. Фізичне і математичне моделювання процесів у фільтрах твердих частинок у практиці критеріального оцінювання рівня екологічної безпеки : монографія. Харків: Стиль-Издат (ФОП Бровін О.В.), 2020. 522 с. ISBN 978-617-7912-64-3.

АНАЛІЗ ОСВІТЛЕНОСТІ НА ОБРУБНІЙ ДІЛЯНЦІ ЛИВАРНОГО ВИРОБНИЦТВА МАШИНОБУДІВНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Толстоусова О.В., Михайленко С.С.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Робота на машинобудівному підприємстві, особливо в ливарному виробництві, полягає в якісному виконанні всіх етапів технологічного процесу. Окрім планових нормативів, є необхідність в дотриманні певних технічних норм і вимог, одним з яких є створення комфортних умов для робітників, у тому числі на обрубній ділянці, що виконують відповідні виробничі операції. Так, не останню роль в цьому, відіграє освітлення. Недолік світла позначається не тільки на якості виробленої продукції, а й на продуктивності праці, а також може стати причиною підвищеного травматизму. Саме тому вибір промислових світильників є дуже актуальним і питання освітлення знаходиться під постійним контролем, фахівців з охорони праці.

У даний час на обрубній ділянці використовується штучне освітлення: комбіноване, загальне. Ділянка обрубки лиття освітлюється світильниками, рівномірно розташованими над поверхнею простору, та оснащена люмінесцентними лампами однакової потужності.

Проведено розрахунок штучного освітлення ділянки обрубки лиття [1]. Вихідні дані: E_{min} = 300 лк, тип лампи – ЛТБ 40-4 (світловий потік лампи дорівнює 2450 лк). Встановлено, що для освітлення даної обрубної ділянки необхідно 5 світильників типу ЛСО-02, з кількістю ламп у світильнику - 2.

Для покращення рівня освітленості на робочому місці обрубувача пропонується обладнати сучасними світлодіодними лампами та світильниками.

Головними критеріями, при виборі світлодіодних промислових світильників є: надійність, економічність і тривалий термін використання.

Термін служби світлодіодних високопотужних ламп у кілька разів перевищує тривалість використання ламп розжарювання та в 2 рази люмінесцентних і може досягати 50 000 годин, що рівнозначно 5-6 рокам безперервної роботи.

Екологічність – це ще одна з переваг LED ламп. Вони не містять жодних шкідливих речовин (наприклад, ртуті), які негативно можуть впливати на навколишнє середовище, немає ефекту мерехтіння тощо.

Пропонується застосувати на робочому місці обрубувача сучасні високопотужні світлодіодні лампи промислові циліндричної форми (aluplast) з рівнем захисту IP20, де світловий потік дорівнює $Ф_л$= 2600 лк [3].

Плюси світлодіодних високопотужних ламп IP20:

- високий світловий потік і рівномірний розподіл світла, які не шкодять зору і здоров'ю людей;
- міцний корпус із захистом IP20 оберігає лампу від попадання вологи і бруду всередину;

- світлодіоди практично не випромінюють тепла, тільки в малих кількостях, завдяки чому не нагрівають розташовані поблизу предмети;
- вони працюють абсолютно безшумно, що дозволяє використовувати їх у всіх тих умовах, коли важлива тиша.

Також запропоновано застосовувати на робочому місці обрубувача сучасні промислові світлодіодні (LED) світильники. Для них характерні наступні властивості:

- висока енергоефективність (від 140 лм/Вт);
- захист від пилу та вологи IP54/IP65, який дозволяє застосовувати лампи в різноманітних умовах;
- екологічно чисті (не містять ртуті);
- стабільна робота при температурних перепадах;
- високий коефіцієнт передачі кольору;
- відсутність ефекту мерехтіння;
- зниження навантаження на електромережу підприємства.

Виробничі світлодіодні світильники ТМ ІСКРА виготовляються враховуючи складні умови експлуатації освітлювальних приладів, у тому числі на ділянці обрубки лиття [3].

Вище вказаним вимогам відповідає «Світильник вологозахищений Іскра дельта з решіткою IP54», який можна застосовувати в приміщеннях з підвищеним вмістом пилу з захистом IP54.

Так, кожен керівник або власник будь-якого підприємства, зацікавлений у підвищенні рентабельності і нарощуванні виробничих потужностей, зобов'язаний приділяти максимальну увагу питанням безпеки і бути зацікавленим у створенні сприятливих умов для персоналу, задіяного у виробничому процесі. А для цього необхідно правильно підібрати освітлення на всіх технологічних етапах і ділянках. Промислові світильники є важливим елементом виробничого процесу та забезпечать комфортні умови на робочому місці обрубувача.

Таким чином, проведено аналіз рівня освітленості на робочому місці обрубувача. Для забезпечення комфортних і безпечних умов праці пропонується обрубну ділянку обладнати сучасними світлодіодними лампами та промисловими світильниками вітчизняного виробництва вище вказаних типів.

Література:

1. ДБН В.2.5-28:2018. Інженерне обладнання будівель та споруд. Природне і штучне освітлення. – К.: МінбудУкр., 2018.-137с.

2. http://iskra.com.ua/index.php/uk-UA/svitlodiodne-osvitlennya-iskra/vysokopotuzhni-svitlodiodni-lampy-iskra/vysokopotuzhni-svitlodiodni-lampy-promyslovi-tsylindrychnoyi-formy-aluplast-ip20

3. http://iskra.com.ua/index.php/uk-UA/svitlodiodne-osvitlennya-iskra/svitylnyky-promyslovi-iskra

ЕКОЛОГО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ШАХТНИХ ВОД ГІРНИЧОДОБУВНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Уберман В. І.[1], **Васьковець Л. А.**[2]

[1] НДУ «Український науково-дослідний інститут екологічних проблем»,
[2] НТУ «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Діяльність гірничодобувної промисловості України супроводжується значною кількістю шахтних вод (ШВ), які видаляються шахтними або кар'єрними водовідливами. У 2019 р. в Україні відведено 227 млн. м^3 ШВ, 87% з них припадають на 7 регіонів, кожен з яких відводить більше 10 млн. м^3. Вимоги до цієї води та до поводження з нею встановлюються двома законодавчими актами: Водним кодексом України (ВКУ) та законом України «Про відходи» (ЗУВ). Наприклад, за Державним класифікатором відходів ДК 005-96 для видобування металевих руд ШВ визначаються як відходи і мають коди 1310.2.9.02, 1320.2.9.27 («води відкачуванні мінералізовані»). Вимоги до поводження з ШВ як з промисловими відходами встановлюються відповідно до ЗУВ. Умови скидання ШВ у водні об'єкти та відведення у накопичувачі визначаються відповідно у ст. 72 та ст. 74 ВКУ. Отже, має місце певний ***дуалізм екологічного статусу ШВ: вони належать одночасно до категорії зворотних вод та до промислових відходів***. Така законодавча невизначеність викликає надмірно жорсткі природоохоронні рішення, спричиняє обтяжливі економічні наслідки та подвійні податкові зобов'язання. За Податковим кодексом України екологічний податок встановлюється: за розміщення ШВ у накопичувачах (ст. 246), за скиди забруднюючих речовин у складі ШВ (безпосередньо) у водні об'єкти (ст. 245). Законодавчий дуалізм призводить до складних судових спорів. Прикладом є справа Запорізького окружного адміністративного суду № 280/4415/18 за позовом ПрАТ «Запорізький залізорудний комбінат» до Державної екологічної інспекції (ДЕІ) у Запорізькій області. Відповідач стверджував, що ПрАР «ЗЗК» незаконно використовує ставок-випаровувач в акваторії Утлюцького лиману Азовського моря для зливу виробничих відходів: відкачуваної мінералізованої води. Позивач же вважав, що ШВ не є ані продуктом, ані відходом виробництва, що ДК 005-96 не тлумачить поняття «вода відкачувана мінералізована» і не встановлює відповідних критеріїв, а ШВ не підпадає під жодне із визначень ДК 005-96. На думку центрального органу державного управління ШВ «належать до категорії зворотних вод, на які не поширюється дія законодавства про відходи … , а регулювання у цій сфері законодавства здійснюється за нормами водного законодавства України». Отже, слід констатувати існування правової неоднозначності у визначенні природоохоронного статусу ШВ, «води відкачуваної мінералізованої», яка за ДК 005-96 класифікується як відходи виробництва, а за ВКУ – як різновид «зворотної води». Подвійні вимоги до поводження із ШВ викликають суперечки у ставлення до неї і вимагають нагального усунення. Досліджено шляхи правового врегулювання зазначеної проблеми, які ґрунтуються на принципах законодавства ЄС. Пропонується керуватися вимогами ВКУ і визнати ШВ зворотною водою.

ЕКОЛОГІЧНИЙ МОНІТОРИНГ АТМОСФЕРИ

Устинова Н.Д., Мойся П.В.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Моніторинг атмосфери здійснюється у відповідності із Законом України про охорону атмосферного повітря. Моніторинг атмосфери передбачає спостереження за забруднюючими речовинами, шкідливими фізичними впливами та оцінку змін природного середовища. Організація спостережень передбачає контроль за поширенням шкідливих домішок як в самій атмосфері, так і між елементами системи "атмосфера – гідросфера – літосфера – біосфера". Збір інформації виконує служба, яка займається спостереженням і контролем, забезпечує спостереження за якістю атмосферного повітря в населених пунктах і територіях, розміщених поза зоною впливу конкретних джерел забруднення та здійснює спостереження і контроль за джерелами забруднення, викидами шкідливих речовин в атмосферу.

Нагляд та оцінювання забруднення атмосферного повітря в містах України здійснюють за даними спостережень, які проводять у 54 містах на 166 стаціонарних постах та на 2 станціях транскордонного переносу.

Наступною важливою задачею є оцінка фактичного стану навколишнього середовища, яка поділяється на два етапи:

- на першому етапі проводиться аналіз ефектів впливу різних факторів на довкілля, виявлення критичних факторів впливу на елементи біосфери. Цей етап оцінки називають якісною оцінкою;
- на другому етапі – кількісна оцінка – ставить своєю задачею розрахунок, визначення допустимих навантажень на природну систему, цілий регіон з урахуванням екологічних, економічних та соціальних аспектів. Цей етап в значній мірі визначає стратегію регулювання якості довкілля. Але повністю оцінити стан навколишнього середовища можна тільки після порівняння виміряного показника з рекомендованим стандартом чи спеціально виробленим критерієм для визначення їхньої рівності або ступеня різниці.

Діюча в Україні мережа спостережень за забрудненням атмосферного повітря охоплює пости ручного відбору проб повітря й автоматизовані системи спостережень та контролю оточуючого середовища (АСКОС). З постів ручного відбору проби для аналізу передають в хімічні лабораторії.

Дотримання встановлених нормативів якості атмосферного повітря допомагає забезпечити сприятливу екологічну обстановку в даному районі відповідно до вимог закону України про охорону атмосферного повітря.

LEAVE NO TRACE (НЕ ЗАЛИШАЙ СЛІДІВ)

Чопівський Б.О., Максименко О.А., Музикіна О.А
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Принципи *Leave no trace* (не залишай слідів) почали зароджуватися ще в 60-70 роках, минулого століття, коли все більше і більше людей почали відвідувати національні парки і проявляти інтерес до аутдор, але в рамках просвітницької програми Служби лісового господарства США лише в 90-х роках XX століття були основні 7 принципів:

1. *Планувати та готуватись заздалегідь до подорожі*. Пересувайтесь не великими групами 6-8 чол. Плануйте меню та перепакуйте їжу так щоб сміття було як у можна менше.

2. *Пересувайся по маршруту* .Пересувайтесь по можливості протоптаними доріжками, стежками. Використовуйте уже зроблені місця для стоянок и не збільшуйте їх ,залишайте їх в такому стані як було а то і краще .

3. *Правильно утилізуйте відходи*. Забирайте все що взяли с собою , по можливості заберіть сміття який уже був там. Використовуйте біорозкладаючий папір, мило, шампунь ,тощо.

4. *Залишай на місці все що знайшов* .Залишайте місце в такому стані в якому його зробила мати-природа, залишайте рослини, каміні, дерева як вони були до тебе. Не окопуйте ґрунт навколо намету , не будуйте столи стільці та не залишайте відміток на деревах, каміннях.

5. *Мінімізуй вплив полум'я* . Використовуйте газові , багатопаливні пальники (за можливістю), а також ліхтарі для освітлення , якщо є місце для кострища то використовуйте його . В якості палива використовуйте сухі та упавши дерева , не використовуй сухі дерева які можуть бути домівками для істоти , та не розпалюйте костер над гілками дерев а також не залишайте його без нагляду.

6. *Поважайте фауну* .Не підходьте до тварин ,птахів та не намагайтесь їх помацати , не годуйте їх . Уникайте зустрічі з тваринами в період гона або коли вони доглядають за своїм потомством , це може бути небезпечно.

7. *Поважайте інших туристів* .Поважно відносьтесь до інших туристів , вітайтесь з тими кого зустрічаєш на маршруті. Поступайте дорогу на доріжках коли люди підіймаються вгору тобі на зустріч . По можливості ставите табір подалі від доріг та стоянок інших туристів . Уникай голосних звуків , криків, музики – не заважай іншим насолоджуватись звуками природи .

Сьогодні, в період пандемії захворювання на COVID-19, коли велика кількість людей проводить багато часу, відпочиваючи на природі, ці принципи стали особливо актуальні. Бажано, щоб цим принципам вчили в дитячих садках, школах, вищих навчальних закладах і звичайно ж в сім'ях. На власному прикладі батьки і вчителі, які дотримуються цих принципів повинні навчити підростаючі покоління бережному ставленню до природи, що дозволить зберегти її на довгі століття.

ОЧИЩЕННЯ АТМОСФЕРИ ВІД ВУГЛЕКИСЛОГО ГАЗУ ТА АНТРОПОГЕННИХ ЗАБРУДНЕНЬ

[1]Шендрик О.М., [2]Шендрик Д.О.

Національний технічний університет «Харківській політехнічний інститут», Навчально-науковий інститут «Фізико-технічний факультет», Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, м. Харків

Світові експерти постійно пов'язують проблеми глобального потепління із антропогенним зростанням кількості вуглекислого газу в атмосфері. Таким чином вилучення вуглекислого газу з повітря, а також інших антропогенних забруднень (особливо в містах) дуже актуальний напрямок розвитку природоохоронних технологій. Вже відомі спроби створити електростанції на безкоштовній повітряній тязі [1], [2] та сонячній енергії (рис.1.,2.).

В цій роботі пропонується спосіб вдосконалення таких електростанцій з метою дешевого вилучення з повітря антропогенних забруднень та вуглекислого газу (рис.3.). Для цього повітряний потік який надходить у вікна забору спочатку розганяється та закручується в трубі повітряного декарбонізатору потім зрошується форсунками у водяному розпилювачі. Повітряні забруднення (дим, мех. частки) та частина вуглецевого газу зв'язуються з водою (або водяною парою). При цьому вуглекислий газ тимчасово утворює вуглекислу кислоту. «Забруднена» рідина під впливом відцентрових сил забирається у відцентрових вловлювачах та поступає на декарбонізацію (розпадання вуглекислої кислоти та дегазацію та вловлювання вуглекислого газу) та очищення від бруду. Надлишок енергії очищеного повітря забирається в аеротурбіні на виході з установки.

Такі установки були б доречними у містах із значним забрудненням повітря: Пекін, Шеньян, Маріуполь, Дніпро, Одеса та інших.

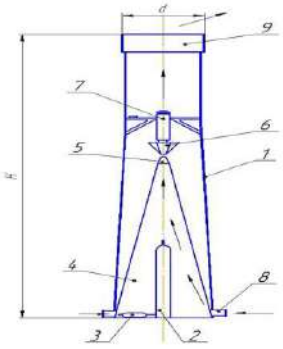

Рис.1. Повітряно-акумулююча електростанція

Рис.2. Сонячна електростанція на повітряній тязі

Рис.3. Схема повітряного декарбонізатору

Література:

1. Пат. 2095619 РФ. Кл. F03D1/04. Ветроэнергетическая установка напорно-вытяжного действия/ А.Е. Филиппов. Заявлено 21.11.1995; Опубл. 10.11.1997.

2. Солнечная электростанция на ветряной тяге. Режим доступу: http://www.gnrtr.ru/Generator.html?pi=70&cp=3

УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ОЧИЩЕННЯ ТА ЗНЕВОДНЕННЯ ШЛАМІВ

Шестопалов О. В., Брянкін О. С.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Перспективним напрямком підвищення екологічної безпеки вже діючих підприємств є екологізація існуючого виробництва шляхом проведення комплексу заходів, що включають вдосконалення технологічних процесів, підвищення ефективності очищення стічних вод і подальшої утилізації твердих відходів. В ході випробувань досліджено роботу модуля очищення і зневоднення шламів в ланцюзі апаратів: приймально-дозувальна ємність → флокулятор →відстійник → центрифуга. Було виявлено, що наладка роботи очисного устаткування (повинна проводиться на основі технологічних тестів, з урахуванням встановлених залежностей швидкості осідання флокул від витрати флокулянту та концентрації твердої фази. Узагальнену концептуальну модель роботи Модуля наведено на рис. 1.

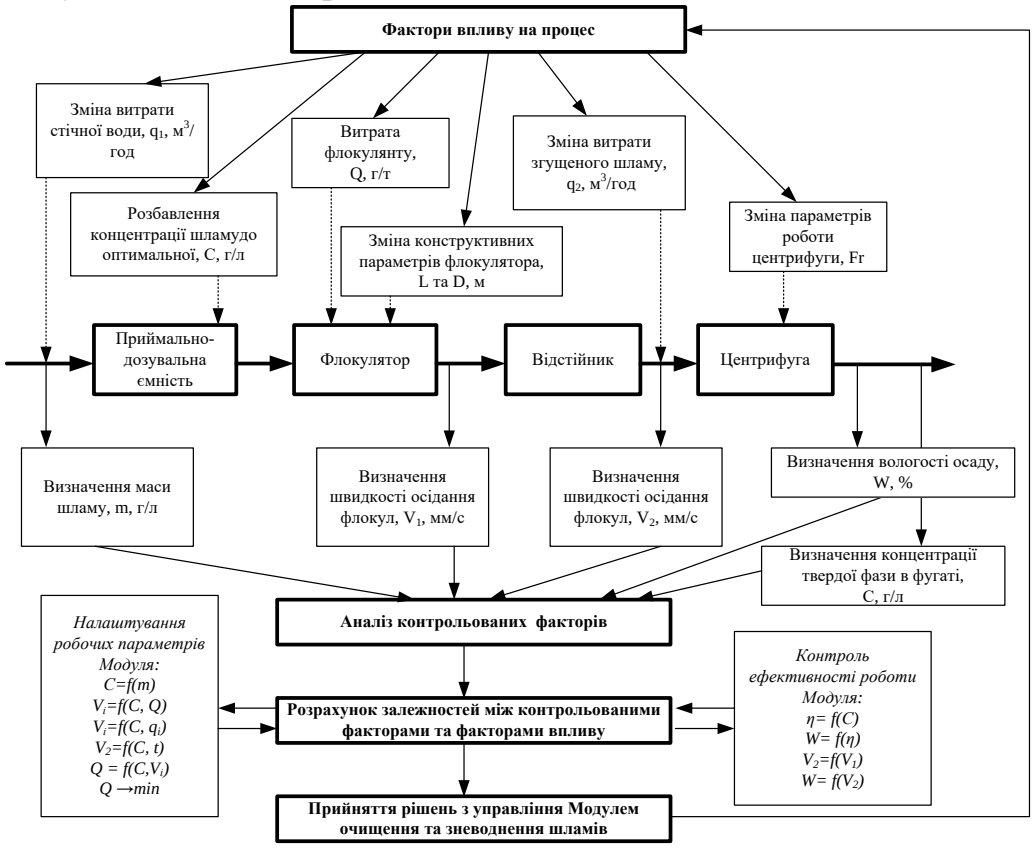

Рисунок 1 – Концептуальна модель управління роботою Модуля очищення та зневоднення шламів

Критерієм оптимізації флокуляційного очищення є мінімальна витрата реагентів при максимальній ефективності очищення (ступені затримання твердої фази) і зневодненні даного типу шламу. Використання додаткових установок модульного типу у «вузьких» місцях діючих оборотних схем дозволять очистити частину шламу від дрібнодисперсної твердої фази та розвантажити діючу водно-шламову схему виробництва, повернути у замкнений цикл чисту воду та виключити необхідність продувки системи .

АНАЛІЗ ПОШИРЕННЯ АМЕРИКАНСКОГО БІЛОГО МЕТЕЛИКА ТЕРИТОРІЄЮ УКРАЇНИ

Ягольник С.Г., Чабан С.П
Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів

В роботі наведено аналіз поширення американського білого метелика територією України з 2006 р по 2019 р включно.

Протягом останніх декількох десятиліть людство стикається зі зростаючою кількістю непередбачуваних кліматичних змін. Так, наприклад аномально теплі зими неминуче призводять до поширення основних карантинних шкідників на тих територіях, на яких їх раніше ніколи не було.

Послаблення фітокарантинних заходів в країнах колишнього Радянського союзу та зростання транснаціональної міграції при перевезенні транспортними засобами сільськогосподарської продукції і промислових вантажів в процесі євроінтеграції зумовлюють поширення територією нашої держави такого небезпечного шкідника як американський білий метелик (Hyphantria cunea Drury). Цього метелика вперше було виявлено в Закарпатській області в 1952 році, а з 1966-го він поступово розповсюдився і в інші південні та західні області України. Цей багатоїдний карантинний шкідник пошкоджує більше ніж 300 видів плодових, та лісодекоративних культур. Він повністю об'їдає листя на деревах та оповиває гілки павутиною. Наявність шести—восьми гнізд цього метелика на плодовому дереві здатне повністю його знищити.

В Україні цей шкідник розвивається в двох поколіннях на рік, а зимує у стадії лялечки. Літ першого покоління, яке перезимувало, відбувається в травні, а в липні–серпні літ другого покоління. Гусениці у серпні–вересні заляльковуються і залишаються до весни наступного року. Один метелик в першому поколінні відкладає максимум 1200-1500 яєць, а в другому – вже близько 2500. Тому цих шкідників дуже важливо знищувати в першому поколінні. Так, наприклад, станом на 2006 р вогнища цього шкідника в Україні було виявлено на площі 107 729,82 га в 18 областях України, а в 2017 році він вже у 20 областях на загальній площі 49376,747 га. В 2019 році він вже був виявлений у 22 областях на площі 48075,9411 га. В середньому він поширюється зі швидкістю 30—40 км в рік.

Доволі ефективним способом боротьби з американським білим метеликом є проведення детального огляду імпортних вантажів, вітчизняної продукції, пакувального матеріалу та транспортних засобів із районів поширення шкідника з метою здійснення дезінсекції. Застосування цього методу дозволяє знищити імаго, гусениць та лялечок цього метелика, які знаходяться в щілинах. В разі виявлення гнізд, а іноді і яйцекладок на деревах їх необхідно зрізати і спалювати разом з гусеницями, а ушкоджені й прилеглі здорові дерева та чагарники в радіусі до 50 м обприскувати пестицидами.

Шкода, яку завдає цей шкідник є яскравим прикладом того, що може бути, якщо ігнорувати появу тих чи інших карантинних організмів, адже витрати на боротьбу з ними не дорожчі за втрати, які в перспективі може завдати той чи інший шкідник чи бур'ян економіці держави.

ПОЛІПШЕННЯ СТАНУ ВИРОБНИЧОГО СЕРЕДОВИЩА У КОВАЛЬСЬКО-ТЕРМІЧНОМУ ЦЕХУ ДП "ЗАВОД "ЕЛЕКТРОВАЖМАШ" ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ В ЯКОСТІ ЗАГАРТУВАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА ВОДНОГО РОЗЧИНУ РЕЧОВИНИ "ОДМОС"

Ящеріцин Є.В.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Шкідливі та небезпечні виробничі фактори, які супроводжують термічну обробку деталей, в першу чергу обумовлені її видом, застосованим обладнанням та робочим середовищем. На термічній ділянці ковальсько-термічного цеху ДП "ЗАВОД "ЕЛЕКТРОВАЖМАШ" проводять нагрів пружин із сталей 65Г та 60С2 під загартування; загартування останніх у суміші мінеральної оливи І-20 та І-30, мийку деталей від залишків оливи та середнє відпускання.

При цьому у повітря цеху виділяються наступні речовини, концентрації яких, що встановлені центральною заводською лабораторією наведені у табл. 1.

Таблиця 1. Характеристики шкідливих речовин у повітрі термічної ділянки ковальсько-термічного цеху ДП "ЗАВОД "ЕЛЕКТРОВАЖМАШ".

Шкідливі речовини	ГДК, мг/м^3 в повітрі робочої зони	Агрегатний стан	Клас небезпеки	Концентрація у повітрі робочої зони, мг/м^3
Олива мінеральна	5	аерозоль	3	6,6
Акролеїн	0,2	пар	2	0,28
Вуглецю(2)оксид	20	пар	4	25
Заліза оксид	6	аерозоль	4	3,18
Сірчаний ангідрид	10	пар	4	4,97

З наведених у табл. 1 найбільш небезпечним є акролеїн(3-й клас небезпеки), який, як і аерозоль оливи мінеральної, потрапляє у повітря цеху при загартуванні деталей(він є одним з продуктів термічного розкладання оливи). При цьому, концентрація акролеїну перевищує ГДК у 1,4 рази, а оливи мінеральної та вуглецю(2)оксиду перевищують ГДК у 1,3 рази відповідно, що, згідно до[1] визначає клас роботи як 3.1(шкідливий). Для кардинального покращення стану повітря необхідно розробити такий захід, який виключить саму можливість утворення акролеїну. Одним із рішень цієї задачі є заміна загартувальної оливи на якесь інше полімерне середовище, яке має фізичні та технологічні властивості близькі до оливи, але при цьому у нього відсутні притаманні їй недоліки, воно повинно бути доступним на українському ринку у готовому стані та недорогим. Такою речовиною може бути ОДМОС (водний розчин лігносульфату технічного концентрацією 4 – 20 %), його ГДК=2 мг/м^3, клас небезпеки – 4; ціна – 14-23,5 грн./кг(у оливи – 25грн./л).

Література:

1. Гігієнічна класифікація праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу. Затв.: наказ Міністерства охорони здоров'я України. - Від 08.04.2014 р. № 248.

Наукове видання

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ: НАУКА, ТЕХНІКА, ТЕХНОЛОГІЯ, ОСВІТА, ЗДОРОВ'Я

Тези доповідей
XXIX МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
MicroCAD-2021

У п'яти частинах
Ч. III.

Укладач *проф. Лісачук Г.В.*

Відповідальний секретар *Кубрак К.М.*

Формат 60×86 /16. Ум. друк. арк. 19.4 Наклад 100 прим.

Надруковано у ТОВ «Планета – Принт»
61002, м. Харків, вул. Багалія, 16
Свідоцтво № 24800170000040432 від 21.03.2001р.